

Het woonideaal van jongeren anno 2023

Een analyse bij Limburgse scholieren

Marie-Katrien Driesen
2e master architectuur
Universiteit Hasselt - faculteit Architectuur & Kunst
Masterscriptie 2022-2023
Promotor: Prof. Dr. Ir. Arch. Griet Verbeeck
Studiobegeleiders Prof. Arch. Jo Berben, Prof. Arch. Eef Boeckx

Seminarie: Circulair Bouwen
Masterstudio: Studio Degrowth

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie 'Het woonideaal van jongeren anno 2023 - Een analyse bij Limburgse scholieren'. De scriptie werd geschreven in het kader van de masteropleiding Architectuur binnen de Universiteit Hasselt.

Het onderwerp kwam tot stand door een combinatie van mijn persoonlijke interesses en fascinaties. Enerzijds ontstond en groeide er doorheen de 5 opleidingsjaren een fascinatie voor de Vlaamse wooncultuur. Anderzijds heb ik een persoonlijke interesse voor kinderen en jongeren. Ook al zit ik niet in een jeugdvereniging met wekelijkse activiteiten, toch ben ik reeds 6 jaar actief als vrijwillige animator in het jeugdwerk. Een overlap tussen beide onderwerpen boeide me sterk.

Graag wil ik enkele personen bedanken die deze scriptie mee mogelijk maakten. Eerst en vooral bedank ik mijn promotor Griet Verbeeck voor de vrijheid en ondersteuning bij het kiezen van een

onderwerp, de begeleiding gedurende het traject, de raad en nieuwe inzichten voor het onderzoek en het grondig nalezen van de scriptie. Daarnaast wil ik uitdrukkelijk de scholen en betrokken leerkrachten bedanken die ervoor openstonden mee te werken aan het onderzoek en die me met open armen in de klas ontvingen. Zonder hen was deze scriptie niet mogelijk geweest. Verder wil ik ook de studiobegeleiders van 'Studio Degrowth', Jo Berben en Eef Boeckx, bedanken voor hun kennis en feedback bij het uitwerken van het project.

Ten slotte bedank ik graag mijn familie en vrienden voor de luisterende oren en aanmoedigingen. Meer specifiek wil ik graag mijn ouders, mijn vriend Andries en mijn trouwste medestudenten bedanken om mijn steunpilaren te zijn tijdens de afgelopen jaren en altijd klaar te staan met advies, goede raad of gewoon iets lekkers om te eten.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van deze scriptie!

Marie-Katrien Driesen
Tongeren, 20.04.2023

ABSTRACT

De Vlaamse wooncultuur is erg bepalend voor het landschap. De ruimte is versnipperd en gemotoriseerd verkeer is bijna continu aanwezig. De manier waarop wij, als Vlamingen, nu leven kan niet als duurzaam beschouwd worden. Hier en daar komen mensen in actie, maar de klimaatproblematiek neemt snel toe en de gevolgen worden steeds voelbaarder. Er zal in de toekomst anders gebouwd en gewoond moeten worden door de jongere generatie. Maar zijn zij zich hier al van bewust en staan ze open voor andere vormen van wonen?

De bouwsector is verantwoordelijk voor 50% van de ontgonnen grondstoffen en 33% van al het afval. Daarnaast omvat hij samen met de huisvestingssector bijna 40% van het totale energieverbruik (Op 't Veld, 2023; United Nations Environment Programme, 2020). Deze cijfers tonen aan dat de impact van de sector, op het veranderende klimaat, groot is. Langs de andere kant betekent dit ook dat er binnen de sector nog veel ruimte is voor verandering. Bovengenoemde cijfers hebben enerzijds betrekking op de constructie van woningen: ontginning en transport van materialen. Anderzijds worden ze beïnvloed door de manier waarop de gebouwen geconcipeerd en gebruikt worden. Hoe groot is de woning? Op welke manier is de woning ingedeeld? Is er voldoende isolatie aanwezig? Wordt de woning verwarmd? Ook het verbruik van aanwezige toestellen die bijdragen tot de dagelijkse activiteiten als koken, wassen, werken... dragen hiertoe bij. Het is dus van belang dat er niet alleen oplossingen worden gezocht voor de fysieke en materiële aspecten, maar dat er ook gekeken wordt naar de oorzaak. Met andere woorden de mens, als opdrachtgever.

De Vlaamse wooncultuur kent zijn oorsprong na de wereldoorlogen en evolueerde tot het beeld dat we vandaag de dag kennen. Een omheinde, alleenstaande woning op een groene kavel. Doordat de woongedachte van generatie op generatie wordt doorgegeven en op deze cruciale punten kleine veranderingen optreden, ligt de focus van het onderzoek op de volgende generatie.

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de woonwensen zijn van jongeren uit de 3de graad van het middelbaar onderwijs. Hierbij wordt er niet enkel gekeken naar waar de wensen overeenkomen met de vorige generatie, maar wordt er vooral gezocht naar de verschillen en motivering. Waarom kiezen bepaalde jongeren voor een andere woonsituatie dan hoe ze momenteel wonen? Waarom dromen ze van een open bebouwing in een groene omgeving of waarom trekt een appartement in de stad hen net aan? Wat is hun motivatie en welke achtergrondfactoren spelen hierbij een rol?

Het onderzoek resulteert in een analyse van de verzamelde gegevens. Deze informatie geeft een beeld over de aspecten waar jongeren belang aan hechten. Zo kiezen ze bijvoorbeeld voor een open bebouwing in het veld omdat dit rustig en stil is, maar hechten ze er tegelijkertijd veel belang aan dicht bij hun naasten of het werk te wonen. Architecten of ontwerpers kunnen met hun ontwerp deze onderliggende behoeftes in de hand werken om zo alternatieve vormen van wonen aantrekkelijk te maken.

Tot slot wordt er analoog met de Studio Degrowth een ontwerp oefening uitgewerkt in het centrum van Hasselt. Een collectief woonproject dat zich inplant in haar context en inspeelt op de behoeftes van de jongeren uit het onderzoek.

Flemish residential culture has a very big influence on the landscape. Space is fragmented and motorized traffic is almost constantly present. The way we, as Flemings, live now cannot be considered sustainable. Here and there people are taking action, but the climate issue is growing rapidly and the consequences are becoming more and more visible. The younger generation will have to build and live differently in the future. But are they already aware of this and do they open up to other forms of living?

The construction sector accounts for 50% of extracted resources and 33% of all waste. In addition, together with the housing sector, it comprises almost 40% of total energy consumption (Op 't Veld, 2023; United Nations Environment Programme, 2020). These figures show that the impact of the sector, on the changing climate, is big. On the other hand, this also means that there is still a lot of room within the sector to bring about change. The above figures relate, on the one hand, to the construction of housing: extraction and transportation of materials. On the other hand, they are influenced by how the buildings are conceived and used. How large is the house? In what way is the house laid out? Is there adequate insulation? Is the home heated? The consumption of appliances present that contribute to daily activities such as cooking, washing, working... also contribute to this. It is therefore important not only to seek solutions for the physical and material aspects, but also to look at the cause. In other words, the human being, as the principal.

Flemish residential culture finds its origin after the World Wars and evolved into the image we know today. An enclosed, single house on a green lot. Because the idea of housing is passed down from generation to generation and small changes occur at these crucial points, the focus of the research is laid on the next generation.

The purpose of the study is to find out what the housing needs of young people from the 3rd grade of high school are. In doing so, it will not only look at where the desires correspond to the previous generation, but will mainly look for the differences and motivation. Why do certain young people choose a different living situation than how they currently live? Why do they dream of an open building in a green environment or why does an apartment in the city just attract them? What is their motivation and what background factors play a role?

The study results in an analysis of the data collected. This information gives a picture about the aspects young people attach importance to. For example, they choose open construction in the field because it is peaceful and quiet, but at the same time they attach great importance to living close to their loved ones or work. Architects or designers can use their design to address these underlying needs to make alternative forms of living attractive.

Finally, analogous to the Studio Degrowth, a design exercise will be developed in the center of Hasselt. A collective housing project that implants itself in its context and responds to the needs of the young people in the research.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
ABSTRACT	4
ABSTRACT IN ENGLISH	5
01 INLEIDING	8
02 LITERATUURSTUDIE	
2.1 De Vlaamse Wooncultuur	9
2.1.1 Oorsprong	10
2.1.2 Fenomenen	11
Het eigenbezit - Lintbebouwing en verkavelen - Evolutie van het landschap	
2.1.3 Gevolgen	15
Ecologisch - Sociaal - Economisch	
2.1.4 Maatregelen van de overheid	18
Bouwshift - Renovatieplicht	
2.2 Vorming van het ideale woonbeeld van generatie op generatie	20
Vijf mechanismen - Vergelijking met experiment	
03 OPZET VAN HET ONDERZOEK	
3.1 Doelstellingen	
3.2 Onderzoeksmethodes	24
3.2.1 Enquête	26
Inhoud - Doelstellingen - Uitvoering	
3.2.2 Workshop	28
Inhoud - Doelstellingen - Uitvoering	
04 ONDERZOEKSRISULTATEN	
4.1 Enquête	
4.1.1 Schetsen respondenten	32

4.1.2 Huidige situatie	35
4.1.3 Wenselijke toekomstige situatie	42
4.1.4 Vergelijken huidige en wenselijke toekomstige situatie	50
4.1.5 Denkbeeldige scenario's	54
4.1.6 Ruimte delen	60
4.2 Workshop	62
4.2.1 Positieve en negatieve aspecten van de woonmodellen	63
4.2.2 Ranking	78
4.2.3 Reactie van de leerkrachten	80
05 CONCLUSIE / REFLECTIE	82
06 KOPPELING MASTERPROJECT	
6.1 Studio Degrowth	
6.1.1 Interpretatie van de studio	84
6.1.2 De Heilig Hartwijk	86
6.2 Harmonia	90
6.2.1 Ontwerpen van het Collectief woonprogramma	94
6.2.2 Structuur en materialiteit	102
6.2.3 Beleving	104
6.3 Reflectie	106
07 FIGURENLIJST	108
08 LITERATUURLIJST	116
09 BIJLAGEN	120

01 | INLEIDING

In vergelijking met de meeste andere Europese landen kent België een hoge bevolkingsdichtheid. Vlaanderen heeft, binnen de bebouwde ruimte, een zeer lage dichtheid. Bovendien is de ruimte in Vlaanderen helemaal versnipperd. Dit resulteert in een hoge bebouwde footprint, wat wijst op een overmatig grondgebruik (BVA, 2016).

De manier waarop de Vlaming omgaat met ruimte getuigt van weinig duurzaamheid en dit eist stilaan zijn tol. De opwarming van het klimaat wordt steeds sterker voel- en zichtbaar, onder andere door het uitbreken van natuurrampen: overstromingen, bosbranden, stijgende zeespiegel, Er moet snel iets gebeuren en toch voelt het alsof de tijdsgeest stil blijft staan. Het Vlaamse woonidee vindt zijn oorsprong bij de wederopbouw van het land na de oorlogen. Waarbij de private woning sterk aangemoedigd en gesubsidieerd werd (Theunis, 2006, pp. 67-70). Tot op de dag van vandaag is het idee van het private woonmodel nog sterk aanwezig bij de modale Vlaming. Beetje bij beetje komen mensen in beweging, maar er is nog een lange weg te gaan.

Binnen de opleiding Architectuur worden wij, als studenten, aangemoedigd anders te gaan ontwerpen. Dit door in te spelen op het ontharden van gebieden, het verdichten van steden en dorpen, collectieve mobiliteit en alternatieve woonmodellen. Maar staat de toekomstige Vlaming hier ook voor open?

In deze scriptie wordt er onderzoek gedaan naar de woonidealen van Vlaamse, Limburgse jongeren anno 2023. Het onderzoek kent twee luiken om zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens te verzamelen.

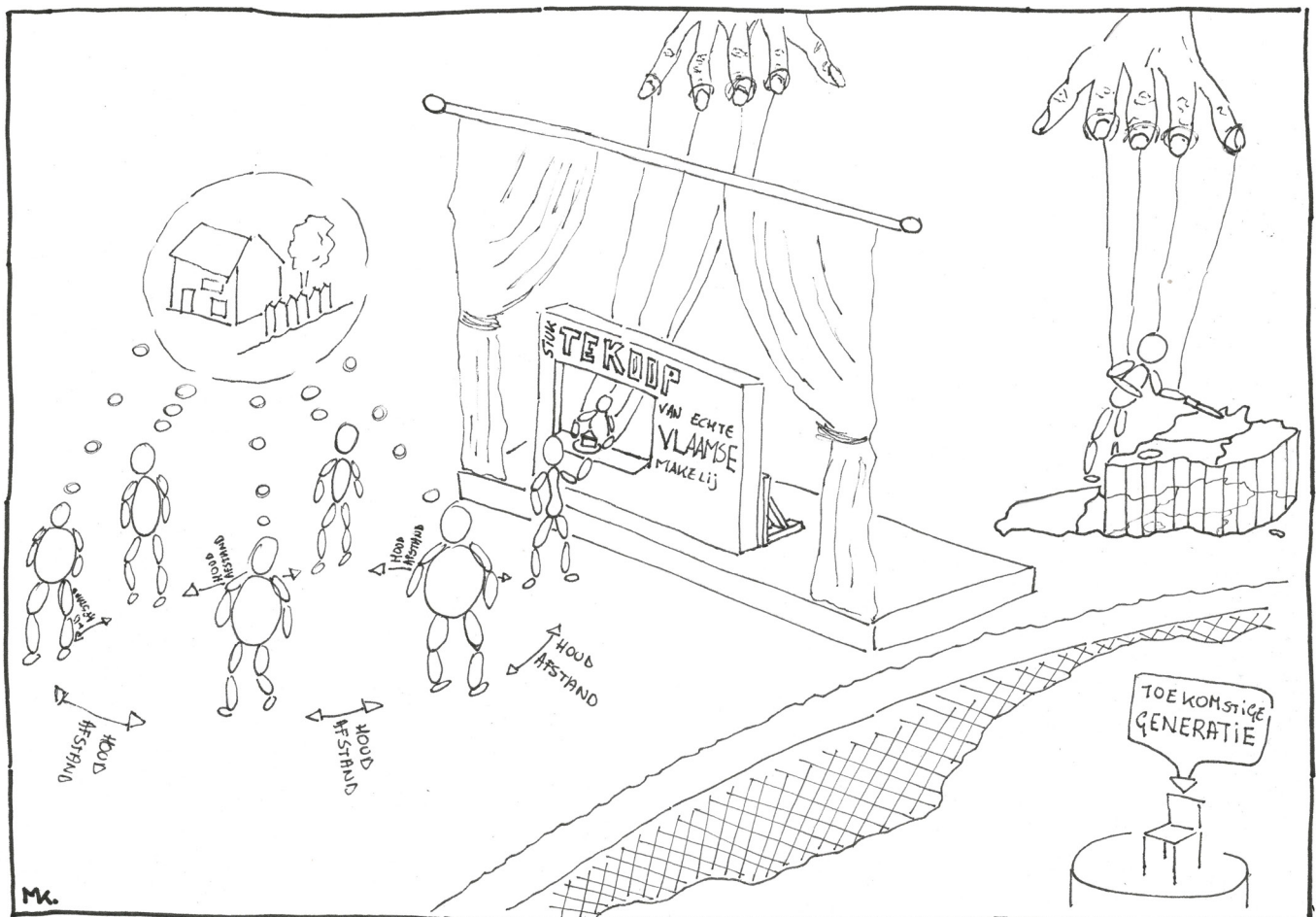
Door de gegevens van het kwantitatieve onderzoek te analyseren kunnen we achterhalen waarom jongeren anno 2023 wel of niet kiezen voor een private, open bebouwing in het groen. Bovendien kunnen we aan de hand van de verzamelde gegevens onderzoeken of, en op welke manier, het profiel en de achtergrond van de jongeren hun woondroom beïnvloeden.

Bij het kwalitatieve onderzoek wordt achterhaald in welke mate jongeren vertrouwd zijn met alternatieve woonmodellen waarin ruimte gedeeld wordt. En welke factoren hen hierin overtuigen of weerhouden voor één van deze te kiezen.

Deze informatie is relevant voor ontwerpers. Door rekening te houden met de manier waarop jongeren naar een alternatieve vorm van wonen kijken, kan hier in het ontwerp op ingespeeld worden. Zo motiveert ook Lyongo Juliana, in een podcast van van de Wetering en Emans (2022), dat een ontwerper rekening moet houden met de eindgebruiker en zijn of haar behoeftes. Goede architectuur is gemaakt voor de mens en is gevoelig voor wat er leeft in de maatschappij. Wanneer de gebruiker gerespecteerd wordt, kan architectuur op een duurzame manier gebruikt worden.

Eén van de meest voorkomende woonmodellen in Vlaanderen is de vrijstaande woning. In dit hoofdstuk wordt er gekeken waar dit woonideaal zijn oorsprong kent, hoe dit evolueerde doorheen de tijd en welke gevolgen dit kan hebben. Er worden enkele voorbeelden van gevolgen die hieruit voortvloeien, zoals de waterproblematiek en het fenomeen van onderbenutte woningen, besproken. Algemeen weten we dat er gestreefd zal moeten worden naar meer densiteit en dat de mogelijkheden van andere woonmodellen onderzocht moeten worden. Maar of de toekomstige generatie ervoor openstaat deze nieuwe vormen van wonen te omarmen en ruimte met elkaar te gaan delen, blijft tot op heden een onbeantwoord vraagstuk. Om deze reden worden in dit hoofdstuk ook de mogelijke invloeden, die deze jonge mensen sturen bij het maken van een woonkeuze, aangehaald.

2.1 De Vlaamse Wooncultuur

F2.01 Karikatuur van de Vlaamse Wooncultuur (Eigen beeld, 2022).

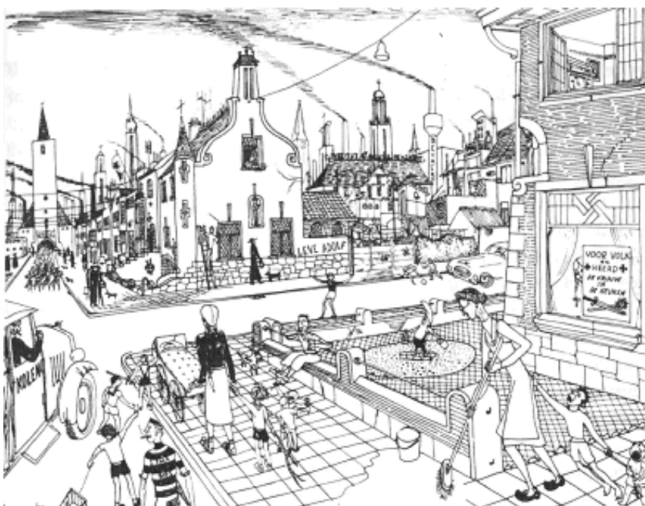
2.1.1 Oorsprong

België bleef, ten opzichte van zijn buurlanden, tijdens de Tweede Wereldoorlog gespaard van grote schade aan infrastructuur. Industrie en transport waren nog grotendeels intact. De Belgische economie bloeide hierdoor snel weer op. Nochtans, was er voor de start van de oorlog in 1940 al een tekort aan woningen. Doordat er tijdens de oorlog ook geen nieuwe woningen bijgebouwd werden, leidde dit tot woningnood.

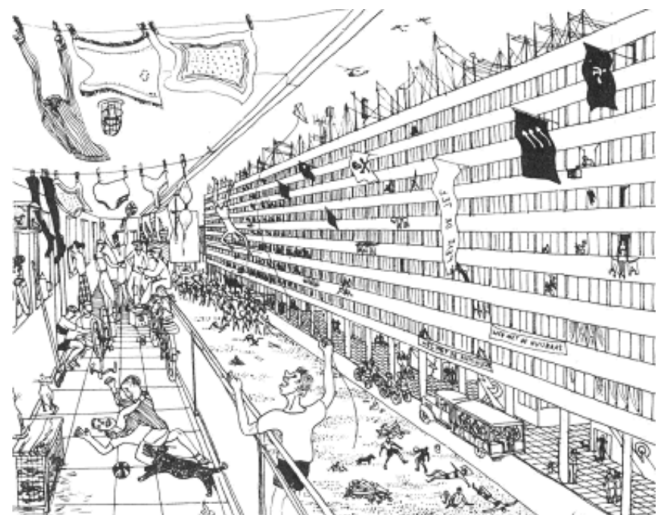
Rond deze periode waren er in België 2 grote partijen aan de macht: “De Christelijke Volkspartij - (CVP)” en de “Belgische Socialistische Partij - (BSP)”. De meningen over een snelle en efficiënte oplossing voor deze crisis waren erg uiteenlopend. De BSP waren sterke voorstanders van verstedelijking. Hoogbouw zagen zij als ideale oplossing. Bovendien kon dit gerealiseerd worden met geld van de overheid waardoor de arbeider financieel gespaard zou blijven. De CVP nam een anti-stedelijke houding aan. Zij stimuleerden al sinds het begin van de 19de eeuw bouwen op het platteland om zo het wonen en werken van elkaar te scheiden (Theunis, 2006, pp. 67-70).

Onder het motto “eigen haard is goud waard” stimuleerde de CVP private wooninitiatieven onder verscheidene bevolkingsgroepen. Deze oplossing had het bijkomende voordeel dat de nationale economie zou openbloeien door extra werkgelegenheid, wat zou leiden tot een betere algemene welvaart.

In 1948 werd, onder een nieuwe coalitieregering tussen socialisten en christendemocraten, een wet goedgekeurd die eigen, goedkope wooninitiatieven wilde stimuleren. De wet werd onder de bevolking al snel bekend als “De Wet De Taeye”. Deze hield in dat private bouwinitiatieven financieel ondersteund werden met een premie. Deze bedroeg minimum 240.200 Belgische Frank (ongeveer 6000 euro) en kon verhoogd worden afhankelijk van de grootte van de gemeente en de grootte van het gezin. Doordat er geen inkomensgrens werd vastgesteld kon in principe de hele Belgische bevolking beroep doen op de premies (Theunis, 2006, pp. 67-70). Uit een onderzoek van het Onderzoeksinstituut OTB/TU Delft en de Vries (2011) bedroeg de prijs van een woning ongeveer 60 000 euro in 1950. De premie dekte ongeveer 10 procent van de totale kost.

De huisvesting van de katholieken, gezien door de socialisten (1953)

De huisvesting van de socialisten, gezien door de katholieken (1953)

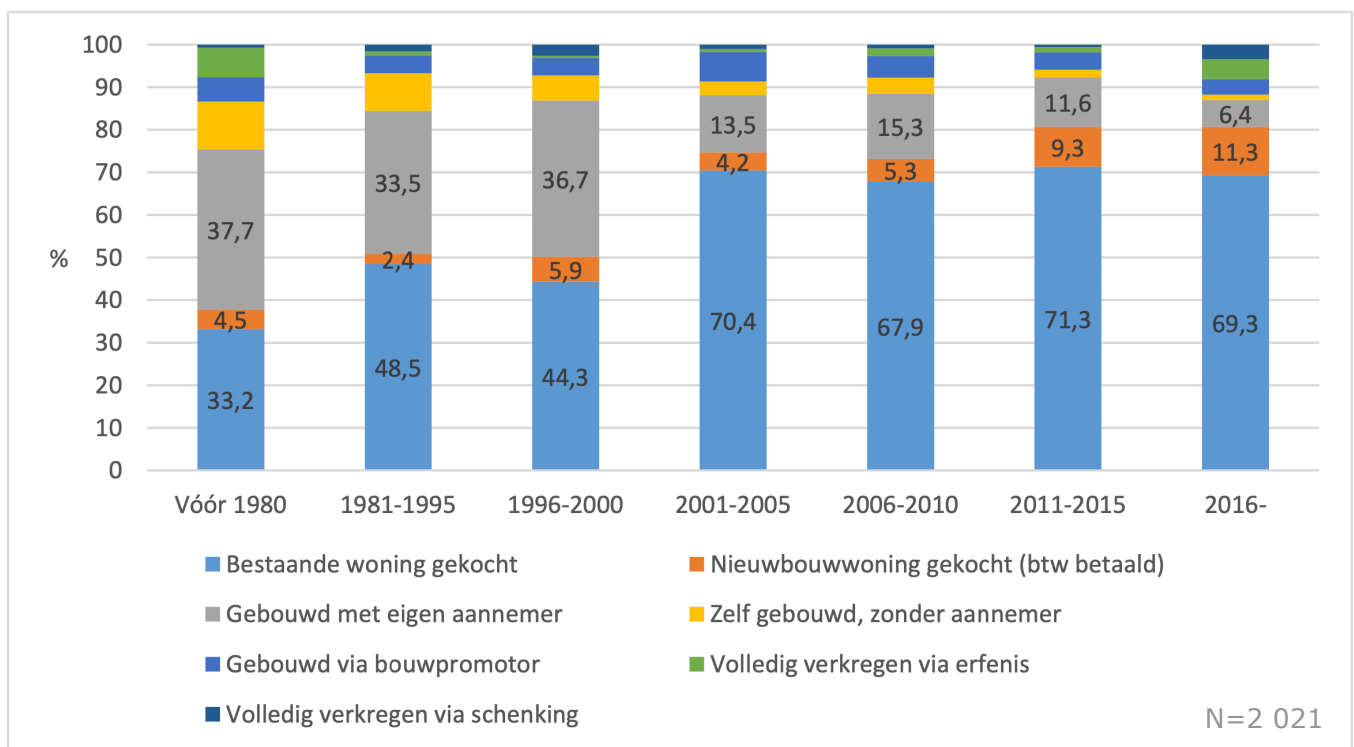
F2.02 Karikaturen van de idealen door de ogen van de andere partij (Braem, 1953).

2.1.2 Fenomenen

Na de invoering van de Wet de Taeye ontstond stilaan het typisch Vlaams gedachtegoed van de eigen woning met tuin bij voorkeur op het platteland. De Vlaming trok als maar meer weg uit de stad en was erg gesteld op zijn privacy. Om aan dit woonideaal te

kunnen blijven beantwoorden werd er in Vlaanderen steeds meer ruimte aangesneden. Dit resulteerde vanuit de lucht gekeken in een lappendeken (Braem, 1968).

Het eigenbezit

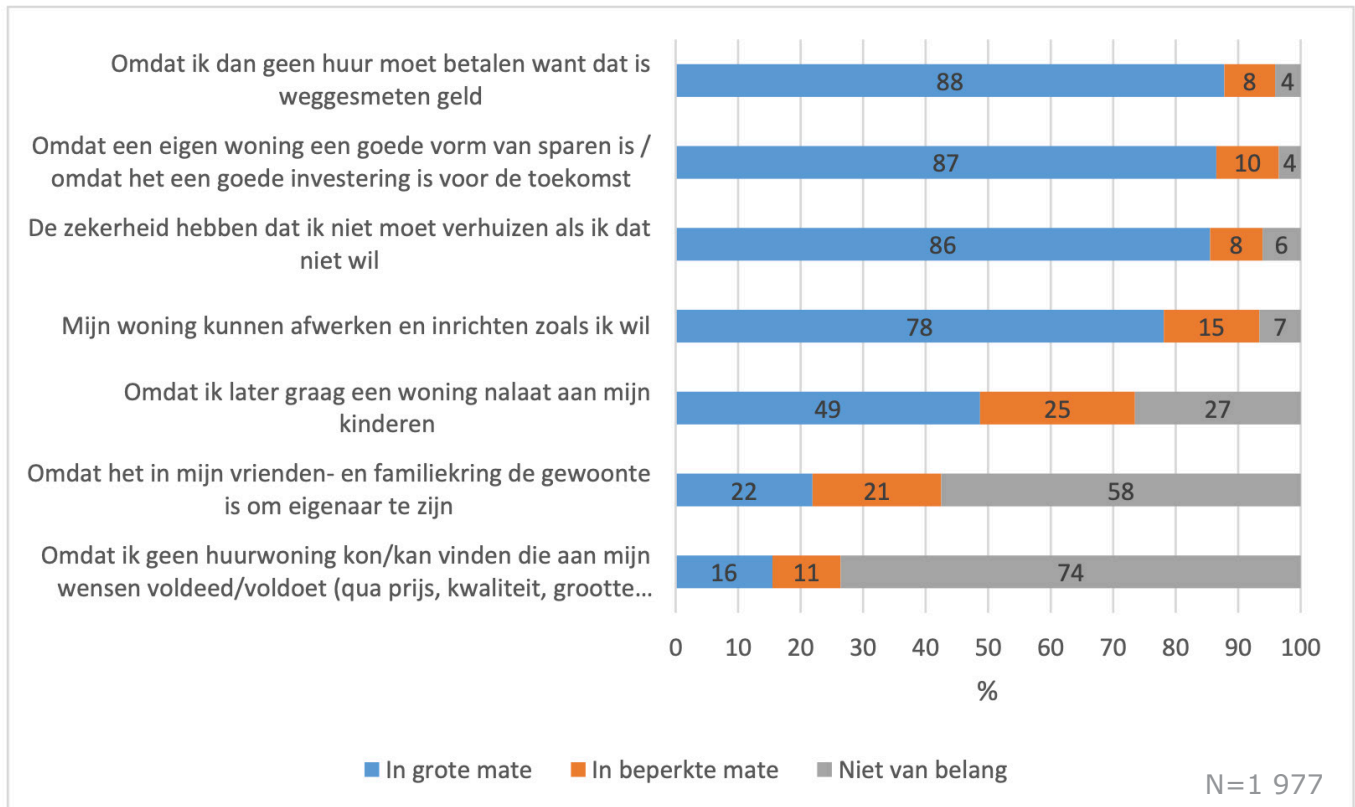

F2.03 Wijze van woningverwerving, naar periode van verwerving, in %, Vlaanderen, 2018 (Woonsurvey 2018, 2019).

Uit onderzoek naar wonen in België anno 2018 (F2.03) bleek dat een bestaande woning aankopen de meest voorkomende manier voor het verwerven van een woning was. Het zelf bouwen van een nieuwe woning viel daarentegen sterk terug.

Er zijn meerdere factoren waarom een Vlaming graag een eigen woning bezit (F2.04). Zo vindt een groot deel dat huren, weggesmeten geld is en zien zij het als een vorm van investeren of sparen. Daarnaast is de modale Vlaming een gewoontebeestje, ze vinden het fijn te weten dat ze kunnen blijven wonen waar

ze wonen en dat ze dit kunnen inrichten naar hun eigen smaak. Een woning die doorheen de tijd door verschillende generaties van éénzelfde familie wordt bewoond is in Vlaanderen geen uitzondering. Het nalaten van de woning aan jongere generaties is voor eigenaars een belangrijk motief een woning te bezitten (Heylen & Vanderstraeten, 2019).

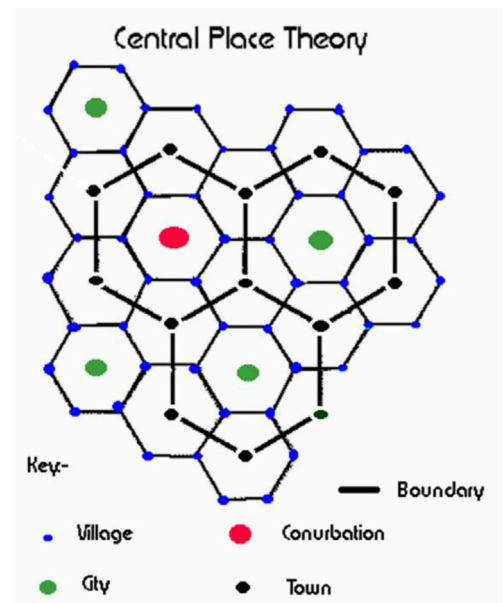

F2.04 Belang van redenen om eigenaar te blijven, voor eigenaars die aangeven eigenaar te willen blijven, in %, Vlaanderen, 2018 (Woonsurvey 2018, 2019).

Lintbebouwing en verkavelen

Vlaanderen is bewust opgebouwd op basis van een kristalstructuur (F2.05). Deze structuur werd in 1933 door de Duitse geograaf Walter Christaller, op basis van zijn studie naar vestigingspatronen vastgelegd (Christaller et al., 1966). Doordat er in Vlaanderen een uitloop was uit de steden naar het platteland was er daar steeds meer nood aan ruimte. Om aan de stijgende vraag te kunnen blijven beantwoorden, werd er nieuwe ruimte aangesneden.

Wonen op het platteland zorgde ook voor een ruimtelijke scheiding tussen het wonen en het werken. Het bezitten van een auto is vaak noodzakelijk om zich te kunnen verplaatsen. De ruimte langs deze assen bood in eerste instantie een oplossing voor de vraag naar ruimte. Hieruit ontstond de lintbebouwing (F2.06). Rijen aan woningen langs de verbindingswegen tussen dorpen en steden zijn een gekend beeld in Vlaanderen.

F2.05 Central place theory (Agarwal, 2001).

F 2.06 Lintbebouwing (Redactie Knack, 2020).

Een tweede manier om extra ruimte te creëren is het verkavelen (F2.07). Hierbij wordt een ongebruikt stuk land opgedeeld. Zo ontstaan er kavels. Dit komt vaak voor in dorpen op het platteland waar het vaak landbouwgronden zijn die worden omgezet in bouwgrond en nadien worden opgedeeld in kavels.

Dit betekent dat ook de densiteit op het platteland verhoogt. Iets waar de Vlaming net niet naar op zoek is. Ze zijn erg gesteld op hun privacy. Buren die steeds dichter en dichter bij elkaar bouwen, trachten dan ook hun privacy te behouden door het aanleggen van grote omheiningen of heggen. Hierdoor valt het hele sociale gegeven van een dorp stilaan weg.

Evolutie van het landschap

De evolutie van het Vlaamse landschap als “lappendeken” en het ondoordacht plaatsen van woningen is duidelijk te herkennen in kaarten van omgeving Vlaanderen. De volgende kaarten (F2.08) tonen de groei en het dener worden van het landschap. De eerste kaart dateert van 1904. 10 jaar voor de eerste wereldoorlog was er nog geen sprake van de wet de Taeye. Op deze kaart is er dan nog veel witruimte met geconcentreerde kleine donkere stippen van steden, gemeenten, dorpen en gehuchten. Op de tweede kaart van 1989, 41 jaar na de invoering van de premies voor private wooninitiatieven, zien we dat een groot deel van

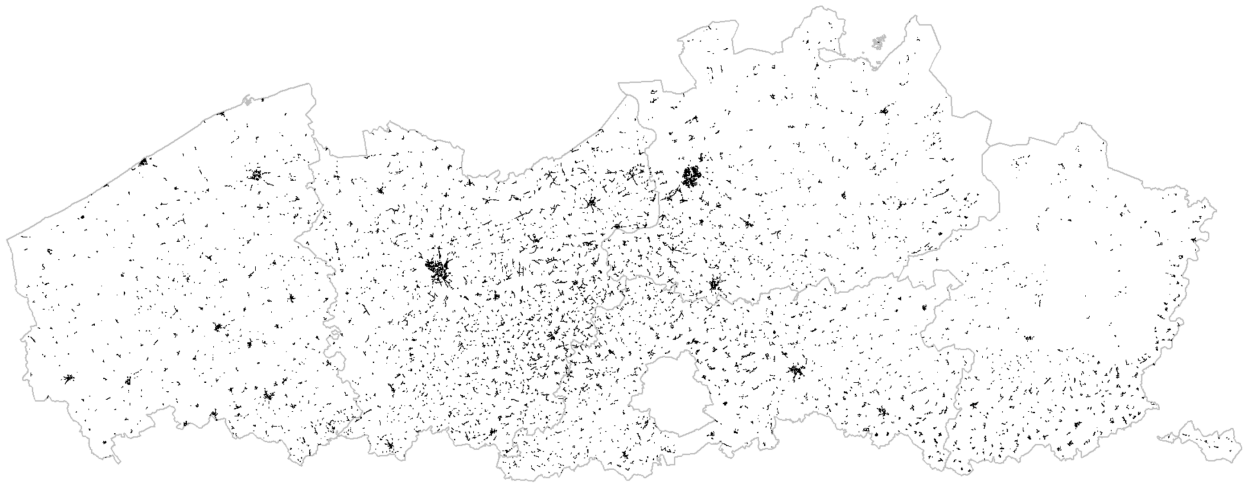

F2.07 Verkavelen (C-Nest Groep, z.d.).

Vanuit de lucht bekeken zou België, volgens een stelling van Braem in 1968, op een lappendeken moeten lijken. Lappen grond die aan elkaar genaaid werden met wie weet welk materiaal. En waar één of andere gigant lukraak bakstenen doosjes op neer strooide (Braem geciteerd uit De Decker, 2011).

de witruimte ook donker is geworden. Steden zijn gegroeid, maar ook tussen de steden werden vele verbindingen bebouwd. Op de derde kaart van 2019 zien we dat het fenomeen alleen maar bleef groeien. Op open, witte ruimte die nog aanwezig was, zijn nu ook kleine grijze stippen aanwezig. Ten opzichte van de kaart van 1904 is de densiteit van Vlaanderen enorm gestegen. Doordat Vlamingen vooral het platteland gaan inpalmen, is de druk op steden niet in diezelfde mate toegenomen. Als dit fenomeen zich zou blijven voortzetten valt er in Vlaanderen binnenkort niet veel open, groene, onbenutte ruimte meer terug te vinden.

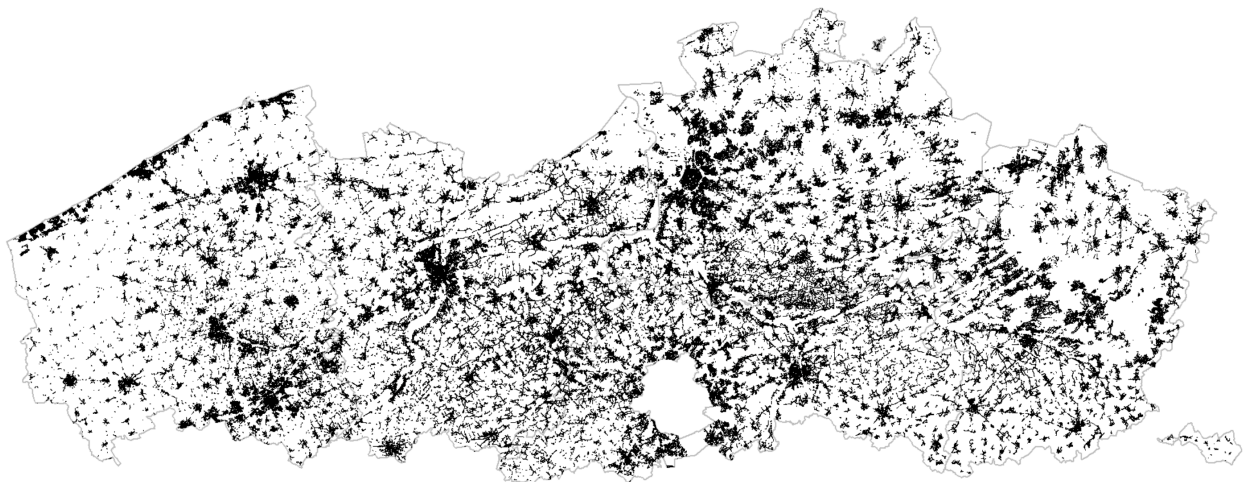
1904

1989

2019

F2.08 Evolutie van de verlinting in Vlaanderen (Omgeving Vlaanderen, 2021).

2.1.3 Gevolgen

De impact van het dener wordend landschap en de druk die hierdoor toeneemt op ecologisch, sociaal en economisch vlak zijn steeds harder voelbaar. Allereerst kennen natuurfenomenen andere capaciteiten en worden ze onvoorspelbaar, wat tot veel schade kan leiden. Als tweede leidde de inrichting van ons landschap tot de onmisbaarheid

van gemotoriseerd verkeer. Onze infrastructuur is aangepast naar 'koning auto', wat geleid heeft tot individualisme en weinig ruimte tot sociale ontmoeting in het straatbeeld. Ten derde zorgen de stijgende energieprijzen, ten gevolge van oorlogen en pandemieën, voor een grote economische druk op vele Vlaamse gezinnen.

Ecologisch

I. Waterproblematiek

Toenemende densiteit heeft ook tot gevolg dat er steeds meer land verhard wordt. Hierdoor kan het hemelwater niet goed in de grond trekken en wordt de grondwaterspiegel niet aangevuld. Dit leidt tot een tekort aan water in warme zomers en overstromingen bij hevige regenval.

Deze overstromingen ontstaan doordat het rioleringsysteem in België zo ontworpen is om het water zo snel mogelijk weg te voeren. Bij langdurige regenval is het debiet van deze systemen soms niet groot genoeg, met kleine tot middelgrote overstromingen tot gevolg.

In juli 2021 vonden er echter zeer grote overstromingen plaats rond de stroomlijn van de Maas in Nederland, België en Duitsland. In diezelfde zomer gingen onderzoekers na wat de oorzaak was van deze ravage en welke factoren de capaciteit van de ramp beïnvloed hadden. Zij kwamen tot de conclusie dat de hogere temperaturen, ten opzichte van x-aantal jaar geleden, enkel de tijdsduur van de regenval hebben beïnvloed.

Nochtans, hadden de steden een grote invloed op waar het water terecht kwam. Steden zijn vaak opgebouwd uit hoge gebouwen. Deze veranderen de luchtstroom en zo dus ook waar de neerslag terecht zal komen. Daarnaast is de lucht in steden

vaak veel vuiler en warmer (volgens het principe van het stedelijk hitte-eilandeffect: warmte kan moeilijker uit steden ontsnappen door de hoge gebouwen die dicht op elkaar staan). Waardoor bewolking en neerslag opschuift.

Doordat de neerslag niet opgenomen werd in de grond en er veel water naar éénzelfde plek werd afgevoerd, de Maas, trad deze uit zijn oevers met veel schade tot gevolg (Fritschy, 2022).

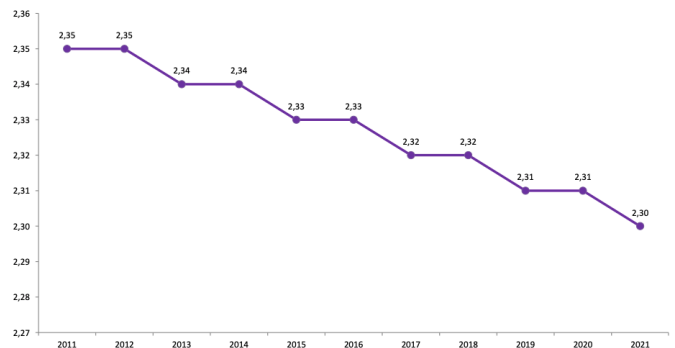
F2.09 Archiefphoto Pepinster (James Arthur Photography, 2021).

2. Onderbenutte woningen

Zoals eerder al werd vermeld, blijkt uit onderzoek dat de Vlaming graag een eigen woning bezit omdat ze dan de zekerheid hebben niet te moeten verhuizen. Eens de Vlaming zijn woning heeft gekocht verblijft hij of zij hier zo lang als mogelijk. Dit fenomeen wordt ook gestimuleerd vanuit de zorgsector. Mensen die ouder worden, maar zichzelf goed kunnen behelpen blijven thuis wonen en worden ondersteund door thuiszorg-hulp of verpleging aan huis. De reden hierachter is dat woon-zorgcentra overvol zitten. Door de steeds beter wordende geneeskunde worden mensen ouder en gaan ze vaak pas op oudere leeftijd naar een woon-zorgcentrum. Voor iets jongere mensen is er gewoonweg geen plaats. Vaak willen deze mensen ook nog niet weg uit hun woning en hebben ze angst om te afhankelijk en eenzaam te worden in een woon-zorgcentrum.

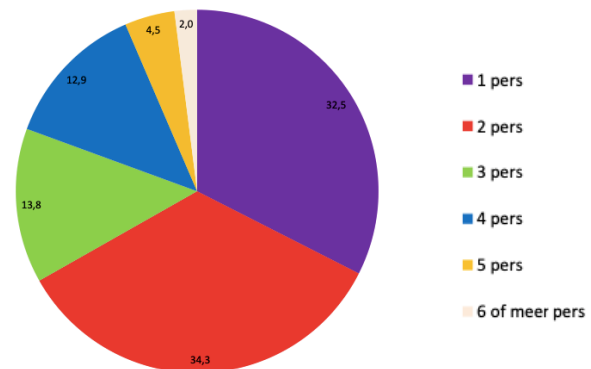
Het is ook hier dat het begrip “onderbenutte woningen” waar Marijn van de Weijer in zijn doctoraatsstudie in 2014 over spreekt, aan bod komt. Ouderen waarvan de kinderen uit huis zijn, of jongeren die nog aan kinderen willen beginnen, wonen vaak lange tijd in een woning die veel te groot is. Ik durf bijna stellen dat de woningen even lang onderbenut als volledig benut zijn. De oppervlakte per persoon is te veel en vaak zijn deze woningen terug te vinden op het platteland, in lage dichtheid. Dit alles samen met het lokaal verwarmen van deze woningen staat haaks op de duurzaamheidsprincipes van het verlagen van de vervuilende uitstoot en het energieverbruik (van de Weijer, 2014).

Volgende grafieken (F2.10 en F2.11), bijgewerkt op 18 november 2021 tonen aan dat de evolutie in demografie van de laatste jaren niet snel zal veranderen in de toekomst. Op 10 jaar tijd werd de gemiddelde huishoudgrootte 0,05 persoon kleiner. En ook het taartdiagram toont aan dat meer dan 50% van de woningen in Vlaanderen bewoond wordt door 1 of 2 personen.

F2.10 Gemiddelde huishoudgrootte (Statistiek Vlaanderen, 2021).

De Vlaming is zich vaak niet bewust van deze onderbenutte ruimte en staat er vaak ook niet voor open deze flexibel in te zetten. Dit omdat dan hun privacy in het gedrang komt. De mentaliteit van de Vlaming zal nog niet van vandaag op morgen veranderen. We moeten dus op zoek naar manieren zodat deze onbenutte ruimtes in de woningen geen of minder energie consumeren.

F2.11 Verdeling huishoudens naar huishoudgrootte, in% (Statistiek Vlaanderen, 2021).

Sociaal

Team Vlaams Bouwmeester en Erik Wieërs (2021) halen in hun ambitienota voor 2020-2025 aan stilstaande mobiliteit te willen aanpakken. Ons versnipperde landschap en verspreid wonen geven aanleiding tot het veelvuldig gebruik van de auto. Dit zorgt niet alleen voor het ontstaan van files, maar de infrastructuur neemt ook kostbare, publieke ruimte rondom het wonen in beslag. Ruimte die ingezet zou kunnen worden om ontmoeting tussen de bewoners te stimuleren én waar een buurtleven kan ontstaan. Door het ontbreken van die kwalitatieve onbebouwde ruimte en de auto-afhankelijkheid, leeft de Vlaming in een sociaal isolement. Zelfs voor kleine afstanden, als het naar school brengen van de kinderen, wordt vandaag de dag vaak de auto gebruikt (Van Moerkerke, 2021).

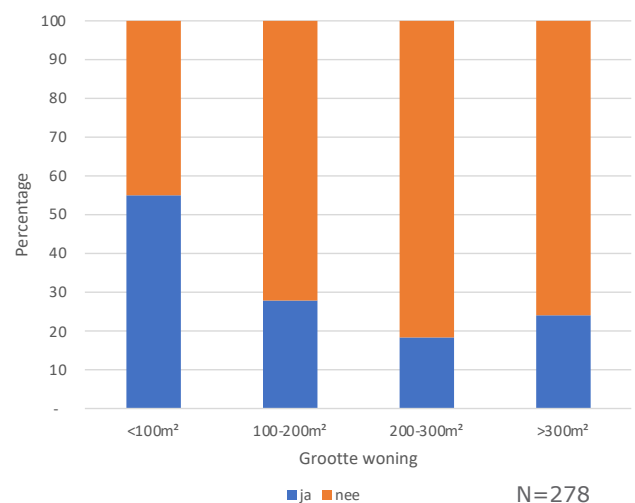
F2.12 Drukke en chaos aan de schoolpoort (Colpaert, 2017).

Economisch

Als gevolg van de gezondheidscrisis en de oorlogen zijn de energieprijzen de laatste jaren enorm gestegen. Dit zorgt voor een hogere economische druk op Vlaamse gezinnen. In 2022 werd er in de faculteit architectuur en kunst aan de Universiteit Hasselt door de studenten van de 2de Bachelor, onder het vak Humane Wetenschappen, een enquête uitgestuurd. Dit om te onderzoeken hoe mensen omgaan met de stijgende energieprijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Aan de respondenten werd onder andere ook de vraag gesteld of zij hier hinder van ondervonden. Uit de resultaten, afgebeeld in F2.13, zien we dat toch 50% van de gezinnen met een woning kleiner dan 100m² aangaf moeite te hebben hun energiefacturen te kunnen blijven betalen.

Uit de sociaaleconomische analyse bleek dat dit in meerdere gevallen alleenstaande zijn, al dan niet met kinderen. Ook bleek dat zij vaker over een lager diploma beschikken en waarschijnlijk dus ook over een lager inkomen zullen beschikken. Dit

Hebben gezinnen moeilijkheden met het betalen van de energiefacturen sinds de prijsstijgingen?

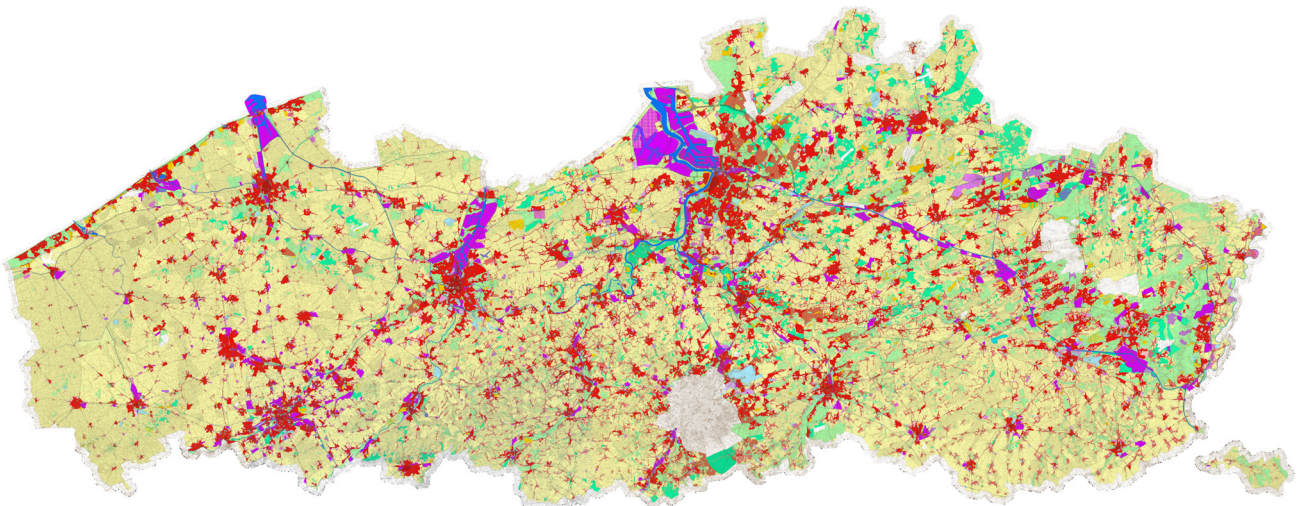
F2.13 (Eigen beeld, 2022).

kan verklaren waarom zij hier meer moeite mee ondervinden. Mochten de energieprijzen blijven stijgen in de toekomst, dan zullen steeds meer gezinnen hier moeite mee gaan ondervinden.

2.1.4 Maatregelen van de overheid

Voor 1960 bestond er rond het verkrijgen van een vergunning een laks beleid. Toenmalig Minister van Openbare Werken, Jos De Saeger, ergerde zich hieraan omdat er veel landbouwgrond verdwijnt. Samen met CVP opteert hij voor een plan dat de bodembestemming vastlegt. Er worden voorontwerpen voor de gewestplannen ontwikkeld maar door een zwakke communicatie en samenhang op nationaal niveau, zijn de plannen te gedetailleerd. Dit heeft als gevolg dat de bodembestemming

van individuele percelen goed afleesbaar is en grondbezitters bezwaarschriften tegen het gewestplan indienen. Volgens Vermeersch, doctor in de Stedenbouw en Ruimtelijke ordening, werd er bij de ontwikkeling van de plannen geen rekening gehouden met de evolutie van de tijd. Er werd enkel in termen van 'ruimte' gedacht waardoor de plannen vandaag de dag achterhaald zijn (Lacoere et al., 2022).

F2.14 Gewestplan Vlaanderen (Geopunt, z.d.).

Bouwshift

Om deze hoge ruimteconsumptie tegen te gaan, komt de Vlaamse regering in 2019 tot een akkoord om de bouwshift in te voeren. Deze heeft als doel een kwaliteitsvol evenwicht te bekomen tussen wonen, ondernemen en het beschermen van de open ruimte. Tegen 2030 zou er meer natuur onder natuurbeheer moeten vallen en zou er 10 000 hectare bos bij aangelegd moeten worden. Dit om de plaatselijke biodiversiteit meer kansen te geven. Daarnaast zou er tegen 2040 geen landbouwruimte meer aangesneden mogen worden als bouwgrond. Dit met als doel verdere versnippering en verharding

van het landschap tegen te gaan. Deze maatregel draagt onder andere bij tot het bevorderen van de huishouding van het grondwater. Door de vele verharding heerst er vandaag de dag op sommige plaatsen droogte, terwijl er op andere plaatsen meer kans is op wateroverlast. De regering wil inzetten op het verdichten van stads- en landelijke kernen (Departement Kanselarij en bestuur, 2018; Treeco TM, 2021).

Renovatieplicht

In 2021 publiceerde het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap de renovatieverplichting voor niet-residentiële gebouwen. Dit houdt in dat het gebouw binnen de 5 jaar na aankoop, minimaal het EPC-label D (Energie Prestatie Certificaat) moet halen. Ook voor residentiële gebouwen werden er EPB-verplichtingen (Energie, Prestatie & Binnenklimaat) opgelegd. Vanaf 2022 geldt voor nieuwbouwwoningen een S-peil van S28 en sinds 2021 is het bouwen van een Bijna Energie Neutrale woning met een E-peil van maximaal 30 de standaard.

Het renoveren van bestaande woningen wordt ook door de overheid gestimuleerd. Begin 2022 startte zij de campagne 'ReNUveer'. Voor een

grondige renovatie kunnen eigenaars die hun woning aankochten na 2021 een bedrag van 60 000 euro renteloos lenen. Daarnaast kan er een EPC-labelpremie tot 5000 euro worden aangevraagd. Volgens Statbel (2022) bedroeg de mediaanprijs voor een gesloten- en half-open-woning in het Vlaamse gewest 265 000 euro. Voor een gesloten bebouwing bedroeg deze 370 000 euro. Het bedrag dat renteloos geleend kan worden, samen met de eventuele EPC-labelpremie verhouden zich tot 24,5% en 17,6% van de totale aankoopkosten. Een opmerkelijk aandeel, wat veel gezinnen kan stimuleren om hun eigen woning aan te passen naar de normen van vandaag of om te kiezen voor een renovatie in plaats van een nieuwbouw.

F2.15 Banner ReNUveer (Vlaams Energie- & Klimaatagentschap, 2021a).

2.2 Vorming van het ideale woonbeeld van generatie op generatie

Vijf mechanismen

Het Vlaamse woonideaal van de vrijstaande villa in het groen kon zich tot op heden steeds verder ontplooiën doordat het van generatie op generatie doorgegeven werd. Uit een rapport van Meeus et al. (2011) bleek dat er ongeveer vijf mechanismen zijn die bijdragen tot de vorming van het ideale woonbeeld.

Eerst en vooral blijkt dat de ouderlijke woning een doorslaggevende rol speelt. Tussen de leeftijd van 15 en 25 jaar worden de belangrijkste normen en waarden aangeleerd aan de mens. Dit is vaak ook de periode waarop men bij zijn of haar ouders inwoont. Bij het vormen van een eigen woonwens speelt de ouderlijke woonstijl en -omgeving vaak een doorslaggevende rol. Onbewust wordt het ouderlijke patroon gereproduceerd uit een gevoel van nostalgie. Wie bijvoorbeeld ruim woonde bij zijn of haar ouders, gaf aan dit 'gewoon' te zijn en dit zelf ook als woonideaal te beschouwen. Niet iedereen woont zoals bij zijn of haar ouders, maar de voorkeuren blijven vaak verwant aan de ouderlijke woonsituatie. Daarnaast wordt ook de manier waarop iemand zich identificeert (stads- of plattelands-mens, de 'eigen streek' ...) gevormd in de periode tussen 15 en 25 jaar. Deze factoren spelen mee een rol bij de vorming van het woonideaal.

Als tweede speelt de eigen woonervaring, wanneer het ouderlijke huis verlaten wordt, een rol. Vanaf dit moment maken personen hun eigen woonkeuzes. Een opeenvolging van positieve als negatieve ervaringen met bepaalde woonmodellen dragen bij tot het vormen van het woonbeeld voor de toekomst. Hierbij zijn er factoren die rechtstreeks aanleiding geven tot de keuze om te verhuizen; zoals bijvoorbeeld het te klein worden van de woning na een gezinsuitbreiding. Maar er zijn ook onrechtstreekse factoren die de keuze van de nieuwe woonsituatie

beïnvloeden; zoals bijvoorbeeld geluidsoverlast van de burens in een appartement. Het resulteert in een 'proefondervindelijk leerproces'.

Als derde speelt de context een rol: de manier waarop anderen wonen, de regels die opgelegd worden door de overheid, Doorheen de tijd volgen verschillende trends, algemene normen en idealen elkaar op. Deze bepalen mee de woonkeuze binnen een bepaald tijds kader. De tijdsgeest alsook het kader evolueren en veranderen beetje bij beetje. Oude idealen worden steeds lichtjes aangepast of aangevuld. Het gebeurt zelden dat deze zomaar van de kaart worden geveegd. Hierdoor gebeurt de evolutie of verandering van woonidealens eerder onopmerksaam en traag.

Uit bovenstaand volgt dat ook de marketing rond wonen op deze fenomenen inspeelt en zij een vierde factor vormen die mee de idealen bepalen. Via woonmagazines, woonbeurzen en tegenwoordig ook digitale media wordt vaak 'propaganda' gevoerd die bijdraagt tot de beeldvorming van het woonideaal. Ook steden en gemeenten pleiten onrechtstreeks schuldig aan het voeren van deze propaganda. Door in te zetten op het aanbieden van bepaalde woonegelegenheden willen ze een woonpubliek van een bepaalde klasse aantrekken die een bron van stedelijke inkomsten vormt.

Als vijfde en laatste factor geeft de omliggende buurt een goed overzicht van woonmodellen die wel of niet werken. Aan de hand van de permanent tentoongestelde geslaagde of leegstaande projecten kunnen woonwensen ondersteund worden. De omgeving is een marketingruimte geworden. Ook de ruimte waarin personen actief zijn of net nooit komen, gaan mee de woonwens vormen. Over beiden worden beelden gevormd, zowel

uitgesproken positief als negatief. Echter kunnen deze zeer ongenueanceerd zijn wanneer men zich uitspreekt over een omgeving waar men zelden of nooit komt. Daarnaast draagt het vermijden van bepaalde gebieden bij tot het reproduceren van vroegere ervaringen en geeft het vaak een vertekend beeld van de dynamische situatie (Meeus et al., 2011).

Daarbovenop bestaat de kans dat ook ouders een belangrijke factor spelen bij het kiezen van een woning. Dit omdat zij bij de aankoop van een eerste woning vaak fysieke of financiële steun aanbieden. Op deze manier krijgen ouders vaak mee zeggenschap in de woonkeuze van hun kinderen.

Een factor die lijkt te ontbreken en sterk bepalend kan zijn bij de vorming van een ideaalbeeld is het onderwijs. In België zijn kinderen en jongeren leerplichtig van 5 tot en met 18 jaar. Het idee achter deze verplichting is dat beter opgeleide jongeren een betere toekomst tegemoet gaan. In deze verschillende opleidingsjaren wordt aan jongeren een basis van kennis en vaardigheden meegegeven zodat ze later kunnen functioneren binnen de maatschappij (Leerplicht van 5 tot 18 jaar, z.d.).

Desondanks dat iedereen woont, nemen we aan dat er amper onderwezen wordt over de manier waarop we wonen en of dit al dan niet een goede manier is. Dit kan afgeleid worden uit de Vlaamse Leerplannen. In het Leerplan Aardrijkskunde voor algemeen secundair onderwijs in de derde graad kan het thema 'Ruimtelijke ordening' teruggevonden worden. Hier wordt enkel beoogd de volgende doelstelling te behalen: "Aan de hand van een voorbeeld de voornaamste principes kunnen illustreren die in het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen zijn opgenomen om de versnippering van de open ruimte te stoppen" (leerplancommissie Aardrijkskunde 3de graad ASO van OVSG, 2006). Hiermee wordt verwezen naar de doelen om stedelijke gebieden te verdichten en selectiever ruimte aan te snijden voor

woonuitbreidingsgebieden, met andere woorden de bouwshift (Vlaamse Overheid, 2011).

Echter wordt er niets vermeld over het onderscheiden van verschillende woonmodellen of de introductie en kennismaking met alternatieve vormen van wonen. Jongeren krijgen weinig tot geen informatie over de voor- en nadelen van de verschillende woonvormen alsook de impact van een woonmodel op het sociaal, ecologisch en economisch kader. Onrechtstreeks draagt de keuze van een woning en de plaats waar deze woning zich bevindt bij tot alledaagse problemen zoals aangehaald in deel 2.1.3 (files, slecht georganiseerd openbaar vervoer, kleine sociale netwerken en toenemende wateroverlast). Doordat dit niet opgenomen werd in de leerplannen is hier weinig tot geen bewustwording van bij jongeren. Hierbij sluit ook aan dat de kennis over de eigenschappen en afkomst van belangrijke bouwmaterialen achterwege blijft.

Verder worden in deel 4.2.3 kort de reacties van enkele leerkrachten die deelnamen aan het onderzoek, over het opnemen van de maatschappelijke impact van de huidige woonidealen in het lessenpakket, weergegeven.

Recent lanceerde VRT in samenwerking met onder andere Departement Omgeving van de Vlaamse Overheid de EDUbox Ruimtelijk bewustzijn. Dit is een kant-en-klaar lessenpakket voor leerlingen van de 2de en 3de graad. De leerlingen worden uitgedaagd om het beter te doen en ontdekken hoe ze open en ingenomen ruimte kunnen bewaren of verbeteren. De jongeren leren via de EDUbox hoe ons ruimtegebruik via 6 principes duurzaam getransformeerd kan worden. Nadien kunnen ze zelf aan de slag in een simulator (VRT NWS, 2023).

Vergelijking met experiment

Om aanvullend te staven dat waarden en normen worden doorgegeven van generatie op generatie, wordt er de vergelijking gemaakt met een experiment van eind de jaren 40. In het experiment van Kenneth en Mamie Clark werd onderzocht hoe Afro-Amerikaanse kinderen hun eigenwaarde ontwikkelden. Verder waren ze geïnteresseerd in de raciale voorkeuren die de kinderen naar voor schoven. De manier waarop de kinderen aan hun voorkeuren kwamen en hoe hun zelfbeeld gevormd werd, kunnen dezelfde oorsprong hebben als de manier waarop het woonideaal van een persoon vorm krijgt.

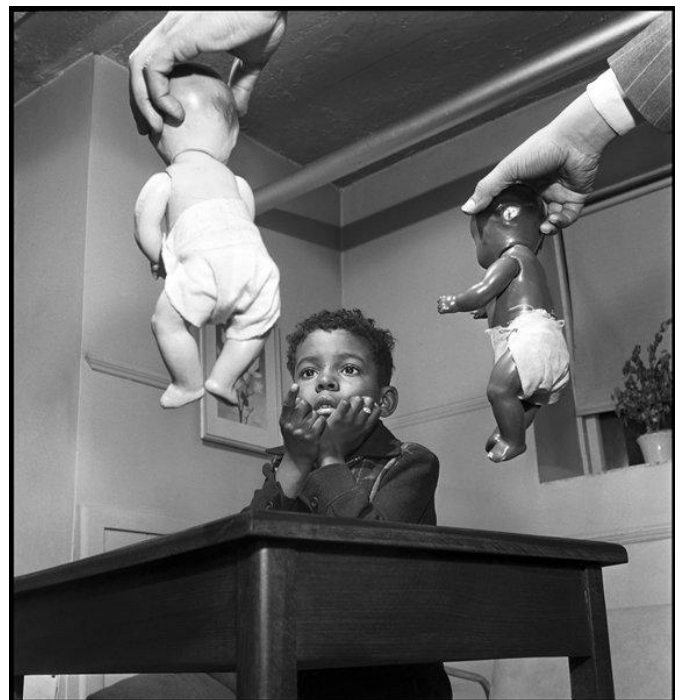
Meer dan 20 jaar lang voerden de Clarks baanbrekend onderzoek naar het identiteitsgevoel van jongeren. Ze deden dit aan de hand van poppen, lijntekeningen en kleuren.

Aan het onderzoek in 1947 namen 253 Afro-Amerikaanse kinderen tussen 3 en 7 jaar deel. Er werd gewerkt met 4 poppen, twee zwarte poppen met zwart haar en twee blanke poppen met blond haar. De poppen waren, naast de huid- en haarkleur, identiek. Aan de kinderen werden één voor één vragen gesteld over de poppen: 'Geef me de pop waarmee je graag speelt', 'Geef me de pop die leuk is' en 'Geef me de pop die er slecht uitziet'. Ongeveer 65% van de kinderen gaf aan de witte pop het 'leukst' te vinden, het liefst met de witte pop te spelen. Een groot deel van de kinderen duidde de zwarte pop aan als 'slecht uitziend'. Ongeacht de leeftijd gaven de kinderen de voorkeur aan de blanke pop.

Na de eerste uitvoering van het experiment werd het experiment meerdere malen, op verschillende continenten, herhaald. Zo ook door Kiri Davis in 2006. Zijn resultaten waren echter erg gelijkend op de resultaten van het originele onderzoek. Dit wees erop dat bijna 60 jaar na de eerste uitvoering er niet

veel veranderd was over het zelfbeeld van jonge Afro-Amerikaanse kinderen. De oorzaak ligt in de directe en indirecte informatie die de kinderen ontvangen van hun ouders en hun omgeving. Opvoeders hebben de taak de kinderen te informeren en te begeleiden naar positieve inzichten, in het geval van racisme, over zichzelf (Jepkemboi et al., 2020).

Gezien de bewustwording van een bepaalde status van een persoon als goed, slecht, rijk en arm al op jonge leeftijd plaatsvindt, bestaat de kans dat jonge kinderen ook al een voorkeur creëren voor een bepaalde woonvorm. Het lijkt dus van belang dat ook aan jonge kinderen al alternatieve vormen van wonen getoond worden, waarin bijvoorbeeld ruimte gedeeld wordt. Misschien wonen een prins en prinses niet helemaal alleen in een groot kasteel of wonen ze compacter?

F2.16 Doll Test, Harlem, New York (Parks, 1947).

Doorheen de opleiding Architectuur aan de Universiteit Hasselt komen de studenten continu in contact met het gegeven ‘wonen’ en alles wat hierbij komt kijken. Welke invloed woonprojecten kunnen hebben op een bepaalde plek en zijn omgeving. Dit zowel op sociaal, ecologisch als economisch vlak. Ze worden geprikkeld op zoek te gaan naar alternatieve of nieuwe vormen van wonen die zich momenteel in de marge bevinden. Een deel van de kennis die vergaard wordt, wordt steeds meer beschouwd als algemene kennis, ook voor leken in de architectuurwereld. In dit onderzoek is er nagegaan in hoeverre jongeren zich effectief bewust zijn van de impact van hun huidige vorm van wonen en of de Vlaamse woondroom nog steeds het streefdoel is?

3.1 Doelstellingen

Het onderzoek werd opgezet met als doelstelling data te verzamelen over de woondroom van jongeren anno 2023. Voornamelijk wat betreft het type woning, het type omgeving waarin ze zouden willen wonen en de gewenste grootte van de woning. Daarenboven wilden we de beweegredenen voor deze keuzes achterhalen. Deze antwoorden geven ons informatie en maken ons bewust van het actuele en reële denken van hedendaagse jongeren. Informatie waar we tijdens het ontwerpproces mee aan de slag kunnen en onze ontwerpbeslissingen mee kunnen onderbouwen. Daarnaast kunnen we met deze gegevens nagaan of er veranderingen in het Vlaamse gedachtegoed, met de vrijstaande villa in het groen als streefdoel, op til zijn. Hebben zij de Vlaamse woondroom mee overgenomen? En waar hechten zij veel belang aan voor een woning of zijn omgeving?

Tevens konden we aan de hand van het onderzoek ook toetsen of de jongeren zich bewust zijn van de impact van de bouwsector op het klimaat en dat zij hier mee onderdeel van uitmaken? De bouwsector betreft niet alleen: het ontginnen van grondstoffen, het produceren van materialen en het genereren van bouwafval. Deze wordt ook bepaald door de uitstoot van een gebouw gedurende zijn gebruikstermijn, zowel op vlak van energie als onderhoud. Zijn jongeren bereid om kleiner te gaan wonen of ruimte te delen met anderen en zo op lange termijn de impact op het klimaat en het landschap te beperken

of zelfs terug te drijven?

Evenzeer kwamen er tijdens het onderzoek ook enkele educatieve aspecten aan bod. Dit maakte het onderzoek niet enkel voor mij, maar ook voor de betrokken leerkrachten en de leerlingen zelf interessant. Zo moesten de leerlingen vanuit een ander perspectief kijken naar hun eigen leefomgeving en werden ze aangemoedigd linken te leggen tussen bepaalde problematieken en de invloed van hun woongedrag hierop. Ook moesten ze zich mentaal verplaatsen naar de toekomst, wat bijdroeg aan het toekomstgericht denken van de jongeren. Ze werden uitgedaagd om met elkaar alsook met een extern persoon te onderhandelen en overeen te komen, wat inspeelde op de sociale capaciteiten van de leerlingen.

3.2 Onderzoeksmethodes

Voor het onderzoek werden leerlingen van het 5de en 6de middelbaar als doelgroep gekozen. Enerzijds omwille van persoonlijke interesse in deze leeftijdsgroep, anderzijds omdat jongeren zich op deze leeftijd op een kantelpunt bevinden. Na het middelbaar onderwijs kiest men er ofwel voor verder te studeren aan het volwassenonderwijs, ofwel stroomt men door naar het werkveld. Op deze manier kon een brede groep jongeren met een sterk wisselend beeld over de nabije toekomst bevraagd worden.

Voor het onderzoek zelf werd er geopteerd het op te splitsen in twee luiken om zowel ongedifferentieerde als vrije antwoorden te kunnen verzamelen. Het eerste luik bestond uit een online enquête, de ruwe data. Het tweede luik bestond uit een actieve workshop in de klas.

Belangrijk was eerst scholen te vinden die deel wilden nemen aan het onderzoek. Om de schaal van het onderzoek beperkt te houden en de antwoorden van de leerlingen eenvoudiger te kunnen vergelijken werden er uitsluitend scholen binnen Limburg gecontacteerd. De leerlingen hebben op provinciaal niveau een gelijkaardige achtergrond wat betreft de grootte van hun gemeente, het lokale systeem van het openbaar vervoer, etc. De doelstelling was om minstens één school te vinden van zowel algemeen-, technisch-, beroeps-, kunst-, buitengewoon- en Freinet-secundair-onderwijs om deel te nemen aan het onderzoek. Alle scholen werden in eerste instantie via e-mail gecontacteerd. Allemaal met dezelfde vraag en uitleg. Het grootste deel van de mails werd geadresseerd aan de directie of leidinggevende. Van de scholen waar deze onbekend waren, werd de mail naar het algemene mailadres van de school verzonden.

Voor het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) werden drie scholen via mail gecontacteerd. Eén school in Tongeren, twee in Hasselt. Hierbij zou het interessant geweest zijn de invloed van afkomst uit een iets grotere stad als Hasselt of een iets kleinere stad als Tongeren te kunnen vergelijken. Helaas konden de Hasseltse scholen mij niet verder helpen met mijn onderzoek of bleef reactie uit. VIIO in Tongeren werkte daarentegen graag mee aan het onderzoek. Hierbij speelde de factor van oud-leerling misschien wel een rol. VIIO is een school met een campus in Tongeren en Borgloon. Ze bieden studierichtingen aan in zowel het algemeen-, technisch- als beroepsonderwijs. Voor de twee laatstgenoemde stromen kon ik voor het onderzoek dus ook in VIIO terecht.

Voor het buitengewoon secundair onderwijs werd één school gecontacteerd. Na ook telefonisch contact opgenomen te hebben met de school kwam er helaas een negatief antwoord uit de bus.

Limburg beschikt over enkele middelbare scholen met een aanbod in de richting van Kunst. Na een negatieve reactie van een Hasseltse school, werd er gekozen om een school in Genk te contacteren. Het Atlas-College in Genk wilde met plezier deelnemen aan het onderzoek. Zij boden me aan het onderzoek uit te voeren in een 6e jaars-klas Architecturale Vormgeving in ruil voor wat info over de opleiding architectuur aan de UHasselt. Een deel van deze leerlingen stromen vaak door naar de richting architectuur in het volwassenonderwijs. Zeer graag ging ik op dit aanbod in wat resulteerde in een win-win situatie.

Het Freinetonderwijs vindt steeds beter zijn weg in de maatschappij. Nochtans bestaan er nog niet veel scholen op het niveau van middelbaar onderwijs. Ik contacteerde Keerpuntscholen De Veranda. Hun campus in Hasselt wilde met plezier deelnemen aan het onderzoek. Echter zijn zij nog een zeer nieuwe school en hebben ze nog maar leerlingen tot en met het 4de middelbaar. Buiten mijn originele doelgroep. Om toch een school van deze onderwijsvorm te kunnen betrekken, werd er beslist toch ook hier het onderzoek uit te voeren.

3.2.1 Enquête

Inhoud

De bevraging werd opgebouwd aan de hand van 9 delen. Deze opsplitsing werd gemaakt om vragen binnen dezelfde categorie te bundelen en achteraf de antwoorden gemakkelijker te kunnen verwerken. In de verschillende delen waren vaak dezelfde antwoordmogelijkheden voorzien, maar werd de vraag vanuit een ander perspectief gesteld. Hieronder een overzicht van de inhoud van de verschillende delen.

0. Default question Block

Dit eerste deel droeg inhoudelijk niet bij tot het bekomen van antwoorden of nieuwe informatie. Het was een formaliteit de bevrageden eerst te informeren over het kader rond de enquête en het thema waarbinnen deze viel. Via deze weg kregen de bevrageden ook mijn gegevens voor het geval ze met verdere vragen zaten. Tot slot gaven de respondenten via dit deel toestemming om hun antwoorden te gebruiken bij het onderzoek.

1. Persoonlijke info

Via dit deel werd er getoetst naar de achtergrond van de bevrageden. Dit gaf ons onder andere een beeld van de leeftijd, het opleidingsniveau, het geslacht en de afkomst van de respondenten. Later konden de verdere antwoorden met elkaar worden vergeleken aan de hand van deze informatie.

2. Huidige woonsituatie

Om latere antwoorden te kunnen vergelijken werd eerst een nulmeting ingevoerd. De leerlingen werden hierbij bevraged naar hun huidige woonsituatie. Deze zou, zoals uit de literatuurstudie ook blijkt, hun wenselijke woonsituatie voor de toekomst kunnen beïnvloeden.

3. Woonwensen

In dit onderdeel werd er gepolst naar de woondroom van de leerlingen. Deze is volledig gebaseerd op hun eigen woonervaring en houdt onbewust rekening met de financiële toekomst die ze voor zichzelf zien. Hierbij is het mogelijk dat er misschien verschillen tussen de onderwijsvormen naar boven komen.

4. Woonbelangen

Om te achterhalen wat de leerlingen belangrijk vinden voor hun toekomstige woning, werden ze over 3 categorieën bevraged. Elementen nabij de woning, elementen die deel uitmaken van de woning en elementen die mee de energieprestatie van een gebouw bepalen. Voor elk element moesten de bevrageden aanduiden of ze dit 'zeer onbelangrijk', 'onbelangrijk', 'belangrijk' of 'zeer belangrijk' vonden. Deze informatie is relevant om eventueel later te verwerken in een ontwerp opdracht.

5-8. Scenario's

Om het toekomstgericht denken van de leerlingen extra te stimuleren worden ze uitgedaagd zich een andere toekomst-situatie in te beelden. De scenario's zijn telkens op een leeftijd van 35, 50 en 80 jaar voorgesteld en verschillen van gezinssamenstelling en financiële situatie. Het is interessant om te bekijken of de leerlingen andere keuzes maken dan bij hun originele woonwens. De volledige enquête, met scenario's, werd in bijlage toegevoegd.

9. Ruimte delen

In het laatste deel wordt er gepolst of de bevrageden momenteel al ruimte met anderen delen en in welke mate ze ervoor openstaan dit te doen.

Doelstellingen

De enquête had als voornaamste doelstelling op een kwantitatieve en laagdrempelige manier informatie te verzamelen. De informatie die uit de bevraging gewonnen werd, was zeer ruwe data die gemakkelijk met elkaar vergeleken kon worden. Deze ruwe data werd bekomen door veel gesloten vragen te stellen waarbij maar één antwoord mogelijk was. Het verschaftte ons op een oppervlakkige manier een zicht op hoe jongeren naar hun toekomstige woning kijken. Wat ze belangrijk vinden en wat niet. Door per deel een open vraag toe te voegen, werden de belangrijkste motivaties achter bepaalde keuzes uitgelicht.

Met de informatie die uit de bevraging kwam, wilden we onderzoeken welke factoren een rol spelen bij het maken van een woonkeuze. Is er een verschil tussen mannen en vrouwen? Maken jongeren met een andere afkomst andere keuzes dan jongeren van Belgische afkomst? Zijn er verschillen in de woondroom tussen de verschillende onderwijsvormen?

Uitvoering

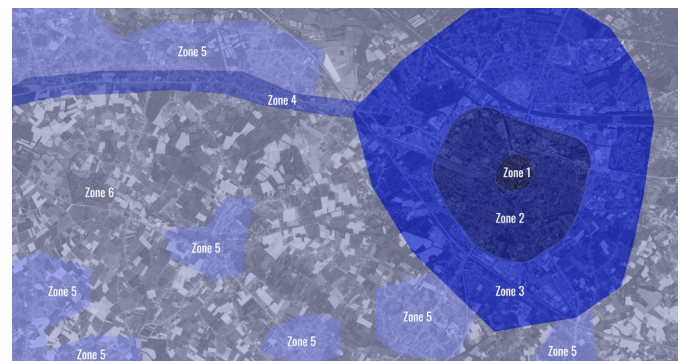
De bevraging werd via een digitale link aan de betrokken leerkrachten van de deelnemende scholen bezorgd. Zij verspreidden deze via hun eigen schoolplatform aan de leerlingen van de klassen die ik later ook bezocht voor de workshop. De grotere scholen, zoals VIIO in Tongeren en het Atlas-College in Genk, verspreidden de enquête ook verder onder de andere leerlingen van de 3de graad.

De bevraging werd gekaderd binnen het thema ruimtelijke ordening en werd vooral zelfstandig thuis door de leerlingen ingevuld. In sommige klassen besliste de leerkracht de enquête tijdens de les in te vullen. Vaak gebeurde dit als test of in de klassen waar ik later zou langsgaan. Het invullen duurde gemiddeld 15 tot 20 minuten.

Daarnaast wilden we achterhalen of jongeren op een andere manier willen wonen dan hoe ze momenteel wonen bij hun ouders? Zo ja, willen ze groter of net kleiner wonen? En wat is hiervoor de voornaamste drijfveer?

Waar hechten de leerlingen vandaag de dag belang aan? Welke functies vinden ze belangrijk om dichtbij te wonen? Vinden ze het belangrijk dat elk kind een eigen slaapkamer kan hebben? Of dat er een zwembad aanwezig is in hun toekomstige woning? Hebben de jongeren realiteitszin? Passen ze hun woondroom aan als hun gezins- of financiële situatie verandert?

Zijn jongeren bekend met het begrip van ruimte delen? En kennen ze misschien al alternatieve woonmodellen waarbij ruimte gedeeld wordt? Dit en bovenstaand zijn vragen die we aan de hand van de enquête beantwoord wilden zien.

F3.01 Aanduiding woonzones op een luchtfoto regio Hasselt, BE (Eigen beeld, 2022).

Tot slot wil ik vermelden dat er bij de vragen voor het kiezen van een woonzone, bovenstaande kaart (F3.01) werd toegevoegd. Dit om het onderscheiden van de zones te vergemakkelijken voor de leerlingen.

3.2.2 Workshop

Inhoud

De workshop werd opgebouwd aan de hand van een lesschema en bestond uit ongeveer 3 delen. De enquête werd hier als houvast gebruikt, maar de jongeren waren veel vrijer in hun antwoorden. Op deze manier konden de beweegredenen tot bepaalde keuzes verder achterhaald en dieper in vraag gesteld worden. Er kon een klasgesprek ontstaan, waarbij ik stuurde als moderator. Zo konden de leerlingen individueel of samen nieuwe argumenten aanbrengen om hun keuzes te motiveren en toe te lichten.

Als inleiding startte de workshop door mezelf kort voor te stellen. Ik lichtte toe van waar ik afkomstig ben, in welke richting ik afstudeerde aan het middelbaar onderwijs en welke opleiding ik momenteel volgde. Hierbinnen kon ik de reden van mijn aanwezigheid in de klas kaderen.

Vervolgens toonde ik in elke klas de resultaten van de enquête. Dit voor de vragen over de woonwensen van de jongeren en de belangen die ze naar voor schoven. Binnen elke onderwijsvorm werden enkel de resultaten van in die vorm besproken. Deze gegevens dienden later als houvast om de gesprekken te sturen.

Hierna stelde ik in de volgende 3 delen telkens een type woonproject voor. Startend met een individueel woonproject: de vrijstaande villa, vervolgens een lichte vorm van cohousing waarbij de buitenruimte gedeeld wordt en tot slot een cohousing project waar zowel binnen- als buitenruimtes gedeeld worden door verschillende gezinnen.

Voor het toelichten van ieder project werden eerst 4 projecten van hetzelfde type getoond. Eerst deed ik dit niet, maar dit werd na de eerste workshop toegevoegd aan de presentatie om veel motivaties als 'het is een lelijk' te voorkomen.

Na het toelichten en bespreken van de verschillende projecten werden de leerlingen gevraagd de projecten te rangschikken van 1 tot 3. Op plaats één mochten ze het project plaatsen waar ze het liefst wilden wonen. Hierbij moesten ze ook het belangrijkste argument opschrijven.

Tot slot hadden de leerlingen de mogelijkheid verder vragen te stellen in verband met de workshop of de opleiding architectuur aan de Universiteit Hasselt. Gezien een verdere studiekeuze voor sommige leerlingen nadert, was dit een interessante aangelegenheid.

Zie rechts voor een korte toelichting van de 3 woonprojecten. In bijlage werd ook één van de presentaties, die gebruikt werd in de klas, toegevoegd.

Woning AIH - HAVANA_2008-2012

F3.02 Woning AIH (Dujardin, c. 2012).

Dit is een vrijstaande woning, gelegen in een rustige omgeving te Heusden (BE). De burens zijn aanwezig, maar niet dichtbij. Het bouwprogramma werd ingepast in een eenvoudig tweelagig volume. De woning heeft een ruime groene tuin en een terras. Woning AIH beschikt over 4 slaapkamers en 2 badkamers. De ruime woning is volledig privaat (HAVANA, z.d.-b).

Chocoladefabriek - A2O Architecten_2014-2017

F3.03 Chocoladefabriek (Bollaert, c. 2017).

De voormalige chocoladefabriek Rosmeulen te Nerem, een dorp bij Tongeren (BE) kent vandaag de dag een nieuwe invulling als woonproject. Een mix van lofts werd ingepast in de bestaande betonnen skelet-structuur. Dat de eigenaren zelf de indeling van hun woning kunnen bepalen, maakt het project uniek en voor ieders budget toegankelijk. Naast een kleine private buitenruimte of tuin, delen de bewoners samen een grote gemeenschappelijke tuin (a2o-architecten, z.d.).

De Schilders - HAVANA_2013-2016

F3.04 Cohousing De Schilders (Dujardin, c. 2016).

De Schilders is een cohousingproject voor 8 gezinnen in Sint-Amandsberg, Gent (BE). Elk gezin beschikt over zijn eigen, compacte private woning met buitenruimte. Daarnaast delen ze samen een gemeenschappelijke keuken, was- en bergruimtes en tuin. Bij de ontwikkeling van het project werden de budgetten en wensen van de bewoners in acht genomen. Samen delen de bewoners een gemeenschappelijke auto. De architecten hadden de ambitie het project als voorbeeld te laten fungeren. (HAVANA, z.d.)

Doelstellingen

De voornaamste doelstelling van de workshop was om te achterhalen welke argumenten jongeren zelf naar voor schuiven om wel of niet voor een bepaald woonproject te kiezen. Vanuit de opleiding architectuur worden we ons bewust van de sociale, ecologische en economische gevolgen die gepaard gaan met een bepaald project. Via de workshop wilden we achterhalen tot hoever de jongeren hier zelf in gaan.

Hedendaagse jongeren lijken veel bezig te zijn met het milieu en de klimaatcrisis. Anno 2019 startte in België een reeks klimaatmarsen waarbij middelbare schooljongeren spijbelden om de regering op te roepen actie te ondernemen tegen de opwarming van de aarde (KlimaatCoalitie, z.d.). Maar zien

Uitvoering

De workshop werd uitgevoerd in 5 klassen over de verschillende onderwijsvormen: algemeen-, technisch-, beroeps-, kunst-, en Freinet secundair onderwijs. Het waren steeds kleine klasgroepen van 9 tot 11 leerlingen.

Voor de klassen binnen het ASO, TSO en Freinet secundair onderwijs werd de workshop in de klas gelinkt aan het vak aardrijkskunde. Het thema rond wonen sloot aan bij het thema ruimtelijke ordening. Voor het BSO vond de workshop plaats onder het vak project algemene vorming (PAV). En binnen het KSO ging ik langs tijdens het vak architecturale vormgeving (ARV). De workshop werd voorzien op de duur van één lesuur. Met andere woorden 50 lesminuten. Dit om de impact op de gewone lessen minimaal te houden. De PowerPoint kon steeds digitaal gepresenteerd worden.

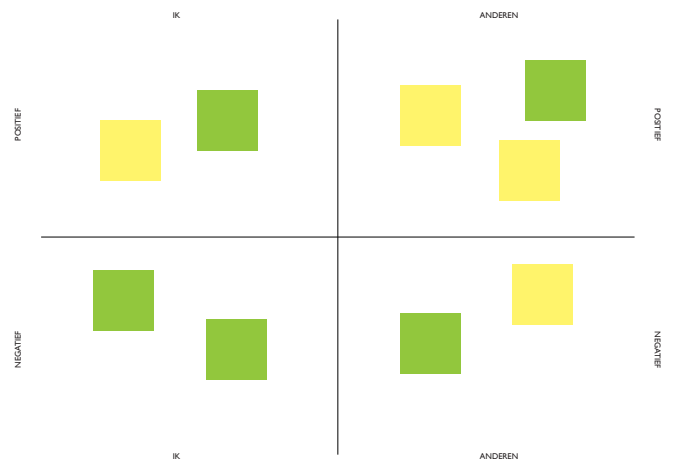
Om de argumenten voor en tegen de verschillende projecten fysiek te kunnen verzamelen werd er gebruik gemaakt van volgende tabel (F3.05). De

jongeren zelf dat de manier waarop ze wonen en er gebouwd wordt hier ook een grote invloed op heeft? Of is dit nog onbekend terrein en ver van hun bed?

Kennen de leerlingen de voordelen van collectief wonen? En welke aspecten wegen eventueel op tegen het inboeten van privacy?

Naast de informatie voor het onderzoek waren er ook enkele educatieve doelstellingen. Zo wilde ik de leerlingen laten kennismaken met alternatieve vormen van wonen waarbij ruimte gedeeld wordt. De leerlingen werken ook aan hun persoonlijke ontwikkeling door in gesprek te gaan met elkaar en een extern persoon.

groene en gele vlakken stellen post-its voor. Deze tabel was fysiek aanwezig op een groot papier in de klas. Voor elk project werd er een tabel voorzien. Zo konden in elke klas de 3 grote bladen hergebruikt worden en moesten er alleen nieuwe post-its worden voorzien. Ook konden de antwoorden zo in zijn geheel vervoerd worden tot ze gefotografeerd en gedigitaliseerd werden.

F3.05 Tabel voor analyse (Eigen beeld, 2022).

Tabel F3.05 werd opgebouwd uit 4 vlakken. Links de kolom met argumenten die de leerlingen voor zichzelf bepaalden. Rechts de kolom met argumenten die leerlingen voor anderen konden bedenken. In de bovenste rij werden de positieve argumenten geplakt. Redenen waarom men wel voor het project zou kiezen. Onderaan de negatieve punten. Waarom men er niet zou willen wonen.

Na het voorstellen van het project kregen de leerlingen de kans hun mening met de groep te delen. Wanneer ze een argument aanhaalden kregen ze een post-it om deze op te schrijven. Nadat alle argumenten besproken waren, kwamen de leerlingen ze zelf plaatsen op de tabel. Hierbij waren ze soms inventief. Zo plakten ze de post-it bij twijfel soms op de lijn tussen twee vakken.

De leerlingen gingen vaak vlot op elkaars argumenten in en er ontstond soms een klein debat. Wanneer er weinig argumenten bedacht werden, probeerde ik het gesprek te sturen. Door nieuwe punten tegenover elkaar te plaatsen of door een vergelijking te maken met één van de andere projecten, raakte het gesprek vaak weer op gang. Uiteindelijk mochten de leerlingen eventueel nog extra argumenten toevoegen bij de andere, eerder bediscussieerde projecten.

Aan het einde werden de leerlingen gevraagd een rangschikking op te stellen. Hiervoor kregen ze een losse post-it. Nadien werden die gegevens gedigitaliseerd via een enquêteformulier. Dit deed ik zelf omdat het niet in elke school mogelijk was de leerlingen het digitaal te laten invullen in de klas.

F3.06 Workshop in de klas onderwijsvorm KSO (Warnants, 2023).

04 ONDERZOEKSRÉSULTATEN

Na de uitvoering van het onderzoek werd alle verzamelde data digitaal verwerkt. In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête alsook de workshop weergegeven, beschreven en vergeleken met elkaar. Een analyse waarbij er gezocht werd naar verbanden. Zijn het persoonlijke factoren die de woondroom bepalen of eerder de omgeving en situatie? Er werd onderzocht of jongeren anno 2023 nog massaal kiezen voor een vrijstaande villa in het groen? En waarom ze dit wel of net niet als woonideaal naar voor schuiven?

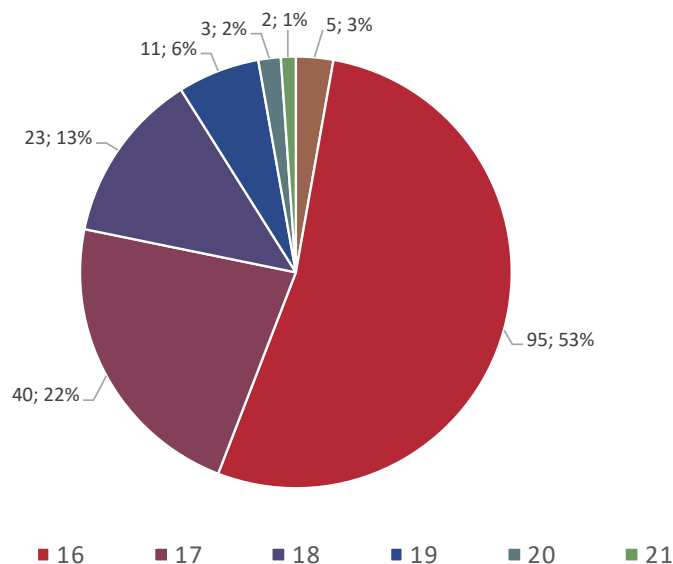
4.1 Enquête

4.1.1 Schetsen respondenten

Allereerst wordt er in dit onderdeel een beeld gevormd van de personen die deelnamen aan de enquête. Later worden er vergelijkingen gemaakt aan de hand van deze persoonlijke informatie.

F4.01 Absoluut en procentueel aantal deelnemers per leeftijdscategorie (aantal; %)

(N = 179)

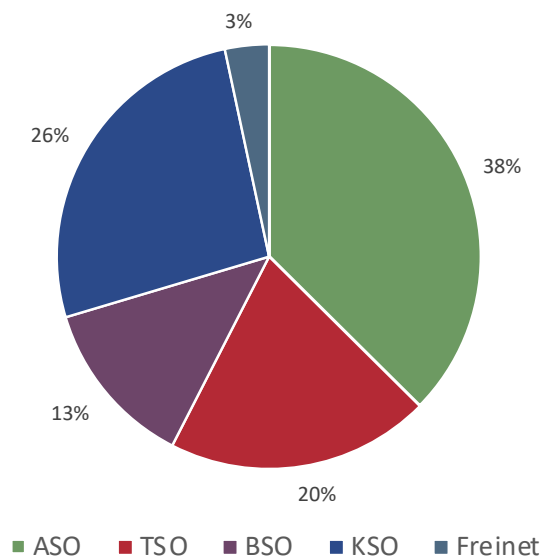

Zoals in hoofdstuk 3 al werd vermeld, was de doelgroep van het onderzoek het 5^e en 6^e middelbaar. Meer dan de helft van de deelnemers geeft aan 16 jaar te zijn (53%). Dit valt te verklaren omdat de enquête grotendeels verdeeld werd onder leerlingen van het 5^e middelbaar. Het thema kon hier gemakkelijker gelinkt worden aan de lessen. Leerlingen van het 5^e middelbaar in het schooljaar 2022-2023 worden normaal gezien in 2023 pas 17 (geboren in 2006). Doordat de enquête tussen begin januari en eind februari 2023 verdeeld en

ingevuld werd, was slechts een klein percentage van de leerlingen van het 5^e middelbaar al 17 jaar. De enquête werd ook verdeeld in het Freinetonderwijs. De Veranda in Alken is nog een nieuwe, kleine school en heeft nog geen leerlingen in het 5^e middelbaar. Deze leerlingen waren voornamelijk 15 of 16 jaar oud bij het invullen van de vragen. Tot slot werd de enquête ingevuld door leerlingen van het 7^e jaar Beroeps-onderwijs. Zij zijn normaal gezien al 18 jaar of ouder, iets wat we ook uit de antwoorden over de leeftijden kunnen afleiden of bevestigen.

F4.02 Procentueel aantal deelnemers per onderwijsvorm

(N = 179)

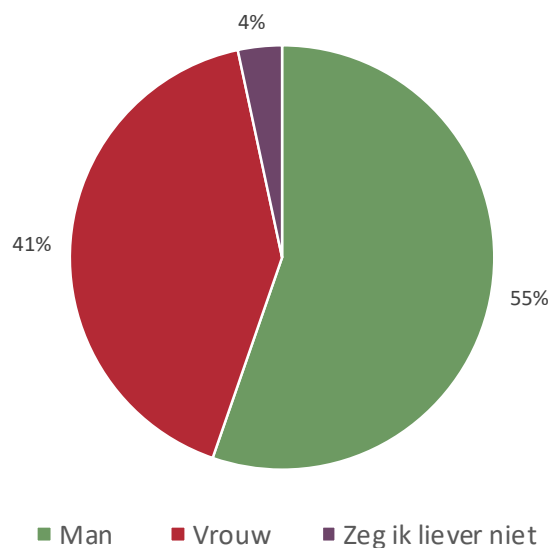

In figuur F4.02 zien we dat 38% van de deelnemers momenteel een ASO- en 16% een KSO-opleiding volgt. 20% van de deelnemers volgt een TSO-opleiding en 13% volgt het beroepsonderwijs. Slechts 3% van de bevroegden (N = 6) komt uit het

Freinetonderwijs. Dit valt te verklaren doordat dit de kleinste school is die deelnam aan het onderzoek en zij de enquête onder minder leerlingen konden verspreiden.

F4.03 Procentueel aantal deelnemers per geslacht

(N = 179)

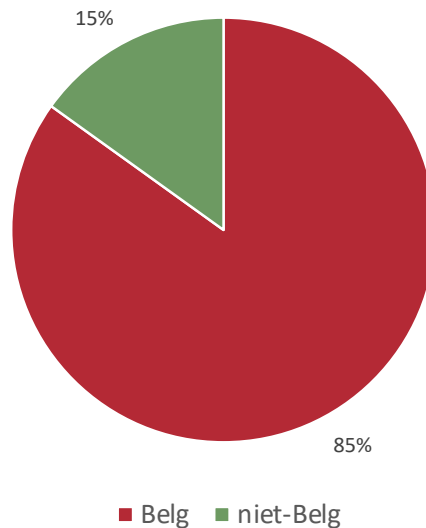

Hierboven op figuur F4.03 zien we dat 55% van de deelnemers zich definieert als man. 41% ziet

zichzelf als vrouw en 4% geeft aan zich liever niet te definiëren als één van beide (N = 6).

F4.04 Procentueel aantal deelnemers met Belgische en niet-Belgische afkomst

(N = 179)

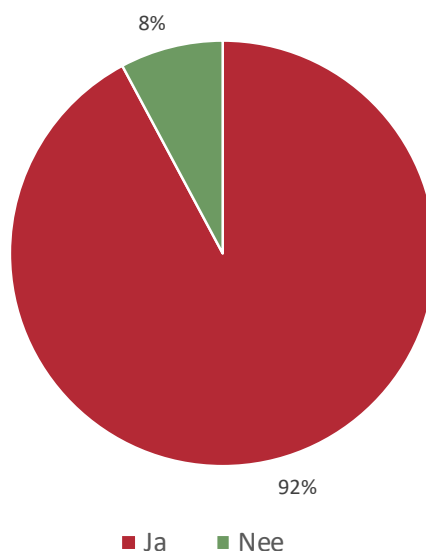

Op figuur F4.04 is te zien dat 85% van de deelnemers van Belgische afkomst is. 15% is van niet-Belgische afkomst (N = 27). Bij de deelnemers van Belgische afkomst maakt 28% nog deel uit van een andere culturele gemeenschap. 6% van de Italiaanse en telkens 5% van de Turkse of Nederlandse. De

overige 12% maakt deel uit van nog een andere gemeenschap. Van de deelnemers van niet-Belgische afkomst is 44% van Nederlandse afkomst en 11% van Marokkaanse. De overige 45% heeft nog een andere afkomst dan hierboven beschreven.

F4.05 Procentueel aantal deelnemers die wel of niet hun rijbewijs willen behalen

(N = 179)

Op de figuur F4.05 zien we dat 92% van de deelnemers graag zijn of haar rijbewijs wil behalen. De voornaamste redenen hiertoe zijn vrijheid en

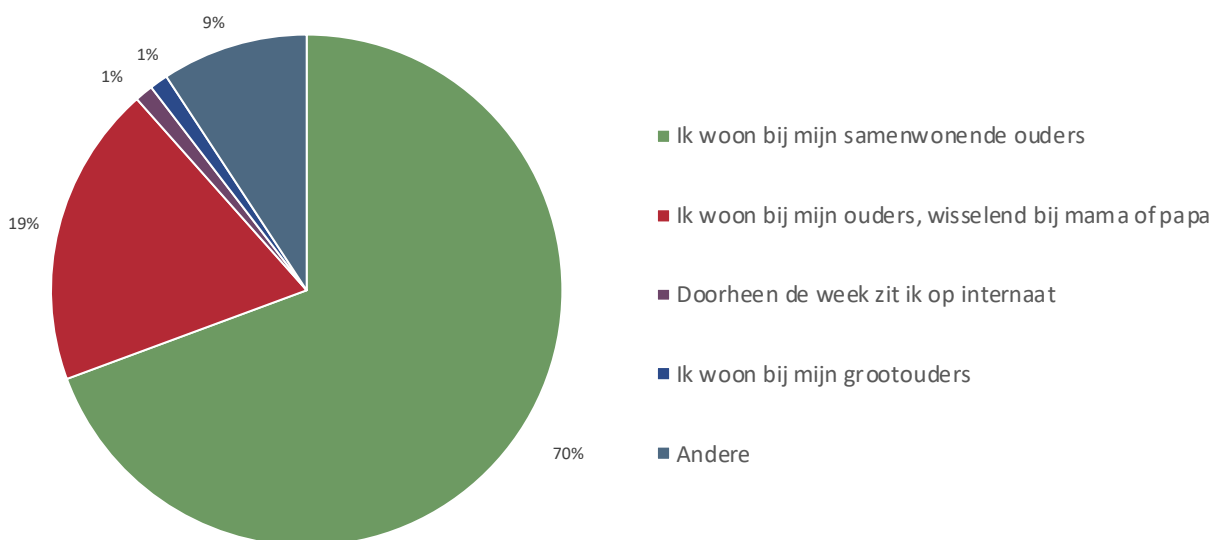
zelfstandigheid. De overige 8% (N = 14) haalt het liever niet om de redenen dat het beter is te fietsen of wandelen, het te veel kost of dat ze niet durven.

4.1.2 Huidige situatie

Om een beeld te krijgen van de woonervaring die de bevroagden op de dag van vandaag al hebben, wordt dit in het volgende onderdeel weergegeven. We krijgen een beeld over bij wie, met hoeveel en hoe groot de bevroagden wonen. Aan hun werd ook gevraagd om specifiek een type woning en de woonzone waarin ze wonen aan te duiden.

F4.06 Procentuele weergave van de huidige woonsituatie van de deelnemers

(N = 173)

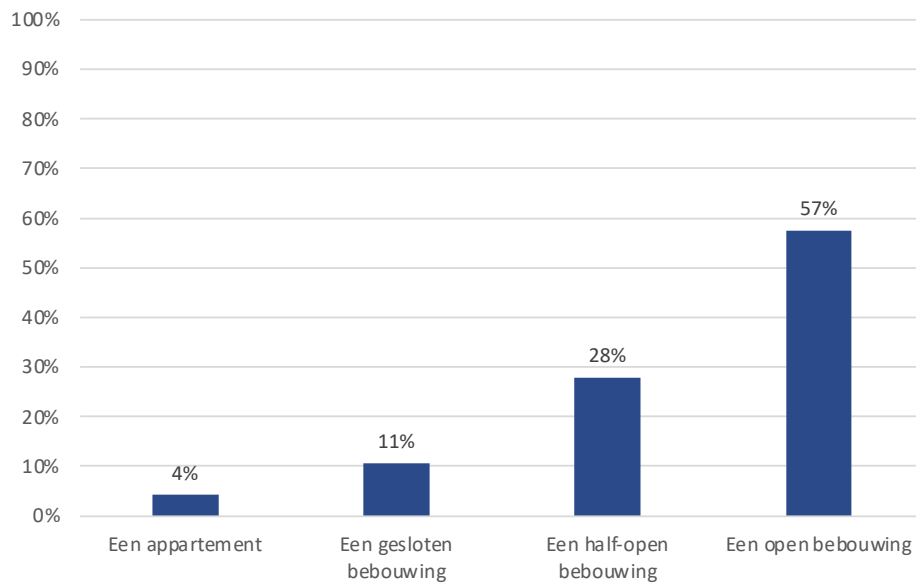

In bovenstaand diagram (F4.06) is weergegeven bij wie de bevroagde leerlingen momenteel wonen. De meerderheid nl. 70% woont in bij zijn of haar samenwonende ouders. 19% van de groep woont wisselend bij mama of papa. Hun ouders zijn dus waarschijnlijk gescheiden. Een opmerkelijk deel, 9% van de bevroagden (N = 16) gaf aan bij 'andere' te

wonen. Hierbij werd ook gevraagd dit verder toe te lichten. Daarin geven ze aan vaak enkel bij hun mama of enkel bij hun papa te wonen. Er bestaat een kans dat de ouders van deze jongeren alleenstaand zijn. Tot slot geeft telkens 1% (N = 2) aan in te wonen bij de grootouders of door de week te verblijven op internaat.

F4.07 Procentuele weergave van het huidige woontype van de deelnemers

(N = 169)

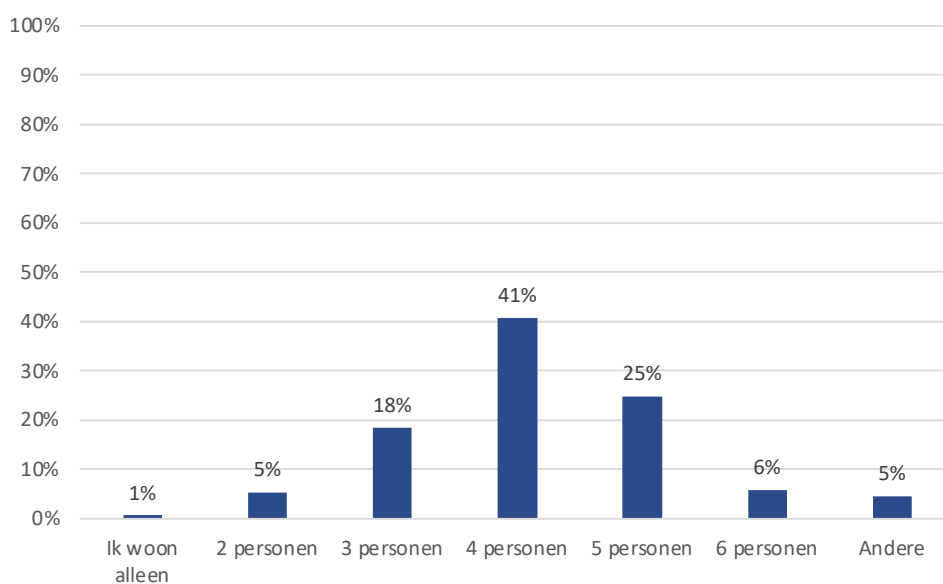

Op figuur F4.07 zien we in welk type woning de bevroegden momenteel wonen. Meer dan 50% woont in een open bebouwing, 28% van de jongeren geeft aan in een half-open bebouwing te wonen en 11% woont in een gesloten bebouwing. Slechts 4% (N = 7) woont momenteel in een appartement. Van de 14 jongeren die letterlijk aangaven enkel bij mama of papa te wonen, wonen er 3 in een appartement, 1 in een gesloten bebouwing, 4 in een half-open- en

6 in een open bebouwing. Ouders die vermoedelijk alleenstaand zijn, wonen dus niet per definitie in een appartement. Op onderstaande figuur (F4.08) zien we dan dat de meeste gezinnen bestaan uit 3 tot 5 personen. Eén jongere (1%) geeft aan al alleen te wonen. Van de 8 jongeren (5%) die 'andere' aangeeft, bestaan 5 gezinnen uit 7 personen. De andere 3 geven het verschil bij mama en bij papa aan. 5% van de gezinnen bestaan uit 2 en 6% uit 6 personen.

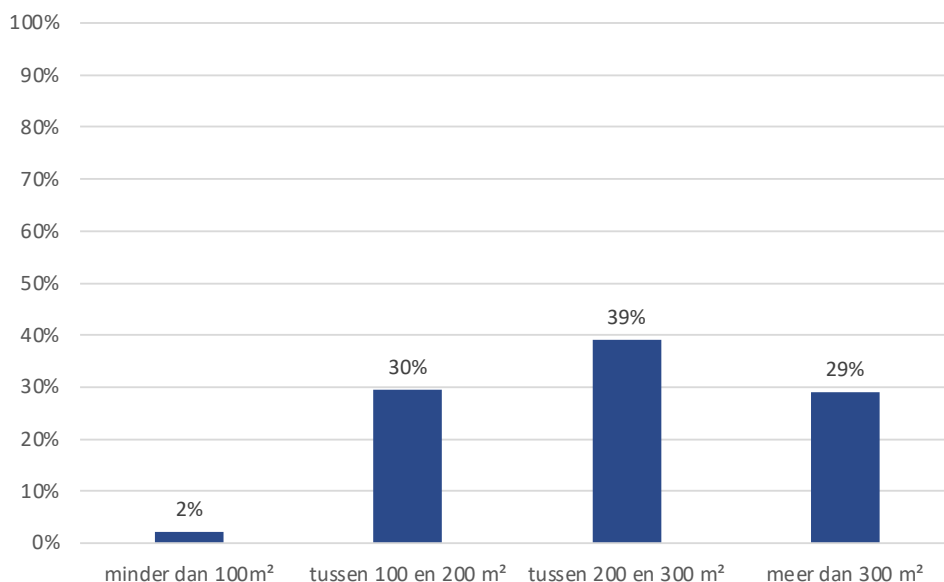
F4.08 Procentueel aantal inwonende per deelnemer

(N = 174)

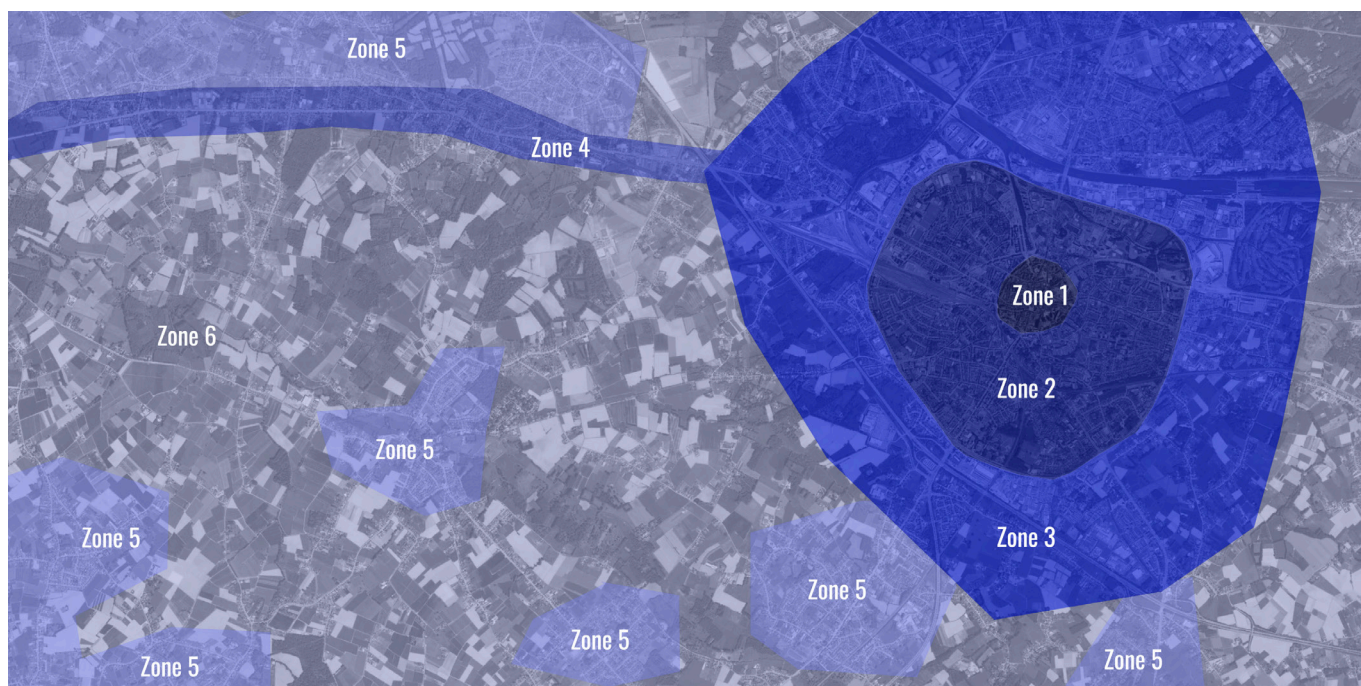
Vervolgens werd de jongeren ook gevraagd de grootte van hun huidige woning aan te geven. Vermoedelijk is dit een schatting en zijn deze cijfers niet geheel betrouwbaar. Wanneer de jongeren bijvoorbeeld de enquête op school in de klas ingevuld hebben, konden ze dit moeilijk navragen of nakijken.

F4.09 *Procentuele weergave van de grootte van de huidige woningen van de deelnemers* (N = 176)

De resultaten zijn afgebeeld op figuur F4.09. Hier geeft maar 2% aan in een woning te wonen kleiner dan 100m² (N = 4). Geen van deze 4 jongeren woont in een open bebouwing. Daarnaast geeft telkens ongeveer 30% aan te wonen in een woning tussen 100 en 200m² of in een woning groter dan 300m². De meeste jongeren (39% of N = 69) geven aan in een woning tussen 200 en 300m² te wonen. Over het algemeen zijn de type woningen, groter dan 100m², vrij evenwichtig verdeeld.

Er werd tijdens de enquête meermaals aan de jongeren gevraagd een woonzone aan te duiden of te kiezen. Om dit visueel beeldend en duidelijker te maken, werden op een kaart (F4.10) van de regio Hasselt 6 zones vastgelegd. Bij zone 1 spreken we over het oude centrum van een stad. Met zone 2 wordt de zone binnen de grote ring van een stad bedoelt. Zone 3 betreft de stadsrand buiten de grote ring. De zone langs een verbindingsweg werd benoemd als zone 4. Dorpskernen als zone 5. En de overige ruimte tussen de velden en akkers werd benoemd als zone 6.

F4.10 Aanduiding woonzones op een luchtfoto regio Hasselt, BE (Eigen beeld, 2022).

Op figuur F4.11 is weergegeven in welke zone de bevrageden aangeven momenteel te wonen. Hieruit blijkt dat 5% in het historisch centrum woont (N = 8). Hiervan wonen telkens 2 jongeren in een appartement, 2 in een gesloten bebouwing, 2 in een half-open bebouwing en 1 in een open bebouwing. 1 jongere wisselt tussen een gesloten- en een open bebouwing afhankelijk of zij bij mama of papa is.

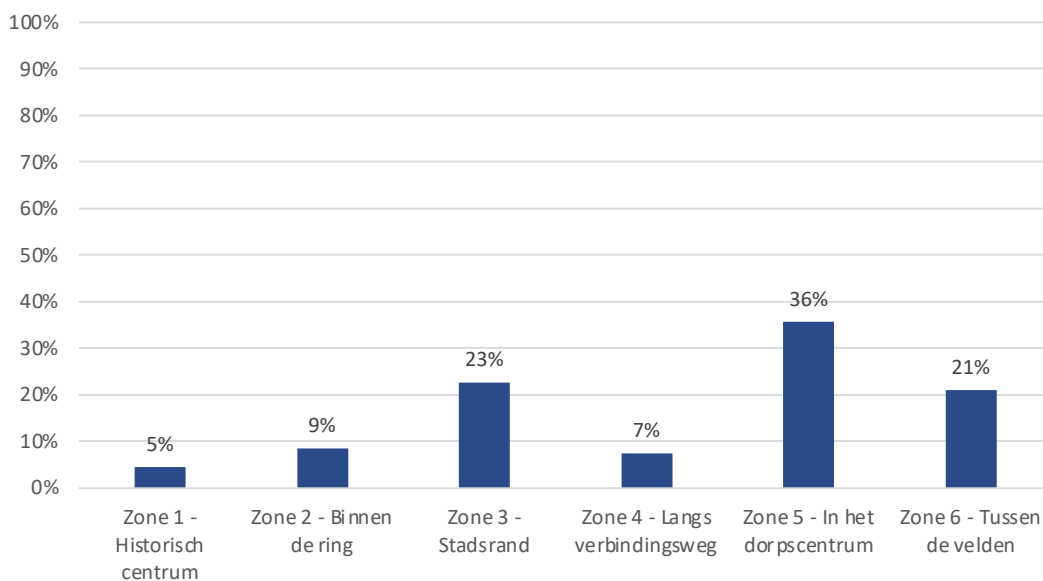
9% van de bevrageden woont binnen de ring van een stad (N = 15). Ook hier is het type woning gelijkmatig verdeeld. 13 bevrageden, of 7%, wonen langs een verbindingsweg. Hierbij zijn er geen appartementen.

Respectievelijk 21% woont tussen de velden (N = 37). Hiervan wonen 2 jongeren in een gesloten bebouwing en 6 in een half-open bebouwing. De

overige 29 geven aan in een open bebouwing te wonen. Daarnaast woont 23% van de jongeren in de stadsrand (N = 40). Hierbij wonen 14 jongeren in een open bebouwing, 12 in een half-open bebouwing en de rest verdeelt zich over een gesloten bebouwing of appartement.

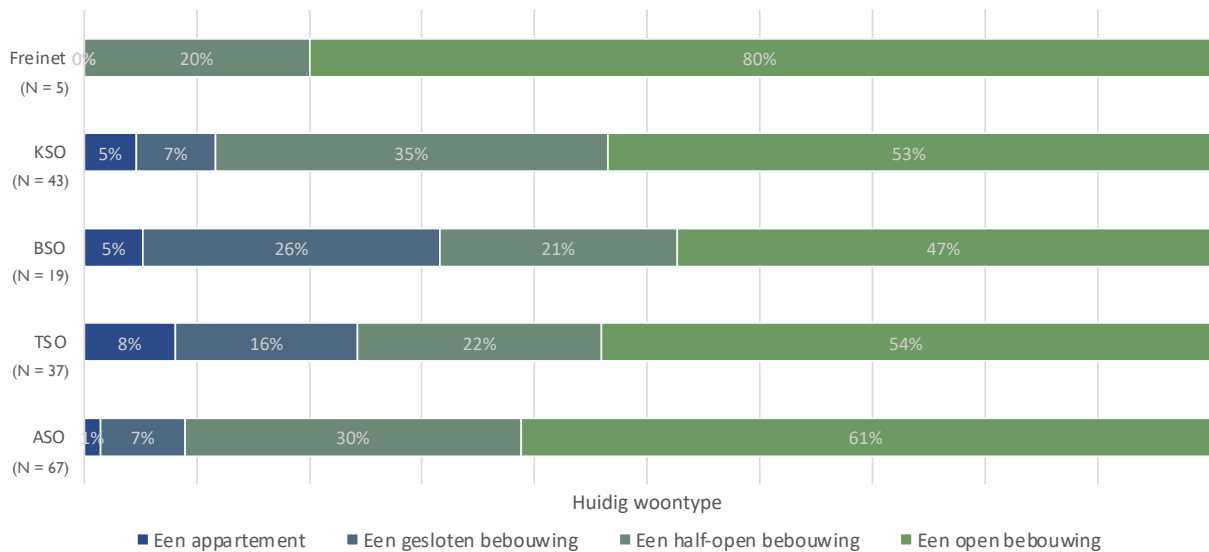
De meest aangegeven zone is 5: het dorpscentrum. 36% van de bevrageden woont hier (N = 63). Hiervan woont het grootste aandeel, of 41 jongeren, in een open bebouwing. 19 van de jongeren wonen in een half-open bebouwing en 3 in een gesloten bebouwing.

F4.11 Procentuele weergave van de woonzone waarin de huidige woningen van de deelnemers (N = 176) zich bevinden

F4.12 Huidig woontype ten opzichte van het onderwijstype

(N = 171)

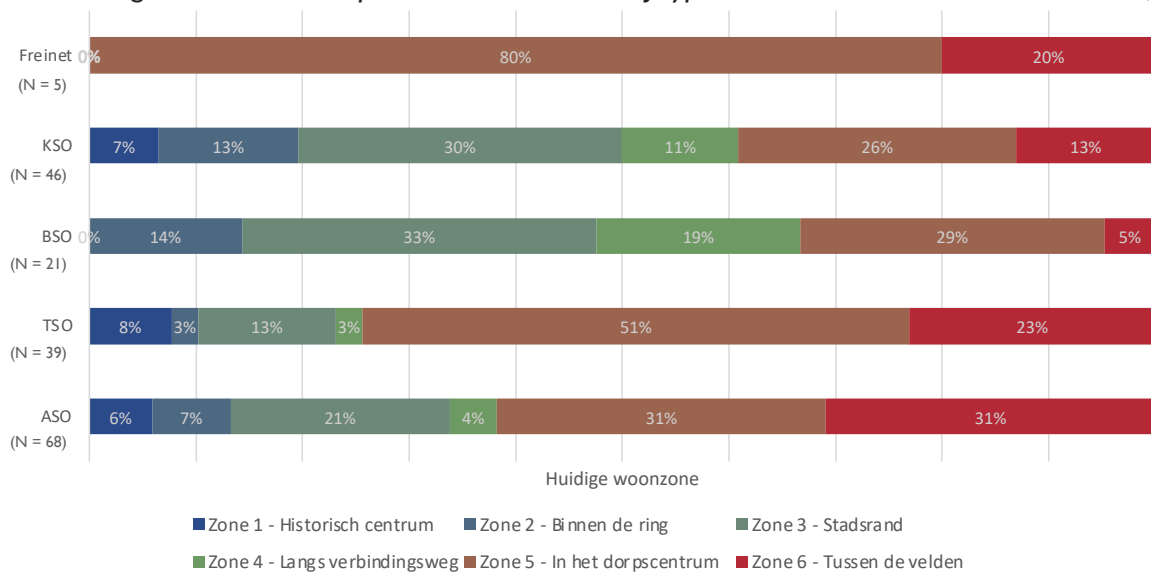

Op boven- en onderstaande figuren wordt een vergelijking gemaakt tussen de huidige woonsituatie van de jongeren over de verschillende onderwijsvormen heen. In figuur F4.12 zien we dat binnen het Freinetonderwijs 80% (N = 4) in een open bebouwing woont. Binnen het beroepsonderwijs is het type woning het meest evenwichtig verdeeld in vergelijking met de andere stromen. Ten op zichte van andere stromen woont in het TSO een groter aandeel in een appartement. In het ASO en KSO

zijn een open- en half-open bebouwing het meest voorkomend. Wanneer we naar de zones op figuur F4.14 kijken zien we dat binnen het BSO en Freinetonderwijs niemand in het historisch centrum woont. Binnen het KSO zijn de zones het meest evenwichtig verdeeld in vergelijking met de anderen. Binnen het BSO en KSO woont het grootste aandeel dicht bij de stad (groen-blauw). Bij het TSO en ASO is dit net andersom en wonen de meeste in een dorp of tussen de velden (oranje-rood).

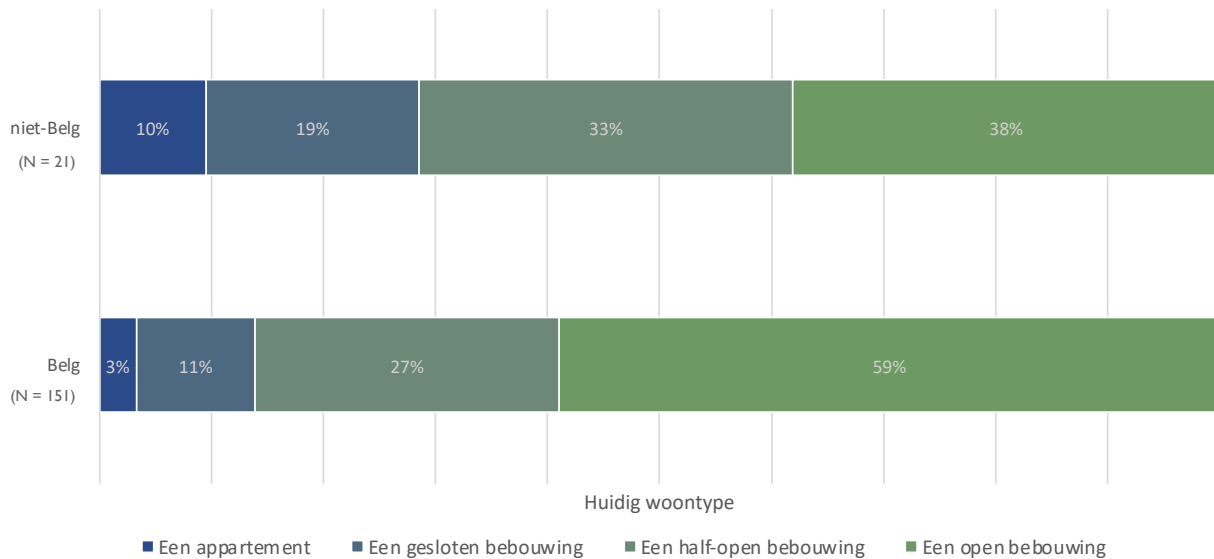
F4.13 Huidige woonzone ten opzichte van het onderwijstype

(N = 179)

F4.14 Huidig woontype ten opzichte van de afkomst

(N = 172)

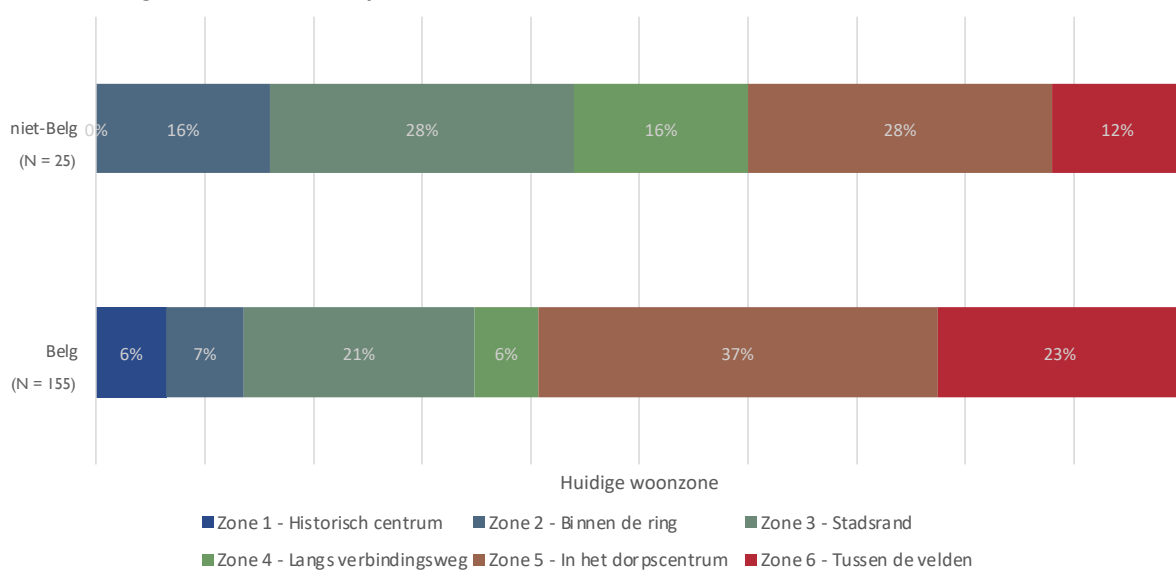

Dezelfde vergelijking kan ook gemaakt worden ten opzichte van de afkomst van de jongeren. Bovenaan op figuur F4.14 zien we dat meer jongeren met Belgische afkomst (59%) in een open bebouwing wonen dan met niet-Belgische afkomst (38%). Van de jongeren met niet-Belgische afkomst woont 10% in een appartement tegenover 3% bij Belgische afkomst. 19% niet-Belgische jongeren wonen in een gesloten bebouwing tegenover 11% bij Belgische. Een half-open bebouwing komt bij beide groepen

ongeveer even veel voor. Onderaan in figuur F4.15 zien we dat bij de jongeren van niet-Belgische afkomst niemand in het historische centrum van een stad woont. Wel wonen er bijna evenveel jongeren (16%) binnen de grote ring als van Belgische afkomst (13%). De jongeren met Belgische afkomst wonen meer in het dorp (37%) en tussen de velden (23%) dan de jongeren met niet-Belgische afkomst (28% in dorp en 12% tussen de velden).

F4.15 Huidige woonzone ten opzichte van de afkomst

(N = 180)

4.1.3 Wenselijke toekomstige situatie

In dit volgende deel worden de resultaten van de wenselijke woonsituatie van de jongeren weergegeven. Deze resultaten zijn voortgekomen uit de normen en waarden van de jongeren zelf, zonder randvoorwaarden op te leggen. De gegevens die hier getoond worden dienen als nulmeting. Later wanneer we de jongeren gevraagd hebben zich een scenario in te beelden, kan de wenselijke situatie verschillen van deze.

Voor de woonwensen werden via de enquête slechts 2 belangrijke vragen gesteld: 'In welk soort woning wil je later wonen?' en 'In welke van de zones wil je later graag wonen?'. Aan de hand van deze twee vragen kon al veel informatie verkregen worden. Door hier een derde, open vraag aan te koppelen, konden de respondenten hun keuze motiveren. De resultaten worden weergegeven in figuren F4.16 en F4.17.

Op die eerste grafiek kunnen we het wenselijke woontype van de jongeren aflezen (F4.16). We zien dat het overgrote deel van de bevrageden, of 83%, in een open bebouwing wensen te wonen. Hierop volgt dat 8% (N = 14) later in een appartement wenst te wonen. Verder ziet 6% (N = 10) zich het liefst in een half-open bebouwing wonen. Slechts 3% (N = 5) kiest voor een gesloten bebouwing, deze is dus het minst populair.

De belangrijkste redenen die de jongeren aangeven om zo massaal te kiezen voor een open bebouwing zijn: ten eerste dat het veel oppervlakte heeft en ruim is en ten tweede dat je vrijheid hebt en geen rekening moet houden met anderen. Enkelingen geven nog aan 'niets anders te kennen' en 'momenteel ook zo te wonen'.

De 17% die niet kiest voor een open bebouwing doet dit omdat de andere woningtypes gezelliger, kleiner of gemakkelijker in onderhoud zijn.

Als we dan naar de wenselijke woonzone kijken (F4.17), kunnen we interpreteren dat het historisch centrum (4%) en langs een verbindingsweg (3%) het minst populair zijn. Verder volgt de zone binnen de ring met 15% (N = 26). De overige zones lopen gelijkaardig op waarbij: 24% kiest voor de stadsrand, 25% voor het dorpscentrum en 29% tussen de velden wenst te wonen.

Als we ook hier naar de motivatie kijken achter de keuze, komt naar voor dat er voor het dorp en tussen de velden gekozen wordt omdat het rustig is. Het is er minder druk en er is meer privacy en ruimte voor natuur en groen.

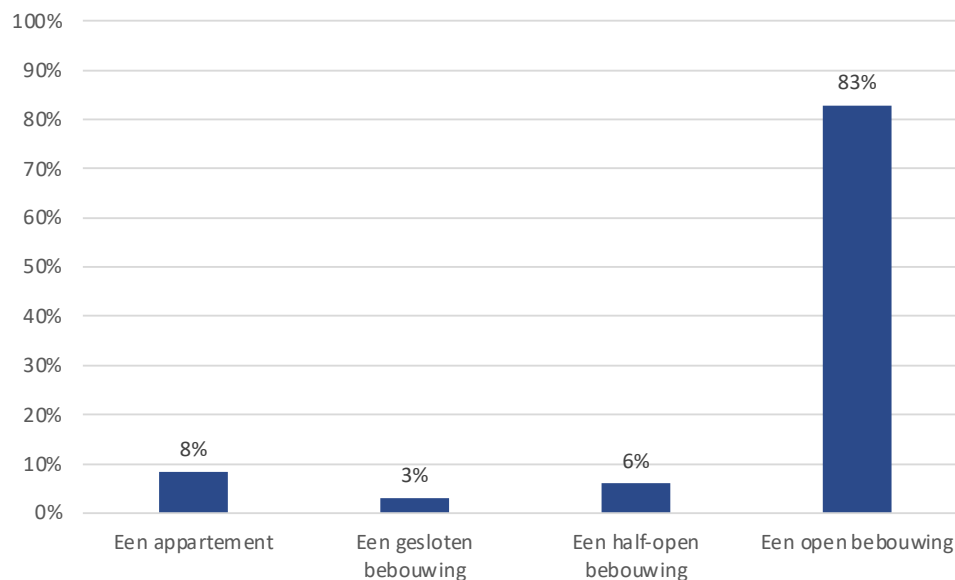
Over de stadsrand wordt vaak geschreven dat het er rustig is maar dat het toch nog voldoende dichtbij alles is. Binnen de ring en in het historisch centrum is ook alles dichtbij en heb je de mogelijkheid tot veel sociale contacten.

De jongeren die langs de verbindingsweg verkiezen doen dit omdat het goed bereikbaar is en toch nog dicht bij alles. Eén persoon geeft aan dat het er ook goedkoper zou zijn.

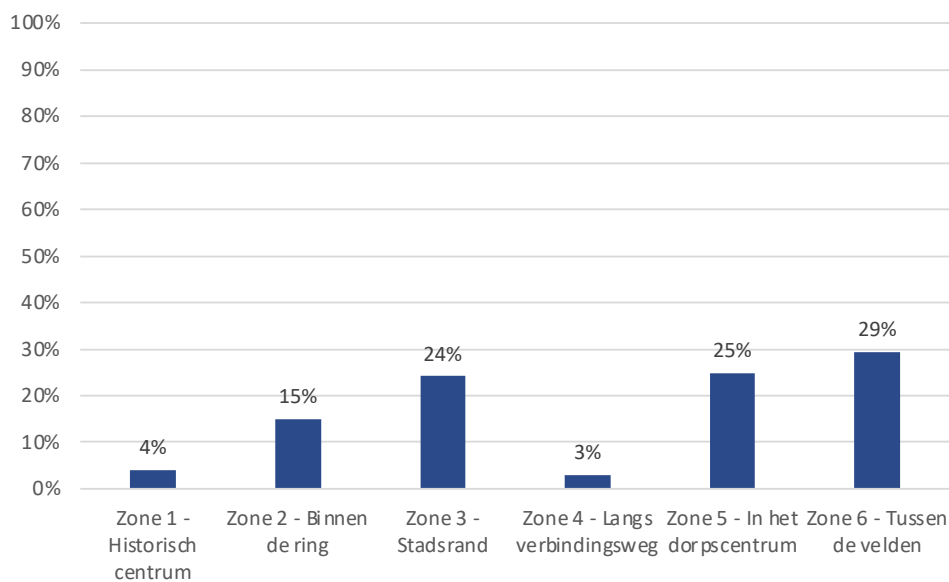
Hieruit kunnen we afleiden dat vaak sociale factoren en goede ontsluiting doorslaggevend zijn voor het maken van een woonkeuze.

F4.16 Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers

(N = 168)

F4.17 Procentuele weergave van de woonzones waarin de deelnemers in de toekomst willen wonen (N = 174)

Vervolgens hebben we gekeken welke persoonlijke factoren zoals geslacht, onderwijsvorm en afkomst de woonkeuze beïnvloeden.

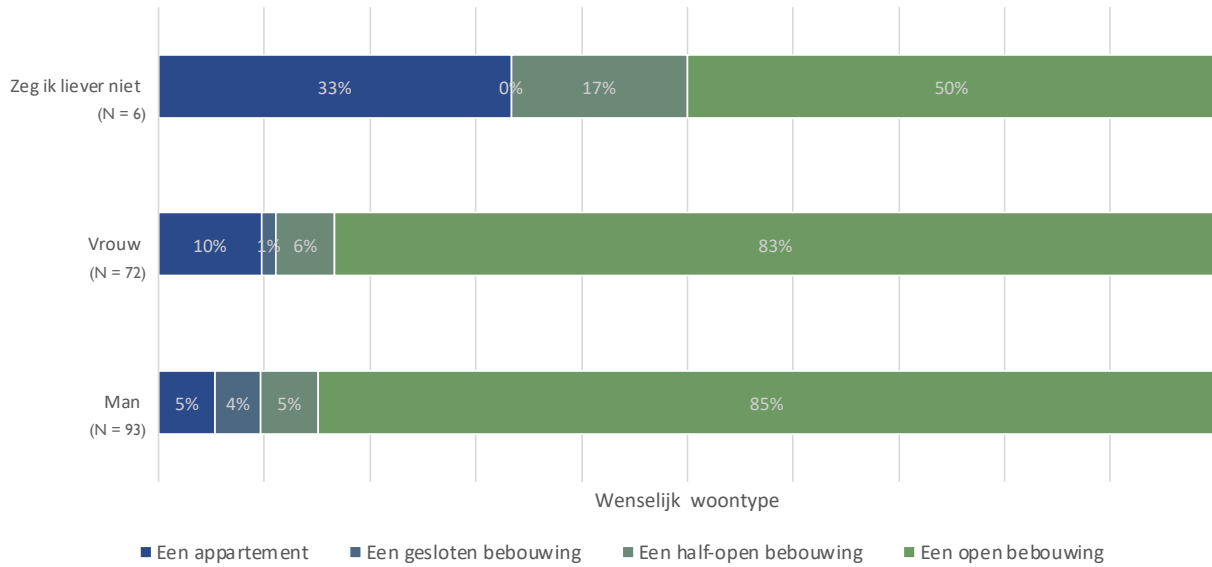
In figuren F4.18 en F4.19 zien we de invloed van het geslacht op de woonsituatie. Hierbij zien we dat de open bebouwing het meest populair is zowel bij mannen als vrouwen: 83% en 85%. Een half-open bebouwing is bij beide weinig populair: 5% van de mannen verkiest het en 6% van de vrouwen. Het grootste verschil tussen mannen en vrouwen is dat vrouwen een appartement verkiezen boven een gesloten bebouwing: 10% kiest voor een appartement tegenover slechts 1% voor een gesloten bebouwing. Dit terwijl er ongeveer evenveel mannen voor een appartement kiezen (5%) als voor een gesloten bebouwing (4%). Van de kleinste groep jongeren die zich liever niet definieerden kiest de helft (N=3) voor een open bebouwing, 2 personen verkiezen een appartement en 1 persoon kiest voor een half-open bebouwing.

Op figuur F4.19 zien we dat de stadsrand en het dorpscentrum even populair zijn bij mannen en vrouwen: 24% in de stadsrand en 23% in het dorp bij mannen tegenover 25% en 25% bij vrouwen. Weinig tot geen vrouwen geven aan langs een verbindingsweg te willen wonen terwijl dit bij mannen geldt voor het historisch centrum. Procentueel gezien willen bijna dubbel zoveel vrouwen binnen de ring van een stad wonen dan mannen: 22% bij vrouwen tegenover 12% bij mannen. Over het algemeen willen mannen verder van de stad wonen dan vrouwen: rood-oranje tegenover blauw-groen. Personen die zich liever niet definiëren verkiezen duidelijk de rust van het dorp, het veld of de stadsrand boven het stadscentrum.

We kunnen besluiten dat voor de keuze van het type woning er geen opmerkelijke verschillen zitten tussen mannen en vrouwen. Voor de woonzone leunen vrouwen meer naar de stad, terwijl mannen net verder van de stad verkiezen.

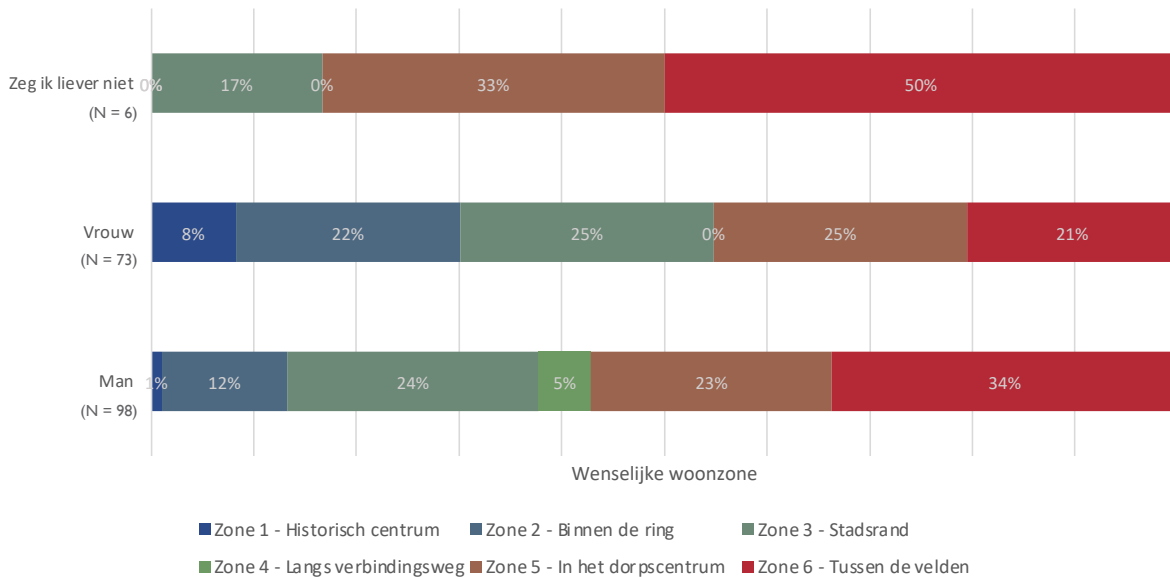
F4.18 Wenselijk woontype ten opzichte van het geslacht

(N = 171)

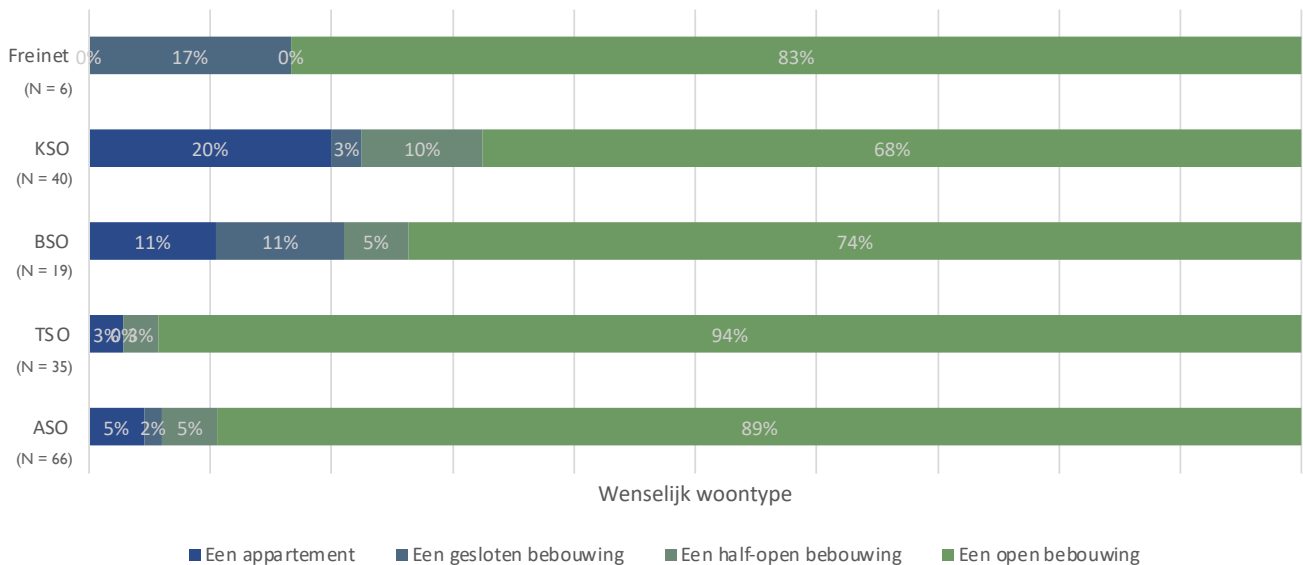
F4.19 Wenselijke woonzone ten opzichte van het geslacht

(N = 177)

F4.20 Wenselijk woontype per onderwijsvorm

(N = 166)

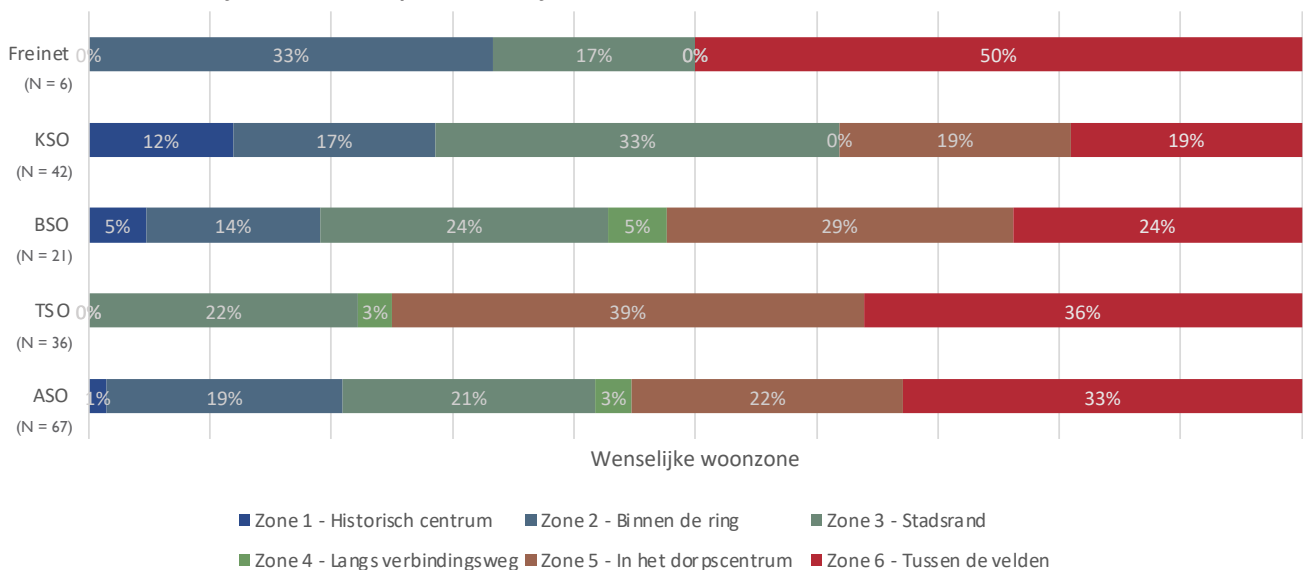

Als we de onderwijsvormen tegenover elkaar plaatsen zien we in figuur F4.20 dat vooral ASO- (89%) en TSO-onderwijs (94%) dromen van een open bebouwing. Jongeren van het KSO (20%), maar ook het BSO (11%), verkiezen tegenover de anderen (< 5%) het vaakst een appartement. Enkel van het Freinet en BSO-onderwijs wensen een gesloten bebouwing. Weinig jongeren over alle vormen heen kiezen voor een half-open bebouwing.

Wat de zones betreft wil de helft van de jongeren uit het Freinetonderwijs graag tussen de velden wonen. Bij TSO wil 75% liever niet te dicht bij de stad wonen. Ook wil het TSO liever niet binnen de grote ring van een stad wonen. Bij het KSO wil meer dan de helft dichtbij de stad wonen. Binnen het BSO zijn de meningen bijna 50/50 verdeeld voor wie rond de stad of wie tussen de velden wil wonen. In het ASO kiest 55% voor het dorp of de velden.

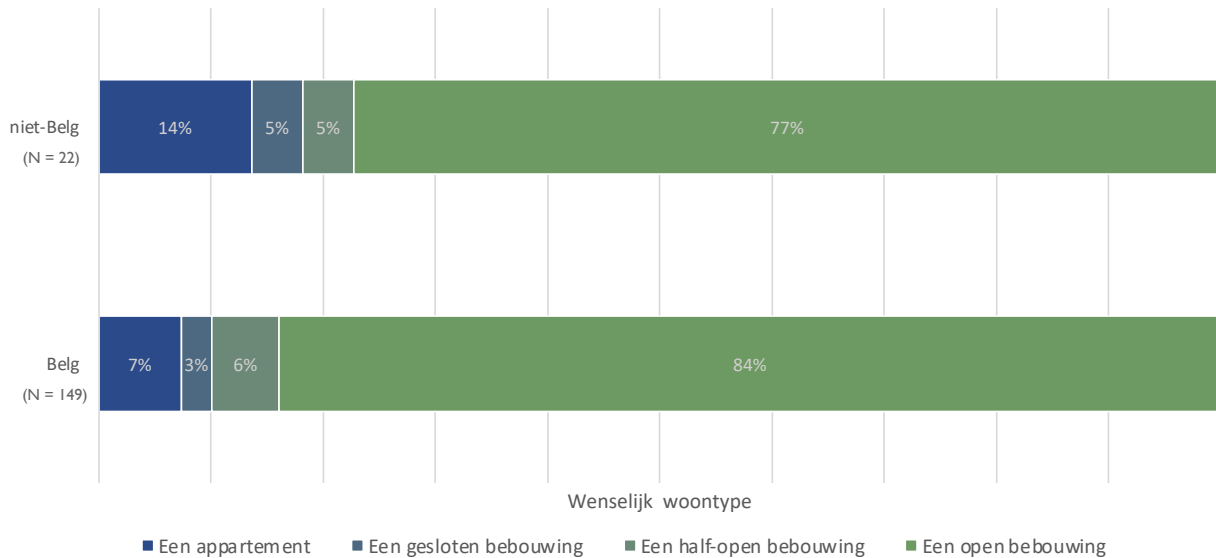
F4.21 Wenselijke woonzone per onderwijsvorm

(N = 172)

F4.22 Wenselijk woontype ten opzichte van de afkomst

(N = 171)

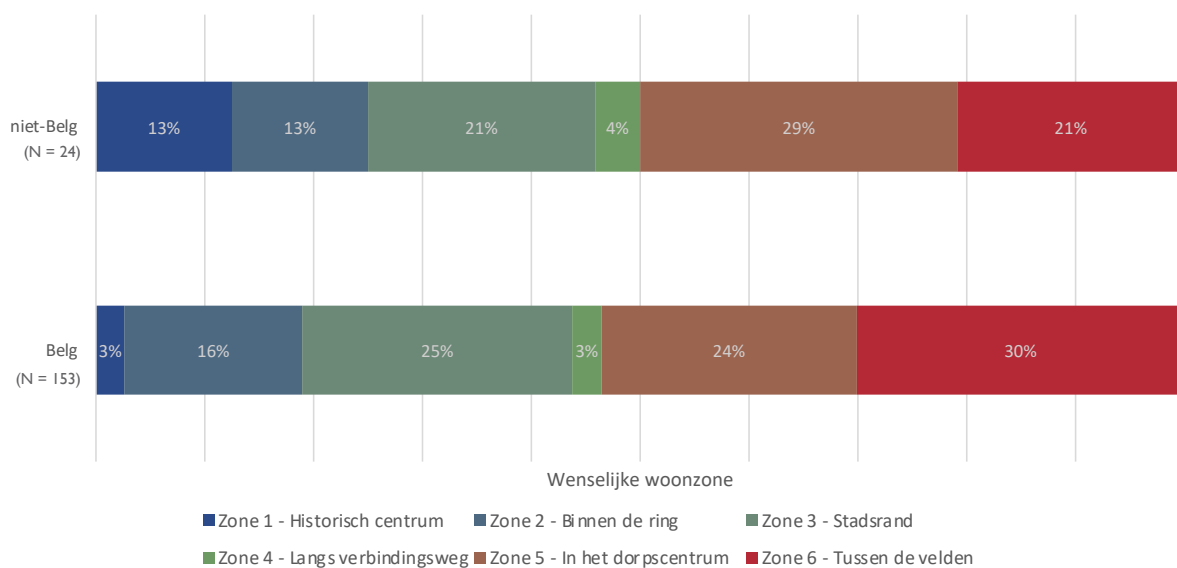
In figuren F4.22 en F4.23 werd er gekeken of er verschillen zijn in de woonwensen van jongeren met Belgische en niet-Belgische afkomst. Wat het woontype betreft kiest 84% met een Belgische afkomst voor een open bebouwing tegenover 77% van niet Belgische afkomst. Procentueel verkiezen dubbel zoveel jongeren met niet-Belgische afkomst (14%) voor een appartement dan met Belgische afkomst (7%).

Bij de woonzones (F4.23) kiest de helft van de jongeren met niet-Belgische afkomst ervoor om verder van de stad te wonen (oranje-rood). Ook verkiezen zij vaker (13%) het historisch centrum dan jongeren van Belgische afkomst (3%).

Algemeen kunnen we hier stellen dat jongeren met niet-Belgische afkomst vaker kiezen voor een appartement en het centrum van een stad.

F4.23 Wenselijke woonzone ten opzichte van de afkomst

(N = 177)

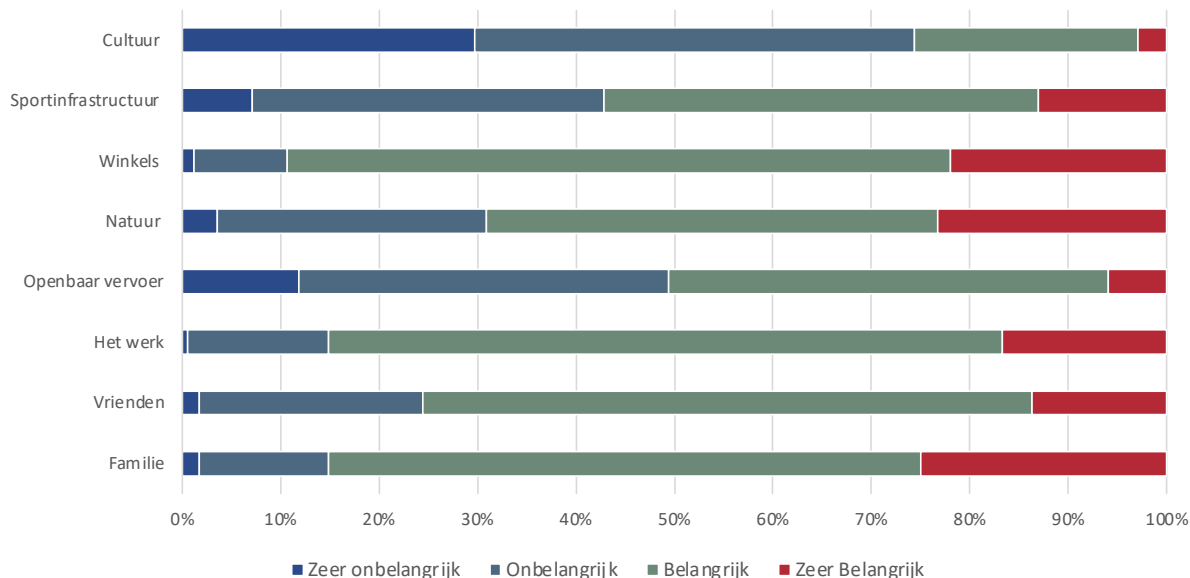
Tot slot werden de jongeren ook bevraagd naar hetgeen ze belangrijk vinden in en rond de woning en wat minder of niet. De resultaten hiervan zien we in de volgende figuren.

Als eerste bespreken we de ‘nabijheid van functies’, F4.24. Hier valt op dat vooral cultuur als het meest onbelangrijk wordt gezien. Daarna volgt het openbaar vervoer en sportinfrastructuur. Familie, het werk en winkels worden als het meest belangrijk beschouwd om nabij de toekomstige woning te hebben. Ze worden gevolgd door vrienden en natuur.

Hetzelfde werd gedaan voor programmadelen die de woning mee kunnen vormen (F4.25). Hier valt op dat het vooral onbelangrijk is dat de woning klein is. Of de woning al dan niet een zwembad heeft, blijkt ook minder van belang. Wel vinden de jongeren het belangrijk dat elk kind later een eigen slaapkamer heeft. De aanwezigheid van een tuin en terras zijn eveneens belangrijk. Tot slot hecht de meerderheid er belang aan dat de woning groot is.

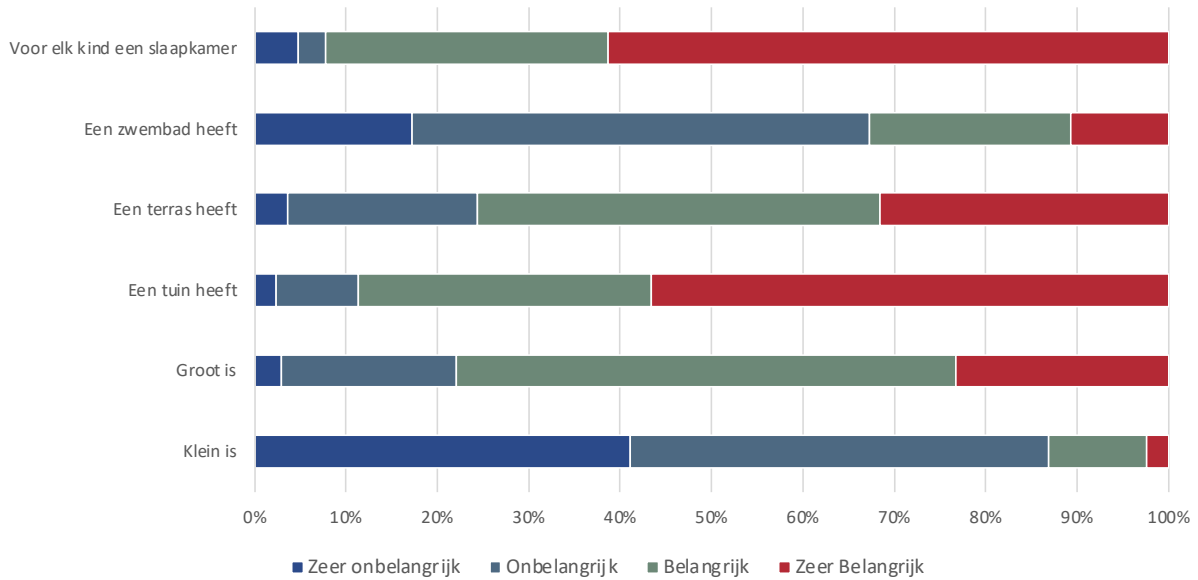
Als derde werd nogmaals hetzelfde bevraagd voor factoren die betrekking hebben op het energetisch niveau van de woning (F4.26). Als één van de belangrijkste schuiven de jongeren isolatie en dubbele beglazing naar voren, methodes om opgewekte warmte binnen het volume te houden. Hierop volgend hebben jongeren de wens om elke ruimte te kunnen verwarmen. Ook groene methodes om energie op te wekken als een warmtepomp en zonnepanelen duiden ze aan als belangrijk. Mechanische ventilatie, koeling in elke ruimte en 3 dubbele beglazing worden als minst belangrijk, maar nog niet onbelangrijk beschouwd.

F4.24 Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor ‘Nabijheid van functies’ (N = 168)

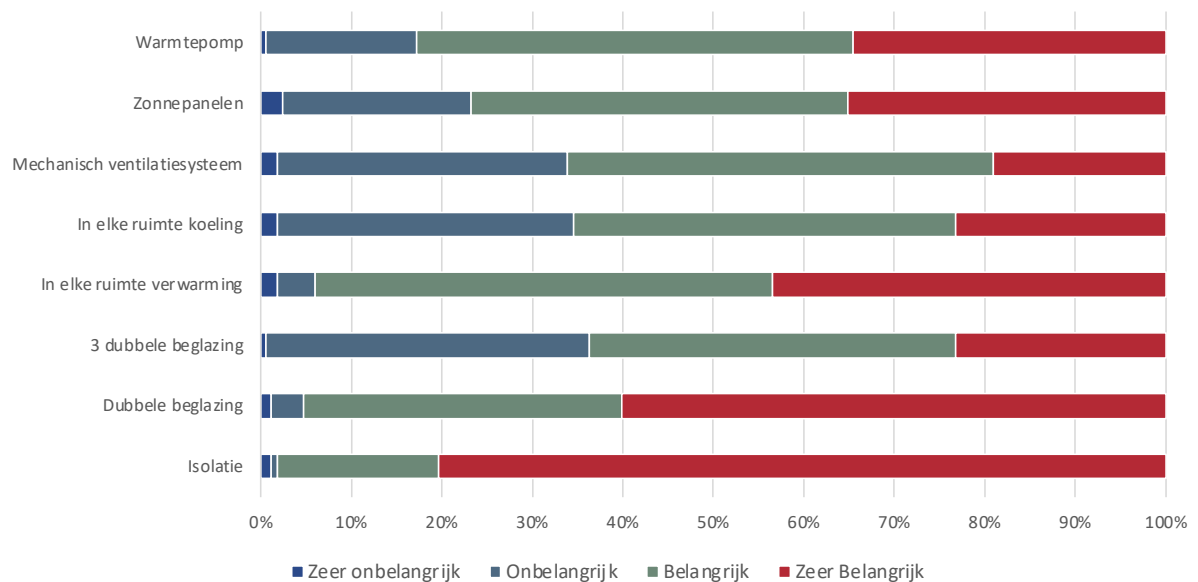
F4.25 *Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor 'Uitrusting van de toekomstige woning'*

(N = 168)

F4.26 *Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor 'Energetische uitrusting van de toekomstige woning'*

(N = 168)

4.1.4 Vergelijken huidige en wenselijke toekomstige situatie

Zoals in de literatuurstudie werd aangegeven, speelt de ouderlijke woonsituatie een belangrijke rol bij het ontwikkelen en vormen van een eigen woonideaal. Er is een grote kans dat dit, tot hiertoe, ook de enige woonervaring is van de respondenten van de enquête. Om deze reden worden in dit deel de huidige woonsituatie en wenselijke toekomstige situatie van de jongeren langs elkaar gelegd.

In figuur F4.27a wordt weergegeven hoeveel procent van de jongeren eenzelfde of verschillende woondroom heeft dan zijn of haar huidige woontype. Hieruit blijkt dat het toekomstbeeld van 61% van de jongeren hetzelfde is dan de huidige situatie. 39% (N = 64) wenst graag te veranderen van woningtype.

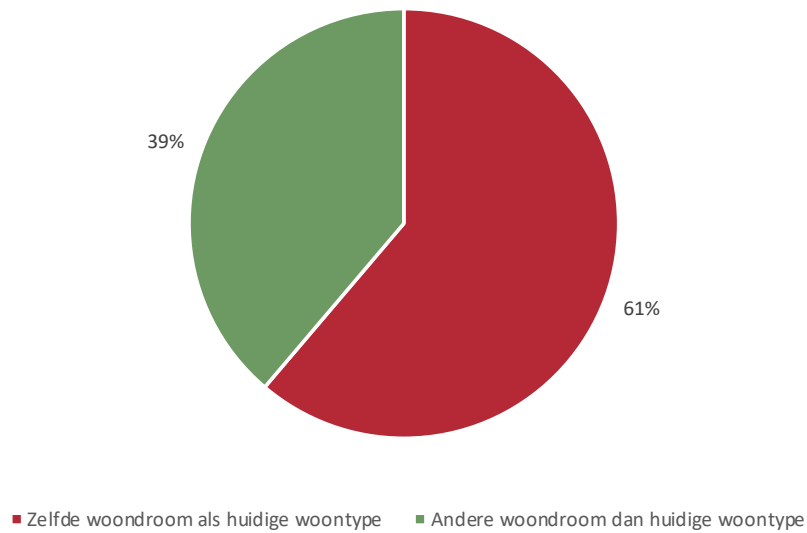
Dit wordt specifieker weergegeven in figuur F4.27b. 33% (N = 2) van de jongeren die nu in een appartement wonen willen graag zo blijven wonen. De overige 67% wil in de toekomst graag verhuizen naar een open bebouwing.

Bij een gesloten bebouwing wil 18% (N = 3) graag zo blijven wonen. 12% (N = 2) wil veranderen naar een appartement omdat dat knusser en praktischer is, 6% (N = 1) wil naar een half-open bebouwing en 65% wil naar een open bebouwing. De voornaamste reden is hier omdat je dan groter woont met meer oppervlakte.

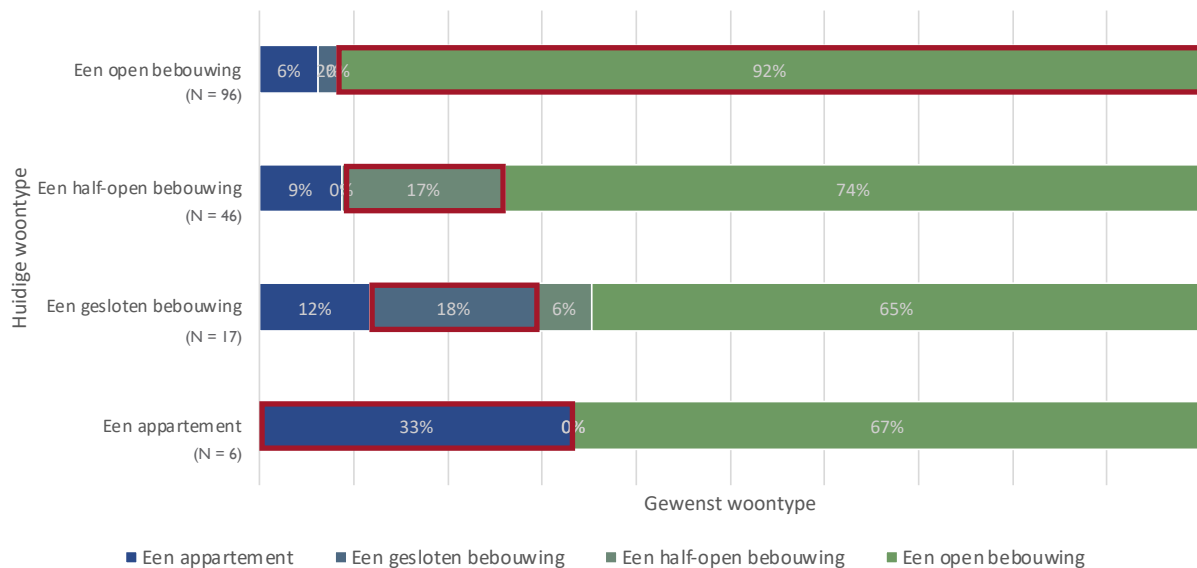
Van de jongeren die momenteel in een half-open bebouwing wonen, wil 17% (N = 8) zo blijven wonen. 74% wil veranderen naar een open bebouwing en 9% (N = 4) wil veranderen naar een appartement.

92% van de jongeren die in een open bebouwing wonen, willen graag zo blijven wonen. 2% (N = 2) wil veranderen naar een gesloten bebouwing en 6% (N = 6) naar een appartement. Dit omdat het in een appartement knusser en gezelliger zou zijn.

F4.27a Procentuele weergave van deelnemers met dezelfde of verschillende woondroom als het huidige woontype (N = 179)

F4.27b (N = 165)

Dezelfde vergelijking werd gemaakt voor de woonzone. Hier blijkt uit figuur F4.28a dat slechts 45% (N = 78) in dezelfde zone wilt blijven wonen als de huidige. 55% wil in de toekomst verhuizen naar een andere woonzone. Hier blijkt dat de jongeren hun eigen positieve of negatieve ervaringen met een bepaalde woonzone mee een rol speelt. Bij het woontype kwam de woonwens vaker overeen met de huidige situatie. De kans was groter dat daar de woondroom ontstond uit de ouderlijke woonsituatie en niet uit een eigen ervaring. Wat wel bepalender lijkt voor de woonzone.

In figuur F4.28b wordt dit ook specifiek bekeken. Van het historisch centrum wil 13% (N = 1) daar blijven wonen. De overige 87% wil liefst verder weg van het historische centrum gaan wonen. Hiervan wil 63% toch nog binnen de stadsrand blijven.

40% (N = 6) van de jongeren die in binnen de ring wonen, willen daar in de toekomst ook blijven. 7% (N = 1) wil naar het historisch centrum trekken en 53% wil verder wegtrekken van de stadskern. Niemand geeft aan langs een verbindingsweg te willen wonen.

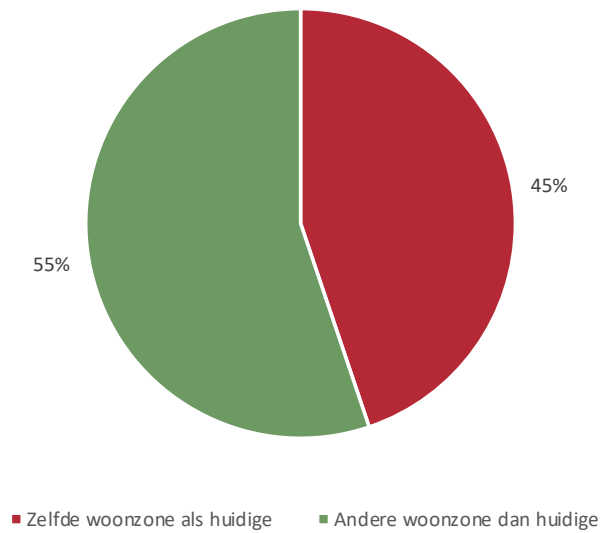
Van de stadsrand wil ongeveer de helft (49%; N = 19) in die zone blijven wonen. Volgens de bevrageden is alles er dichtbij, maar is het toch rustig. 23% wil dicht naar het historisch centrum verhuizen. De motivaties zijn hier dat je je daar nooit zou kunnen vervelen en dat je altijd omringd bent door mensen. 28% wil net liever naar een dorp of tussen de velden verhuizen omwille van de rust.

Langs een verbindingsweg wil slechts 15% (N = 2) er blijven wonen. De meerderheid (62%) wil dicht naar het historisch centrum verhuizen omdat alles daar dichtbij is. 23% ziet zich in de toekomst in een dorp of tussen de velden wonen.

45% van de jongeren uit een dorp wil graag in deze zone blijven wonen (N = 28). 31% wil in de toekomst liever tussen de velden wonen omwille van de privacy en de rust (N = 19). De overige 24% (N = 15) trekt liever dicht naar de stad.

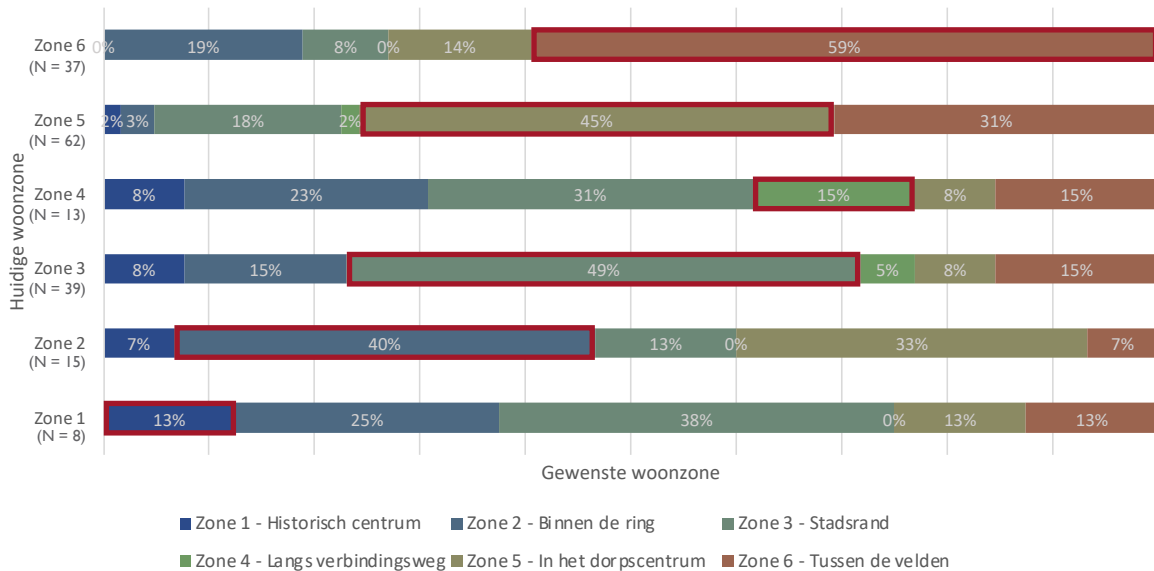
Tussen de velden wil 59% graag daar blijven wonen (N = 22). De andere jongeren willen liefst verhuizen naar binnen de ring, de stadsrand of het dorp.

F4.28a Procentuele weergave van deelnemers met dezelfde of verschillende woonkamer als de huidige woonzone (N = 179)

F4.28b

(N = 174)

4.1.5 Denkbeeldige scenario's

Voor het volgende onderdeel werd aan de respondenten gevraagd zich een bepaald scenario voor te stellen. Hierbij behielden ze hun eigen waarden en normen, maar veranderde telkens de gezins- en financiële situatie. Elke jongere beantwoordde, willekeurig, een scenario op de leeftijd van 35, 50 en 80 jaar. In dit subdeel worden de antwoorden op vlak van woontype, woning grootte en woonzone weergegeven.

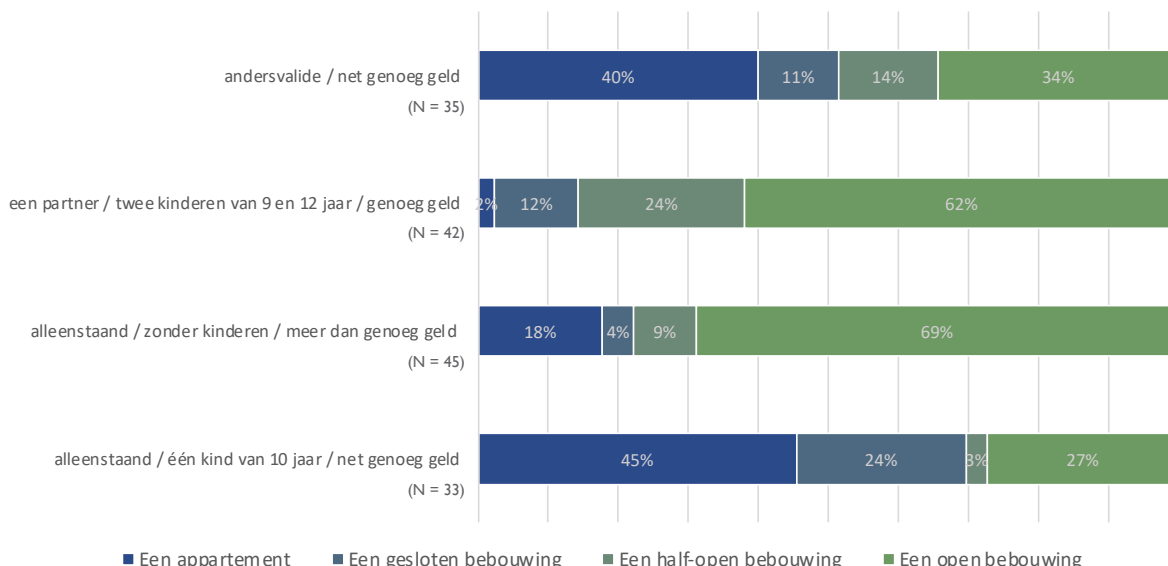
Over het algemeen kunnen we afleiden uit figuren F4.29, F4.30 en F4.31 dat een appartement vaker geassocieerd wordt met 80-plussers. Een appartement lijkt volgens de jongeren ook wenselijk wanneer er net genoeg geld is, men alleenstaand of andersvalide is.

In geen van de situaties wordt een gesloten bebouwing als het meest wenselijk naar voor geschoven. Het wordt wel aangeduid wanneer men alleenstaand is met een kind, als men andersvalide is of wanneer de partner op oudere leeftijd extra zorg nodig heeft.

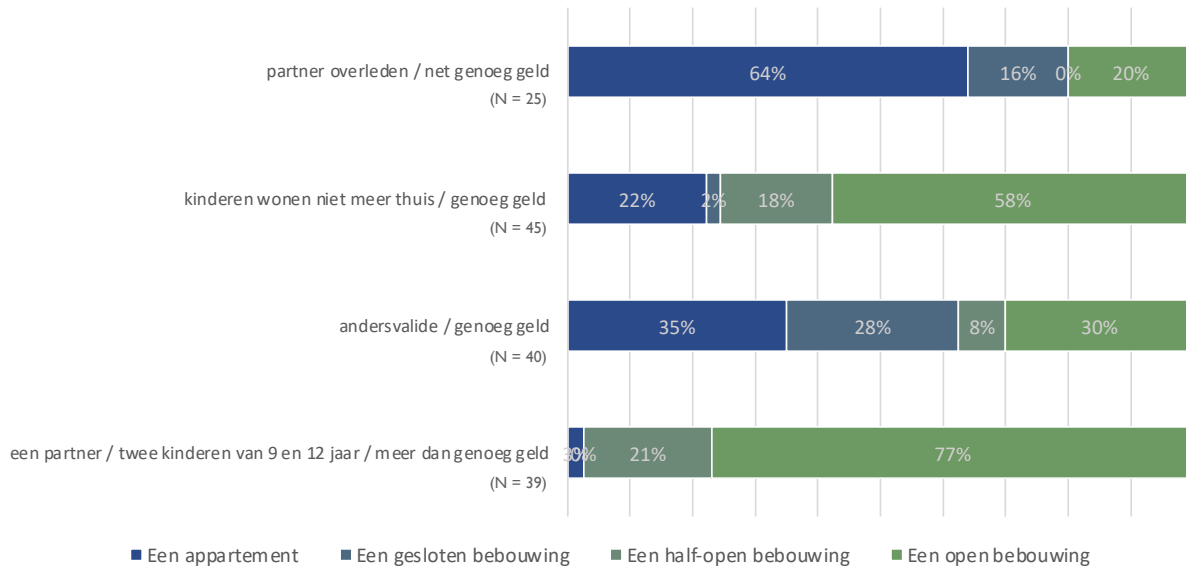
Ook een half-open bebouwing is minder gewenst in de situaties. Toch wordt ervoor gekozen wanneer men genoeg geld heeft, 2 jonge kinderen heeft en/of de kinderen al uit het ouderlijk huis zijn.

Over de verschillende leeftijden heen wordt een open bebouwing het meest toegewezen binnen het scenario van de 35-jarige. Daarnaast lijkt het vooral wenselijk wanneer er meer dan genoeg geld is. Het wordt door de jongeren gezien als duurder en ze associëren het vaker met kinderen of mensen zonder beperking.

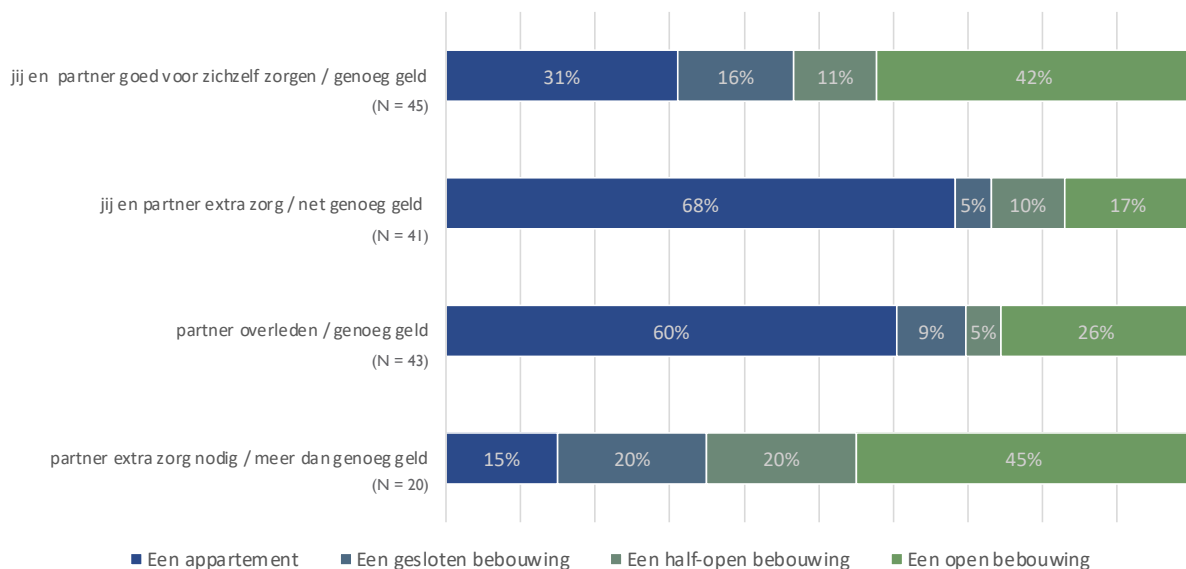
F4.29 Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de (N = 155) opgegeven scenario's en een leeftijd van 35 jaar

F4.30 Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de (N = 149) opgegeven scenario's en een leeftijd van 50 jaar

F4.31 Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de (N = 149) opgegeven scenario's en een leeftijd van 80 jaar

Voor de grootte van de woning valt op dat bij de scenario's van de 80-jarige telkens meer dan de helft een woning gelijk aan of kleiner dan 200m² verkiest. De jongeren geven aan dat het op deze leeftijd moeilijker is om een groot huis te onderhouden.

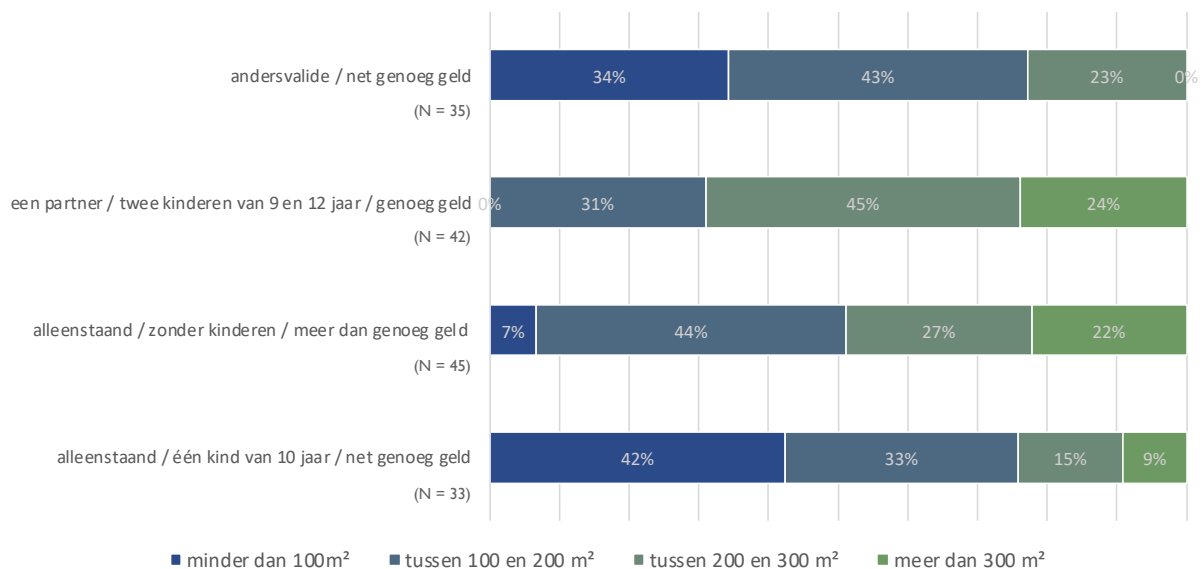
Een woning kleiner dan 100m² wordt verkozen wanneer er net genoeg geld is of wanneer men andersvalide is.

Bij de scenario's van de 35- en 50-jarige verkiest meestal tussen de 30% en 40% van de jongeren een woning tussen 100 en 200m².

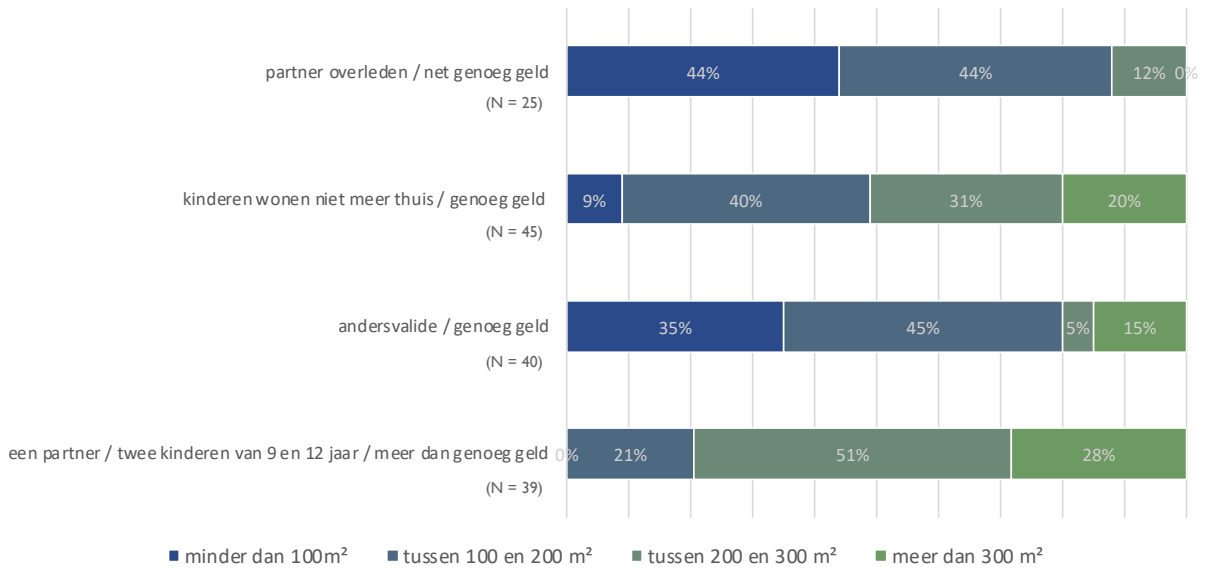
Voor een woning tussen 200 en 300m² wordt vaker gekozen bij het scenario van de 35- en 50-jarige wanneer er sprake is van 2 jonge kinderen. Als reden wordt aangegeven dat men dan over een goede standaard uitgeruste woning zou beschikken.

Een woning groter dan 300m² wordt wenselijk wanneer er sprake is van 2 kinderen of er meer dan genoeg geld is. Volgens de jongeren is dit de 'gemakkelijkste' oplossing.

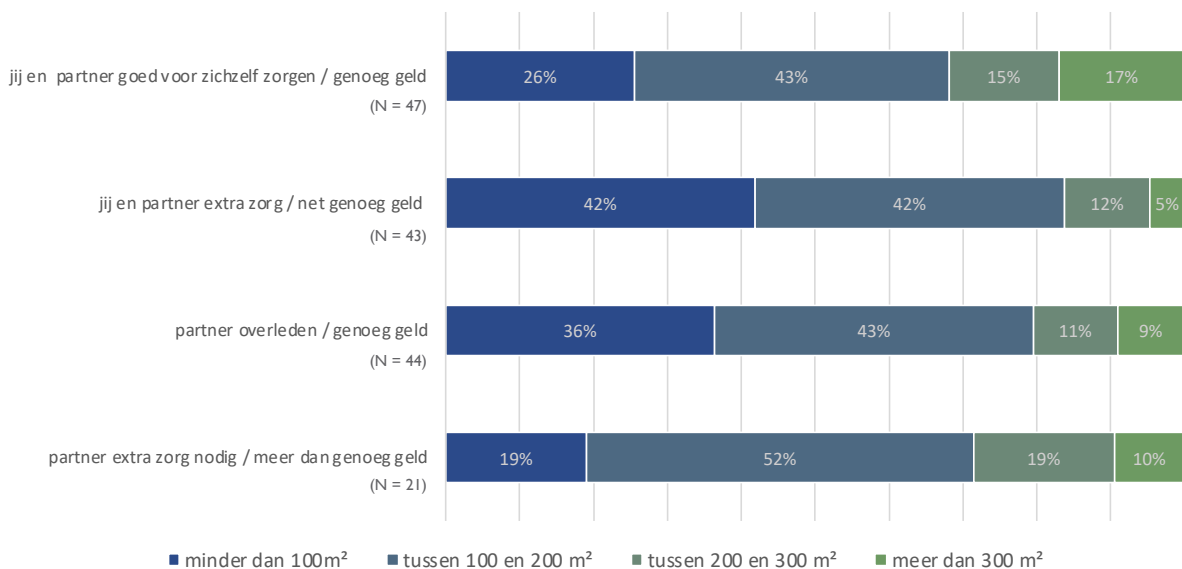
F4.32 Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven (N = 155) scenario's en een leeftijd van 35 jaar

F4.33 Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven (N = 149) scenario's en een leeftijd van 50 jaar

F4.34 Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven (N = 155) scenario's en een leeftijd van 80 jaar

Aan de scenario's werd telkens ook een zone toegewezen. De resultaten hiervan worden weergegeven in figuur F4.35 tot F4.37.

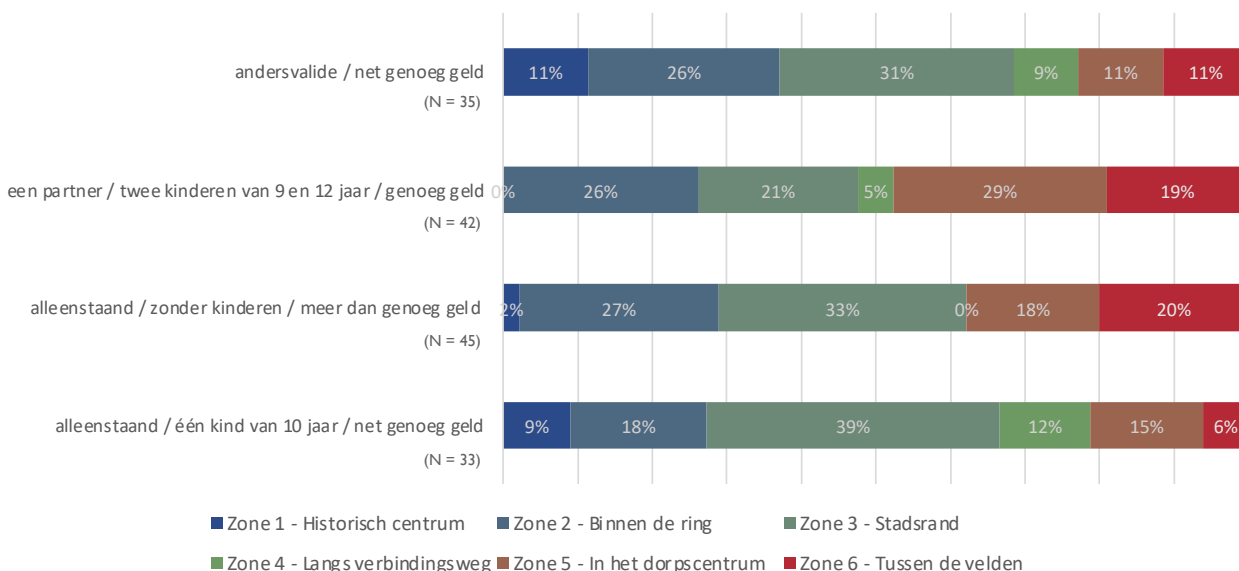
Als we over de verschillende leeftijden heen naar de resultaten kijken zien we dat het historisch centrum en binnen de ring vaker worden verkozen bij een andersvalide of oudere persoon. De jongeren motiveren dit met: 'alles is dan dichterbij', 'er is veel sociaal contact' en 'er is altijd iemand in de buurt om je te helpen'.

Bij de scenario's van de 35-jarige worden binnen de ring, de stadsrand of het dorp vaker als wenselijk beschouwd. Wanneer men meer dan genoeg geld heeft of wanneer er 2 kinderen zijn, kiest men ook vaker voor tussen de velden. Dit omdat het er rustig is en er weinig verkeer aanwezig is, zo kunnen de kinderen veilig buiten spelen.

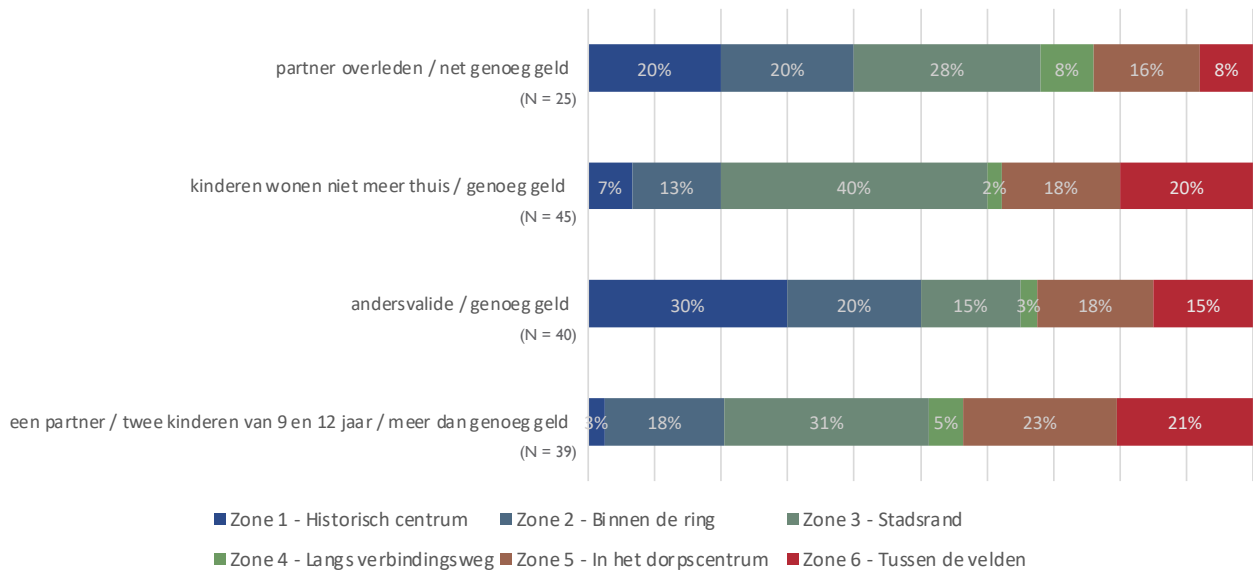
Wanneer men 50 jaar is, kiezen de jongeren gemakkelijker voor een zone dicht bij de stad. Wanneer er nog kinderen zijn en er meer dan genoeg geld is, kiezen ze iets meer voor het dorp of tussen de velden.

Zoals eerder aangehaald wordt bij de scenario's van de 80-jarige vaker gekozen voor het historisch centrum of binnen de ring dan bij de andere leeftijden. In de motivatie wordt ook vaak aangehaald dat men dan eigenlijk beter in een rusthuis zou wonen. Wanneer er meer dan genoeg geld is of het koppel nog goed voor zichzelf kan zorgen wordt vaker voor de stadsrand gekozen. Dit wordt gemotiveerd doordat er rust is, maar toch nog alles dichtbij is en dat je je dan gemakkelijker kan verplaatsen.

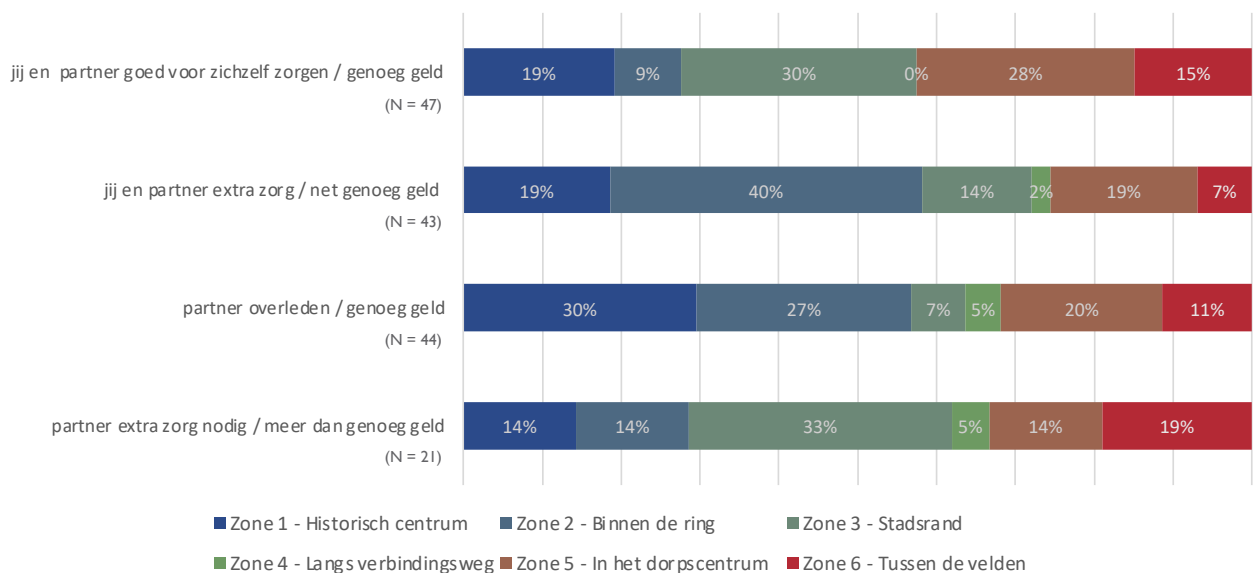
F4.35 Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's (N = 155) en een leeftijd van 35 jaar

F4.36 Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's (N = 149) en een leeftijd van 50 jaar

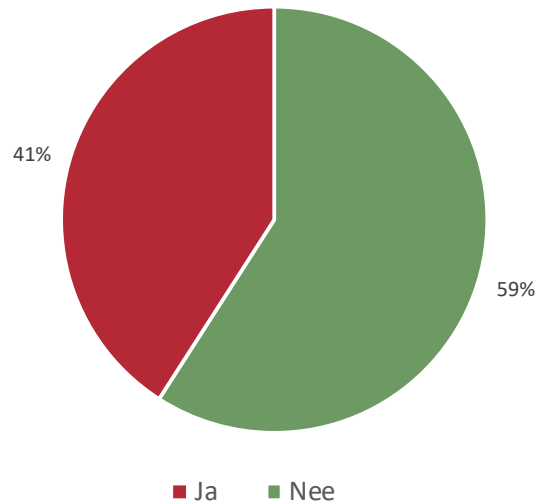
F4.37 Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's (N = 155) en een leeftijd van 80 jaar

4.1.6 Ruimte delen

Tot slot werden de jongeren in de enquête bevestigd over het begrip 'ruimte delen'. Of ze dit al kennen en wat ze hieronder verstaan? De resultaten hiervan worden in het volgende deel weergegeven.

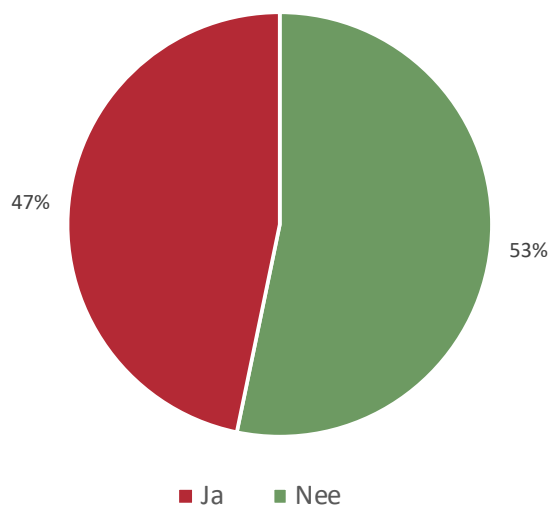
F4.38 Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat al ooit gehoord heeft van het (N = 154) begrip 'ruimte delen'

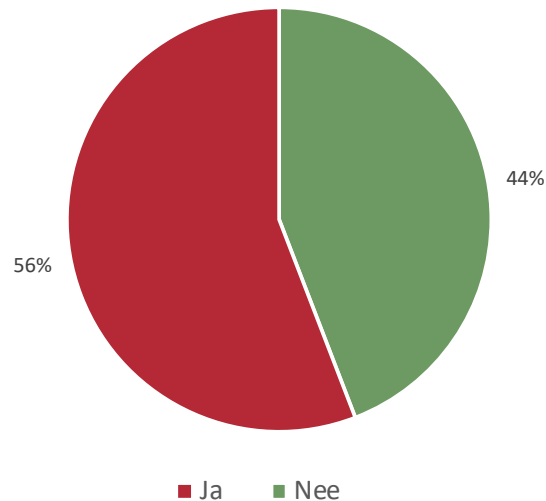
Op figuur F4.38 is weergegeven dat 59% van de bevestigden aangeeft al gehoord te hebben van het begrip 'ruimte delen' (N = 91). Als voorbeeld wordt hier vaak een rusthuis, zorgcentrum of een kot aangehaald. 41% heeft er nog niet van gehoord.

Onderaan, op figuur F4.39 kent 53% voorbeelden van woonvormen waar mensen samenwonen die familie zijn van elkaar (N = 82). Ze denken dan vooral aan een kangoeroewoning waarbij het gezin en de grootouders samenwonen.

F4.39 Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat woonvormen kent waar mensen (N = 154) die familie van elkaar zijn samenwonen

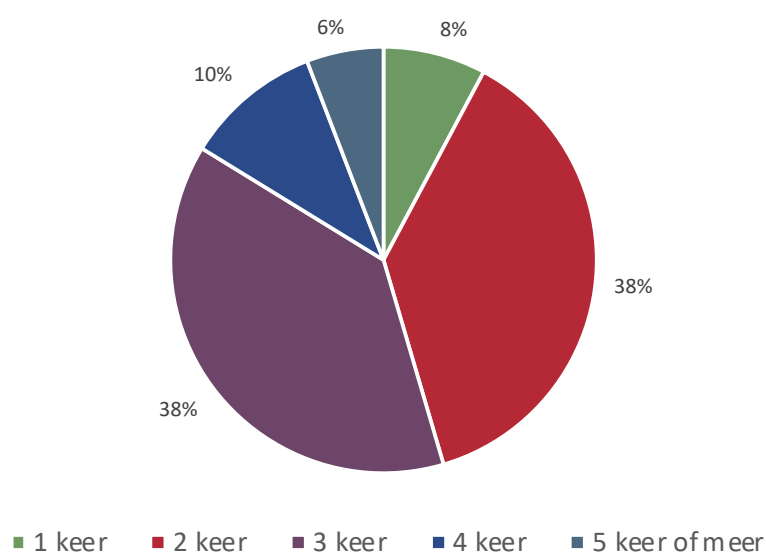
F4.40 Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat woonvormen kent waar mensen (N = 154) die geen familie van elkaar zijn samenwonen

44% geeft in figuur F4.40 aan ook vormen van samenwonen te kennen van mensen die geen familie zijn van elkaar (N = 68). Hier denken ze vooral aan studentenhuisvesting of nieuw samengestelde gezinnen. Maar ook aan vrienden die samenwonen, mensen die in de gevangenis zitten of een woonzorgcentrum worden als voorbeeld aangehaald.

Onderaan in figuur F4.41 werd aan de jongeren gevraagd hoe vaak ze denken dat iemand verhuist. 76% van de bevroagden denkt dat de Vlaming gemiddeld 2 of 3 keer van woning veranderd (N = 117). Dit naar een mooiere, grotere locatie dicht bij het werk. Of omdat het huis versleten is. Algemeen denken ze dat mensen verhuizen om 'betere' omstandigheden te creëren.

F4.41 Procentuele weergave van het aantal keer dat mensen, volgens de deelnemers, van (N = 154) woning veranderen in hun leven

4.2 Workshop

Tijdens de workshop werden drie woonmodellen aan de leerlingen voorgesteld (F4.42-F4.44). Aan de hand van een interactief gesprek werden de pro's en contra's van elk woonmodel klassikaal besproken. De argumenten werden opgeschreven en later gedigitaliseerd. In dit deel worden het verloop en de resultaten besproken. Aan het einde van de workshop werden de leerlingen gevraagd de projecten te rangschikken. Ook deze resultaten worden hier getoond en besproken. Tot slot worden in dit deel enkele reacties van de betrokken leerkrachten over het nut van het onderwerp binnen hun vak weergegeven.

F4.42 Woning AIH (Dujardin, c. 2012).

F4.43 Chocoladefabriek (Bollaert, c. 2017).

F4.44 Cohousing De Schilders (Dujardin, c. 2016).

4.2.1 Positieve en negatieve aspecten van de woonmodellen

De woonmodellen werden één voor één voorgesteld aan de leerlingen. Hierbij werden belangrijke elementen als de ligging, de grootte en eventuele gemeenschappelijke delen uitgelegd. Na elke voorstelling werd een klasgesprek gestart. De leerlingen werden aangemoedigd hun mening over de projecten te geven. Ze kregen post-its om persoonlijke of meer algemene redenen op te schrijven. Dit konden zowel dingen zijn waarom iemand wel in het project wilde wonen als waarom niet. De motivaties werden verzameld door ze samen op een tabel te plaatsen. Vaak werd er door medeleerlingen of door mezelf op motivaties ingepikt om ze in vraag te stellen of om extra duiding te krijgen.

Op de volgende pagina's worden de gedigitaliseerde tabellen apart afgebeeld per onderwijsvorm. Erna volgt een verwerking per woonmodel. Nadien wordt er ook even over de woonmodellen heen gekeken naar verbanden of merkwaardigheden.

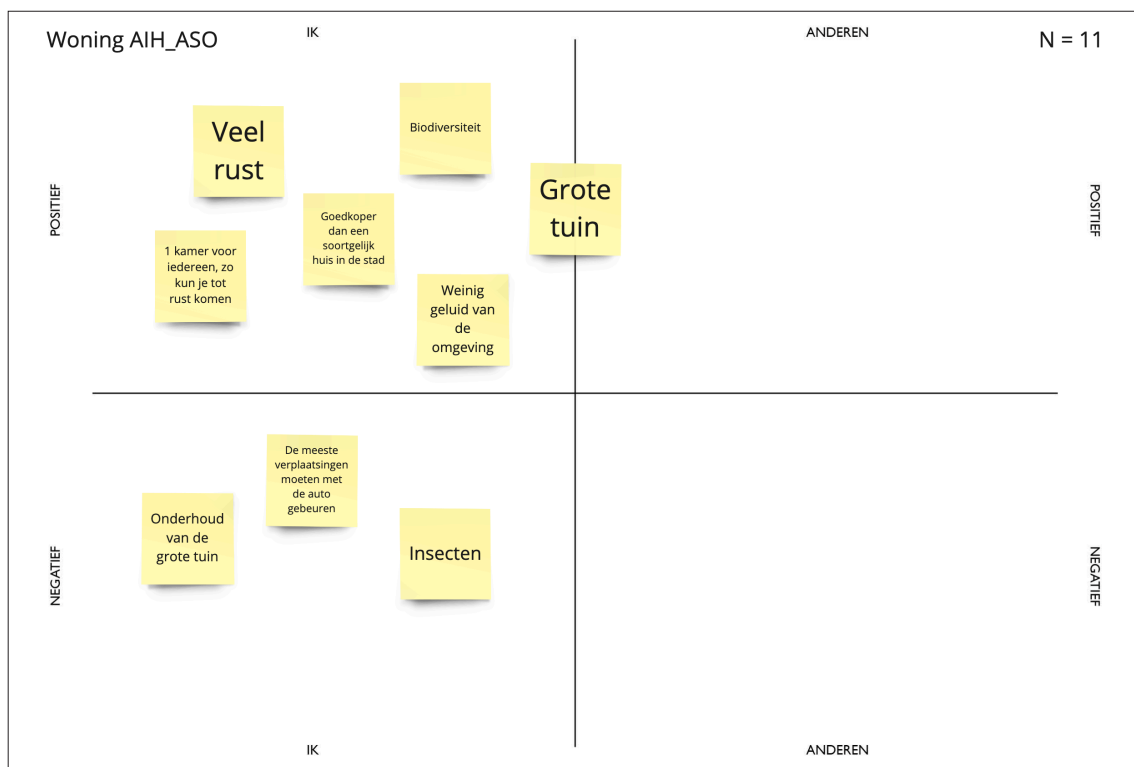
Per onderwijsvorm

De eerste posters, figuren F4.45 tot F4.47, tonen de resultaten van de workshop in een ASO-klas. De klas bestond uit 11 leerlingen van het 5^e jaar.

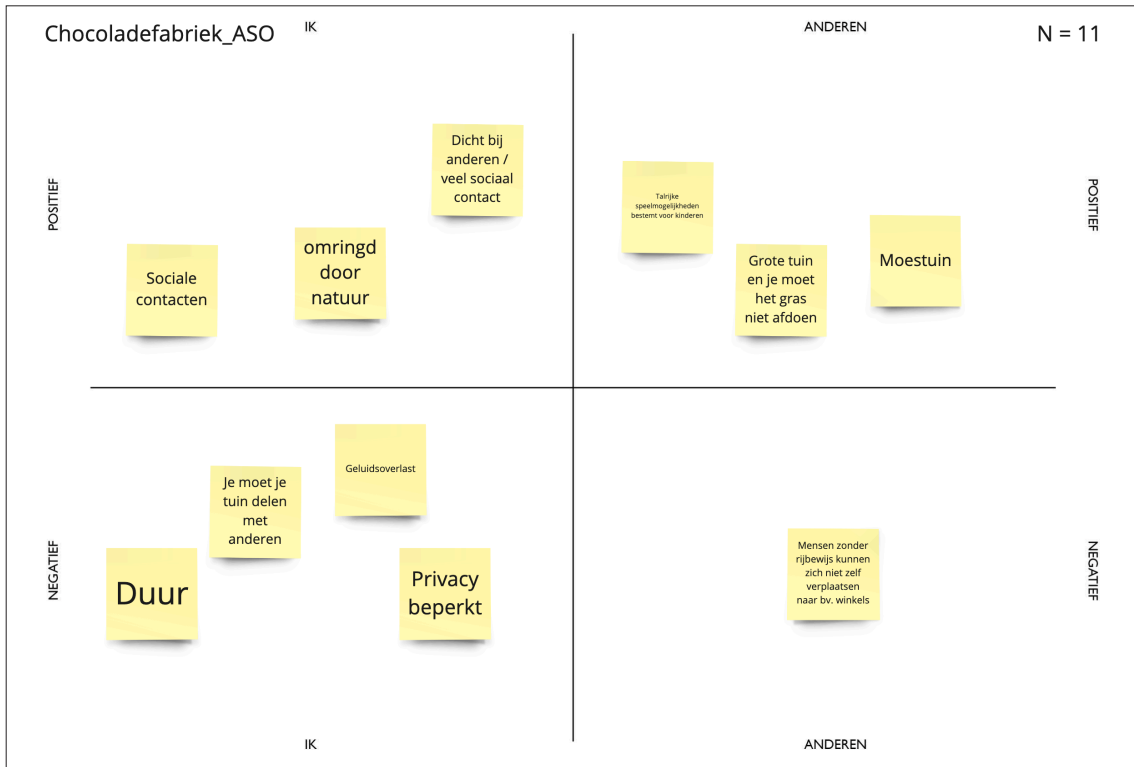
In de klas viel het vooral op dat de leerlingen vooral vanuit zichzelf dachten en dat ze zich iets moeilijker andere situaties konden of wilden voorstellen. Bij de motivering werd er vaak gerefereerd naar de ouders. Bij de Chocoladefabriek werd bijvoorbeeld aangehaald 'mijn papa zegt dat het duur is' ook al lag de originele aankoopprijs voor een ingerichte woning (80-250m²) tussen 170.000 en 245.000 euro (Verledens, 2022). De leerlingen antwoordden kort en bondig. Ze gingen weinig in op anderen hun motivering en waren standvastig in hun keuze.

Op de tabellen zien we dat ze vooral afwegingen maken over de beschikbare groenruimte, privacy graad en prijzen. De post-its in het oranje werden vermoedelijk verkeerd opgeplakt door de leerlingen en werden bij de digitalisatie verplaatst.

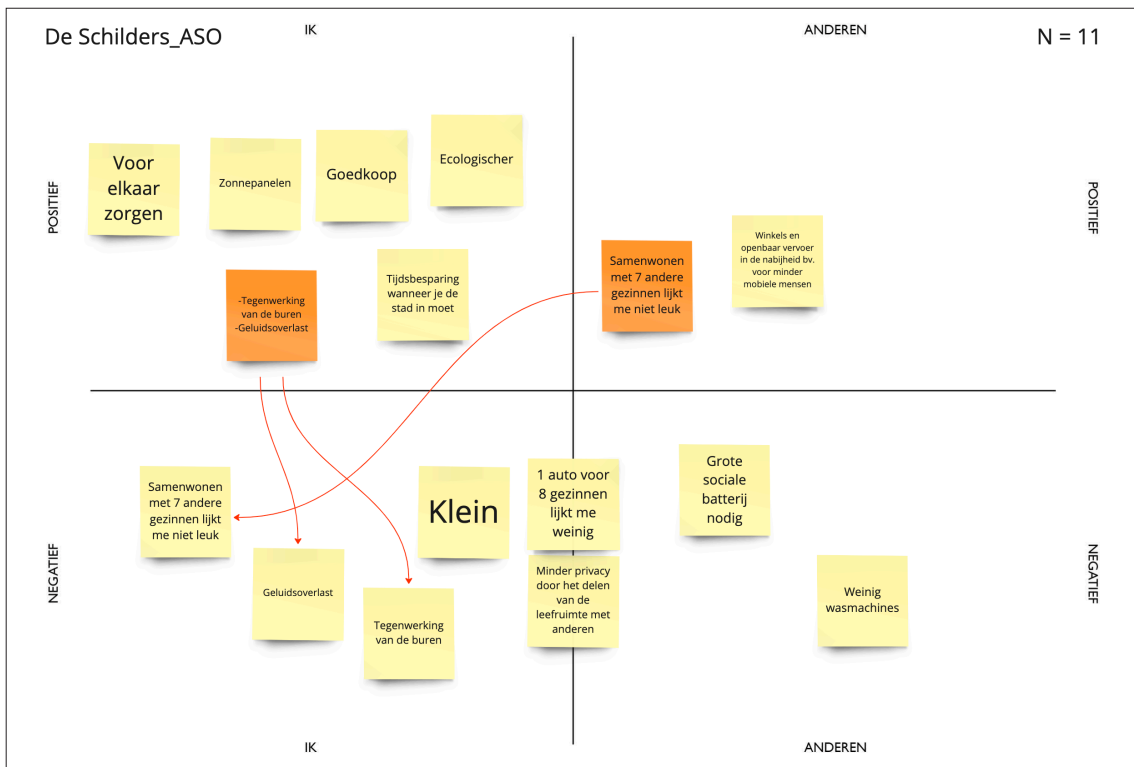
Bij Cohousing De Schilders werden de meeste motivaties opgegeven, dit model werd als laatste voorgesteld en de gesprekken waren intussen losgelopen. Ook was het voor de leerlingen een nieuw gegeven om ruimtes als een keuken met andere gezinnen te delen. Het gaf hun meer stof om over na te denken dan bij de andere woonmodellen. Het delen van één auto onder 8 gezinnen, zelfs in een grote stad, bleek volgens de jongeren onmogelijk.

F4.45 Tabel Woning AIH - ASO (Eigen beeld, 2023).

F4.46 Tabel Chocoladefabriek - ASO (Eigen beeld, 2023).

F4.47 Tabel Cohousing De Schilders - ASO (Eigen beeld, 2023).

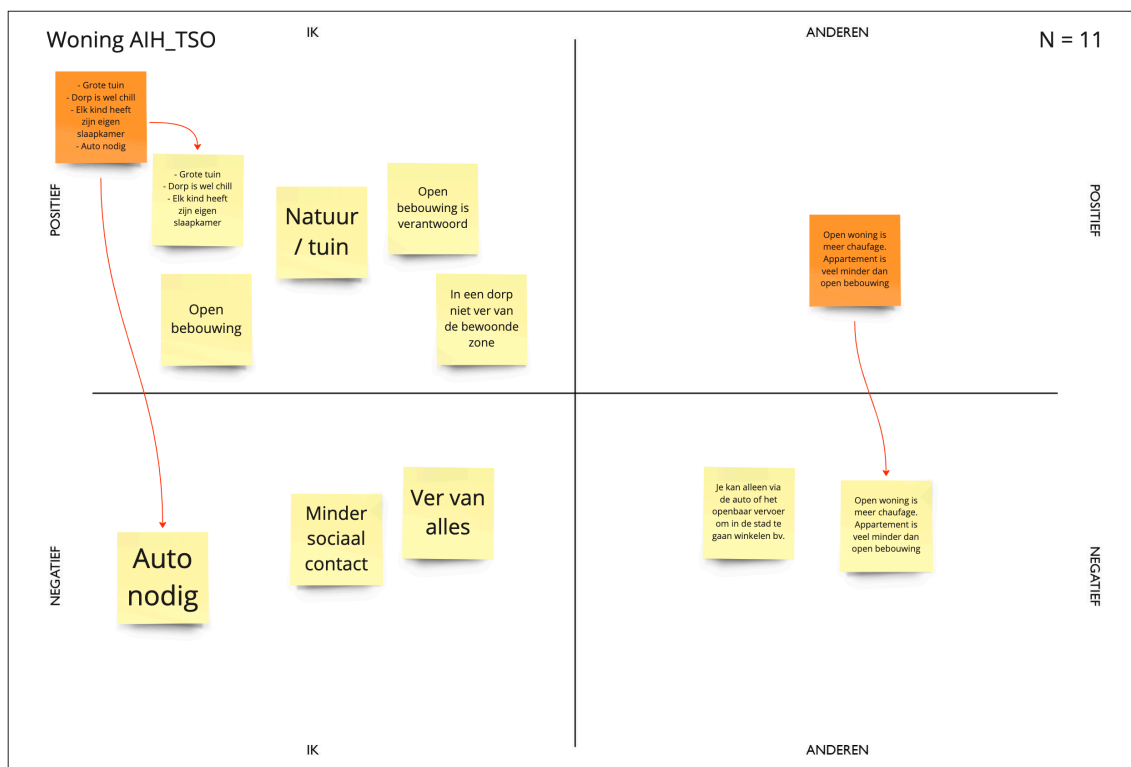
Deze posters, figuren F4.48 tot F4.50, tonen de resultaten van de workshop in een TSO-klas. Ook deze klas bestond uit 11 leerlingen van het 5^e jaar en bestond voornamelijk uit jongens.

Bij deze klas liepen de gesprekken snel los. De leerlingen waren open en gingen ook in op elkaars antwoorden. Binnen deze klas moest ik weinig moeite doen om de analyse op gang te houden. De post-its in het oranje werden vermoedelijk verkeerd opgeplakt door de leerlingen of er stonden meerdere argumenten op één post-it. Om deze reden werden ze opgesplitst of verplaatst tijdens het digitaliseren.

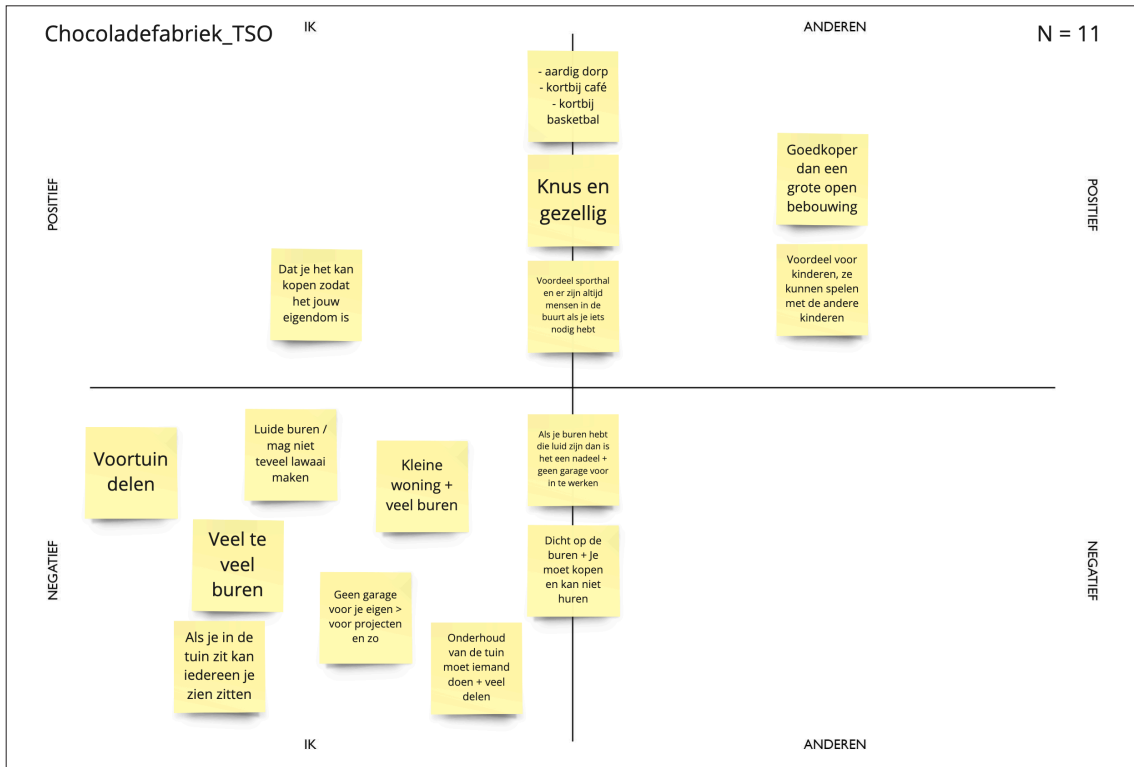
Bij Woning AIH viel op dat een argument rond verwarming werd aangehaald. Een leerling maakte een vergelijking over de verwarmingskosten bij een grootouder in het woonzorgcentrum. Zijn grootouder moet minder warmte opwekken doordat de burens zowel boven, onder, links als rechts hun kamer ook verwarmen.

Vanaf het moment dat de Chocoladefabriek besproken werd vonden de leerlingen het moeilijker de afweging te maken of ze voor zichzelf spraken of in de situatie van iemand anders. Ze vonden het gepast om de post-its centraal op de scheiding te plaatsen.

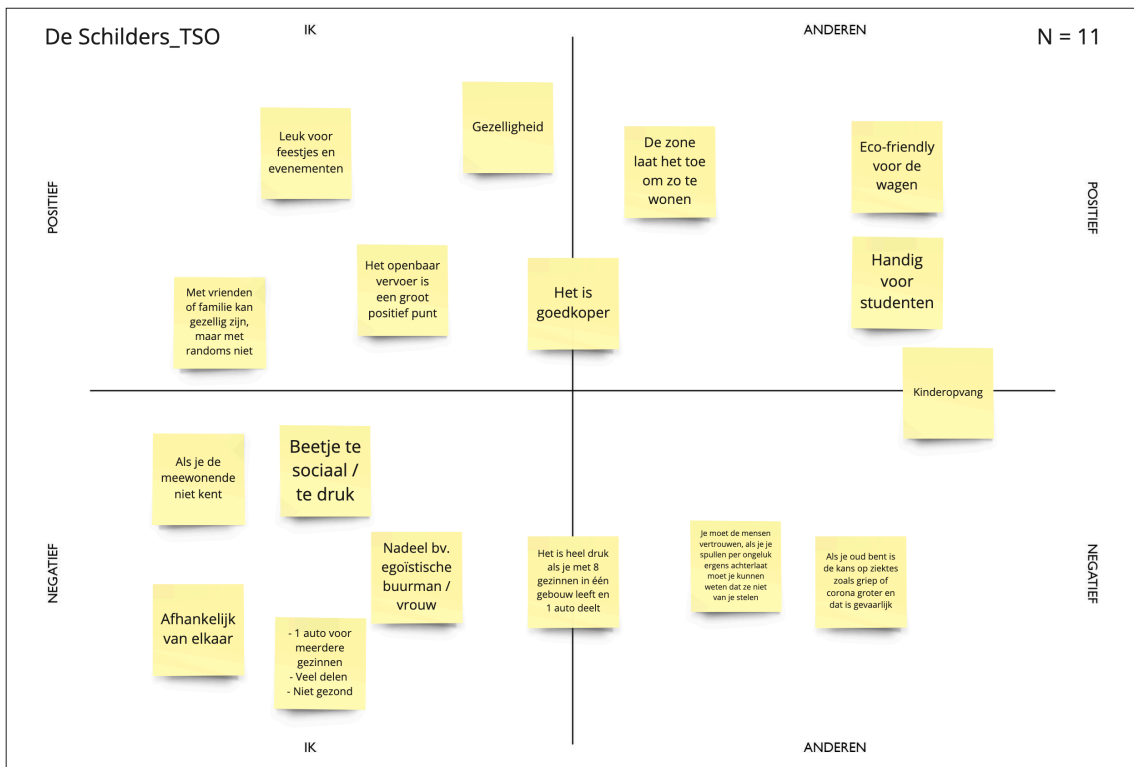
Het valt op dat de negatieve argumenten bij de 2 onderste posters vooral betrekking hebben op burens en het rekening houden met andere mensen. De leerlingen hechten vooral belang aan de sociale factoren. Dat in De Schilders iemand anders even op je kinderen kan passen zien ze zowel als iets positief als negatief. Ze vinden dit oké voor af en toe, maar niet continu als je zelf niet gekozen hebt voor kinderen.

F4.48 Tabel Woning AIH - TSO (Eigen beeld, 2023).

F4.49 Tabel Chocoladefabriek - TSO (Eigen beeld, 2023).

F4.50 Tabel Cohousing De Schilders - TSO (Eigen beeld, 2023).

De klas van de BSO-stroom is de eerste waar de workshop werd uitgevoerd. De klas bestond uit 10 leerlingen van het 7^e jaar, voornamelijk jongens.

De leerlingen namen geen blad voor de mond maar hadden wel aanmoediging nodig om hun mening te uiten. Ze vonden het soms moeilijk hun antwoord te beargumenteren, vaak omdat hun motivatie aansloot bij wat ze kenden.

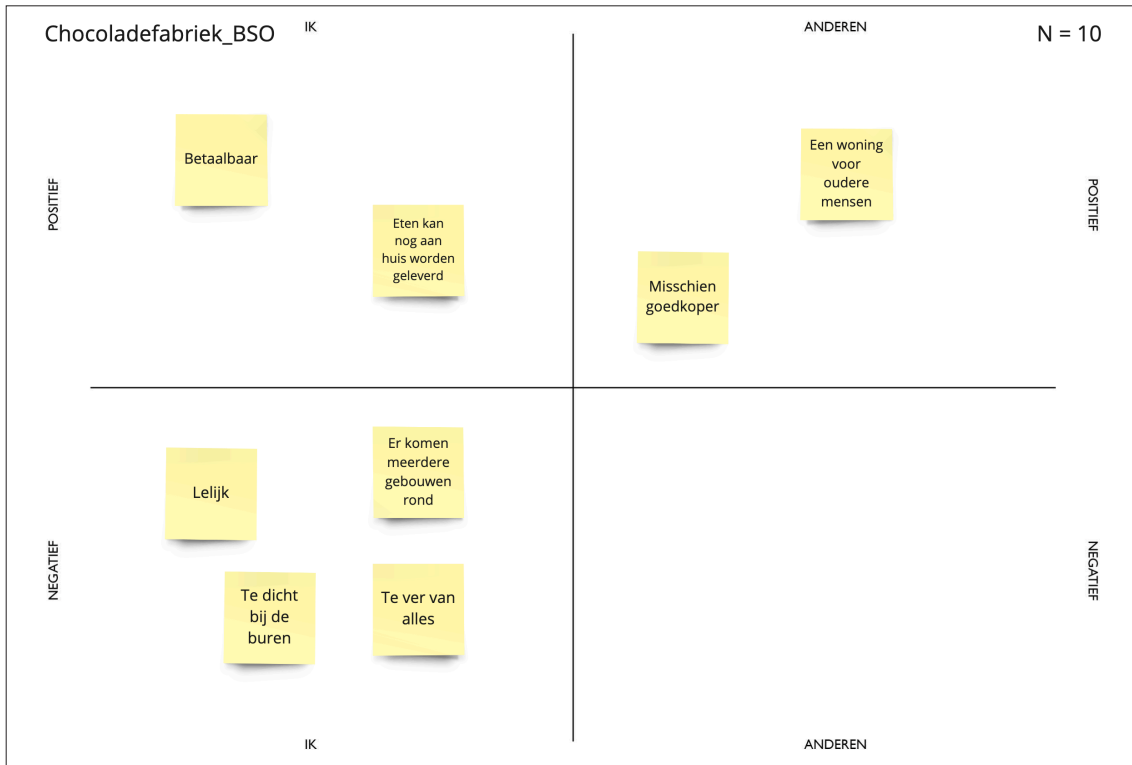
Bij Woning AIH gaan de negatieve commentaren vaak over of de woning mooi of lelijk is. Om deze reden werden achteraf extra projecten toegevoegd aan de presentatie, zo konden de leerlingen zien dat de type woningen ook andere vormen aan kunnen nemen.

Daarnaast legden de leerlingen hier tijdens de gesprekken iets meer nadruk op de prijs en betaalbaarheid van de projecten. Ze vroegen zich af hoeveel een woning in de Chocoladefabriek effectief kostte en waren zich ervan bewust dat een nieuwbouwwoning op een vrije kavel niet goedkoop is.

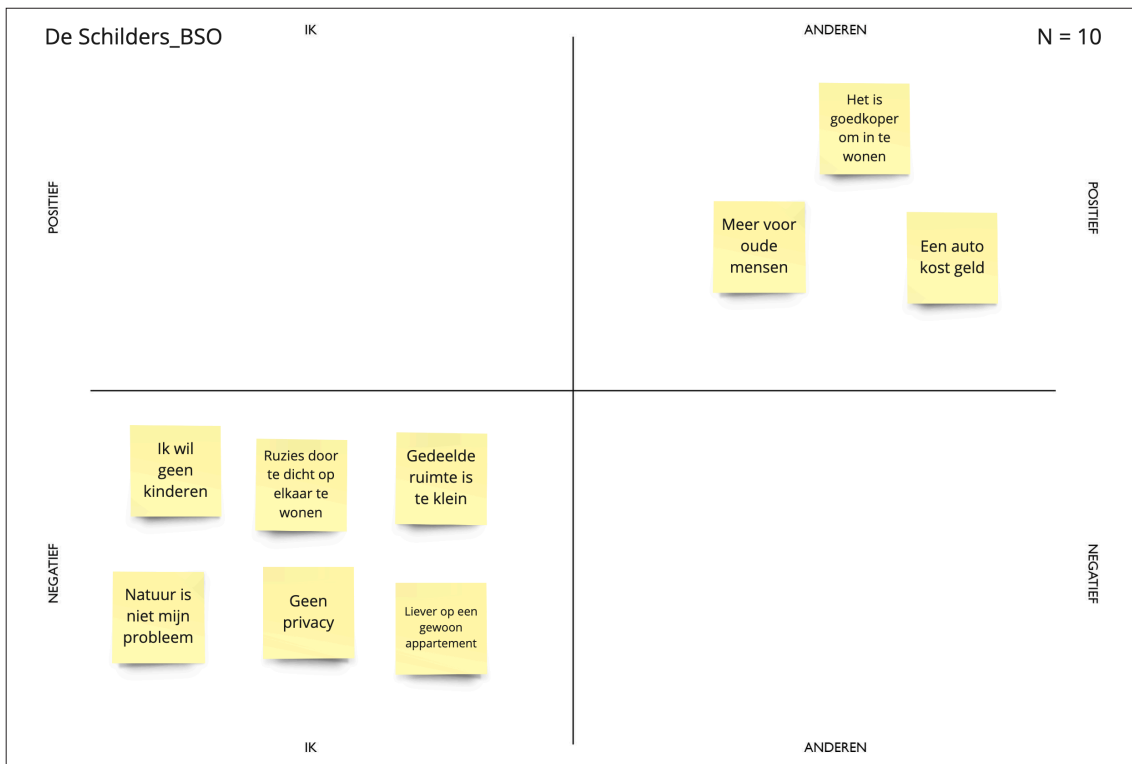
Voor Cohousing De Schilders gaf niemand klassikaal aan hier open voor te staan. Samen bedachten ze enkel negatieve argumenten in de situatie van zichzelf en positieve argumenten voor iemand anders. Ze konden zich wel inbeelden dat de projecten met gedeelde binnen- en buitenruimtes goede tussenoplossingen zijn voor wanneer het financieel moeilijker is of als je ouder bent.

F4.5I Tabel Woning AIH - BSO (Eigen beeld, 2023).

F4.52 Tabel Chocoladefabriek - BSO (Eigen beeld, 2023).

F4.53 Tabel Cohousing De Schilders - BSO (Eigen beeld, 2023).

De klas Architecturale Vormgeving uit het KSO bestond uit 9 leerlingen van het 6^e jaar. Deze leerlingen zijn binnen hun opleiding al veel bezig met architectuur en ontwerpen. Dit viel op in de argumenten die ze gaven. Zo werd er rekening gehouden met lichtinval en een logische inrichting. Hier hechtten de leerlingen ook veel belang aan het uitzicht van de woning. Bij het bespreken van de projecten, probeerde ik hen er soms aan te herinneren dat de projecten ook anders vormgegeven konden zijn en dat we eerder uitgingen van de principes.

De leerlingen waren enthousiast en de argumenten kwamen vlot. Wel werd er minder op elkaar ingepikt en zochten de leerlingen naar afzonderlijke argumenten.

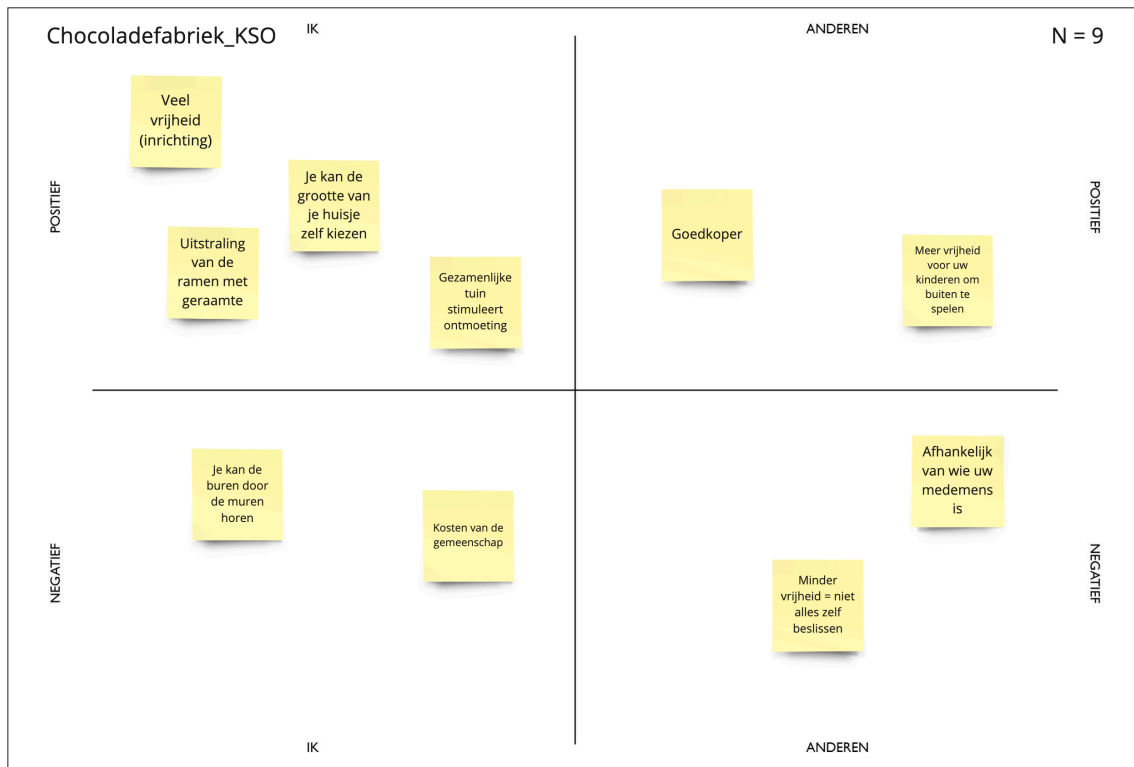
We zien dat de leerlingen ervan overtuigd zijn dat vele dorpen nog bruisend zijn en ze dus nabij functies wonen. Jammer genoeg zijn vandaag de dag ook veel dorpen auto afhankelijk.

Bij deze leerlingen had de motivatie meestal betrekking op sociale factoren. Zo vonden ze het goed als er een familiaal gevoel heerst, maar zien ze het niet zitten om ruimte te delen met onbekenden. Ook hechtten ze belang aan rust en ruimte voor privacy. Ze hebben nood aan een plek om op zichzelf te kunnen zijn.

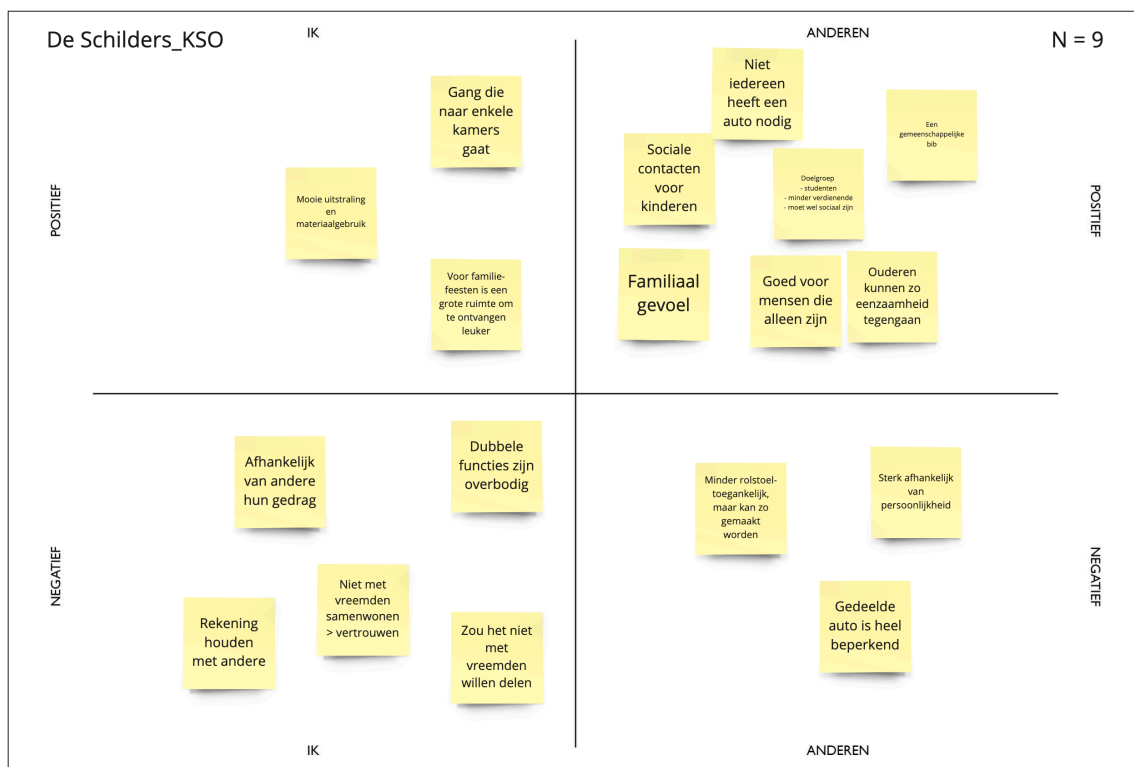
De jongeren konden inzien dat de projecten met gemeenschappelijke delen goedkoper kunnen zijn, maar waren op hun hoede voor eventuele gemeenschapskosten.

F4.54 Tabel Woning AIH - KSO (Eigen beeld, 2023).

F4.55 Tabel Chocoladefabriek - KSO (Eigen beeld, 2023).

F4.56 Tabel Cohousing De Schilders - KSO (Eigen beeld, 2023).

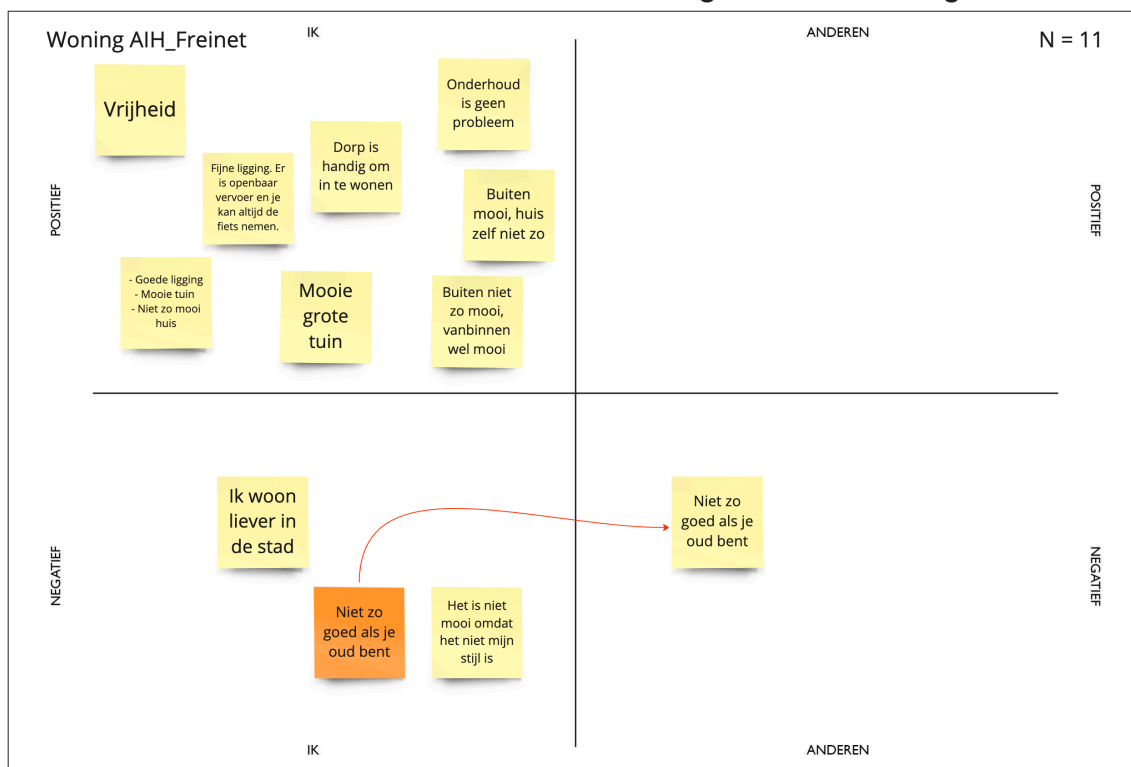
De laatste figuren, F4.57 tot F4.60 tonen de resultaten van de klas uit het Freinetonderwijs. Deze klas bestond uit 11 leerlingen van het 3^e en 4^e middelbaar. Zoals eerder werd vermeld, is de Freinetschool die deelnam aan het onderzoek nog een nieuwe school met enkel leerlingen tot het 4^e middelbaar. Om ook deze doelgroep te betrekken, werd er een uitzondering gemaakt op de leeftijd van de doelgroep voor het onderzoek. Bij deze antwoorden moet er rekening gehouden worden dat de leerlingen iets jonger zijn dan de anderen.

De klasgesprekken hier verliepen goed. De leerlingen hadden af en toe een aanzet nodig, maar gaven over het algemeen veel argumenten. De post-it in het oranje werd vermoedelijk verkeerd opgeplakt door de leerlingen.

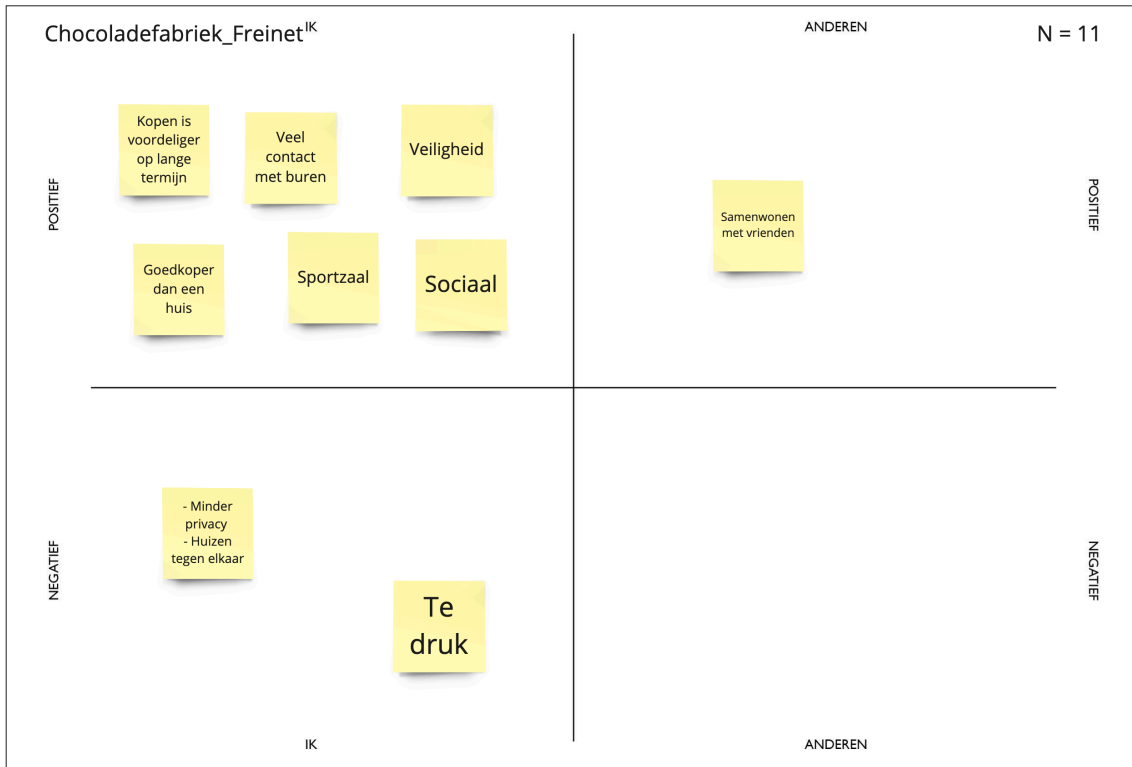
Bij de bespreking van Woning AIH vonden de leerlingen het moeilijker om van het argument af te stappen dat ze de woning niet mooi vonden. Wel vinden ze dat de woning goed gelegen is omdat ze

ervan uitgaan dat het een levendig dorp is met alle voorzieningen in de buurt. Ook vinden ze het idee van een grote tuin aantrekkelijk en zien ze geen probleem in het vele onderhoud ervan. Ze kunnen zich wel voorstellen dat dit voor een ouder persoon moeilijker is. Eén leerling geeft aan liever in de stad te wonen omdat daar meer te beleven valt en hij of zij dat zo gewoon is.

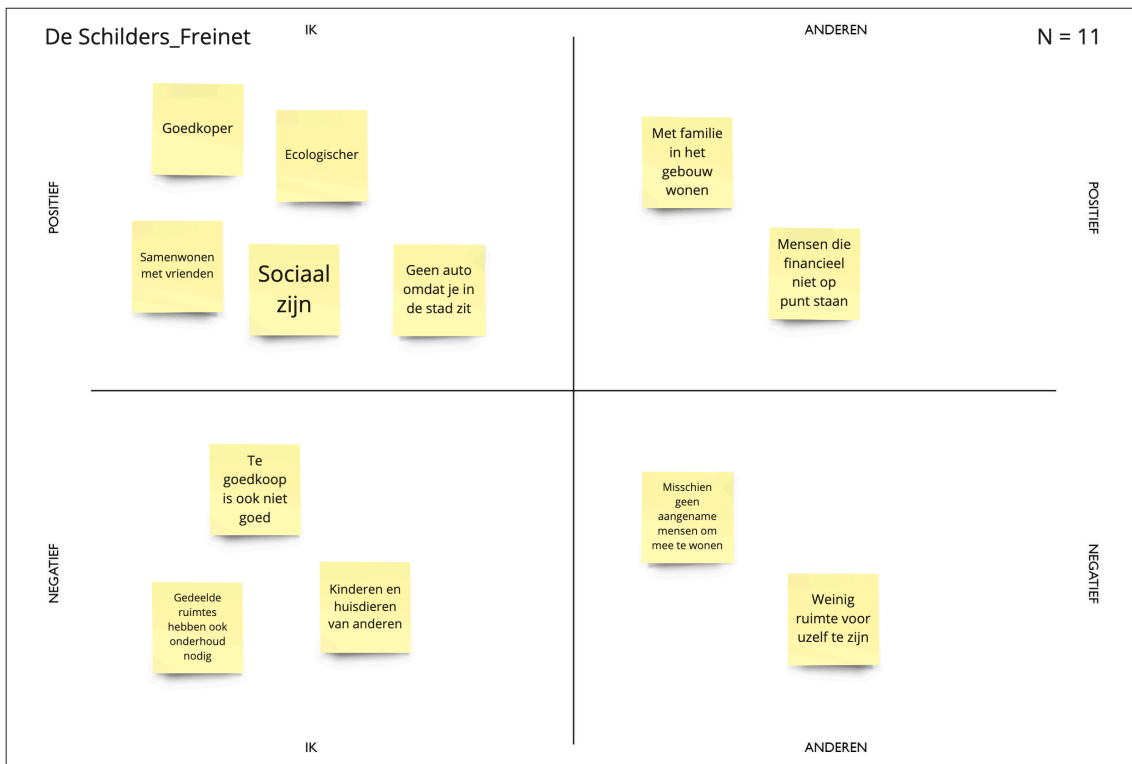
Voor de Chocoladefabriek vonden ze het een voordeel dat het betaalbaar was om te kopen. Ze zien kopen als voordeliger dan huren, zeker op lange termijn. Wel vinden sommigen het te druk om zo dicht bij elkaar te wonen. Een gelijkaardig argument werd aangehaald bij De Schilders, maar gold daar niet voor de persoon zelf. De leerlingen zien dat deze manier van wonen ecologischer kan zijn doordat je apparatuur met elkaar deelt, je dichter bij elkaar woont en minder nood hebt aan een auto. Ze denken ook dat het een goedkopere manier van wonen is, maar bij te goedkoop vrezzen ze voor afwerkingsmaterialen van lage kwaliteit.

F4.57 Tabel Woning AIH - Freinet (Eigen beeld, 2023).

F4.58 Tabel Chocoladefabriek - Freinet (Eigen beeld, 2023).

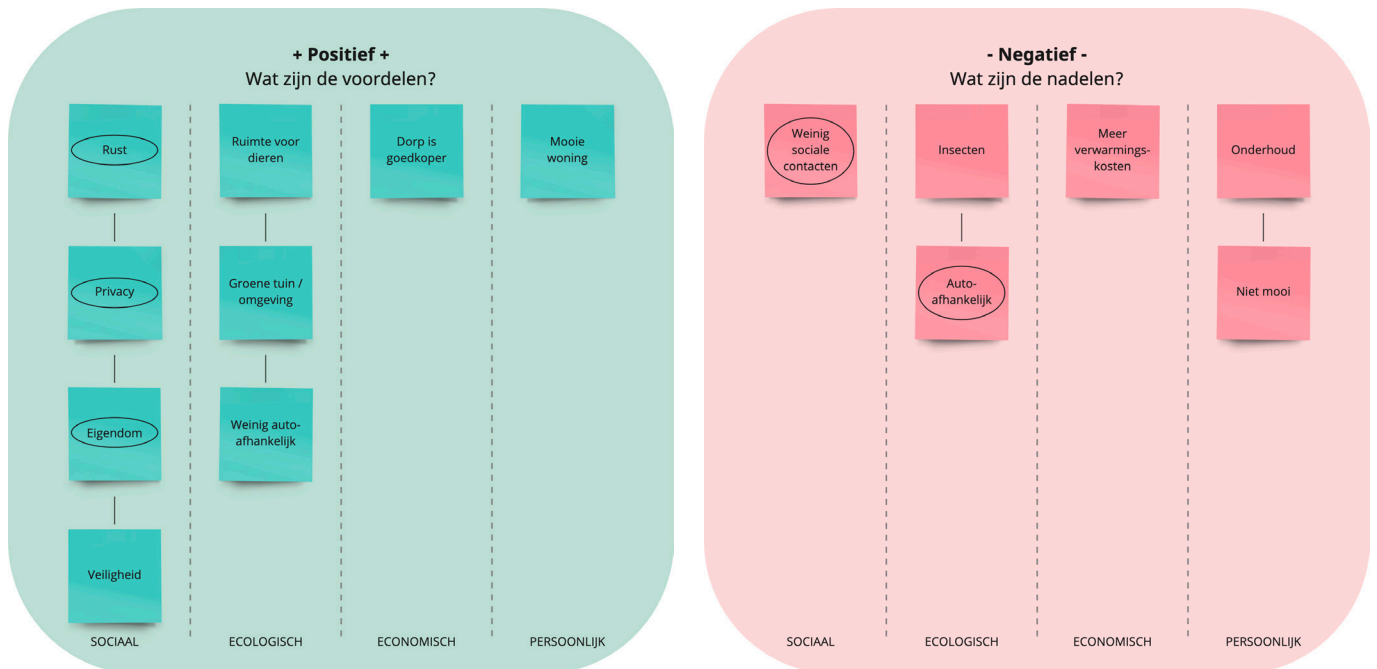
F4.59 Tabel Cohousing De Schilders - Freinet (Eigen beeld, 2023).

Per woonmodel

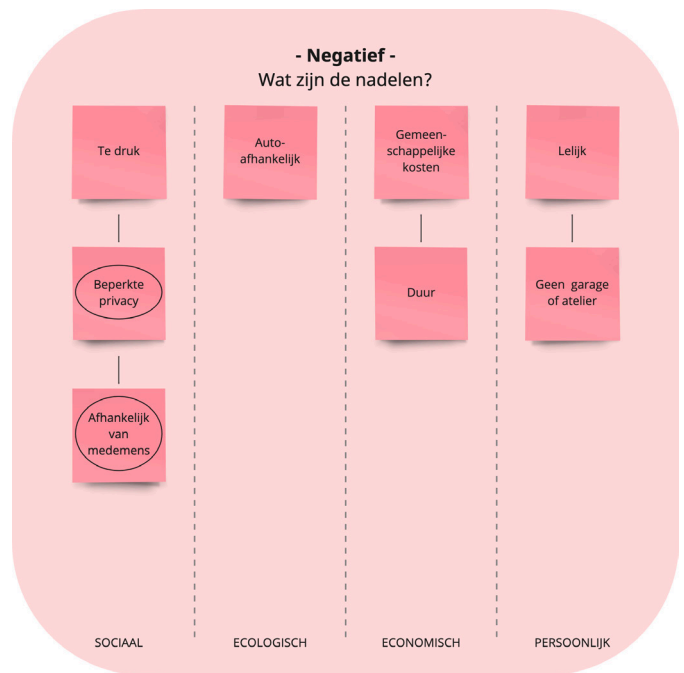
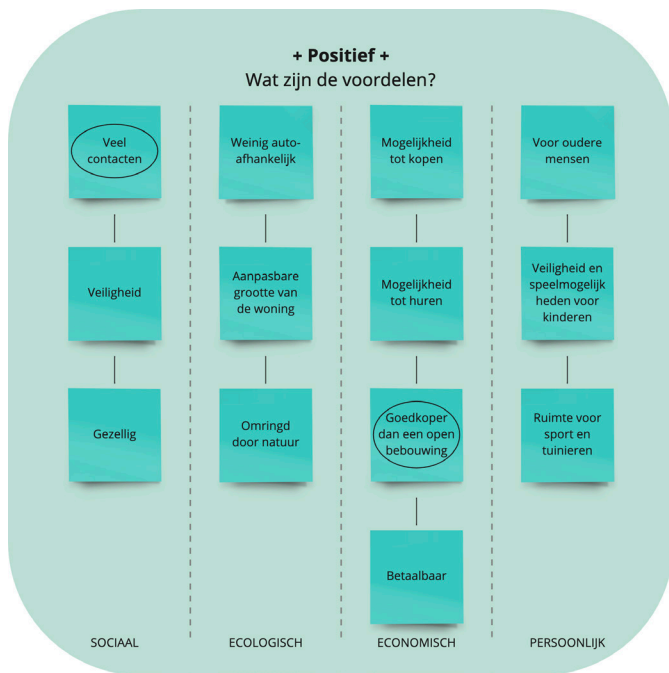
Vervolgens werden de antwoorden op de post-its gecategoriseerd en herleid tot de kerngedachtes. Op deze manier kunnen de woonmodellen onderling met elkaar vergeleken worden. Er werden 4 categorieën opgesteld.

- Sociaal:** antwoorden die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben tot andere mensen.
- Ecologisch:** antwoorden die rechtstreeks of onrechtstreeks een verband hebben met de natuur of de impact op het klimaat.
- Economisch:** antwoorden aangaande de financiële kant van de projecten.
- Persoonlijk:** antwoorden die ontstonden vanuit een persoonlijke mening of ten aanzien van een bepaalde situatie, al dan niet fysiek.

Voor Woning AIH zien we deze resultaten op illustratie F4.60. De antwoorden die vaker aan bod kwamen werden omcirkeld. Hierbij zijn vooral de rust en privacy belangrijk. Dit gaat zowel over de sfeer die heerst in de omgeving van een dorp als de relatie en afstand tot burens. De jongeren willen de vrijheid hebben zelf keuzes te maken en vinden een eigen bezit zeer positief. Ze vinden het aangenaam te kunnen wonen in een groene omgeving en bezitten graag zelf ook een stuk groen. Het onderhoud wat gepaard gaat met een grote woning en tuin zien ze niet direct als een probleem. Wel wanneer hun fysieke toestand zou wijzigen naarmate ze ouder worden. Voor sommige leerlingen was dit geen auto afhankelijke locatie, anderen waren overtuigd van wel. Ze geven aan dat een grote woning als dit type niet goedkoop is en veel extra kosten voor verwarming en onderhoud met zich meebrengt. Maar ze verklaren dat op een kavel op het dorp goedkoper is dan in de stad. Tot slot waren de meningen sterk verdeeld over of de voorgestelde woning al dan niet mooi is.

F4.60 Positieve en negatieve punten Woning AIH (Eigen beeld, 2023).

F4.6 | Positieve en negatieve punten Chocoladefabriek (Eigen beeld, 2023).

De Chocoladefabriek sprak veel van de leerlingen aan om wille van de uitstraling van het voormalige fabrieksgebouw. Daarnaast vinden de jongeren dat het hebben van dichte burens zowel pro's als contra's met zich meebrengt. Zo vinden ze het een fijne gedachte om dichte burens te hebben. Dan heb je altijd de mogelijkheid tot sociaal contact. Wel is je privacy beperkt en heb je geen vrijheid bij het maken van een beslissing. Het continu communiceren met medebewoners kan als vermoeiend en te druk worden ervaren voor verschillende jongeren. Wie hun medebewoners zijn, is een bepalende factor voor de leerlingen.

Net zoals bij Woning AIH zijn de meningen over de ligging en beleving in een dorp verdeeld. Sommigen omschrijven het als een rustige plek waar alles voorhanden is. Anderen bestempelen het als saai en ver van alle functies.

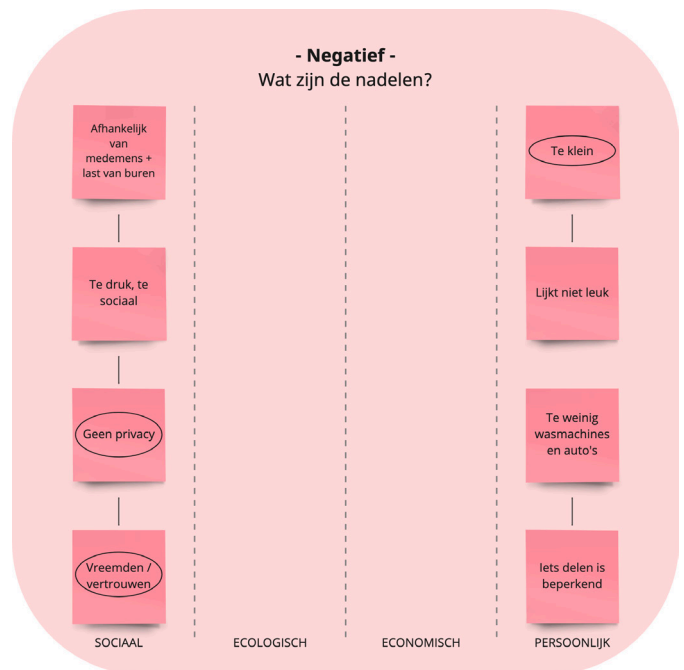
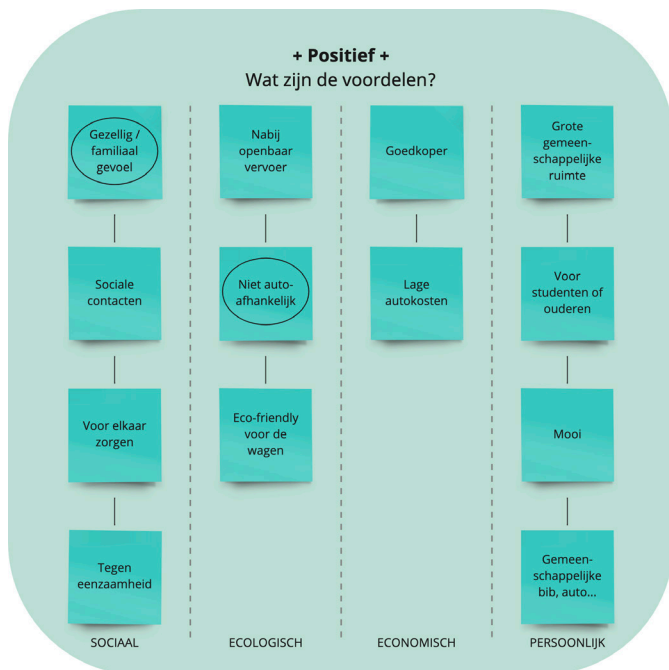
Na het raadplegen van de prijzen werd het project in sommige klassen als goedkoper en betaalbaar bestempeld, dit wordt mede mogelijk gemaakt doordat je de grootte van de woning kan aanpassen

naar je noden. Wel werd erop gewezen dat de gemeenschappelijke delen ook nood hebben aan onderhoud en dus kosten met zich mee zullen brengen.

De sociale controle die ontstaat door het leven in een gemeenschap brengt een veilig gevoel met zich mee en het project lijkt voor de jongeren een ideale omgeving waar jonge kinderen kunnen opgroeien.

Het project laat de bewoners toe te bezitten over gemeenschappelijke delen als een sportzaal en een grote moestuin, deze faciliteiten zouden voor sommige bewoners misschien niet mogelijk zijn in een privaat project. Dit vinden de leerlingen positief en hier zien ze het delen van die ruimtes niet als een obstakel. Wel vinden enkelen het nadelig dat ze niet beschikken over een eigen garage, werkplaats of atelier. Iets wat in een nieuw cohousing project wel geïntegreerd kan worden.

Tegenover Woning AIH konden de leerlingen hier meer voor- en nadelen naar voor schuiven. Toch zijn ook hier overwegend meer voordelen.

F4.62 Positieve en negatieve punten Cohousing De Schilders (Eigen beeld, 2023).

Bij Cohousing project De Schilders werden samengevat evenveel voor- en nadelen opgenoemd als bij de Chocoladefabriek. Wel zien we hier dat zowel de pro's als contra's vooral onder de sociale en persoonlijke categorie vallen (F24.62).

Samenwonen met anderen wordt gezien als iets positief. Wel vinden de leerlingen het ook hier belangrijk met wie ze dan samen in dit project zouden wonen. Ze geven aan het minder een probleem te vinden als dit met familie of vrienden zou zijn. Wanneer we spreken over onbekenden geven ze aan dat er eerste een vertrouwensband zal moeten ontstaan. Doordat je samen gebruik maakt van de gemeenschappelijke leefruimte en hier ook persoonlijke spullen zullen liggen, moet je de andere bewoners er wel op kunnen vertrouwen dat ze deze niet stelen of beschadigen. De continue aanwezigheid van anderen kan eenzaamheid voorkomen. Ze zien dit als een gepast project voor alleenstaande ouderen of studenten.

Het delen van één auto vinden sommige leerlingen voldoende, gezien het openbaar vervoer vlakbij is.

Anderen kunnen zich een leven zonder eigen auto niet voorstellen en denken dat er veel overbodige communicatie en complexiteit bij het delen van een wagen komt kijken. Daarnaast geven sommige jongeren aan continu zelf een wasmachine in gebruik te hebben en dat er dus geen mogelijkheid bestaat deze te delen. Wanneer er bijvoorbeeld elke dag aan sport gedaan wordt en die kleren gewassen moeten worden.

Daarnaast denken de jongeren dat wonen in dit model goedkoper kan zijn en het een alternatief kan zijn om betaalbaar en comfortabel te wonen in een stad.

Algemene bevindingen

Over het algemeen viel op uit de workshop dat de jongeren er moeite mee hebben zich een andere situatie in te beelden wanneer er geen concreet voorbeeld gegeven wordt. Waarschijnlijk valt dit te verklaren doordat de meeste leerlingen zelf nog weinig levenservaring hebben en niet continu bezig zijn met het thema.

Hieruit resulteert dat jongeren vooral vanuit hun eigen perspectief kijken en we een beeld krijgen over hun persoonlijke mening. De ervaring van waaruit ze spreken is vermoedelijk in vele gevallen gebaseerd op deze van hun ouders.

Wel valt het op dat de jongeren veel ervaring hebben op sociaal vlak en in het omgaan met anderen. Hiermee worden ze zelf continu geconfronteerd in de context van school, een sportclub, hobby's of thuis. Hierover vormen ze zich gemakkelijker een beeld in een woonsituatie.

Over de economische aspecten zijn er veel speculaties. Er bestaat een grote kans dat de meeste jongeren zelf niet bezig zijn met het betalen van de rekeningen. Zo hebben ze vaker wel een idee over de prijsverschillen tussen de type woningen en tussen de verschillende zones. Maar hebben ze geen idee welke kosten er komen kijken bij het leven in dat type woning. Hierbij sluit ook het energieverbruik aan. Zo zal de kost en het verbruik voor het verwarmen van een vrijstaande woning in vele gevallen hoger zijn dan een appartement met dezelfde oppervlakte. Bij een appartement gaat er minder warmte verloren doordat ook de naastliggende bewoners hun woning verwarmen.

Daarnaast wordt een auto vaak als oplossing naar voor geschoven om zich te kunnen verplaatsen en wordt er weinig aandacht gegeven aan de impact die deze heeft op het klimaat en de omgeving.

Wanneer we naar de argumenten kijken, die de jongeren aanhalen over de voorgestelde woonprojecten, zien we dat ze voor alle projecten voor- als nadelen opgeven. De projecten waarbij ruimte gedeeld wordt, waren voor velen een nieuw gegeven maar werden daarom niet meteen als negatief of slecht beschouwd. Tijdens de workshop merkte ik dat velen nog niet vertrouwd zijn met het gegeven van ruimte delen en dat ze er daarom nog sceptisch tegenover staan, maar dat hun interesse wel gewekt werd.

4.2.2 Ranking

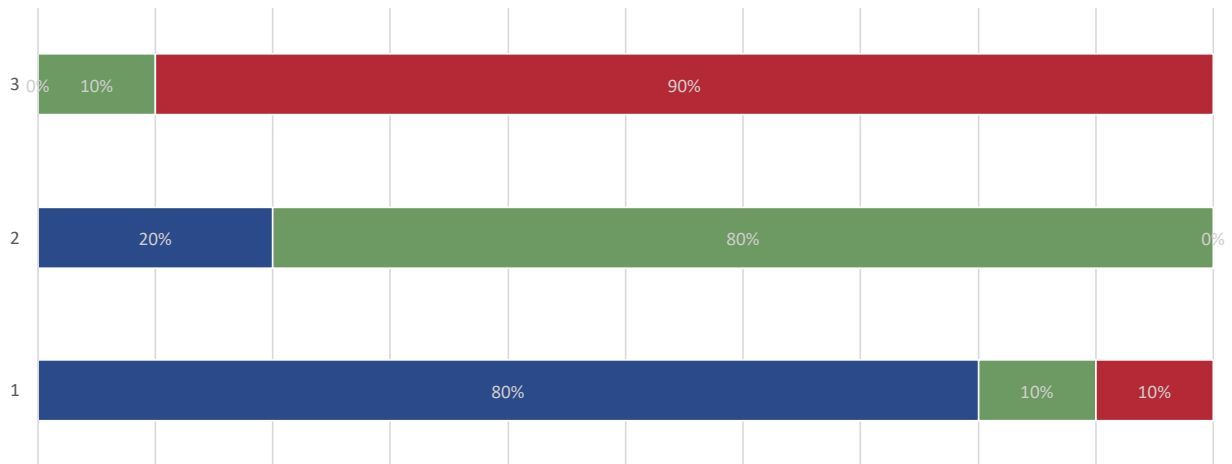
Aan het einde van de workshop werd aan de leerlingen gevraagd een ranking op te stellen van de 3 besproken projecten. In de resultaten zien we dat TSO Woning AIH resoluut op kop plaatst. In het KSO wordt, naast Woning AIH ook de chocoladefabriek door 44% van de deelnemers als favoriet verkozen. Bij ASO en BSO kiezen in verhouding evenveel mensen voor De Schilders of de Chocoladefabriek als favoriete woonvorm. In het Freinetonderwijs

kies 9% (N = 1) voor woonproject de Schilders als favoriet en 91% Woning AIH. Op de 2de plaats verschilt de ranking sterk tussen de verschillende onderwijsvormen maar wordt er vooral gekozen voor de chocoladefabriek. In verhouding ziet de derde plaats er voor elke richting hetzelfde uit. De meeste stemmen hier zijn voor De Schilders, die de plaats nog voor een klein deel deelt met de Chocoladefabriek.

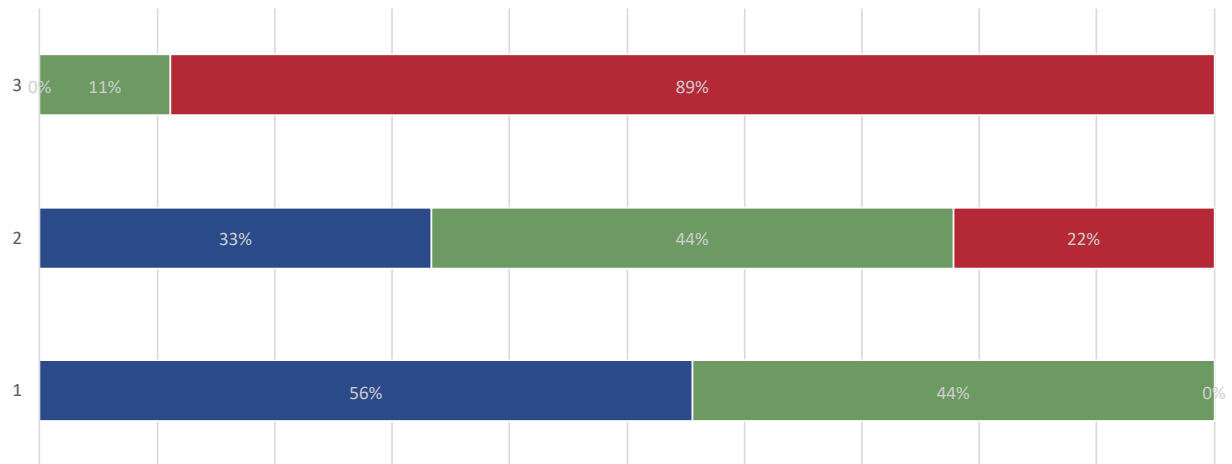
F4.63 Resultaten ranking van de voorgestelde projecten tijdens de workshop

(N = 52)

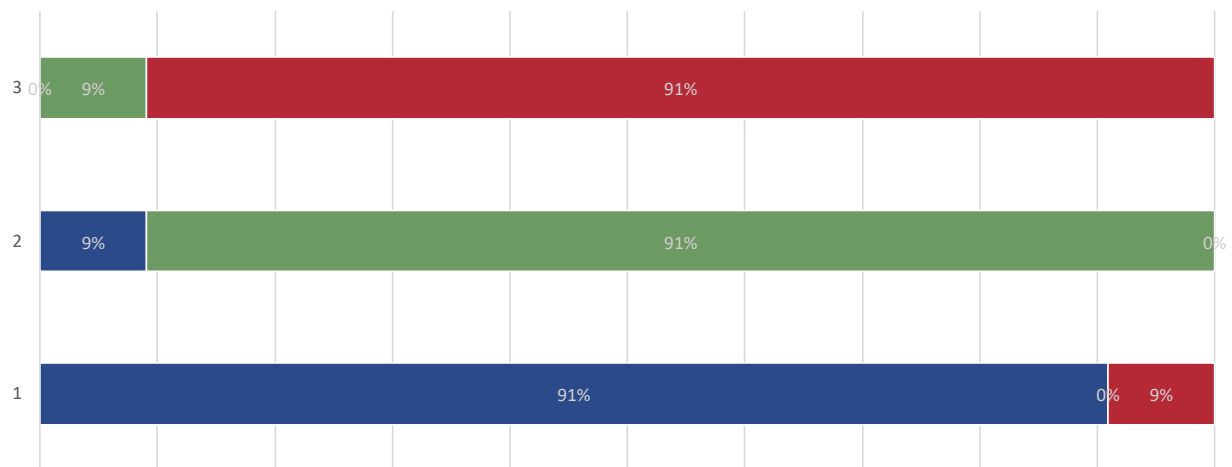

Ranking voorgestelde projecten - BSO (N = 10)

Ranking voorgestelde projecten - KSO (N = 9)

Ranking voorgestelde projecten - Freinet (N = 11)

4.2.3 Reactie van de leerkrachten

Om het hoofdstuk met de onderzoeksresultaten af te sluiten, polste ik na het bezoek aan de klas nog naar een reactie van de leerkrachten. Ik stelde hen de vraag of ze het zinvol zouden vinden als er iets in hun vak zou worden opgenomen over de maatschappelijk impact van de huidige woonidealen op Vlaanderen?

Hierop ontving ik de volgende twee reacties:

Naar vak inhoud zou dit thema zeker een meerwaarde zijn. Echter werd er in de vorige leerplannen (2017) al serieus geknipt in ruimtelijke ordening. Ook in de nieuwe eindtermen (minimumdoelen) is ruimtelijk bewustzijn tot een minimum herleid. Kan het nog erger? Ja. Binnenkort schrapt men zelfs enkele uren aardrijkskunde. Dus ja... . (P. K., e-mail, 20 februari 2023)

Een dergelijke sessie past perfect binnen een onderzoek 'duurzaamheid - ruimtelijk bewustzijn'. Ik vind dat zeer zinvol. (E. DS., e-mail, 21 februari 2023)

05 CONCLUSIE / REFLECTIE

Na het bestuderen van de literatuur zagen we dat de Vlaamse manier van wonen stilaan ingebakken werd in de Vlaming. Uit de resultaten van het onderzoek kunnen we besluiten dat het woonideaal van een vrijstaande woning in het groen nog steeds door een groot deel van de bevroegde jongeren wordt nagestreefd.

Wanneer we de resultaten van het onderzoek terugkoppelen aan de vijf mechanismen, die volgens een rapport van Meeus et al. (2011) bijdragen tot de vorming van het ideale woonbeeld (deel 2.2), zien we het volgende:

Mechanisme 1 - De ouderlijke woning speelt een expliciete rol: Uit het eigen onderzoek blijkt dat 61% van de bevroegde jongeren hetzelfde woontype wenst als de ouderlijke woning. Deze tendens komt dus niet helemaal overeen. Een opmerkelijke groep wenst toch zijn of haar huidige situatie te wijzigen in de toekomst.

Mechanisme 2 - De eigen woonervaring: Hoewel de meeste jongeren op basis van hun leeftijd nog weinig levenservaring hebben, zien we dit aspect wel terug in ons eigen onderzoek. Zo refereren de jongeren terug naar hun eigen ervaring wanneer ze moeten kiezen tussen bepaalde woonzones. Ook bij een appartement of gedeelde woning linken ze dit aan geluidsoverlast of moeizame communicatie met burens op basis van een eigen ervaring.

Mechanisme 3 - De context: Zoals in deel 2.1.4 werd besproken veranderd de Vlaamse regelgeving continu. Tijdens het eigen onderzoek werd dit door de jongeren amper als argument aangehaald. De invloed van dit aspect zien we bij de jongeren tussen 15 en 21 jaar weinig tot niet terugkomen.

Mechanisme 4 - Woonmarketing: Dit aspect kan noch bevestigd noch ontkent worden door het eigen onderzoek. Wel kunnen we afleiden uit de workshop dat de jongeren nog maar weinig vertrouwd zijn met

alternatieve woonvormen waarin ruimte gedeeld wordt. Hier wordt tot op heden nog maar weinig op ingespeeld door sociale media, woonmagazines, woonbeurzen of steden en gemeenten.

Mechanisme 5 - De omliggende buurt: In het eigen onderzoek zagen we wel dat jongeren hier naar terug verwezen om hun keuzes te motiveren.

We kunnen hier ondanks dat de data beperkt is, besluiten dat meeste mechanismen uit het rapport van Meeus et al. (2011) duidelijk te herkennen zijn in het eigen onderzoek. Al lopen de tendensen niet altijd helemaal gelijk.

Na het onderzoek is bij een deel van de jongeren voelbaar dat er stilaan ruimte is voor verandering. Dit zal ook noodzakelijk zijn om het leven op meerdere vlakken leefbaar te houden. Zowel wat sociale contacten, de ecologische impact als het financiële plaatje betreft.

De resultaten van de enquête geven ons een inzicht op de factoren waar de jongeren belang aan hechten. Door hier als ontwerper op in te spelen kunnen we de toekomstige generatie misschien verleiden met alternatieve woonmodellen of woningen in dicht bevolkte kernen waar het gebruik van een auto optioneel is.

De workshop toonde echter aan dat er nog veel werk is. Hoewel ontwerpers de informatie als handvat of onderlegger kunnen gebruiken voor een duurzaam woonproject, zal er nog aan de mentaliteit van de jongere generatie gewerkt moeten worden.

De jongeren zijn zich weinig bewust van de impact van een bepaald woonmodel op zijn omgeving en de samenleving. Bovendien zijn alternatieve vormen van wonen nog niet ingeburgerd en voor velen onbekend terrein. Door dit gebrek aan kennis en aangereikte informatie is de optie om te kiezen voor een ander woonmodel voor velen nog

onbestaand. Het referentiekader van jongeren zou uitgebreid moeten worden om in elke levensfase een gepaste woonkeuze te kunnen maken. Hier zou de woonmarketing op in moeten spelen en kan ook het onderwijs een rol opnemen. Dit door bijvoorbeeld iets rond de maatschappelijke impact van woonidealen op te nemen in de leerplannen.

In verder onderzoek zouden we aanvullend kunnen kijken naar de woonidealen van jongeren afkomstig uit meer stedelijke gebieden en ook van buiten de provincie Limburg. Door deze data te verzamelen en vergelijken krijgen we een vollediger beeld van de woonidealen van Vlaamse jongeren anno de jaren 20 van de 21e eeuw.

Met het project *Harmonia* werd er binnen de masterstudio Degrowth een concrete situatie uitgewerkt als mogelijk antwoord in de zoektocht naar een toekomstbestendig woonmodel voor de stad Hasselt. In dit laatste hoofdstuk wordt er een link gelegd tussen deze masterscriptie en het masterproject.

6.1 Studio Degrowth

De term Degrowth verwijst naar een gedachtepatroon wat gericht is op het verminderen van economische groei om zo ecologische en sociale problemen aan te pakken. Er wordt gepleit voor een heroriëntering van onze samenleving naar waarden zoals duurzaamheid, welzijn, solidariteit en kwaliteit van leven, in plaats van alleen maar te streven naar voortdurende economische groei.

Na *Reuse* en *Productive Landscape* sluit de studio in het academiejaar 2022-2023 zijn driejaarlijkse cyclus Degrowth af met *Retrofitting Infrastructure*. De

6.1.1 Interpretatie van de studio

De definitie van Retrofitten, het aanpassen van machines en werktuigen zodat deze weer voldoen aan de moderne eisen die hieraan worden gesteld, is de opgave die ik met mijn project voorop stelde. Onder invloed van mijn fascinatie voor de Vlaamse wooncultuur en hoe deze vandaag de dag tegen zijn grenzen botst, interpreteerde ik 'machines en werktuigen' uit de definitie als 'woonmachines'. Een opvatting van Le Corbusier over de woning als machine. Daarnaast ging ik op zoek naar de huidige eisen die vandaag de dag aan een woning en zijn omgeving gesteld worden. Hierop vond ik een antwoord in de ambitienota van de huidig Vlaams bouwmeester Erik Wieërs.

Ambitienota 2020-2025. De Vlaams bouwmeester wil aan de hand van 8 peilers ruimte maken voor de mens en de natuur. Er moeten kansen worden geschept tot ontmoeting en inclusiviteit moet ondersteund worden. Een inclusieve samenleving doelt op delen, duurzaamheid en diversiteit.

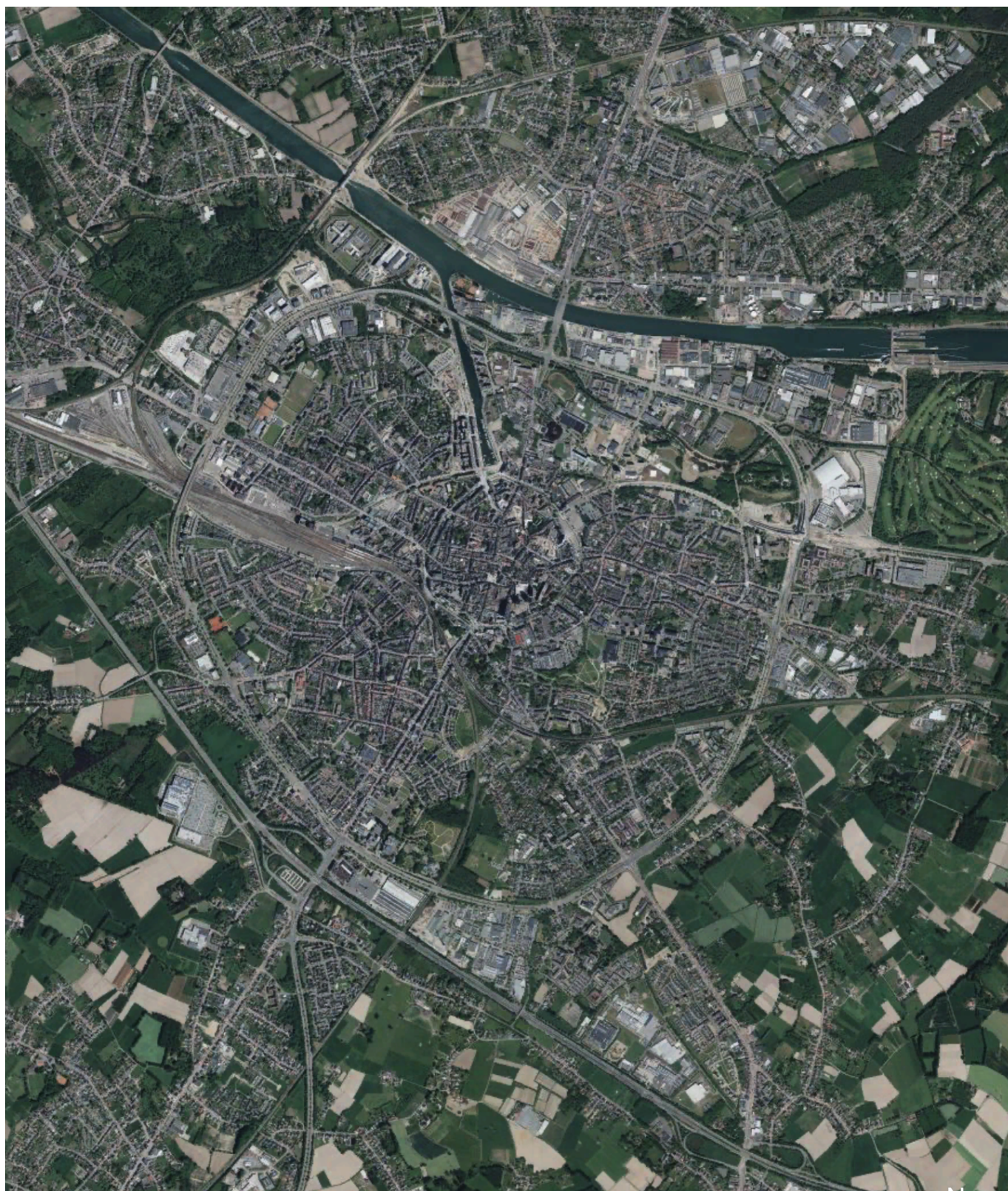
studio vertrekt vanuit de lezing van het landschap als een complexe verstrengeling van diverse wegen, waterwegen, groene linten, trage wegen, ... in en rond Hasselt en gaat op zoek naar hoe we verouderde infrastructuur of soms zelfs overbodige erfenis kunnen inzetten voor de transformatie van steden.

Binnen de studio werd er tijdens een eerste analyse gezocht naar knelpunten in de stad Hasselt. Nadien werden deze gebundeld en onderverdeeld in 3 categorieën: Spoorwegen, Water en Trage wegen.

Daarnaast wordt er gefocust op de ontwikkeling van een toekomstbestendig woonmodel. De 8 peilers zijn:

- 1| Op zoek naar het landschap onder de stad
- 2| Collectieve mobiliteit vanuit een ruimtelijke logica
- 3| Meer densiteit door het programma te verkleinen en ruimte te delen
- 4| Streven naar collectieve, intergenerationele en sociaal inclusieve woonmodellen
- 5| Architectuurkwaliteit helder benoemen
- 6| Dorpskernen verdichten
- 7| Bestaand patrimonium hergebruiken en slimme structuren bij nieuwbouw
- 8| Inbreng van lokale kennis

Al deze invloeden samen liggen aan de basis van mijn masterproject (Wieërs & Het Team Vlaams Bouwmeester in 2021, 2021).

F6.01 Luchtfoto Hasselt en omstreken (Eigen beeld, 2023).

6.1.2 De Heilig Hartwijk

Mijn masterproject situeert zich in de Heilig Hartwijk, een wijk ten Noordwesten van het oude Stadscentrum van Hasselt. Samen met 3 medestudenten werkten we op éénzelfde bouwblok.

Het bouwblok rond de Mouterijstraat ligt op een trage as die het Station van Hasselt met de kanaalkom verbindt. Het is een strategische plek die zeer goed ontsloten is. Vandaag de dag is deze locatie echter onderbenut, hij is bijna volledig verhard en doet dienst als parking. Bovendien voelt de omgeving aan als rommelig en onveilig.

Deze projectlocatie werd tijdens de studio gekaderd onder de categorie 'Trage wegen'. We ontwikkelden een masterplan voor dit bouwblok van 6 hectare groot, aan de hand van welke we de problematieken wilden aanpakken.

F6.02 Luchtfoto Heilig Hartwijk met aanduidingen (Eigen beeld, 2023).

F6.03 Foto van het binnengebied rond de Mouterijstraat te Hasselt (Eigen beeld, 2023).

F6.04 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

F6.05 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

F6.06 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

F6.07 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

F6.08 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

F6.09 Omgeving Mouterijstraat (Eigen beeld, 2023).

Het masterplan in stappen

Het bouwblok wordt in het Zuiden begrensd door de Koningin Astridlaan. Dit is een grote invalsweg die de grote en kleine ring van Hasselt met elkaar verbindt. Aan deze zijde zijn statige en soms historisch waardevolle panden aanwezig. Aan de andere zijden wordt het bouwblok door kleinschaligere straten als de melkvoetstraat, de lazarijstraat en de rozenstraat begrensd. De woningen die zich hier bevinden zijn kleinschaliger en op niveau van een wijk.

Doordat het bouwblok om moet gaan met verschillende schalen (de stad, de wijk en het bouwblok zelf), willen we hier voor het masterplan met een netwerk van trage wegen op inspelen.

Hierlangs wordt het masterplan stapsgewijs weergegeven:

1I De bestaande toestand van het 6 hectare grote bouwblok.

2I De bestaande trage as behouden en ruimte geven.

3I Bestaande doorsteken gebruiken om een netwerk van trage assen op wijkniveau bloot te leggen.

4I Het binnengebied een nieuwe voorkant geven.

5I De tuilmuren van de bestaande bewoners verleggen.

6I Nieuwe trage assen voor de bewoners van het bouwblok. De tussenruimte wordt opgeladen met nevenfuncties. Samen met een uitgang langs achter vormt dit een meerwaarde voor de bewoners.

F6.10 Beeld van het masterplan op het binnengebied rond de Mouterijstraat te Hasselt (Eigen beeld, 2023).

F6.11 Bestaande omgeving (Eigen beeld, 2023).

F6.12 Trage as op stedelijk niveau (Eigen beeld, 2023).

F6.13 Trage assen op wijkniveau (Eigen beeld, 2023).

F6.14 Inbreiding binnengebied (Eigen beeld, 2023).

F6.15 Verleggen tuinmuren (Eigen beeld, 2023).

F6.16 Trage as op niveau van het bouwblok (Eigen beeld, 2023).

6.2 Harmonia

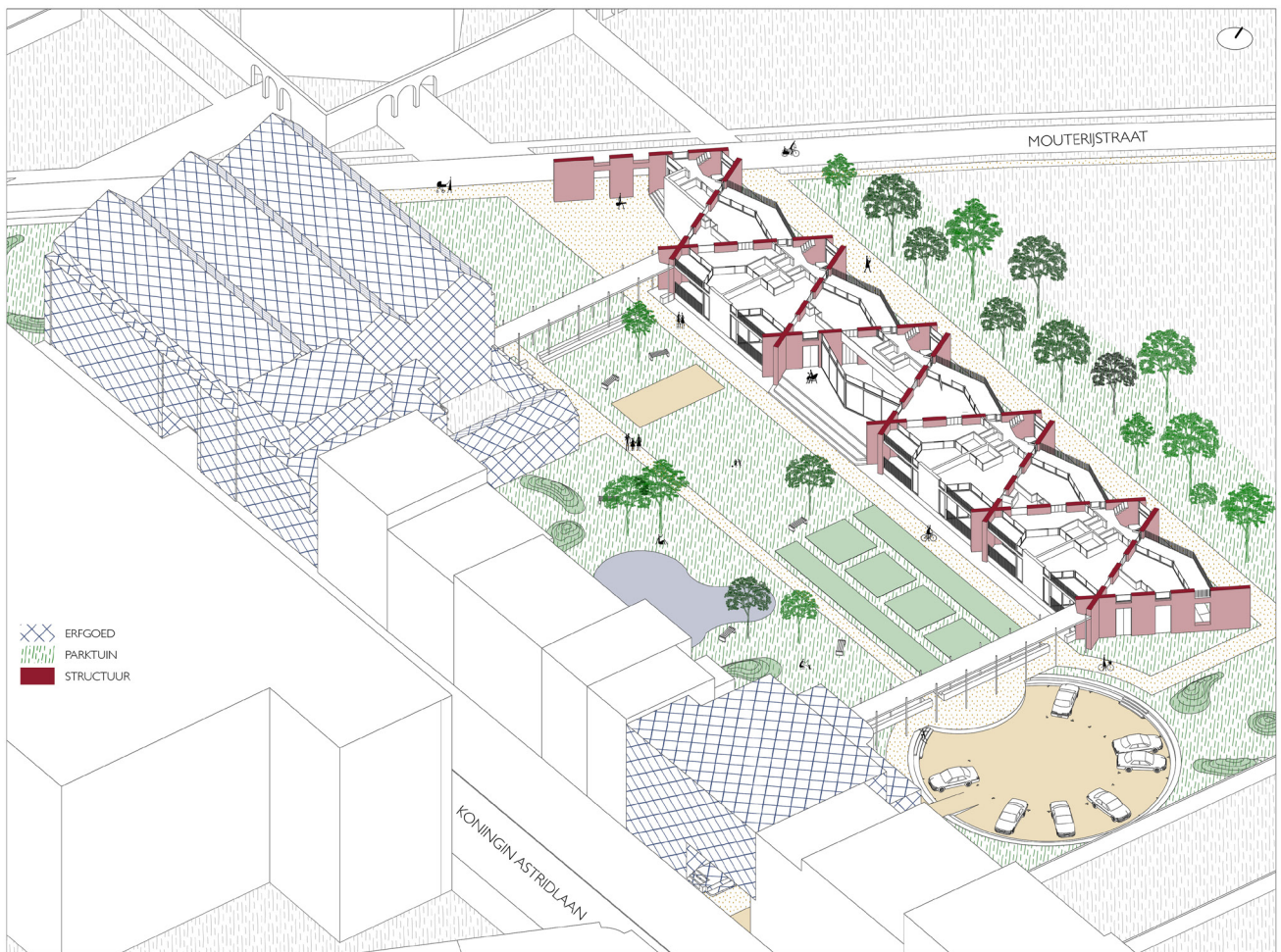
F6.17 Collage van de bestaande gevels in de Koningin Astridlaan (Eigen beeld, 2023).

Voor mijn masterproject heb ik me gefocust op de zone tegen de Koningin Astridlaan. De bestaande panden die hier gelegen zijn worden vandaag vooral ingevuld met kantoorruimtes voor bedrijven (F6.17). Het wonen is minder aanwezig. Enkele van deze panden zijn historisch zeer waardevol. Onder andere de Koloniale Waren, Huis Hoste en Huis Douchar zijn hier gelegen.

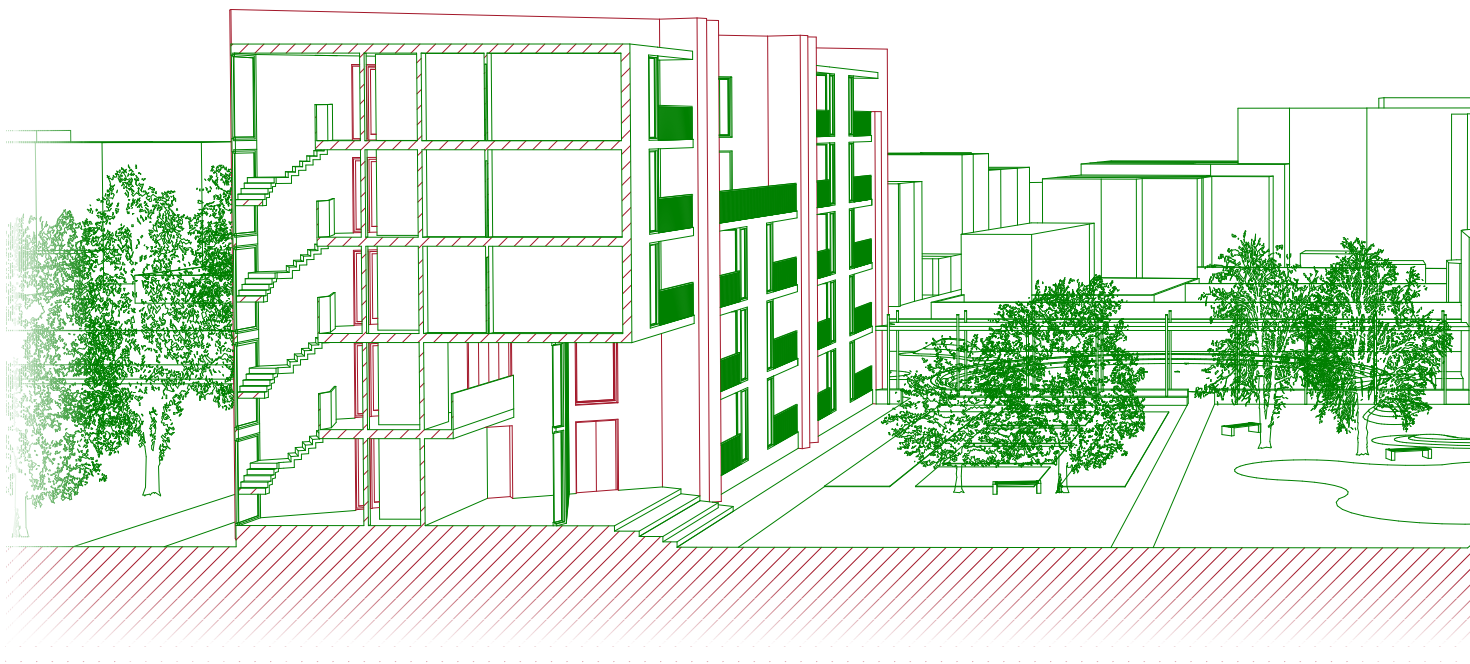
De naam Harmonia, het Grieks voor harmonie, verwijst naar de notenbalk die gebruikt wordt in de muziek om een samenhang tussen noten en instrumenten te bewerkstelligen. Het symboliseert mijn visie voor een gebalanceerde en harmonieuze samenleving waar een collectief project aan bijdraagt. Het doel van dit project was dan ook om te bestuderen op welke manier mensen collectief kunnen samenwonen binnen de stad Hasselt. Hierbij rekening houdend met de wensen die de Limburgse scholieren uit mijn onderzoek voorop stelden aan een woning en er ook gestreefd werd naar een meerwaarde voor de bestaande context. Daarnaast vormt de naam een rechtstreekse verwijzing naar een deel van het programma.

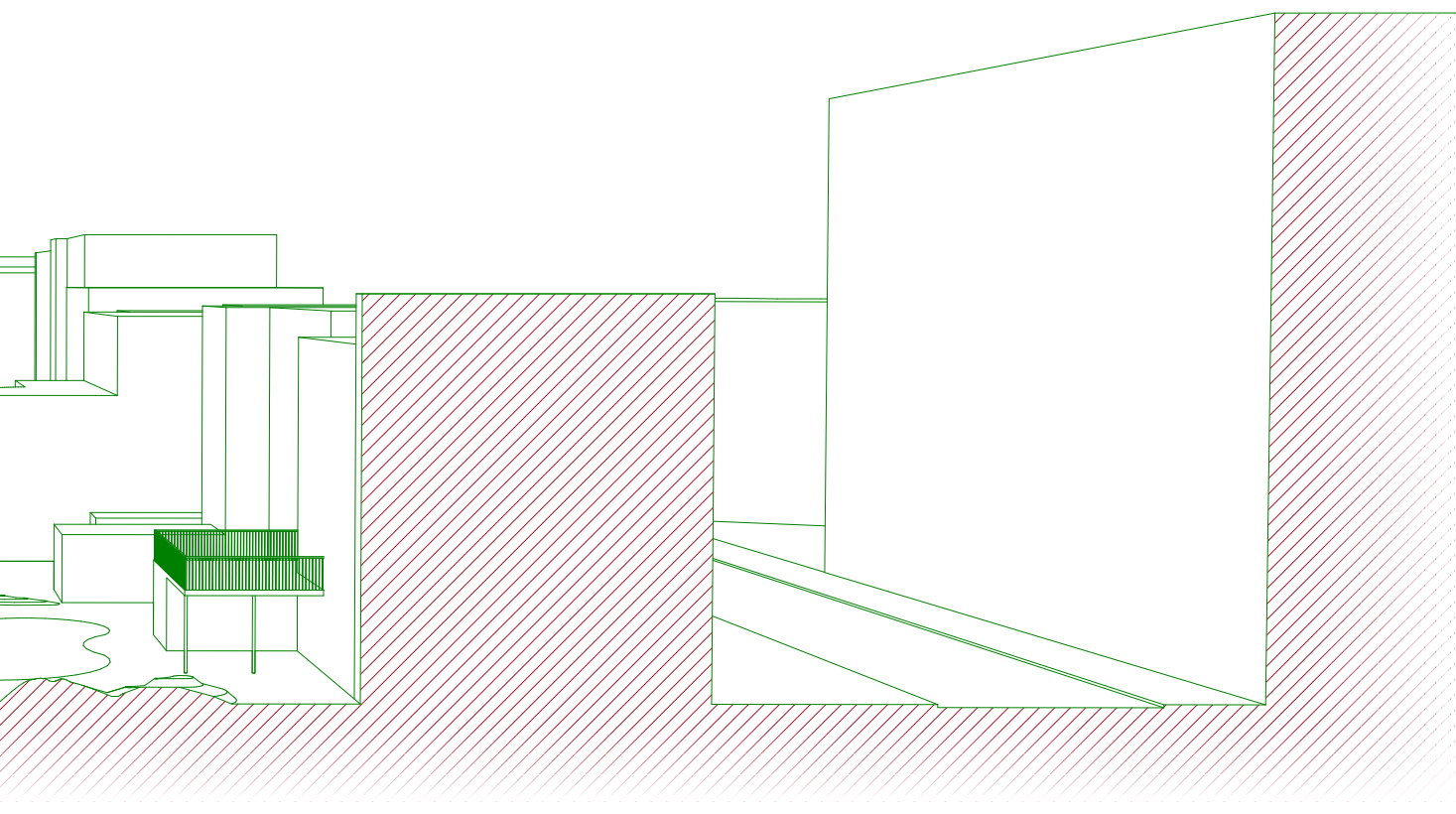
Het concept voor mijn gebouw en de omgang met de site staan gelijk aan de draagstructuur. Dit is een systeem van geperforeerde, schuine wanden waar het collectief woonprogramma logisch ingepast wordt. De private delen richten zich naar de intieme tussenruimte met de bestaande woningen. De collectieve delen richten zich naar het meer publieke binnengebied. Door de structuur zo te plaatsen kunnen alle private units van de Zuiderzon genieten.

Naast het collectief woonprogramma concentreert het project zich ook op muziek en groen. De programma's samen zorgen voor meer sociale controle en veiligheid in het gebied. In dit hoofdstuk van de masterscriptie zal ik vooral het collectief programma verder toelichten omdat hier de link ligt met het onderwerp van het onderzoek voor de masterscriptie.

F6.18 Toevoeging van de nieuwbouw aan het beschermde ensemble (Eigen beeld, 2023).

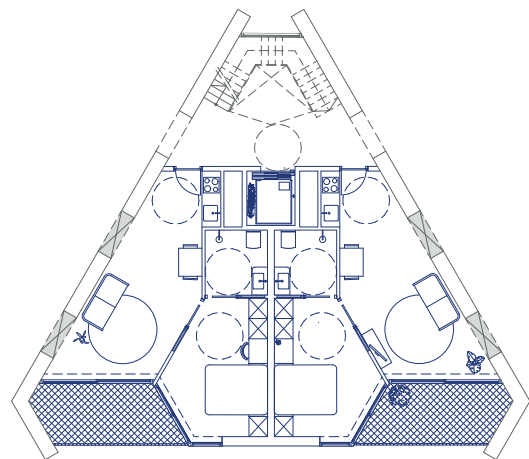
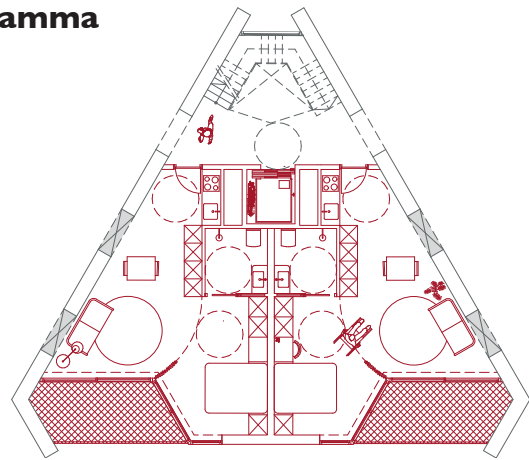
F6.19 Snede door het nieuwe gebouw, de tussenruimte en het bestaande ensemble (Eigen beeld, 2023).

6.2.1 Ontwerpen van het Collectief woonprogramma

Zoals eerder vermeld zorgt de dragende structuur voor een logische opdeling tussen de collectieve en private delen. De collectieve ruimtes zitten tussen de private geschakeld, waardoor bijna elke unit rechtstreeks toegang heeft tot een collectieve ruimte. De private units worden minimaal gedimensioneerd omdat de schakeling aan het collectieve dit compenseert.

Voor de indeling werden twee varianten uitgewerkt. De eerste van 40m² voor 1 tot 2 personen waarbij de slaapkamer zowel deel kan uitmaken van de leefruimte of als een aparte kamer kan worden ingericht. De tweede is ingedeeld voor 2 tot 3 personen en heeft een oppervlakte van 80m².

Het woonproject had de doelstelling een minimum van 25 woningen per hectare te behalen. Door het uitgewerkte plan samen te stellen op basis van de huidige demografie van de Heilig Hartwijk, 47% van de huishoudens bestaat uit alleenwonenden en 75% heeft geen kinderen, konden 30 units van de eerste variant ingepast worden (Stad Hasselt, 2022).

Variant 1 - 40 m² 1/2 personen

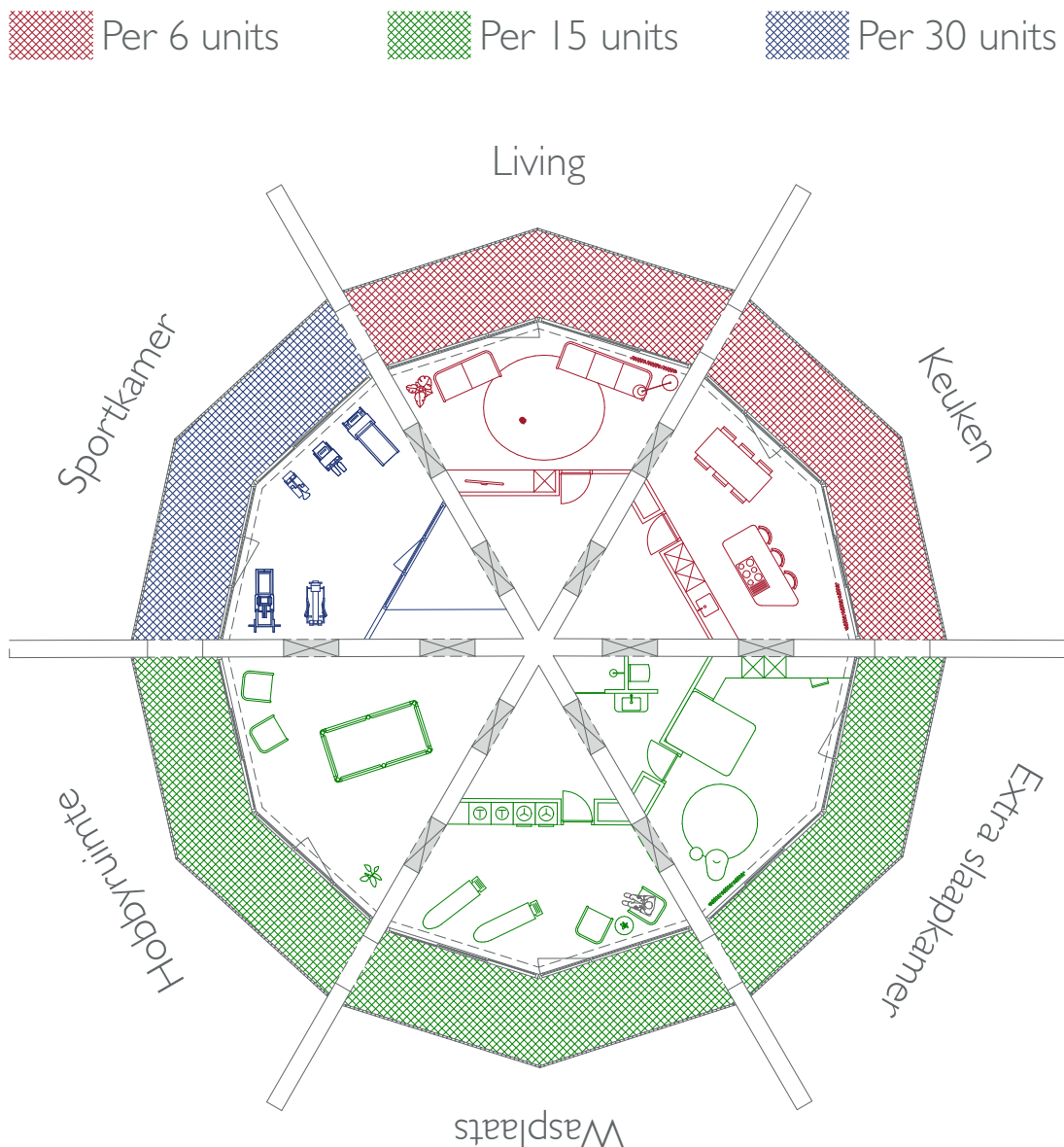
Variant 2 - 80 m² 2/3 personen

F6.20 Mogelijke indeling van de private units (Eigen beeld, 2023).

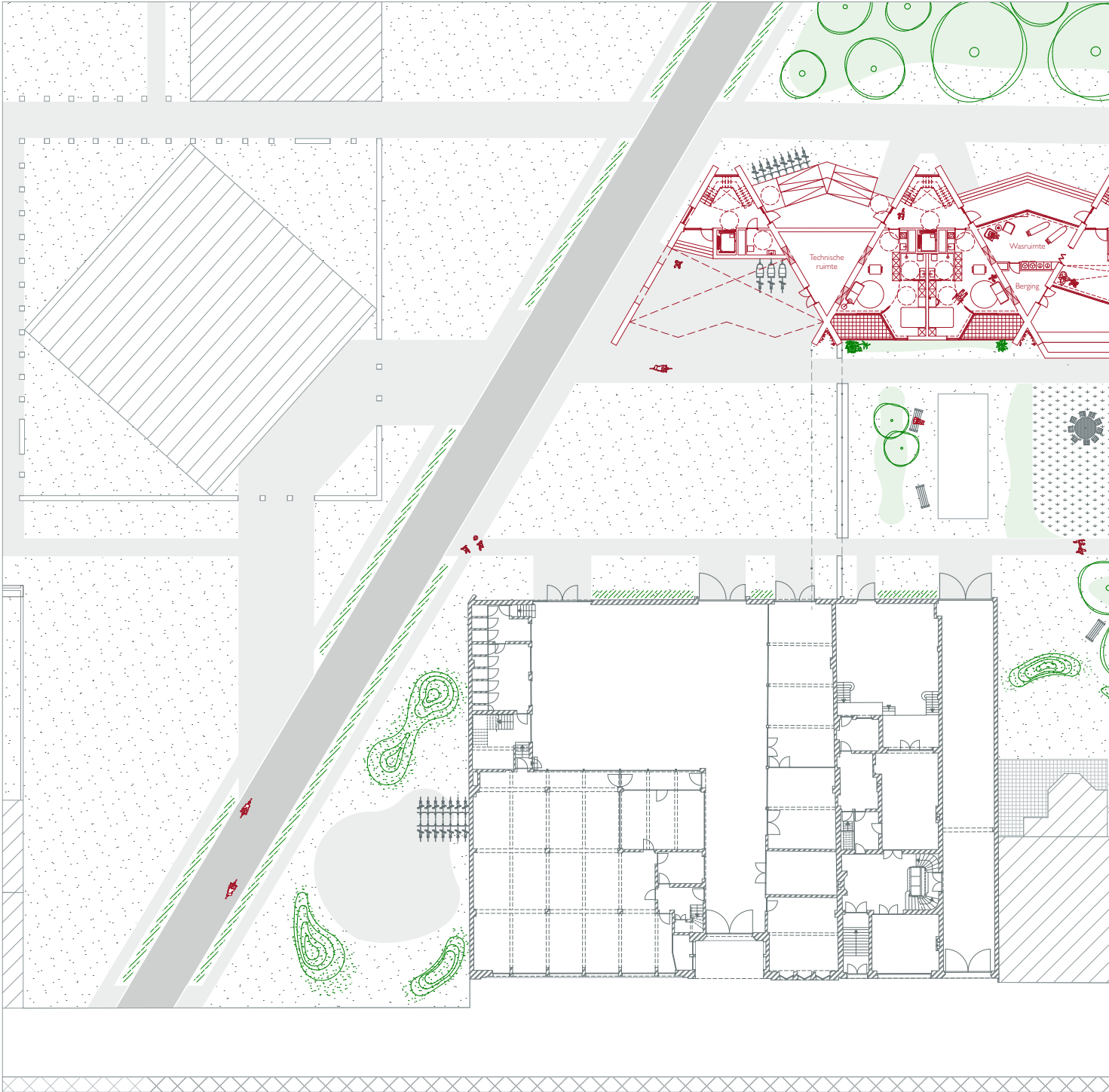
Deze 30 units delen samen 17 kleine gemeenschappelijke ruimtes, één grote tuinkamer en een collectief terras op verdieping.

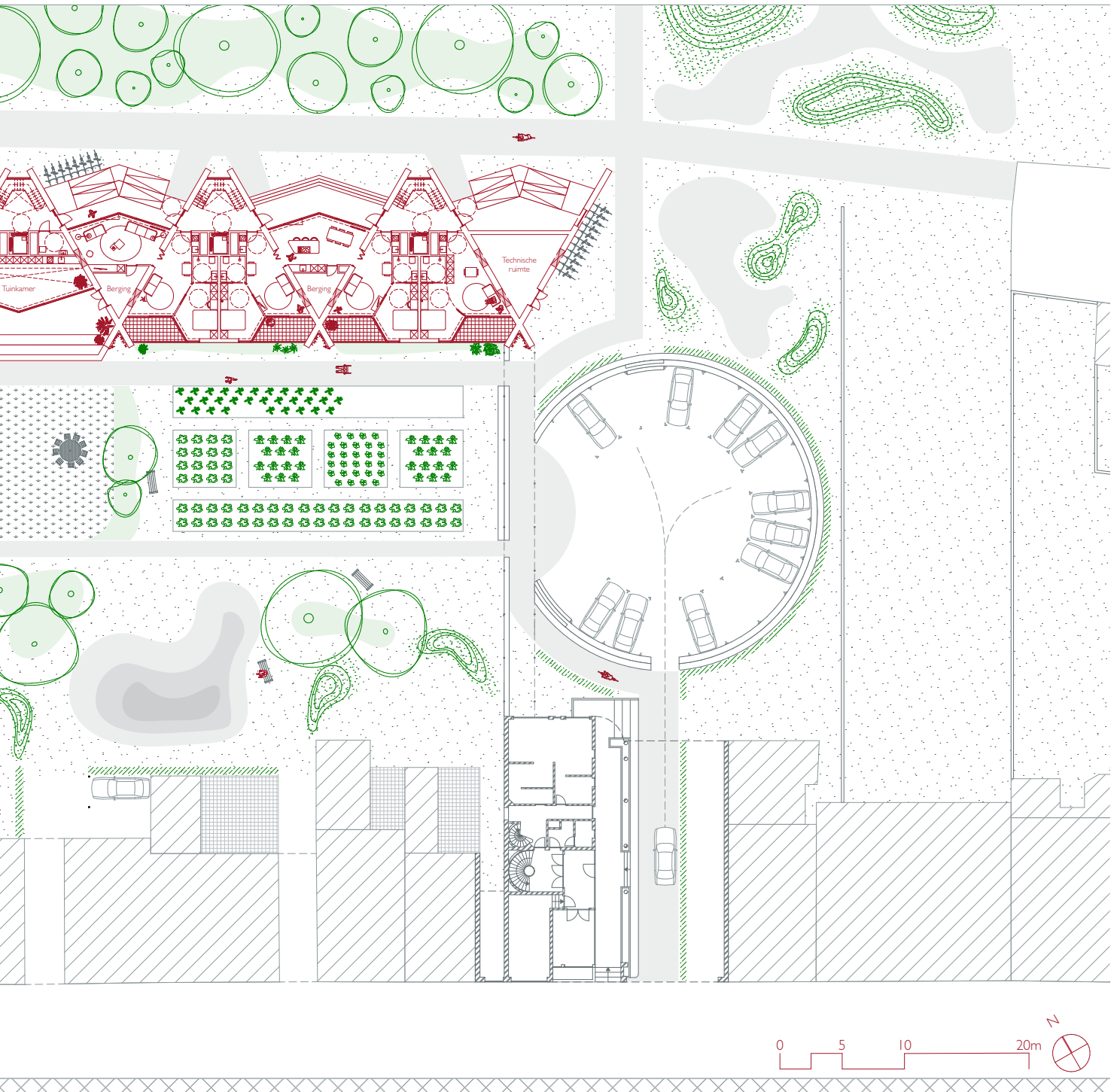
Het is de bedoeling dat de collectieve ruimtes ingedeeld kunnen worden naar de noden en behoeftes van de bewoners. En dat de indeling ook gewijzigd kan worden doorheen de tijd.

In het huidige plan, dat voorzien werd op alleenstaanden werden 5 collectieve keukens en livings ingepast. Zo delen de bewoners deze ruimtes met een intiemere functie per 6. Daarnaast werd er per 15 units een extra slaapkamer, een wasplaats en een hobbyruimte voorzien. Tot slot delen de 30 bewoners samen nog een sportkamer.

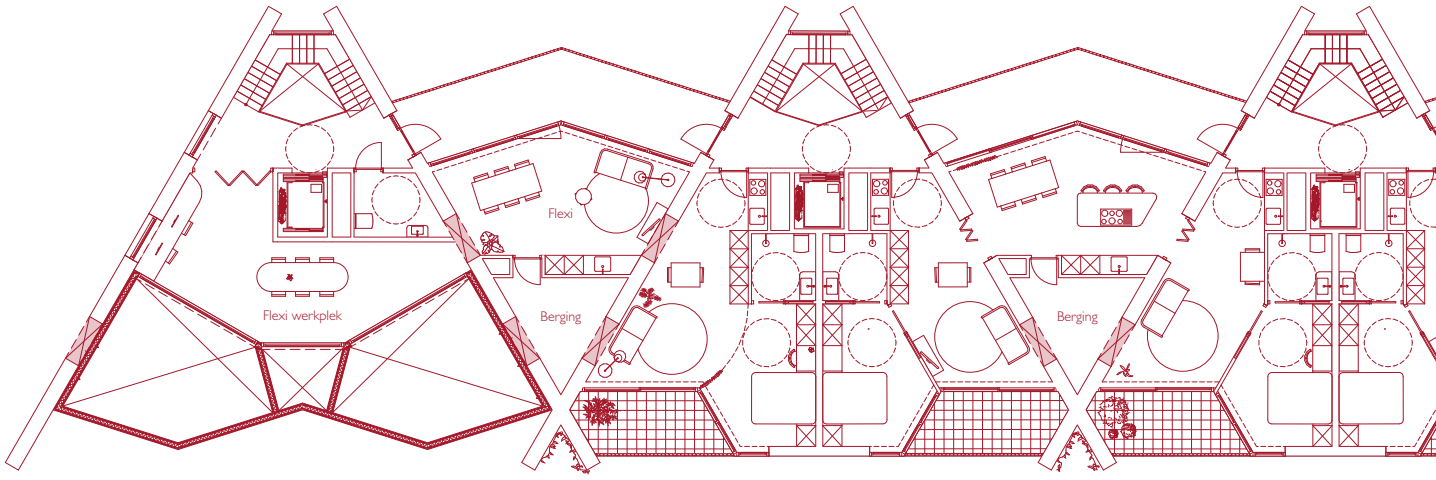

F6.21 Mogelijke indeling van de collectieve delen (Eigen beeld, 2023).

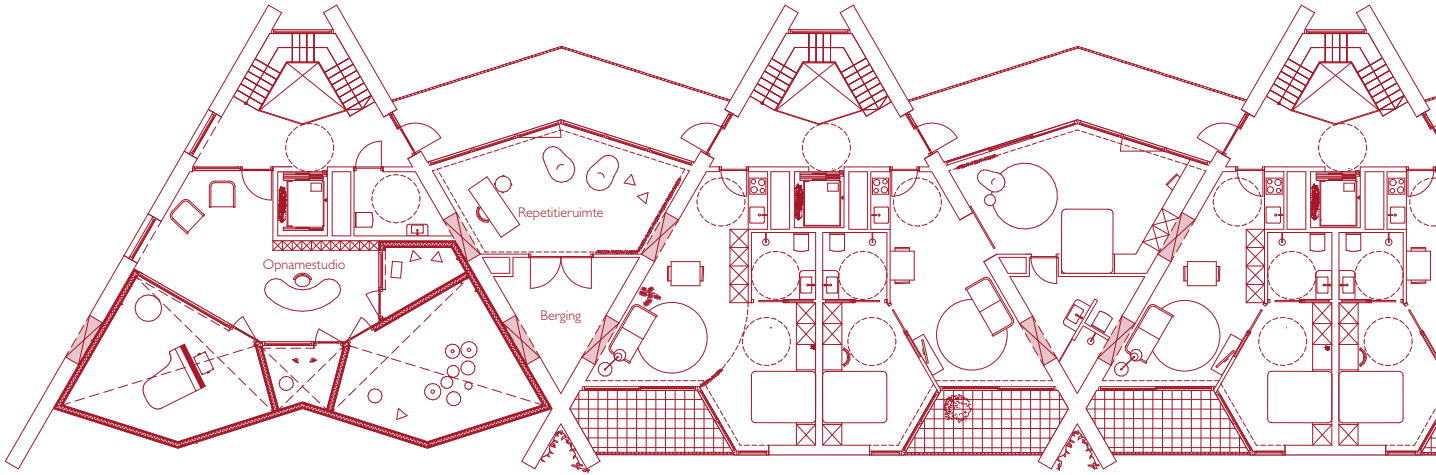

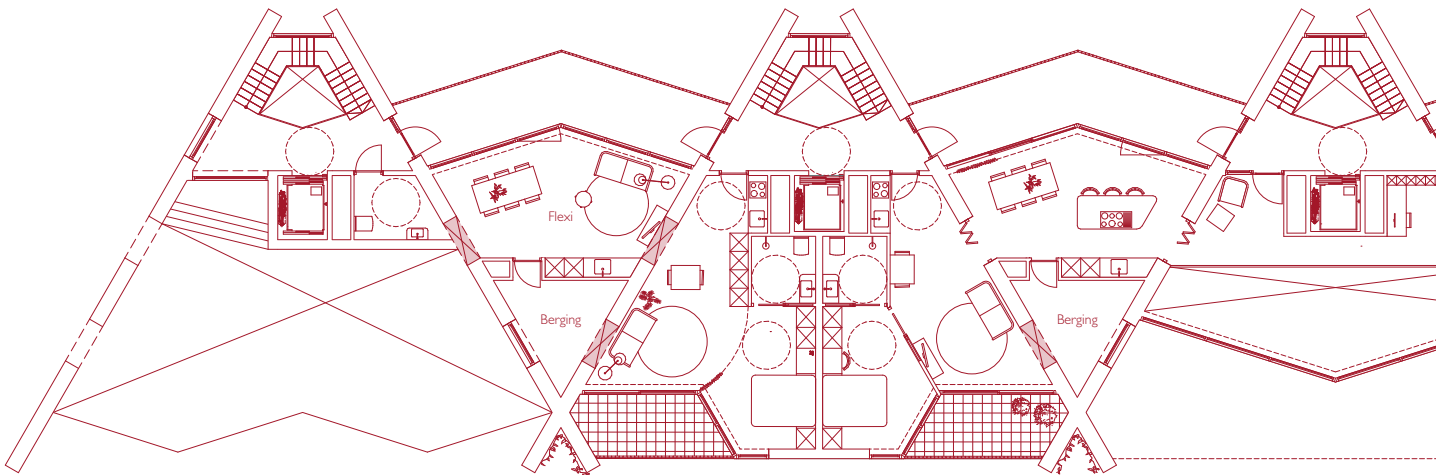
F6.22 Inplantingsplan (Eigen beeld, 2023).

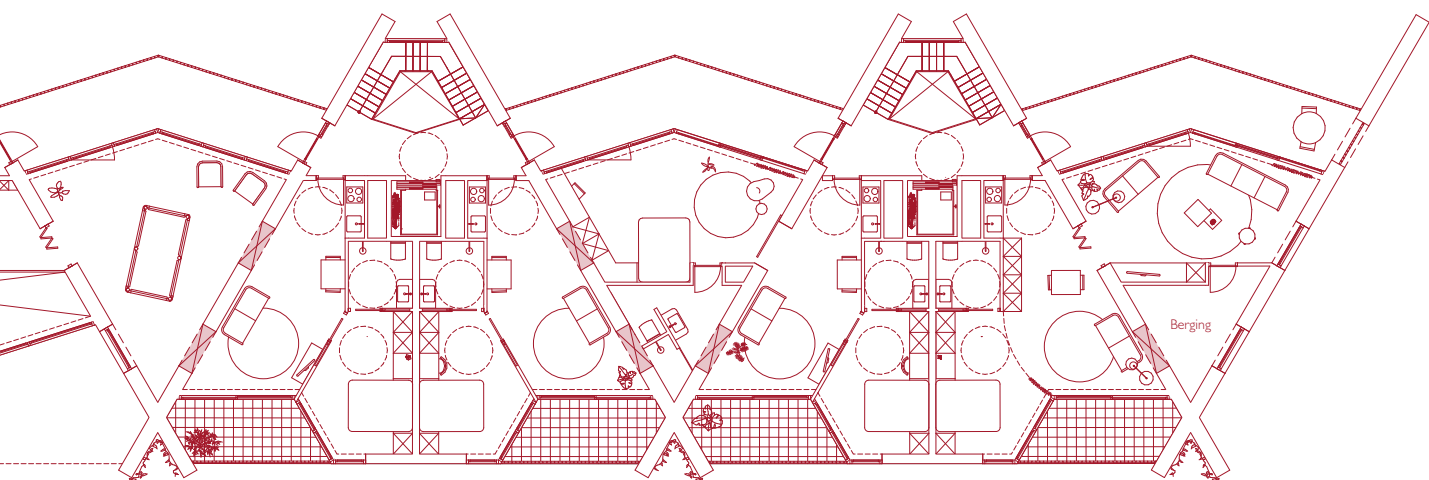
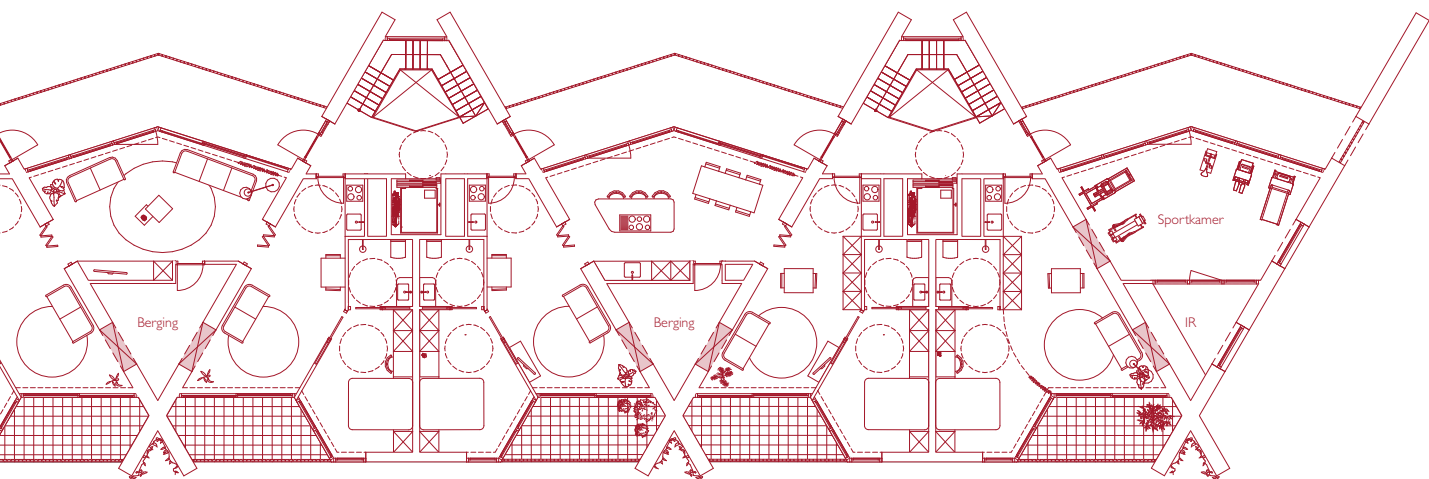
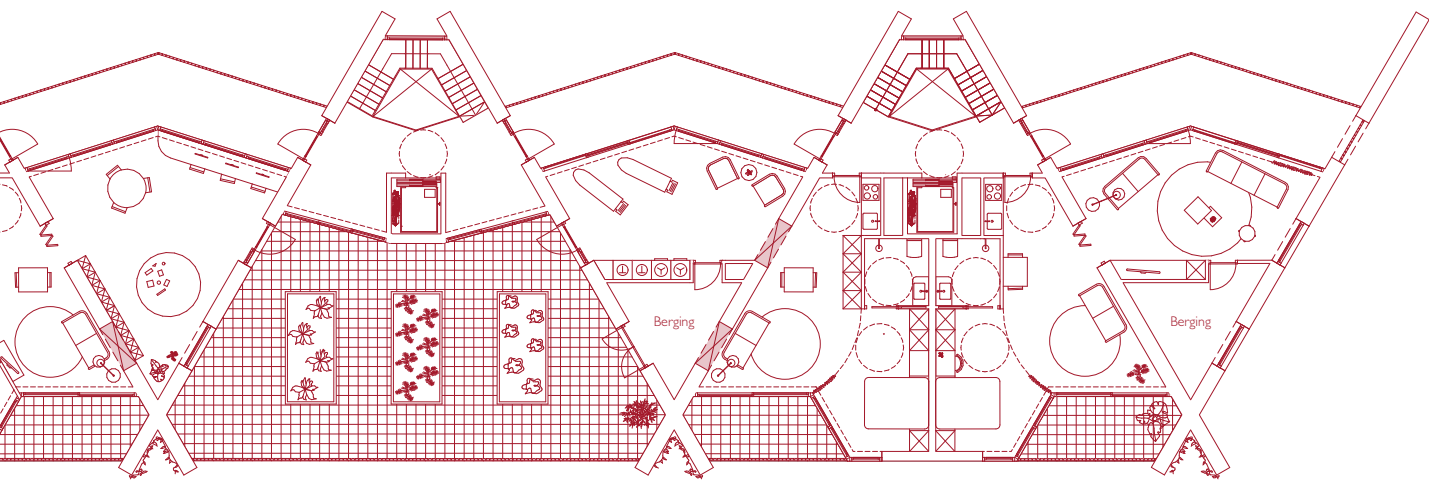
Verdieping 3

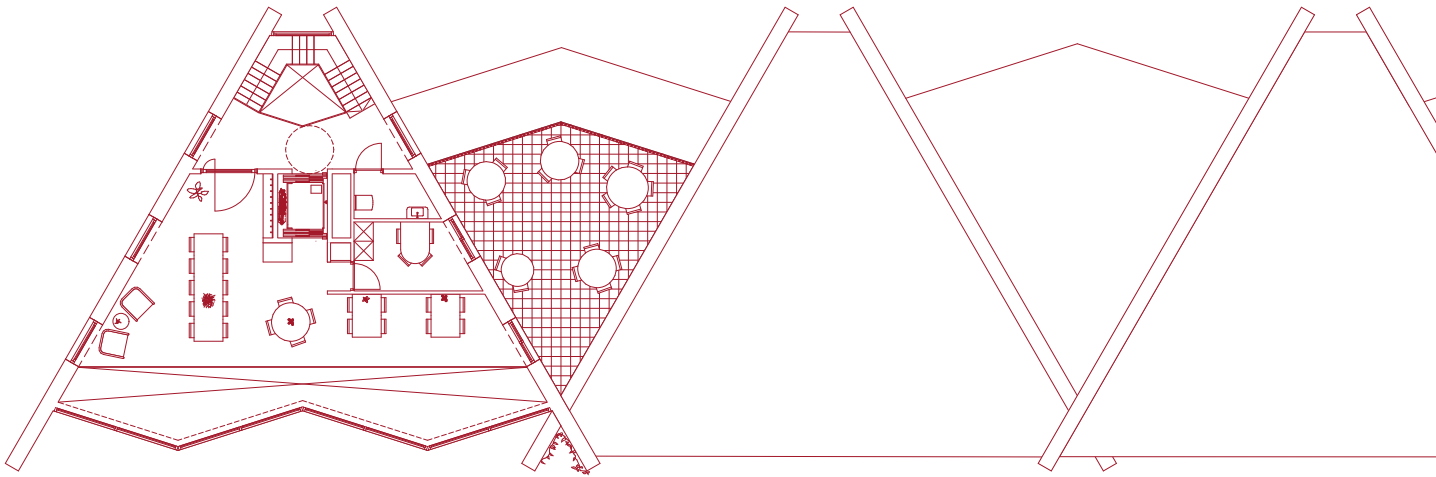
Verdieping 2

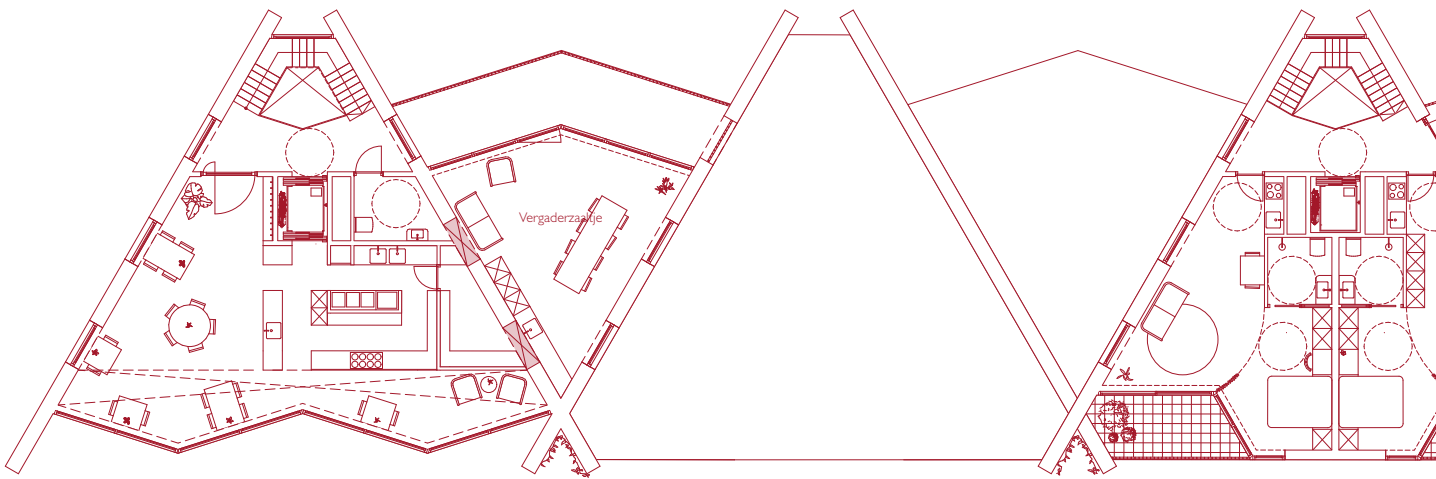
Verdieping 1

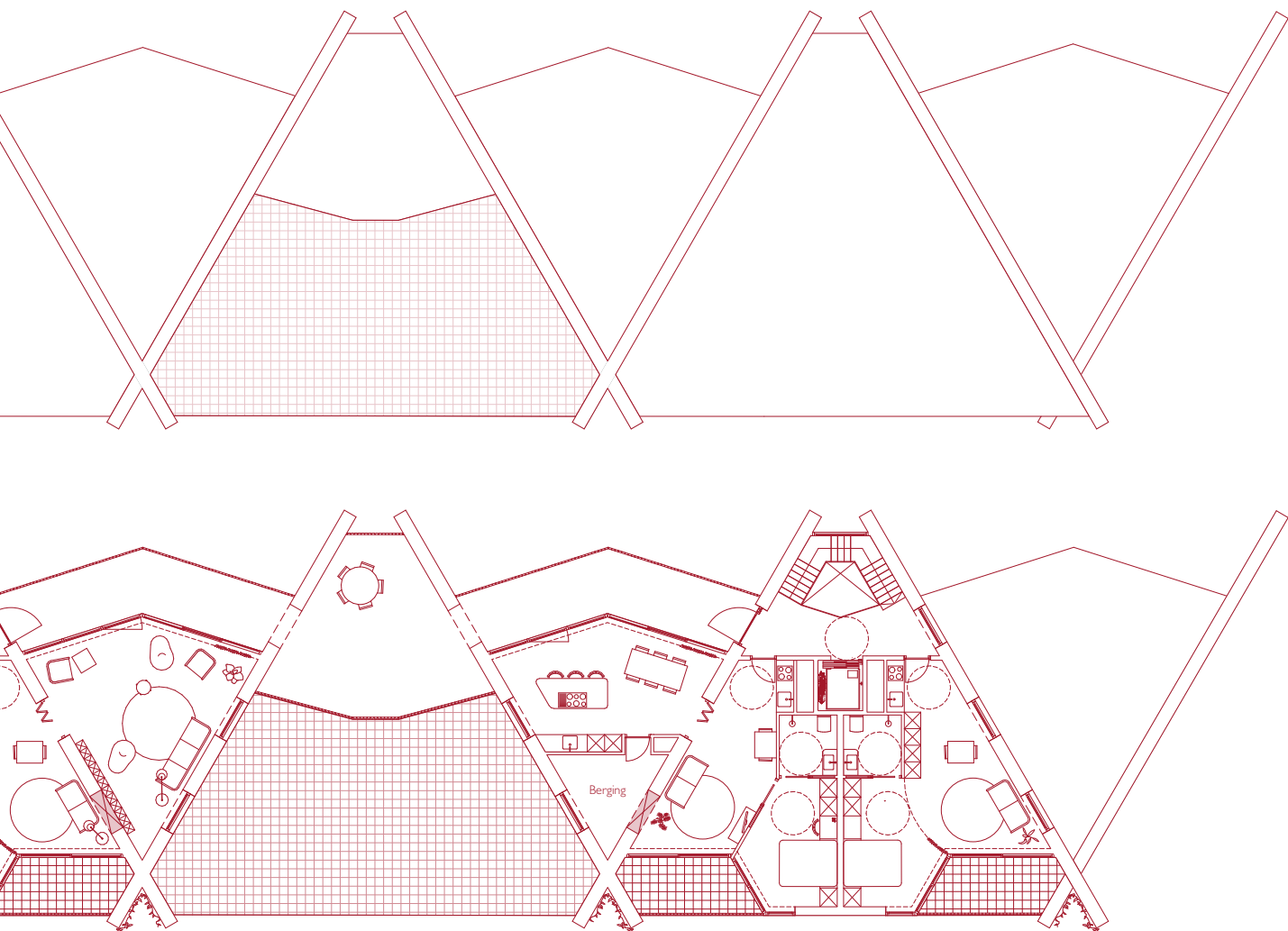
F6.23 Grondplannen verdieping +1, +2 en +3 (Eigen beeld, 2023).

Verdieping 5

Verdieping 4

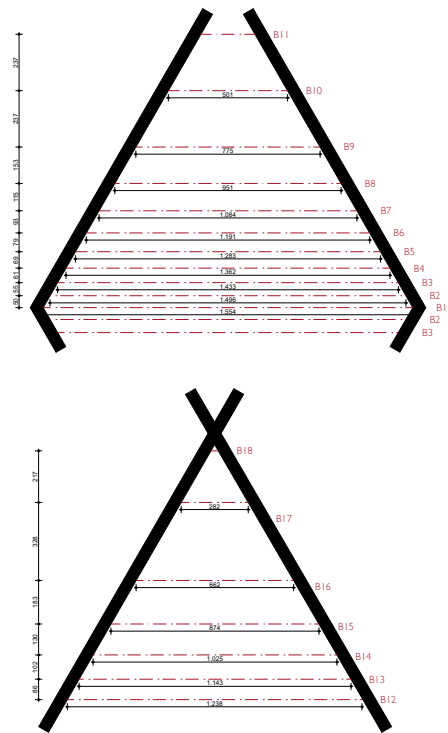

F6.24 Grondplannen verdieping +4 en +5 (Eigen beeld, 2023).

6.2.2 Structuur en materialiteit

Duurzaamheid gaat over het uithoudingsvermogen van systemen, processen en materialen. Dit betekent voor mij dus ook het ontwerpen van bruikbare constructies en betekenisvolle ruimte. Het doel van het ontwerp was om de structurele logica en het onderliggend architecturaal concept op vanzelfsprekende wijze met elkaar te verbinden. Hieruit ontstond een spel van geperforeerde wanden. Deze dragen het geheel en zorgen voor een logische opdeling van het programma.

Houten balken verbinden de wanden met elkaar tot een geheel. Voor de balken werd éénzelfde dikte gehanteerd. De zwaarst belaste balk werd gedimensioneerd en aan de hand van deze werd de tussenafstand van de balken bepaald. Dit zorgt voor een logische opbouw en draagt bij tot het unieke karakter van de schuine structuur.

F6.25 Illustratie tussenafstand balken (Eigen beeld, 2023).

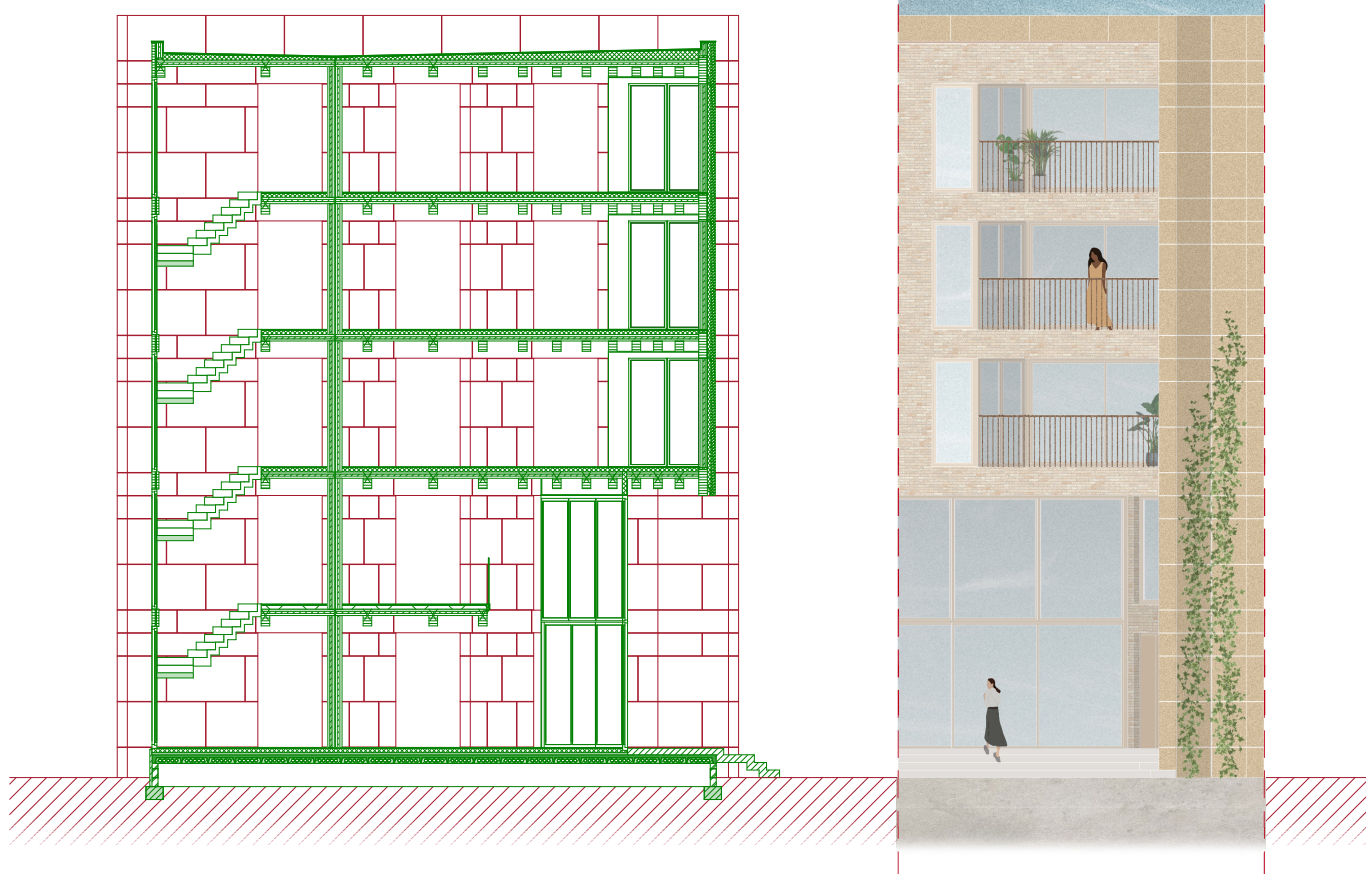
F6.26 Kunradersteen (Kunrader, 2020).

F6.27 CLT (Architextures, 2023).

Kunradersteen en hout zijn de basismaterialen die worden gebruikt. Kunradersteen is een kalksedimentgesteente dat lijkt op mergelkrijtgesteente. Echter is de steen veel harder omdat hij veel compacter is en geen klei bevat. Hij heeft een hoge drukweerstand (ca. 100N/mm²) en vertoont geen afbrokkeling of afvriezing. Hij kan dus zowel voor binnen, als buitenafwerking gebruikt worden. Het is een herbruikbaar natuurproduct met hoge isolatiewaarde en een lange levensduur. Bovendien wordt het product gedolven in Nederland, op ongeveer 50min. van de projectlocatie, waardoor het een lokaal product is dat niet ver getransporteerd moet worden (Kunradersteen - Kunrader, 2020).

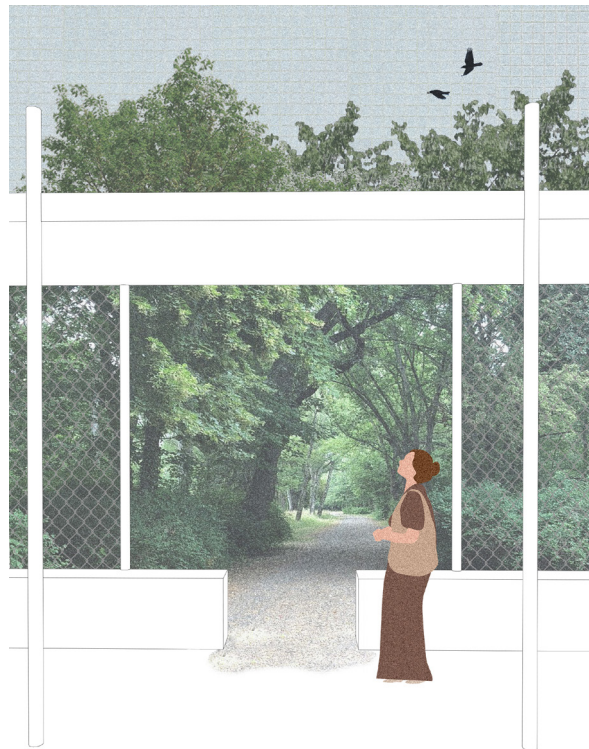
De keuze voor een houten invulling van balken en CLT vloer- en wandplaten werd gemaakt omdat deze droog geplaatst kunnen worden. Het materiaal kan gemakkelijk gedemonteerd worden en zorgt ervoor dat de invulling veranderlijk is.

F6.28 Gevelsede (Eigen beeld, 2023).

6.2.3 Beleving

Hier worden enkele plekken van het project verbeeld en kort toegelicht.

Aan de zijde van de bestaande panden wordt de collectieve tuin meer gesloten. Er zijn heuvels, water en er staan bomen.

F6.29 Toegang collectieve tuin (Eigen beeld, 2023).

De private units staan via het terras in directe relatie met de collectieve tuin.

F6.30 Privaat terras (Eigen beeld, 2023).

De trappenhal zorgt voor een ruimtelijke verbinding tussen de verschillende verdiepingen.

F6.31 Collectieve trappenhal (Eigen beeld, 2023).

F6.32 Collectieve ruimte en buitengang (Eigen beeld, 2023).

Een brede buitengang die de trapkernen met elkaar verbindt is een ruimte waar ongedwongen ontmoeting plaats kan vinden. De collectieve ruimtes hebben een zichtrelatie met de bomen en de publieke parktuin.

6.3 Reflectie

De link tussen het onderwerp van mijn scriptie en mijn afstudeerproject was gedurende het proces niet altijd even duidelijk. Beiden zijn gestart vanuit mijn persoonlijke interesse voor de Vlaamse wooncultuur en willen bijdragen in de zoektocht naar een alternatieve woonvorm die de potentie heeft om te slagen in Vlaanderen. In acht genomen dat men ervoor open staat anders te willen wonen.

Doorheen de bacheloropleiding Architectuur werden we als student aangespoord de principes van collectiviteit te onderzoeken en te integreren in onze ontwerp-opdrachten. De ietwat negatieve reacties die ik hierop van mijn omgeving kreeg, samen met mijn interpretatie van de opdracht uit de studio 'Degrowth - Retrofitting Infrastructure', spoorden me aan in mijn afstudeerjaar op zoek te gaan naar een, voor de Vlaming, aantrekkelijke vorm van collectief wonen binnen de Hasseltse context. Een project dat een balans tussen open en besloten, privaat en semi-privaat nastreeft.

Om dit in een project te kunnen realiseren, wilde ik me niet baseren op aannames maar op realistische input van Limburgse jongeren, de generatie die wellicht de gevolgen van de woonproblematiek zal ervaren.

De ambitie die ik met het project wilde halen, gaf de aanzet voor het stellen van mijn onderzoeksvraag. Doorheen het proces gebeurde er een wisselwerking tussen scriptie en project. In het begin liepen de paden uiteen en focuste ik me met het onderzoek op de manier waarop jongeren vandaag wonen en in hoe verre dit hun woondroom beïnvloed. Bij het project lag de focus op de analyse van de context en de manier waarop het project zich hierin inpast. Later hielp het project me de onderzoeksvraag en uitwerking van het actieve luik van het onderzoek scherper te stellen.

Na de uitvoering van de workshops in de klassen was er een nauwe verbinding met de verdere ontwikkeling van het project. De gegevens uit het onderzoek vormden een leidraad voor het ontwerp. Zo kwam bijvoorbeeld uit het onderzoek naar boven dat de jongeren sneller openstonden voor collectief wonen wanneer de gemeenschappelijke ruimtes met minder mensen gedeeld worden. In het ontwerp vertaalde zich dit in een opsplitsing van het collectieve in kleine ruimtes die zich telkens tussen twee units schakelen. Afhankelijk van de functie van de collectieve ruimte wordt deze met meer of minder units gedeeld.

Daarnaast vonden de jongeren het ook van belang dat er in hun woning ruimte was voor eigen interesses. Om deze reden werd er in het ontwerp gekozen voor een flexibele structuur zodat de collectieve ruimtes gemakkelijk kunnen wisselen van functie en aangepast kunnen worden naar de noden en behoeftes van de bewoners.

Zowel het project als de scriptie hebben elk hun eigen sterktes en zwaktes, maar onderling heffen deze elkaar ook op. Zo is het bijvoorbeeld een sterkte dat de gegevens uit het onderzoek, het ontwerp en de opvatting over het collectief wonen ondersteunen en onderbouwen. Hier tegenover zou het onderzoek nog bij een breder publiek kunnen worden afgenomen om de conclusies die uit de resultaten getrokken werden, harder te maken.

Uit het onderzoek, de masterscriptie, het project en de studio leerde ik hoe wensen van jongeren de leidraad kunnen vormen voor een ontwerp en in welke mate deze het eindresultaat beïnvloeden. Het heeft me er nog bewuster van gemaakt dat we als ontwerper niet alleen voor de mens ontwerpen, maar dat we dit ook samen met hen moeten doen. Hierdoor ben ik er nog sterker van overtuigd dat we alleen op deze manier goede architectuur kunnen maken.

Architectuur die door zijn gebruik als duurzaam beschouwd kan worden. Architectuur die diep verweven zit in onze maatschappij en meer is dan een stapeling van materialen. Architectuur op maat van de gebruiker, de mens.

07 | FIGURENLIJST

- F2.01** Eigen beeld. (2022). *Karikatuur van de Vlaamse Wooncultuur*. [Illustratie].
- F2.02** Braem, R. (1953). *Karikaturen van de idealen door de ogen van de andere partij* [Illustratie]. *Het schoonste land ter wereld* (1987). Geraadpleegd op 4 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/brae012scho01_01/brae012scho01_01_0002.php
- F2.03** Woonsurvey 2018. (2019). *Wijze van woningverwerving, naar periode van verwerving, in %, Vlaanderen, 2018* [Grafiek]. Geraadpleegd op 4 april 2022, van <https://gompel-svacina.eu/product/wonen-in-vlaanderen-anno-2018/>
- F2.04** Woonsurvey 2018. (2019). *Belang van redenen om eigenaar te blijven, voor eigenaars die aangeven eigenaar te willen blijven, in %, Vlaanderen, 2018* [Grafiek]. Geraadpleegd op 4 april 2022, van <https://gompel-svacina.eu/product/wonen-in-vlaanderen-anno-2018/>
- F2.05** Agarwal, P. (2001). *Central place theory* [Illustratie]. Escholarship. Geraadpleegd op 23 april 2022, van <https://escholarship.org/uc/item/6188p69v>
- F2.06** Redactie Knack. (2020, 2 maart). *Lintbebouwing* [Foto]. Knack. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.knack.be/nieuws/dit-is-geen-recept-voor-betere-projecten-wel-een-requiem-voor-de-betrokken-burger/>
- F2.07** C-Nest Groep. (z.d.). *Verkaveling* [Foto]. C-nest. Geraadpleegd op 10 april 2022, van <https://www.c-nest.be/verkaveling-hoelstraat-vosselare>
- F2.08** Omgeving Vlaanderen. (2021). *Evolutie van de verlinting in Vlaanderen 1904 - 1969 - 2019* [Illustratie]. Ruimterapport 2021. Geraadpleegd op 10 april 2022, van <https://omgeving.vlaanderen.be/ruimterapport>
- F2.09** James Arthur Photography. (2021, 27 juli). *archieffoto Pepinster* [Foto]. VRT-NWS. Geraadpleegd op 10 april 2022, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/23/overstromingen-aanbevelingen/>
- F2.10** Statistiek Vlaanderen. (2021, 18 november). *Gemiddelde huishoudgrootte* [Grafiek]. [wonenvlaanderen.be](https://www.wonenvlaanderen.be). Geraadpleegd op 10 april 2022, van https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/wysiwyg/gemiddelde_huishoudgrootte_1.pdf
- F2.11** Statistiek Vlaanderen. (2021, 18 november). *Verdeling huishoudens naar huishoudgrootte (in%)* [Grafiek]. [wonenvlaanderen.be](https://www.wonenvlaanderen.be). Geraadpleegd op 10 april 2022, van https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/wysiwyg/verdeling_huishoudens_naar_huishoudgrootte.pdf
- F2.12** Colpaert, M. (2017). *Drukke en chaos aan de schoolpoort*. [Foto]. HLN. <https://www.hln.be/binnenland/breng-jij-je-kinderen-met-de-auto-naar-school-dan-ben-je-alvast-niet-de-enige~abb70a83/>

- F2.13** Eigen beeld. (2022). *Hebben gezinnen moeilijkheden met het betalen van de energiefacturen sinds de prijsstijgingen?* [Grafiek].
- F2.14** Geopunt. (z.d.). *Gewestplan Vlaanderen* [Kaart]. Geopunt. Geraadpleegd op 2 mei 2022, van <https://www.geopunt.be/kaart>
- F2.15** Vlaams Energie- & Klimaatagentschap. (2021a). *ReNUveer* [Banner]. [energiesparen.be](https://www.energiesparen.be/). Geraadpleegd op 2 mei 2022, van <https://www.energiesparen.be/campagnemateriaal-renuveer>
- F2.16** Parks, G. (1947). *Doll Test, Harlem, New York*. <https://collections.artsmia.org/art/137932/doll-test-gordon-parks>. <https://collections.artsmia.org/art/137932/doll-test-gordon-parks>
- F3.01** Eigen beeld. (2022). *Aanduiding woonzones op een luchtfoto regio Hasselt, BE* [Kaart].
- F3.02** Dujardin, F. (c. 2012). *Woning AIH*. [Foto]. havana.be. https://havana.be/projects/0807_AIH
- F3.03** Bollaert, S. (c. 2017). *Chocoladefabriek*. [Foto]. [a2o-architecten.be](https://www.a2o-architecten.be/). <https://www.a2o-architecten.be/work/chocoladefabriek>
- F3.04** Dujardin, F. (c. 2016). *Cohousing De Schilders*. [Foto]. havana.be. https://havana.be/projects/1303_CHS?selected=
- F3.05** Eigen beeld. (2022). *Tabel voor analyse* [Tabel].
- F3.06** Warnants, I. (2023). *Workshop in de klas onderwijsvorm KSO* [Foto].
- F4.01** Eigen beeld. (2023). *Absoluut en procentueel aantal deelnemers per leeftijdscategorie (aantal; %)* [Grafiek].
- F4.02** Eigen beeld. (2023). *Procentueel aantal deelnemers per onderwijsvorm* [Grafiek].
- F4.03** Eigen beeld. (2023). *Procentueel aantal deelnemers per geslacht* [Grafiek].
- F4.04** Eigen beeld. (2023). *Procentueel aantal deelnemers met Belgische en niet-Belgische afkomst* [Grafiek].
- F4.05** Eigen beeld. (2023). *Procentueel aantal deelnemers die wel of niet hun rijbewijs willen behalen* [Grafiek].
- F4.06** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de huidige woonsituatie van de deelnemers* [Grafiek].
- F4.07** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het huidige woontype van de deelnemers* [Grafiek].
- F4.08** Eigen beeld. (2023). *Procentueel aantal inwonende per deelnemer* [Grafiek].

- F4.09** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de grootte van de huidige woningen van de deelnemers* [Grafiek].
- F4.10** Eigen beeld. (2022). *Aanduiding woonzones op een luchtfoto regio Hasselt, BE* [Kaart].
- F4.11** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de woonzone waarin de huidige woningen van de deelnemers zich bevinden* [Grafiek].
- F4.12** Eigen beeld. (2023). *Huidig woontype ten opzichte van het onderwijstype* [Grafiek].
- F4.13** Eigen beeld. (2023). *Huidige woonzone ten opzichte van het onderwijstype* [Grafiek].
- F4.14** Eigen beeld. (2023). *Huidig woontype ten opzichte van de afkomst* [Grafiek].
- F4.15** Eigen beeld. (2023). *Huidige woonzone ten opzichte van de afkomst* [Grafiek].
- F4.16** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers* [Grafiek].
- F4.17** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de woonzones waarin de deelnemers in de toekomst willen wonen* [Grafiek].
- F4.18** Eigen beeld. (2023). *Wenselijk woontype ten opzichte van het geslacht* [Grafiek].
- F4.19** Eigen beeld. (2023). *Wenselijke woonzone ten opzichte van het geslacht* [Grafiek].
- F4.20** Eigen beeld. (2023). *Wenselijk woontype per onderwijsvorm* [Grafiek].
- F4.21** Eigen beeld. (2023). *Wenselijke woonzone per onderwijsvorm* [Grafiek].
- F4.22** Eigen beeld. (2023). *Wenselijk woontype ten opzichte van de afkomst* [Grafiek].
- F4.23** Eigen beeld. (2023). *Wenselijke woonzone ten opzichte van de afkomst* [Grafiek].
- F4.24** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor 'Nabijheid van functies'* [Grafiek].
- F4.25** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor 'Uitrusting van de toekomstige woning'* [Grafiek].
- F4.26** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de belangen die de deelnemers vooropstellen voor 'Energetische uitrusting van de toekomstige woning'* [Grafiek].

- F4.27** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van deelnemers met dezelfde of verschillende woondroom als het huidige woontype* [Grafiek].
- F4.28** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van deelnemers met dezelfde of verschillende woondroom als de huidige woonzone* [Grafiek].
- F4.29** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 35 jaar* [Grafiek].
- F4.30** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 50 jaar* [Grafiek].
- F4.31** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het gewenste woontype van de deelnemers bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 80 jaar* [Grafiek].
- F4.32** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 35 jaar* [Grafiek].
- F4.33** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 50 jaar* [Grafiek].
- F4.34** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste grootte van de woning bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 80 jaar* [Grafiek].
- F4.35** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 35 jaar* [Grafiek].
- F4.36** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 50 jaar* [Grafiek].
- F4.37** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van de gewenste woonzone bij één van de opgegeven scenario's en een leeftijd van 80 jaar* [Grafiek].
- F4.38** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat al ooit gehoord heeft van het begrip 'ruimte delen'* [Grafiek].
- F4.39** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat woonvormen kent waar mensen die familie van elkaar zijn samenwonen* [Grafiek].
- F4.40** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het aantal deelnemers dat woonvormen kent waar mensen die geen familie van elkaar zijn samenwonen* [Grafiek].

- F4.41** Eigen beeld. (2023). *Procentuele weergave van het aantal keer dat mensen, volgens de deelnemers, van woning veranderen in hun leven* [Grafiek].
- F4.42** Dujardin, F. (c. 2012). *Woning AIH*. [Foto]. havana.be. https://havana.be/projects/0807_AIH
- F4.43** Bollaert, S. (c. 2017). *Chocoladefabriek*. [Foto]. a2o-architecten.be. <https://www.a2o-architecten.be/work/chocoladefabriek>
- F4.44** Dujardin, F. (c. 2016). *Cohousing De Schilders*. [Foto]. havana.be. https://havana.be/projects/1303_CHS?selected=
- F4.45** Eigen beeld. (2023). *Tabel Woning AIH - ASO* [Tabel].
- F4.46** Eigen beeld. (2023). *Tabel Chocoladefabriek. - ASO* [Tabel].
- F4.47** Eigen beeld. (2023). *Tabel Cohousing De Schilders - ASO* [Tabel].
- F4.48** Eigen beeld. (2023). *Tabel Woning AIH - TSO* [Tabel].
- F4.49** Eigen beeld. (2023). *Tabel Chocoladefabriek. - TSO* [Tabel].
- F4.50** Eigen beeld. (2023). *Tabel Cohousing De Schilders - TSO* [Tabel].
- F4.51** Eigen beeld. (2023). *Tabel Woning AIH - BSO* [Tabel].
- F4.52** Eigen beeld. (2023). *Tabel Chocoladefabriek. - BSO* [Tabel].
- F4.53** Eigen beeld. (2023). *Tabel Cohousing De Schilders - BSO* [Tabel].
- F4.54** Eigen beeld. (2023). *Tabel Woning AIH - KSO* [Tabel].
- F4.55** Eigen beeld. (2023). *Tabel Chocoladefabriek. - KSO* [Tabel].
- F4.56** Eigen beeld. (2023). *Tabel Cohousing De Schilders - KSO* [Tabel].
- F4.57** Eigen beeld. (2023). *Tabel Woning AIH - Freinet* [Tabel].
- F4.58** Eigen beeld. (2023). *Tabel Chocoladefabriek. - Freinet* [Tabel].
- F4.59** Eigen beeld. (2023). *Tabel Cohousing De Schilders - Freinet* [Tabel].
- F4.60** Eigen beeld. (2023). *Positieve en negatieve punten Woning AIH* [Illustratie].

- F4.61** Eigen beeld. (2023). *Positieve en negatieve punten Chocoladefabriek [Illustratie].*
- F4.62** Eigen beeld. (2023). *Positieve en negatieve punten Cohousing De Schilders [Illustratie].*
- F4.63** Eigen beeld. (2023). *Resultaten ranking van de voorgestelde projecten tijdens de workshop [Grafiek].*
- F6.01** Eigen beeld. (2023). *Luchtfoto Hasselt en omstreken [Foto].*
- F6.02** Eigen beeld. (2023). *Luchtfoto Heilig Hartwijk met aanduidingen [Foto].*
- F6.03** Eigen beeld. (2023). *Foto van het binnengebied rond de Mouterijstraat te Hasselt [Foto].*
- F6.04** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.05** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.06** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.07** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.08** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.09** Eigen beeld. (2023). *Omgeving Mouterijstraat [Foto].*
- F6.10** Eigen beeld. (2023). *Beeld van het masterplan op het binnengebied rond de Mouterijstraat te Hasselt [Beeld].*
- F6.11** Eigen beeld. (2023). *Bestaande omgeving [Foto].*
- F6.12** Eigen beeld. (2023). *Trage as op stedelijk niveau [Beeld].*
- F6.13** Eigen beeld. (2023). *Trage assen op wijkniveau [Beeld].*
- F6.14** Eigen beeld. (2023). *Inbreiding binnengebied [Beeld].*
- F6.15** Eigen beeld. (2023). *Verleggen tuinmuren [Beeld].*
- F6.16** Eigen beeld. (2023). *Trage as op niveau van het bouwblok [Beeld].*
- F6.17** Eigen beeld. (2023). *Collage van de bestaande gevels in de Koningin Astridlaan [Collage].*
- F6.18** Eigen beeld. (2023). *Toevoeging van de nieuwbouw aan het beschermde ensemble [Axonometrie].*

- F6.19** Eigen beeld. (2023). *Snedes door het nieuwe gebouw, de tussenruimte en het bestaande ensemble* [Tekening].
- F6.20** Eigen beeld. (2023). *Mogelijke indeling van de private units* [Tekening].
- F6.21** Eigen beeld. (2023). *Mogelijke indeling van de collectieve delen* [Tekening].
- F6.22** Eigen beeld. (2023). *Inplantingsplan* [Tekening].
- F6.23** Eigen beeld. (2023). *Grondplannen verdieping +1, +2 en +3* [Tekening].
- F6.24** Eigen beeld. (2023). *Grondplannen verdieping +4 en +5* [Tekening].
- F6.25** Eigen beeld. (2023). *Illustratie tussenafstand balken* [Tekening].
- F6.26** Kunrader. (2020, 3 oktober). *Kunradersteen* [Foto]. Kunrader. <https://kunrader.nl/kunradersteen/>
- F6.27** Architextures. (2023). *CLT* [Foto]. Architextures. <https://architextures.org/textures/379>
- F6.28** Eigen beeld. (2023). *Gevelsnede* [Tekening].
- F6.29** Eigen beeld. (2023). *Toegang collectieve tuin* [Beeld].
- F6.30** Eigen beeld. (2023). *Privaat terras* [Beeld].
- F6.31** Eigen beeld. (2023). *Collectieve trappenhal* [Beeld].
- F6.32** Eigen beeld. (2023). *Collectieve ruimte en buitengang* [Beeld].

08 | LITERATUURLIJST

a2o-architecten. (z.d.). *Chocoladefabriek*. Geraadpleegd op 6 april 2023, van <https://www.a2o-architecten.be/work/chocoladefabriek>

Braem, R., (1968). *Het lelijkste land ter wereld*. (Davidsfonds, Leuven)

BVA. (2016, 13 september). *Archief: Prof. Leo Van Broeck over Land use & Densiteit - BVA STANDPUNT*. BVA / Beroepsvereniging voor architecten. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://bvarchitecten.be/nieuws/archief/ozg9xgwjmcps6/>

Christaller, W., Baskin, C.W., & Prentice Hall. (1966). *Central Places in Southern Germany*. Prentice Hall.

De Decker, P. (2011). Understanding Housing Sprawl: The Case of Flanders, Belgium. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 43(7), 1634–1654. <https://doi.org/10.1068/a43242>

Departement Kanselarij en bestuur. (2018). *Vlaamse regering 2019–2024 Regeerakkoord*. Vlaamse overheid. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/31741>

Fritschy, Y. (2022, 11 april). *Steden verergerden mogelijk overstromingen van zomer 2021*. New Scientist. Geraadpleegd op 11 april 2022, van <https://www.newscientist.nl/nieuws/steden-verergerden-mogelijk-overstromingen-van-zomer-2021/>

HAVANA. (z.d.-a). *Cohousing De Schilders*. Geraadpleegd op 6 april 2023, van https://havana.be/projects/1303_CHS?selected=

HAVANA. (z.d.-b). *Woning AIH*. Geraadpleegd op 6 april 2023, van https://havana.be/projects/0807_AIH?selected=

Heylen, K., & Vanderstraeten, L. (2019). Wonen in Vlaanderen anno 2018. In *Woningverwerving en vooruitzichten eigenaar-bewoners* (pp. 86–104). Gompels & Scavina. <https://gompel-svacina.eu/product/wonen-in-vlaanderen-anno-2018/>

Jepkemboi, G., Mohan, A., & Christensen, L. M. (2020). Understanding Children's Sense of Identity. *YC Young Children*, 75(3), 84–88. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/understanding-childrens-sense-identity/docview/2417379156/se-2>

KlimaatCoalitie. (z.d.). Geraadpleegd op 6 april 2023, van <https://klimaatmars.be/>

Kunradersteen - Kunrader. (2020, 3 oktober). Kunrader. <https://kunrader.nl/kunradersteen/>

Lacoere, P., Leinfelder, H., & Gewestplan Oudenaarde / Sint-Maria-Horebeke - Departement Omgeving. (2022). *Tijdloze ruimte: Planning voor onbepaalde duur, of hoe de gewestplannen tot stand kwamen*. *Inspire to expire*, 47, 12–17. https://ppulresearch-kuleuven.be/wp-content/uploads/2020/11/RUIMTE4706tijdloze-ruimte_def.pdf

leerplancommissie Aardrijkskunde 3de graad ASO van OVSG. (2006). Leerplan Secundair Onderwijs: AV Aardrijkskunde. In *De gemeente maakt school*. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van <https://www.ovsg.be/leerplannen/secundair-onderwijs>

Leerplicht van 5 tot 18 jaar. (z.d.). <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/ouders/leerplicht/leerplicht-van-5-tot-18-jaar>

Meeus, B., Claessens, B. & De Decker, P. (2011). *Woonpaden in Vlaanderen: Deel III: Analyse Algemene conclusie*. Steunpunt Ruimte en Wonen. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van https://archieff.steunpuntwonen.be/Documenten_2012-2015/Publicaties_steunpunt-wonen-2012-2015/2012/2012-11-woonpaden-deeliii-en-alg-conclusie.pdf

Onderzoeksinstituut OTB/TU Delft, & De Vries, P. (2011, november). *En de prijzen... zullen ze verder stijgen?* Publieksmoment Woonbeleidsplan Vlaanderen. https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/presentatie_ws6_prijsbewegingen_in_vlaanderen.pdf

Op 't Veld, P. (2023). *2 Master Architectuur: Bouwkunde* [Presentatieslides; PowerPoint].

Stad Hasselt. (2022). *Aantal private huishoudens*. Dashboard Hasselt. Geraadpleegd op 12 januari 2023, van <https://hasselt.incijfers.be/dashboard/dashboard/huishoudens>

Statbel. (2022, 26 april). *Woningprijzen 2021*. StatBel.be. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen>

Team Vlaams Bouwmeester, & Wieërs, E. (2021). *Kansen scheppen voor ontmoeting: Ambitienota Vlaams Bouwmeester 2020-2025*. Die Keure, Brugge. <https://www.vlaamsbouwmeester.be>

Theunis, K. (2006). *De wet De Taeye. De individuele woning als bouwsteen van de welvaartstaat*. Status: Gepubliceerd.

Treeco TM. (2021, 9 augustus). *Bouwstop 2050: wat moet ik weten?* Treeco - Groen & duurzaam bouwen. <https://treeco.be/bouwstop-2050-wat-moet-ik-weten/>

United Nations Environment Programme. (2020). *2020 Global Status Report for Buildings and Construction: Towards a Zero-emission, Efficient and Resilient Buildings and Construction Sector*. Nairobi.

van de Weijer, M. (2014). *Reconfiguration, Replacement Or Removal?* Uitgegeven in eigen beheer, Marijn van de Weijer, Leuven.

van de Wetering, G., [De Kostgangers], & Emans, [De kostgangers]. (2022, januari). *Is ontwerpen ethiek?* (aflevering 2). Archined. Geraadpleegd op 11 april 2023, van https://soundcloud.com/user-893142788/is-ontwerpen-ethiek?utm_source=clipboard&utm_campaign=wtshare&utm_medium=widget&utm_content=https%253A%252F%252Fsoundcloud.com%252Fuser-893142788%252Fis-ontwerpen-ethiek

Van Moerkerke, B. (2021). "We moeten mobiliteit ruimtelijk benaderen": Interview Vlaams Bouwmeester Erik Wieërs. *Verkeersspecialist*, 282, 4–7. https://www.vlaamsbouwmeester.be/sites/default/files/uploads/202112_Verkeersspecialist_282_Erik.pdf

Verledens, L. (2022). Voormalige chocoladefabriek Rosmeulen in Tongeren wordt wooncomplex. *Trends*. <https://trends.knack.be/geld/wonen/voormalige-chocoladefabriek-rosmeulen-in-tongeren-wordt-wooncomplex/>

Vlaams Energie- & Klimaatagentschap. (2021, 12 maart). *Bouwen en verbouwen*. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://www.energiesparen.be/bouwen-en-verbouwen>

Vlaamse Overheid. (2011). Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen. In *Omgeving Vlaanderen*. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-01/RSV2011%20%282%29_0.pdf

VRT NWS. (2023, 1 maart). *Ruimtelijk bewustzijn: mijn keuzes voor een duurzame buurt*. [vrtnws.be](https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/03/15/ruimtelijk-bewustzijn/). <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/03/15/ruimtelijk-bewustzijn/>

Wieërs, E. & Het Team Vlaams Bouwmeester in 2021. (2021). *Kansen scheppen voor ontmoeting*. Van www.vlaamsbouwmeester.be (ISBN 9789040304293). Geraadpleegd op 4 juni 2023, van <https://vlaamsbouwmeester.be/nl/meerjarenprogramma-2020-2025>

Vragenlijst enquête

Woonidealen van jongeren

Start of Block 0. Default Question Block

0.0 Ik ben een student van de faculteit Architectuur en kunst van de Universiteit Hasselt. Voor mijn Masterscriptie doe ik onderzoek naar hoe jongeren naar onze Vlaamse wooncultuur kijken.

Met deze vragenlijst wil ik nagaan hoe jongeren momenteel wonen samen met hun ouders of andere huisgenoten en of jongeren nog steeds diezelfde woonidealen willen nastreven.

U zou mijn onderzoek sterk vooruit helpen door deze vragenlijst in te vullen. Het invullen van de vragenlijst duurt ca. 10 minuten en is volledig anoniem.

Alvast bedankt voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Dit onderzoek gebeurt onder begeleiding van prof. Griet Verbeeck.

Voor meer vragen over dit onderzoek mag u mij altijd contacteren via: marie-katrien.driesen@student.uhasselt.be

Ik ga akkoord dat mijn antwoorden worden gebruikt voor een onderzoek naar woonidealen van jongeren

- ja

Start of Block: 1. Persoonlijke info

Q1.1 Wat is je leeftijd?

- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21

Q1.2 Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Zeg ik liever niet

Q1.3 Wat is je nationaliteit?

- Belg
- niet-Belg

Q1.4 Maken jij en je gezin ook nog deel uit van een andere culturele gemeenschap dan de Belgische?

- Italiaans
- Nederlands
- Marokkaans
- Turks
- Oost-Europees
- Afrikaans
- Amerikaans
- Latijns-amerikaans
- Aziatisch
- Andere _____
- Niet van toepassing

Q1.5 Bezit je al / of wil je graag een rijbewijs?

- Ja
- Nee

Q1.6 Indien ja, waarom wil je dit graag / om welke reden heb je dit?

Q1.7 Indien nee, waarom wil je dit niet / om welke reden heb je dit niet nodig?

Q1.8 Welke onderwijsvorm volg je?

- ASO
- TSO
- BSO
- KSO
- Buitengewoon
- Freinet
- Andere _____

Start of Block: 2. Woonsituatie

Q2.1 Wat is je gezinssituatie? Ik woon bij mijn samenwonende ouders

- Ik woon bij mijn ouders, wisselend bij mama of papa
- Doorheen de week zit ik op internaat
- Ik woon bij mijn grootouders
- Andere _____

Q2.2 In welk soort woning woon je?

- Een appartement
- Een gesloten bebouwing
- Een half-open bebouwing
- Een open bebouwing
- Andere _____

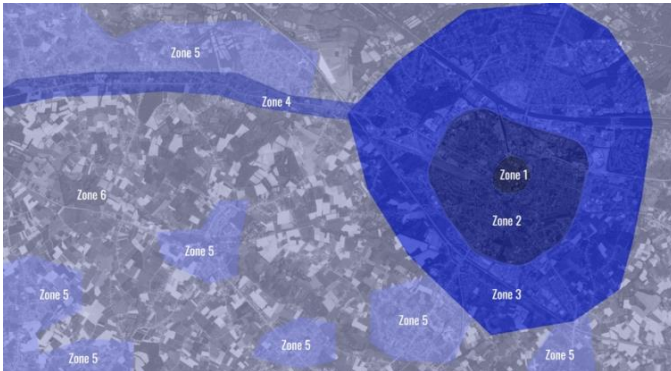
Q2.3 Hoeveel personen wonen in je woning?

- Ik woon alleen
- 2 personen
- 3 personen
- 4 personen
- 5 personen
- 6 personen
- Andere _____

Q2.4 Hoe groot is je woning? (alle vloeroppervlaktes samen behalve kelder, garage en niet-gebruikte zolder)

- minder dan 100m²
- tussen 100 en 200 m²
- tussen 200 en 300 m²
- meer dan 300 m²

Q2.5

Q2.6 In welke van bovenstaande zones bevindt je woning zich?

- Zone 1 - Historisch centrum
- Zone 2 - Binnen de ring
- Zone 3 - Stadsrand
- Zone 4 - Langs verbindingsweg
- Zone 5 - In het dorpscentrum
- Zone 6 - Tussen de velden

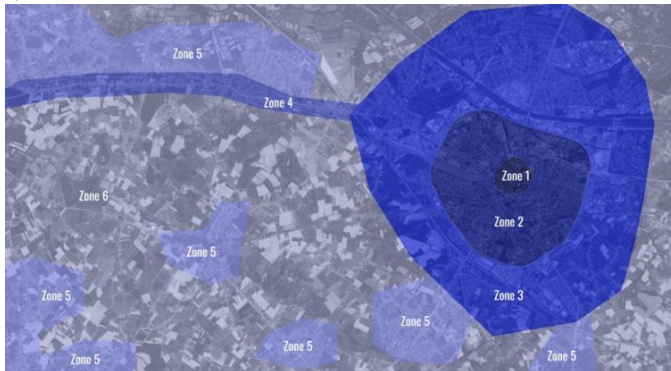
Start of Block: 3. Woonwensen

Q3.1 Voor de volgende vragen is het belangrijk dat je deze invult naar jouw mening. Laat je niet beïnvloeden door vrienden of familie.

Q3.2 In welk soort woning wil je later wonen?

- Een appartement
- Een gesloten bebouwing
- Een half-open bebouwing
- Een open bebouwing
- Andere _____

Q3.3

Q3.4 In welke van bovenstaande zones zou je later graag wonen?

- Zone 1 - Historisch centrum
- Zone 2 - Binnen de ring
- Zone 3 - Stadsrand
- Zone 4 - Langs verbindingsweg
- Zone 5 - In het dorpscentrum
- Zone 6 - Tussen de velden

Q3.5 Om welke redenen wil je later graag zo wonen?

Start of Block: 4. Woonbelangen

Q4.1 Later vind ik het belangrijk om dicht te wonen bij:

	Ze er on be lan gri jk	On be lan gri jk	Be lan gri jk	Ze er Be lan gri jk
Familie	☐	☐	☐	☐
Vrienden	☐	☐	☐	☐
Het werk	☐	☐	☐	☐
Openbaar vervoer (Bus, tram, trein...)	☐	☐	☐	☐
Natuur (Bos, rivier, velden..)	☐	☐	☐	☐
Winkels (Bakker, slager, kleding...)	☐	☐	☐	☐
Sportinfrastructuur (Fitness, voetbalveld...)	☐	☐	☐	☐
Cultuur (Musea, concertzaal...)	☐	☐	☐	☐

Q4.2 Later vind ik het belangrijk dat mijn woning:

	Ze er on be lan gri jk	On be lan gri jk	Be lan gri jk	Ze er Be lan gri jk
Klein is	☐	☐	☐	☐
Groot is	☐	☐	☐	☐
Een tuin heeft	☐	☐	☐	☐
Een terras heeft	☐	☐	☐	☐
Een zwembad heeft	☐	☐	☐	☐
Voor elk kind een slaapkamer heeft	☐	☐	☐	☐

Q4.3 Ik vind het belangrijk voor mijn woning later dat deze:

	Ze er onbelangrijk	Onbelangrijk	Belangrijk	Ze er Belangrijk
Uitgerust is met isolatie	☐	☐	☐	☐
Uitgerust is met dubbele beglazing	☐	☐	☐	☐
Uitgerust is met 3 dubbele beglazing	☐	☐	☐	☐
In elke ruimte verwarming heeft	☐	☐	☐	☐
In elke ruimte koeling heeft	☐	☐	☐	☐
Uitgerust is met een mechanisch ventilatiesysteem	☐	☐	☐	☐
Uitgerust is met zonnepanelen	☐	☐	☐	☐
Uitgerust is met een warmtepomp	☐	☐	☐	☐

Start of Block: 5. Tussen info

5.1 Bij de volgende vragen krijg je een scenario te lezen. Stel je voor dat jij het hoofdpersonage van dit scenario bent en beantwoord vervolgens de vragen. Hou rekening met de sociale en financiële situatie van het personage.

Start of Block: 6. Scenario 35 jaar

Q6.1 Stel je bent 35 jaar en je bent alleenstaand zonder kinderen. Je hebt meer dan genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q6.2 Stel je bent 35 jaar en hebt een partner en twee kinderen van 9 en 12 jaar. Je hebt genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q6.3 Stel je bent 35 jaar en je bent andersvalide. Je hebt net genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q6.4 Stel je bent 35 jaar en je bent alleenstaand met één kind van 10 jaar. Je hebt net genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

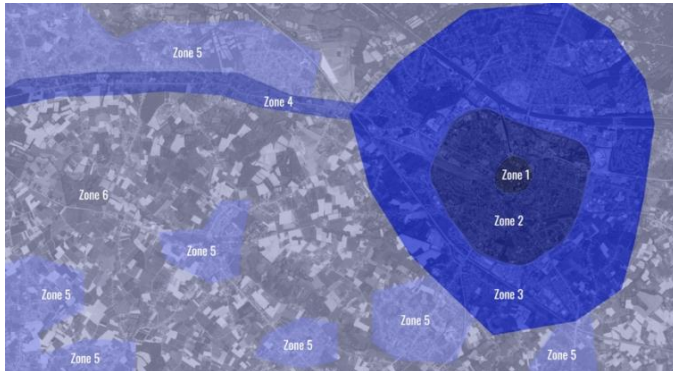
Q6.5.1 In welk soort woning zal je dan wonen?

- Een appartement
- Een gesloten bebouwing
- Een half-open bebouwing
- Een open bebouwing
- Andere _____

Q6.5.2 Hoe groot zal je woning dan best zijn? (alle vloeroppervlaktes samen behalve kelder, garage en niet-gebruikte zolder)

- minder dan 100m²
- tussen 100 en 200 m²
- tussen 200 en 300 m²
- meer dan 300 m²

Q6.5.3

Q6.5.4 In welke van bovenstaande zones zal je dan best wonen?

- Zone 1 - Historisch centrum
- Zone 2 - Binnen de ring
- Zone 3 - Stadsrand
- Zone 4 - Langs verbindingsweg
- Zone 5 - In het dorpscentrum
- Zone 6 - Tussen de velden

Q6.5.5 Om welke redenen denk je op die manier het best te wonen?

Start of Block: 7. Scenario 50 jaar

Q7.1 Stel je bent 50 jaar en je hebt een partner en twee kinderen van 9 en 12 jaar. Je hebt meer dan genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q7.2 Stel je bent 50 jaar en je bent andersvalide. Je hebt genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q7.3 Stel je bent 50 jaar en je kinderen wonen niet meer bij jou thuis. Je hebt genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q7.4 Stel je bent 50 jaar en je partner is reeds overleden. Je hebt net genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

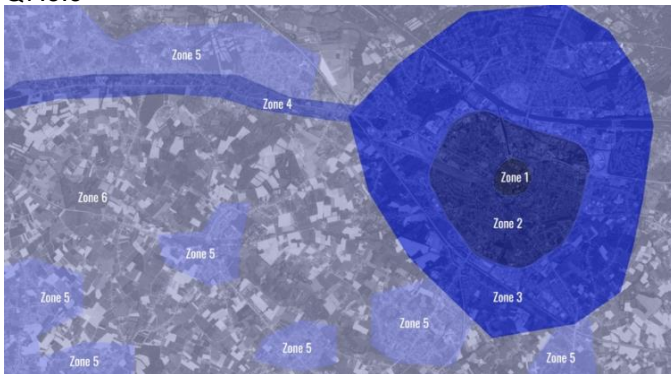
Q7.5.1 In welk soort woning zal je dan wonen?

- Een appartement
- Een gesloten bebouwing
- Een half-open bebouwing
- Een open bebouwing
- Andere _____

Q7.5.2 Hoe groot zal je woning dan best zijn? (alle vloeroppervlaktes samen behalve kelder, garage en niet-gebruikte zolder)

- minder dan 100m²
- tussen 100 en 200 m²
- tussen 200 en 300 m²
- meer dan 300 m²

Q7.5.3

Q7.5.4 In welke van bovenstaande zones zal je dan best wonen?

- Zone 1 - Historisch centrum
- Zone 2 - Binnen de ring
- Zone 3 - Stadsrand
- Zone 4 - Langs verbindingsweg
- Zone 5 - In het dorpscentrum
- Zone 6 - Tussen de velden

Q7.5.5 Om welke redenen denk je op die manier het best te wonen?

Start of Block: 8. Scenario 80 jaar

Q8.1 Stel je bent 80 jaar en je partner heeft extra zorg nodig. Je hebt meer dan genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q8.2 Stel je bent 80 jaar en je partner is overleden. Je hebt genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q8.3 Stel je bent 80 jaar en jij en je partner hebben extra zorg nodig. Je hebt net genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

Q8.4 Stel je bent 80 jaar en jij en je partner kunnen nog goed voor zichzelf zorgen. Je hebt genoeg geld om de rekeningen te kunnen betalen. Op welke manier denk je dan het best te wonen?

- Oke

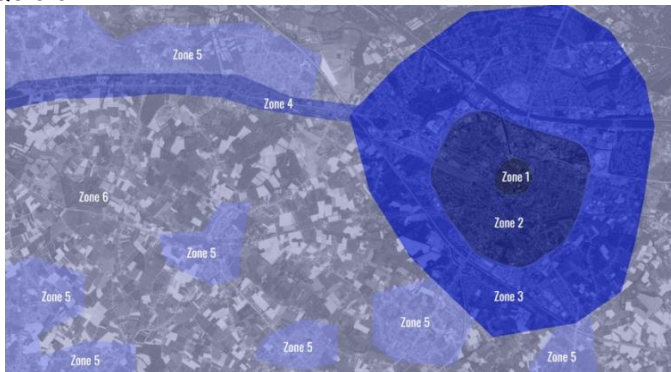
Q8.5.1 In welk soort woning zal je dan wonen?

- Een appartement
- Een gesloten bebouwing
- Een half-open bebouwing
- Een open bebouwing
- Andere _____

Q8.5.2 Hoe groot zal je woning dan best zijn? (alle vloeroppervlaktes samen behalve kelder, garage en niet-gebruikte zolder)

- minder dan 100m²
- tussen 100 en 200 m²
- tussen 200 en 300 m²
- meer dan 300 m²

Q8.5.3

Q8.5.4 In welke van bovenstaande zones zal je dan best wonen?

- Zone 1 - Historisch centrum
- Zone 2 - Binnen de ring
- Zone 3 - Stadsrand
- Zone 4 - Langs verbindingsweg
- Zone 5 - In het dorpscentrum
- Zone 6 - Tussen de velden

Q8.5.5 Om welke redenen denk je op die manier het best te wonen?

Start of Block: 9. Ruimte delen

Q9.1 Heb je al ooit gehoord van 'ruimte delen'?

- Ja
- Nee

Q9.2 Wat versta je onder 'ruimte delen'?

Q9.3 Ken je voorbeelden van waar mensen ruimte met elkaar delen?

Q9.4 Zijn er ruimtes binnen je eigen woning die je deelt met andere gezinsleden? Zo ja, welke en met wie?

Q9.5 Zijn er ruimtes in je eigen huis die je zou willen delen met anderen?

Q9.6 Denk je dat 'ruimte delen' beter is voor onze toekomst?

- Waarom wel? _____
- Waarom niet? _____

Q9.7 Ken je vormen van wonen waar mensen die familie van elkaar zijn samenwonen? Zo ja, leg uit?

- Ja _____
- Nee

Q9.8 Ken je vormen van wonen waar mensen die geen familie van elkaar zijn samenwonen? Zo ja, leg uit?

- Ja _____
- Nee

Q9.9 Hoe vaak denk je dat mensen van woning veranderen in hun leven (verhuizen)?

- 1 keer
- 2 keer
- 3 keer
- 4 keer
- 5 keer of meer

Q9.10 Om welke redenen zou je zelf wel willen verhuizen?

Q9.11 Om welke redenen zou je zelf niet willen verhuizen?

Lesvoorbereidingsfiche Workshop - BSO

LESSHEMA BSO		
Duur	Leerinhoud	Methodische verwerking
5'	<p><u>KENNISMAKING</u> Naam: Marie-Katrien Studies: 2de Master Architectuur, Universiteit Hasselt Voorgeschiedenis: Bachelor Architectuur, Universiteit + Middelbaar, VIO Tongeren Wat kom ik doen? Voor mijn Masterproef koos ik een thema rond de manier waarop Vlamingen vandaag de dag wonen. Meer specifiek wil ik te weten komen hoe jongeren zich in de nabije toekomst zien wonen. Vandaar mijn enquête die de leerlingen reeds invulden en mijn bezoek aan de klas.</p>	<p>Ik licht dit mondeling toe.</p> <p><i>Goedemiddag allemaal! Ik ben Marie-Katrien en ik ga vandaag samen met jullie een kleine les doen die aansluit bij en in functie is van mijn Masterscriptie. Hier is even een inhoud van wat we allemaal gaan doen en dan komen we dus bij de 'Wie ben ik?'. Zoals ik al zei: Ik ben Marie-Katrien, in 2018 ben ik aan de VIO in Tongeren afgestudeerd. Daarna ben ik naar de universiteit Hasselt gegaan voor mijn studies architectuur. 3 jaar later behaalde ik mijn bachelor en nu 1,5 jaar later zit ik in mijn 2de masterjaar en hoop ik dus eind van het jaar ook mijn Masterdiploma te behalen. Hiervoor moet ik ook een Masterscriptie maken en dat is de reden waarvoor ik hier ben. Ik wil voor mijn scriptie graag weten hoe 'jongeren' zichzelf zien wonen in de nabije toekomst. Jullie hebben reeds mijn enquête ingevuld, waarvoor dank, en nu dus mijn bezoekje aan de klas.</i></p>
10'	<p><u>BESPREKING ENQUÊTE</u> Hoe willen zij wonen? Type woning? ?Open bebouwing? Type omgeving? ?Dorpscentrum? In de nabijheid van? ?Vrienden, familie..? Aanwezigheid van? ?Tuin, zwembad...? Energetisch uitgerust met: ?Isolatie, zonnepanelen..?</p>	<p>Aan de hand van kleine grafieken hun woonwensen duiden.</p> <p><i>Ik ga even kort met jullie overlopen wat ik uit de enquête heb kunnen afleiden over jullie woonwensen voor de toekomst. Een groot aandeel onder jullie droomt van een vrijstaande woning. Wat de zones betreft leeft in een dorpskern. Tussen de velden of aan de stadsrand is ook populair. De ligging van jullie toekomstige woning verklaart misschien deels mede waarom jullie zo graag een rijbewijs willen. Om jullie zelfstandig te kunnen verplaatsen. Naar zoals in de volgende dia te zien is vooral familie, vrienden, werk en winkels. Wat minder belangrijk is zijn cultuur en openbaar vervoer. Het liefst is jullie woning vrij groot, heeft deze voor elk kind een kamer, een tuin en een terras. Wat energiezuinigheid betreft vinden jullie zowat alles belangrijk en vooral dat de energie die jullie opwekken om jullie grote huis te verwarmen, niet verloren gaat naar buiten.</i></p> <p>> Deze analyse verschilt per onderwijsstroom.</p>
10'	<p><u>VOOR- & NADELEN TOETSEN VAN 3 WOONMODELLEN</u> 1 - Geen ruimte delen: De vrijstaande villa in het groen > Dit woonmodel is voortgevoeld als 'meest gewenst' uit de antwoorden van de enquête.</p> <p>https://havana.be/projects/0807_AIH?tag=woning</p>	<p>Als volgende wil ik jullie graag 3 woonprojecten laten zien. Ik ga de projecten kort toelichten en na ieder project gaan we samen een analyse maken.</p> <p>1- <i>Het eerste project wat ik jullie wil tonen is woning AIH. Zoals jullie kunnen zien is dit een vrijstaande woning in een vrij rustige omgeving. De burens zijn zichtbaar op de foto maar zijn niet dichtbij. Als we de zone-kaart erbij nemen zien we dat het project in zone 5 valt. Dat wil zeggen in een dorpskern. Vandaag de dag zijn er in zo een dorpskern nog maar weinig bakkers of slaggers aanwezig. De auto moet dus zelfs voor kleine afstanden gebruikt worden. De woning heeft een ruime groene tuin en een eigen terras. Binnen is er voor elk kind een slaapkamer en ook voldoende extra speelruimte.</i></p> <p><i>Nu hetgeen we gaan doen is het volgende. Ik heb hier een groot blad met hetzelfde schema op als geprojecteerd staat. Ik heb ook post-it bij. De bedoeling is dat we samen bekijken om welke redenen je in dit huis zou willen wonen of waarom niet? Deze reden mag iets persoonlijk zijn, maar het mag ook een reden zijn waar je jezelf niet in kan vinden maar denk dat dit wel een valkuil of een kwaliteit zijn. Neem de vragen van de enquête in het achterhoofd, deze kunnen misschien helpen om redenen te bedenken. Als je iets weet, steek je hand op en gooi het in de groep. Er zijn niet echt juiste of foute antwoorden.</i></p>

<p>2 - Buitenruimte delen: De chocoladefabriek, Tongeren > Dit woonmodel is een voorbeeld van cohousing. Samen delen de bewoners een tuin en sportruimte.</p> <p>10'</p> <p>https://www.dechocoladefabriek.be/het-project</p>	<p>2 - Dit is het tweede woonmodel, kent iemand dit misschien, het is hier dicht in de buurt? Weet je ook wat het is? De chocoladefabriek is een vorm van cohousing. Cohousing wil zeggen dat meerdere gezinnen in één gebouw samen wonen, het grote verschil met een appartementsgebouw is dat de mensen wel allemaal hun eigen private huisje hebben, maar dat ze zoals hier bijvoorbeeld samen de tuin delen. Ook dit project ligt in zone 5. Het grote verschil met het vorige model is dat de gezinnen hier een kleinere woning hebben. Er is een hele grote tuin die de mensen samen kunnen onderhouden. Er is ook een groot gemeenschapsgevoel. De bewoners hebben samen een grote moestuin en in de tuin zijn ook speelrekken aanwezig. Kinderen zullen zich hier niet snel vervelen omdat er altijd wel vriendjes of vriendinnetjes te vinden zijn bij de burens. De gezinnen kunnen afhankelijk van hoe groot ze zijn hun woning zelf aanpassen. Een gezin met veel kinderen kan extra ruimtes grenzend aan zijn deeltje erbij trekken of net andersom bij kleine gezinnen. De indeling is flexibel, iedereen zou hier zijn plekje wel kunnen vinden. Samen delen de gezinnen ook nog een kleine sporthal. Een luxe die ze als ze individueel woonden niet zouden hebben.</p> <p>Nu gaan we ook voor dit model eens een analyse proberen te maken.</p>
--	--

<p>3 - Veel ruimte delen: Cohousing De Schilders, Gent > Bij dit woonmodel wordt niet enkel de tuin maar ook de keuken en de living gedeeld. Dit project is ook een voorbeeld van cohousing.</p> <p>10'</p> <p>https://havana.be/projects/1303_CHS?tag=cohousing</p>	<p>3 - Als derde en laatste model koos ik het volgende. Wat denken jullie dat dit is? Klopt inderdaad. Het is wel een speciaal appartementsgebouw, maar dat zien we dadelijk. We zien ook dat het al veel dichtbij de burens ligt. Het gebouw bevindt zich in zone 1 of 2 van de stad. Het is dichtbij het openbaar vervoer en het werk. De bewoners hebben veel minder nood aan een auto. Op deze foto zien we dat de bewoners net zoals in het vorige project samen een tuin delen. De tuin is kleiner, maar dat is ook logisch om wille van de ligging in de stad. Als we naar het interieur kijken zien we het volgende. Een leefruimte, en niet zomaar een leefruimte. Deze leefruimte wordt door alle bewoners samen gebruikt. De schilders is een cohousing project waarbij er niet alleen een tuin, maar ook ruimtes binnen met elkaar worden gedeeld. Op het plan zien we dat iets duidelijker. In het rood zien we de ruimtes aangeduid die ze met elkaar delen, daaronder vallen een garage met een gedeelde auto, de wasplaats, een keuken, living en tuin. Rechts zien we in het blauw een private unit dit hier aan grenst. De private delen hebben ieder ook nog een eigen keukentje en living, weliswaar kleiner en compacter. Maar meer hebben de bewoners eigenlijk niet nodig. Zo zijn er 8 blauwe units. Er kunnen dus 8 gezinnen wonen die samen een keuken op het gelijkvloers delen. Dit zou bijvoorbeeld handig zijn als je een grotere feestje wil geven. Maar op deze manier kunnen de bewoners ook beter voor elkaar zorgen. Op het eerste verdiep zien we dan nog andere units en zo gaat het voort de verdiepen erboven. Op dit interieur beeld zien we nog dat ieder zijn eigen terras heeft.</p> <p>Nu gaan we ook voor dit model eens een analyse proberen te maken.</p>
---	--

5'	<u>RANKING LATEN OPSTELLEN</u> Voorbeeld: 1 - De chocoladefabriek 2 - De vrijstaande villa in het groen 3 - Cohousing De Schilders	De jongeren ranken op een blad de 3 besproken woon-modellen van 1 tot 3. Met in het achterhoofd de informatie die we net bespraken. Het project waar zij bereid toe te wonen zijn krijgt nummer 1. <i>Als laatste wil ik nog van jullie vragen een top 3 te maken van de projecten die we net gezien en besproken hebben. Het project waar je het meest voor open staat om in te wonen na onze analyse zet je op 1, volgende op 2 en het laatste op 3. Schrijf er ook een reden bij waarom je een project op die plaats zet.</i> <i>Dan wil ik jullie nog heel erg bedanken voor jullie medewerking en veel succes ook nog aan jullie met de laatste paar maanden in het middelbaar!</i>
MOGELIJKE PUNTEN OM TE VERGELIJKEN TIJDENS DE GESPREKKEN		
DUUR VS GOEDKOOP GROTE VS KLEINE OPPERVLAKTE VEEL VS WEINIG ENERGIEKOSTEN VEEL VS WEINIG NOOD AAN AUTO DICHT VS VER VAN BUREN VER VS DICHT BIJ SOCIALE ACTIVITEITEN KOSTEN DELEN VS KOSTEN VOOR MIJ KINDEREN SNELLER ALLEEN IETS DOEN VS KINDEREN ALTIJD BRENGEN		GROTE VS KLEINE ECOLOGISCHE VOETAFDruk VEEL VS WEINIG CHARME GOEDE VS SLECHTE UITSTRALING NAAR OMGEVING DICHT VS VER VAN WERK KINDEREN VEEL SAMEN SPELEN VS ALLEEN SPELEN MATERIAAL DELEN VS ALLES ZELF KOPEN EN MAAR 1 KEER PER JAAR GEBRUIKEN

Voorbeeld powerpoint Workshop - TSO

SAMEN - LEVEN

Les 09.02.2023_VIIO_TSO

0 | Inhoud

1. Wie ben ik?
2. **Enquête_woondroom**
 - Soort woning
 - Soort omgeving
 - Rijbewijs
 - In de nabijheid van?
 - Aanwezigheid van?
 - Energetisch uitgerust met...?
3. **Woonmodellen**
 - Woning AIH
 - Woonproject Chocoladefabriek
 - Woonproject De Schilders
3. Afsluiten & vragen?

Kennismaking | Enquête | Woonmodellen | Afsluiten

1 | Wie ben ik?

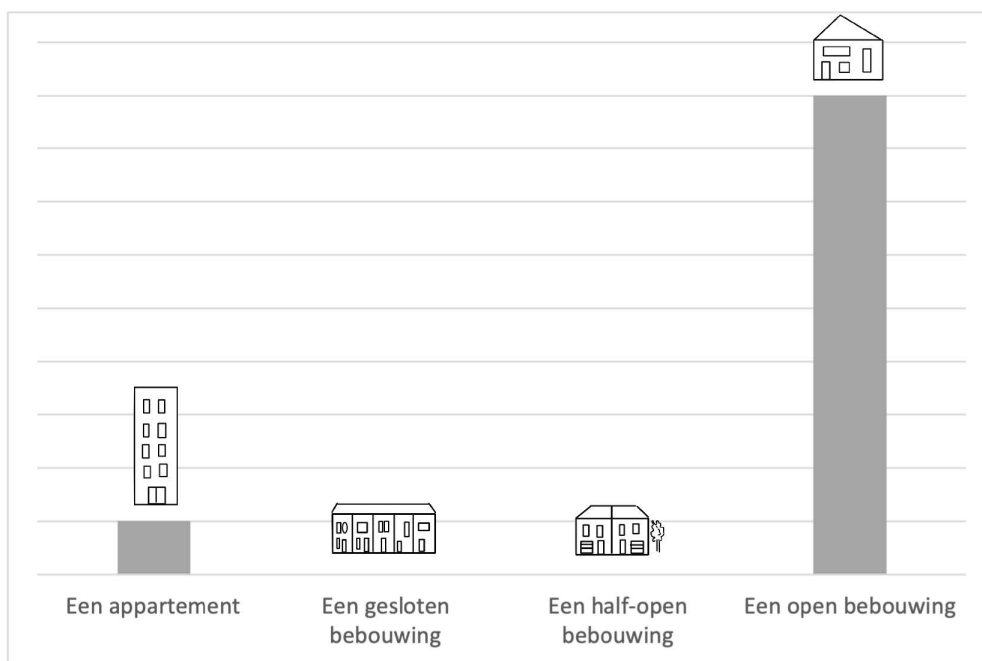
Marie-Katrien Driesen

2018_VIIO Tongeren
2021_UHasselt_Bachelor Architectuur
2023_UHasselt_Master Architectuur

Masterscriptie: Wooncultuur jongeren

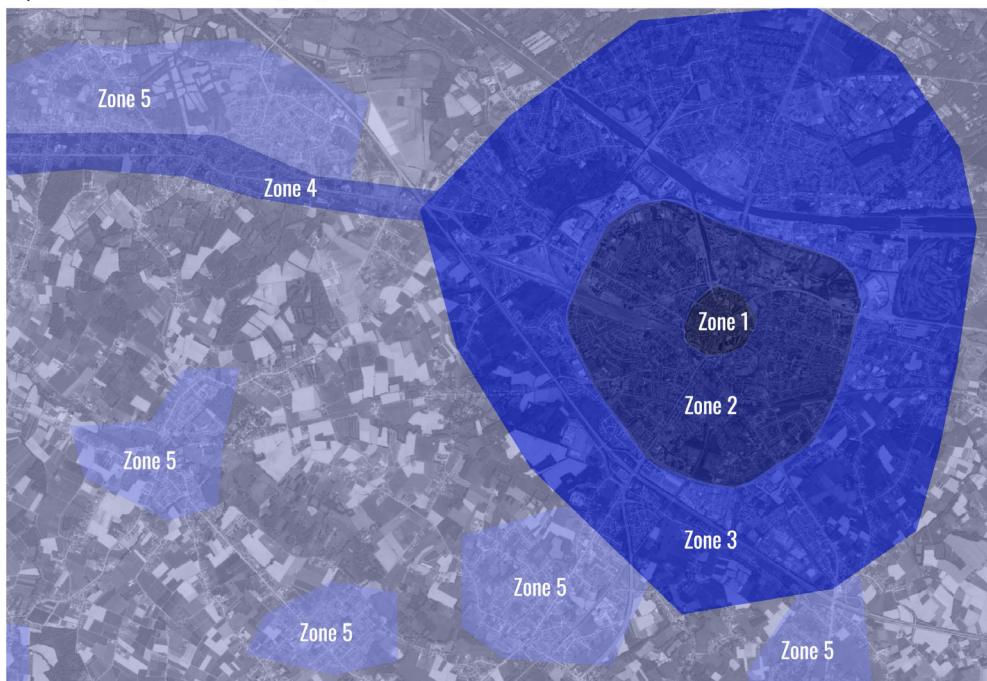

2 | Enquête woondroom - Soort woning

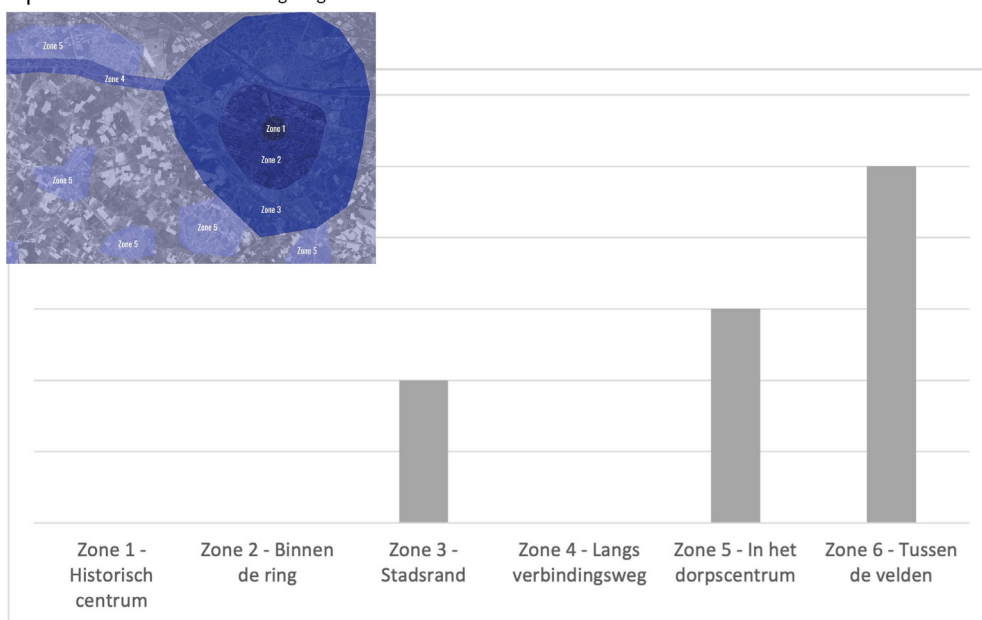
Kennismaking | **Enquête** | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - Soort omgeving

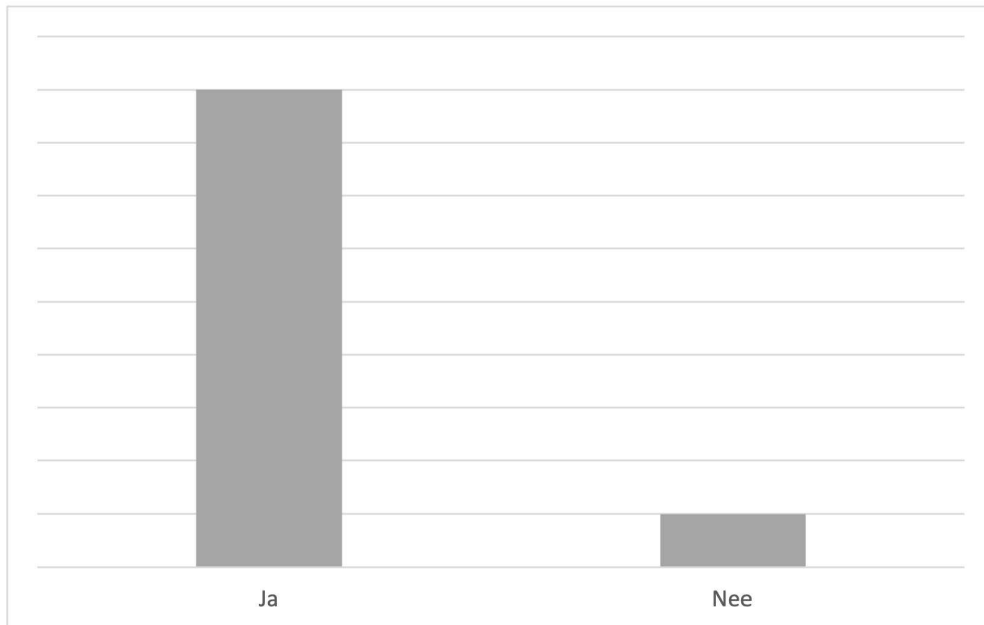
Kennismaking | **Enquête** | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - Soort omgeving

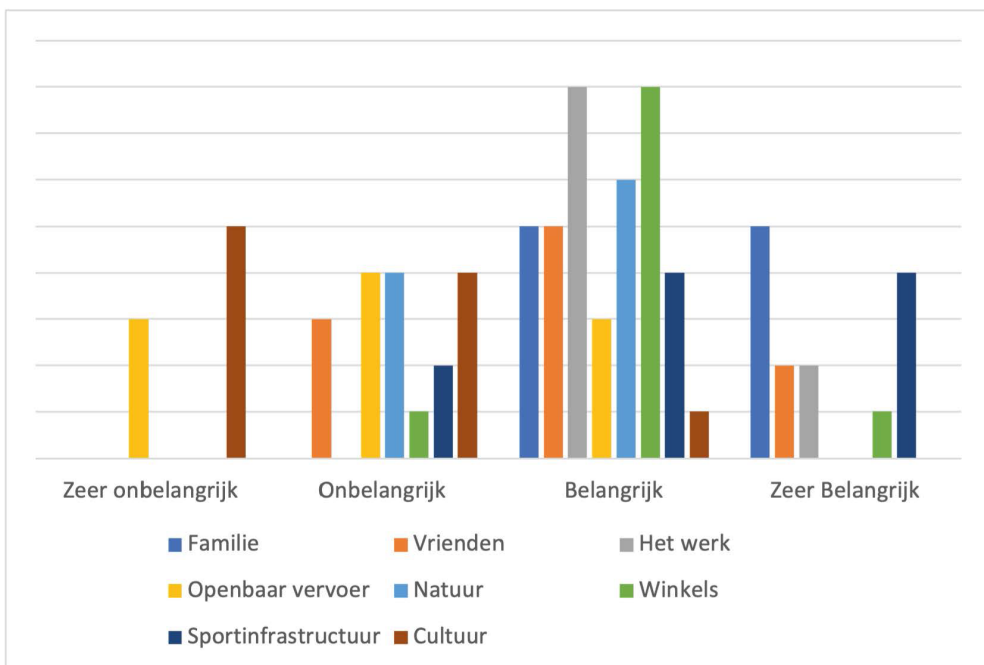
Kennismaking | **Enquête** | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - Rijbewijs

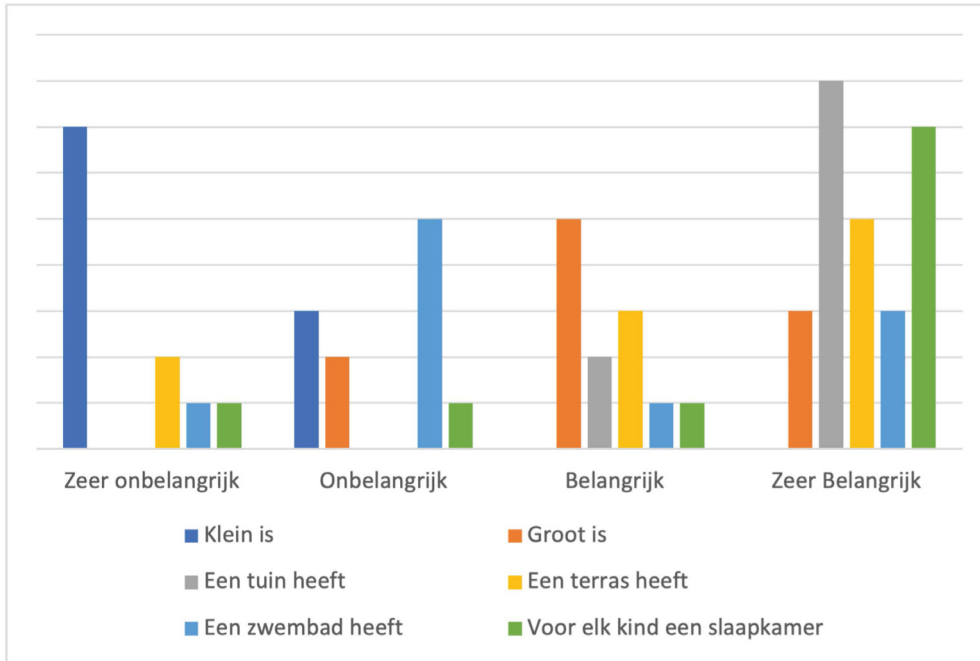
Kennismaking | **Enquête** | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - In de nabijheid van?

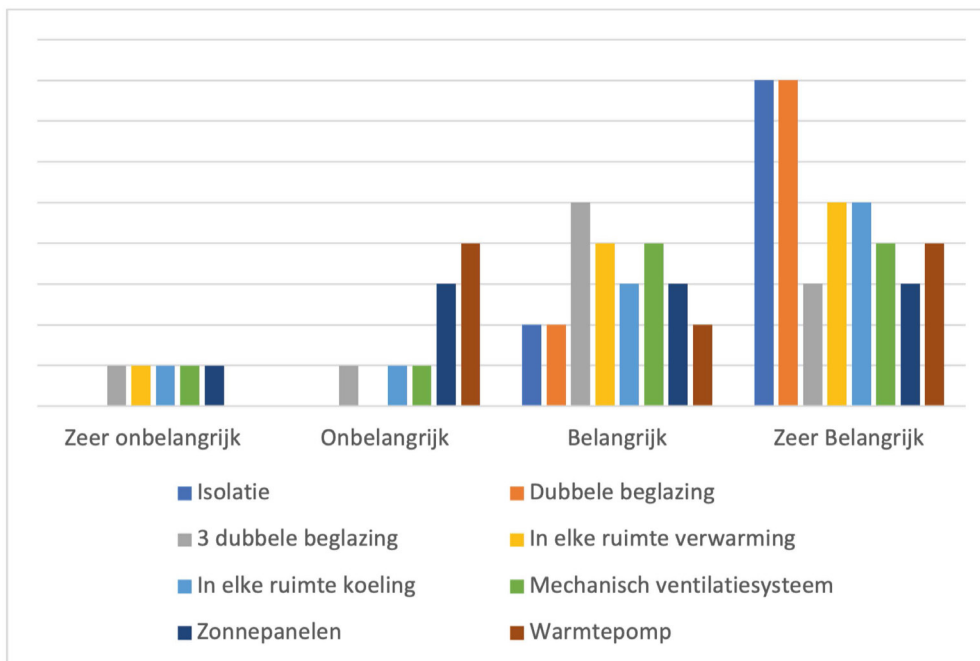
Kennismaking | **Enquête** | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - Aanwezigheid van?

Kennismaking | Enquête | Woonmodellen | Afsluiten

21 Enquête woondroom - Energetisch uitgerust met...?

Kennismaking | Enquête | Woonmodellen | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Project type I

House BS_Graux-Baeyens_2014-2017

Woning AIH_HAVANA_2008-2012

Eengezinswoning_Broeck-Schiepers_2007-2011

Blue House_BEL-Architecten_Completed-2016

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

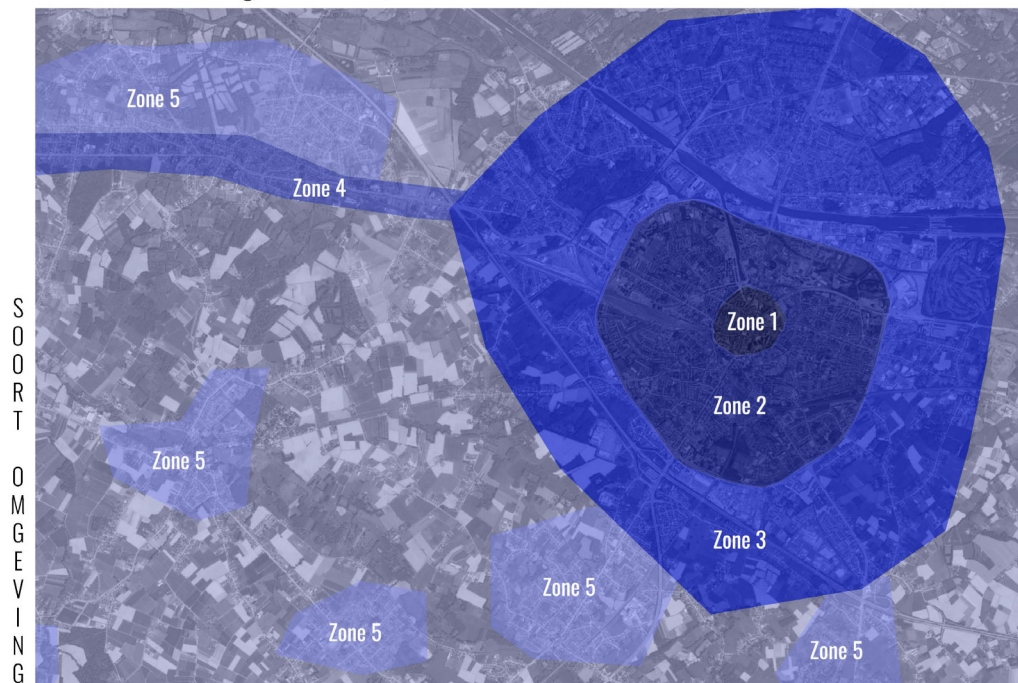
S
O
R
T

W
O
N
I
N
G

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

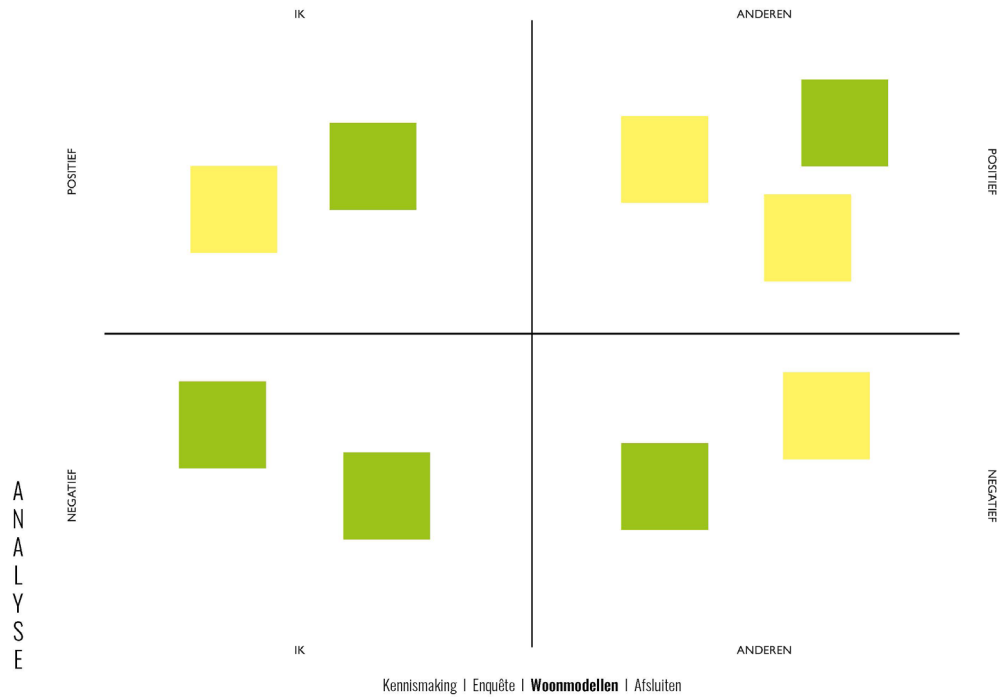
3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Woning AIH - HAVANA_2008-2012

3 | Woonmodellen: Project type II

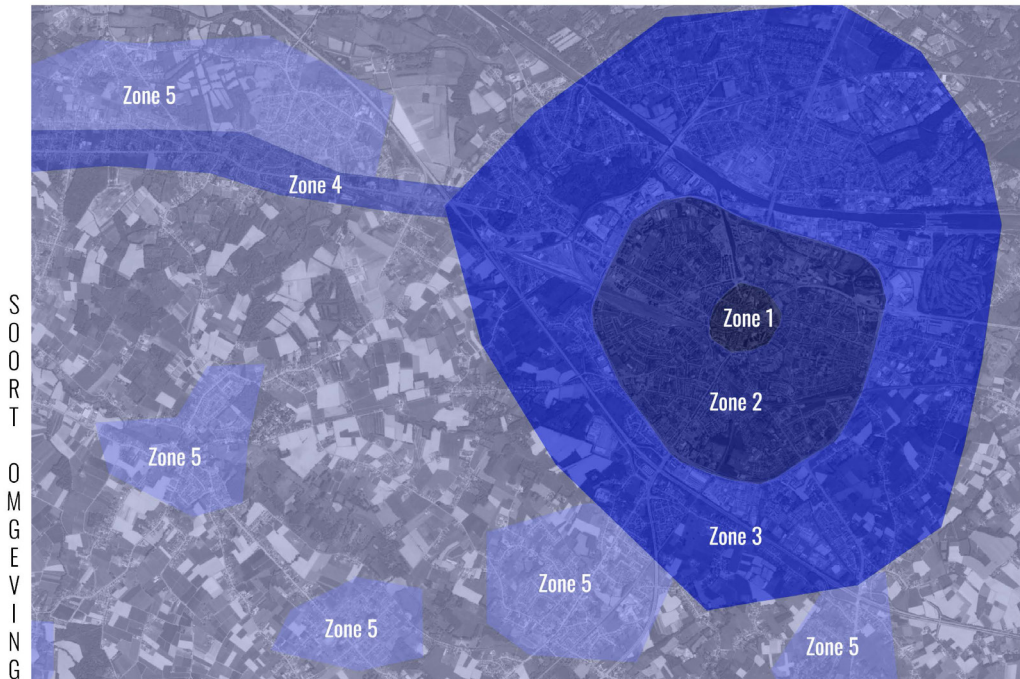

3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

S
O
R
T

O
M
G
E
V
I
N
G

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

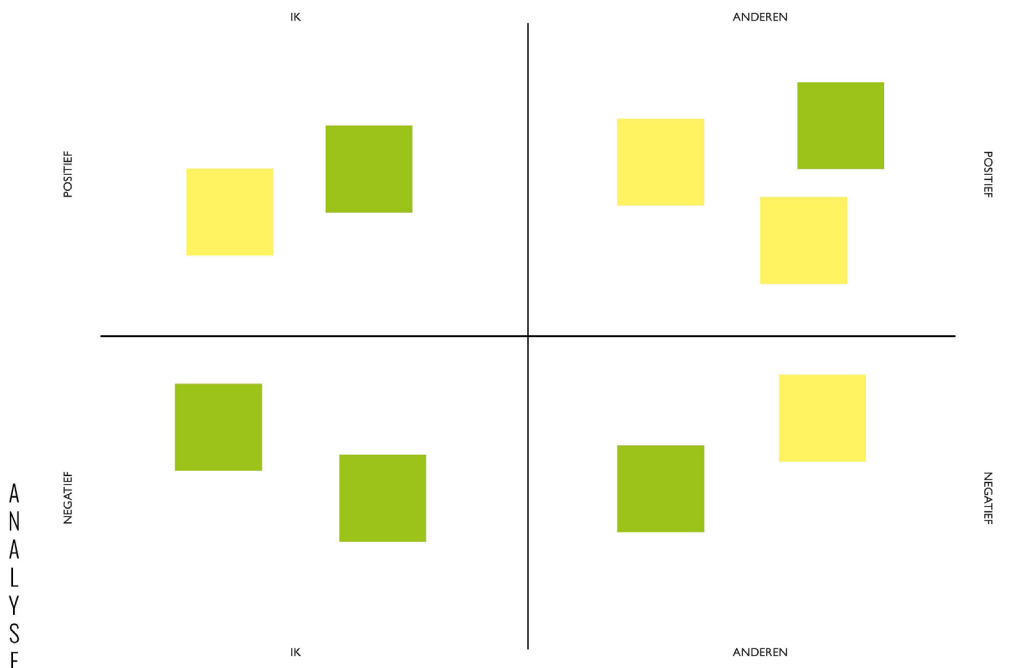
3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Chocoladefabriek - A20 Architecten_2014-2017

A
N
A
L
Y
S
E

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: Project type III

Boldershof_Stramien_2017-2020

Huyze Verstraete_Office 360_2022-heden

De Schilders_HAVANA_2013-2016

BotaniCo_Office 360_2016-2020

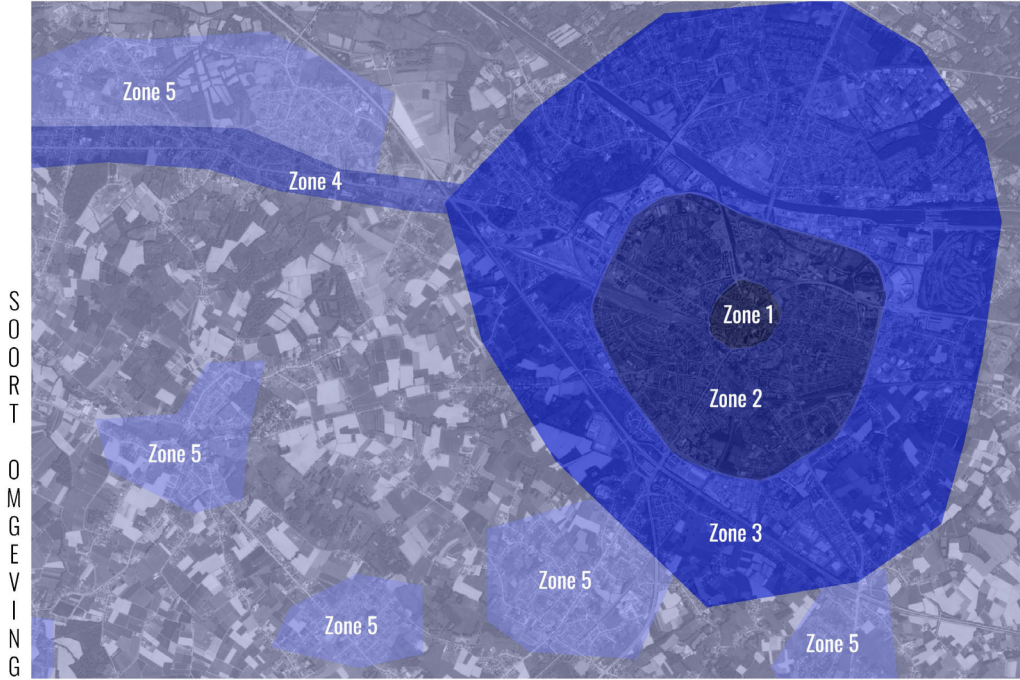
Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

S
O
R
T

O
M
G
E
V
I
N
G

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

S
O
R
T

O
M
G
E
V
I
N
G

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

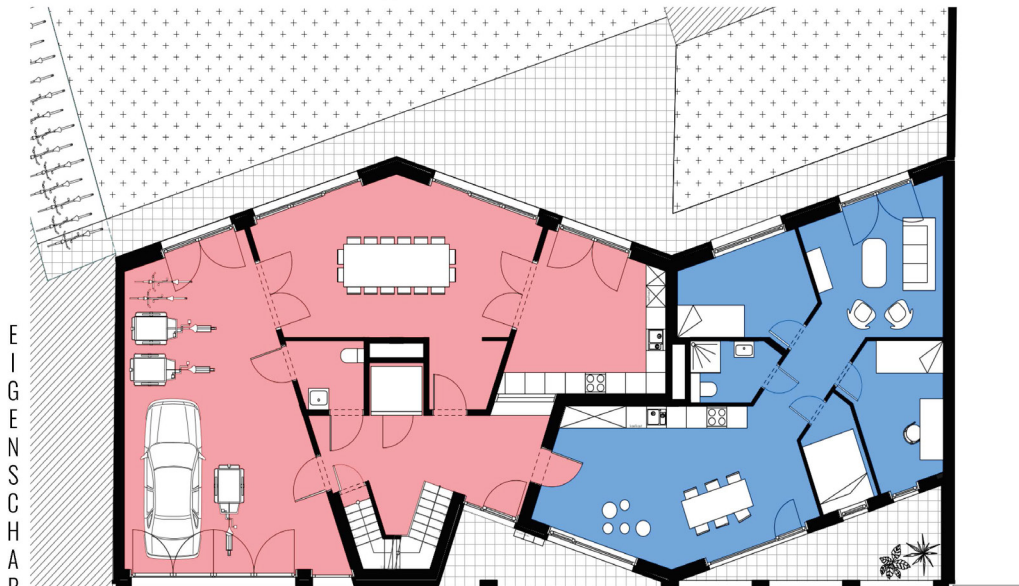
3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

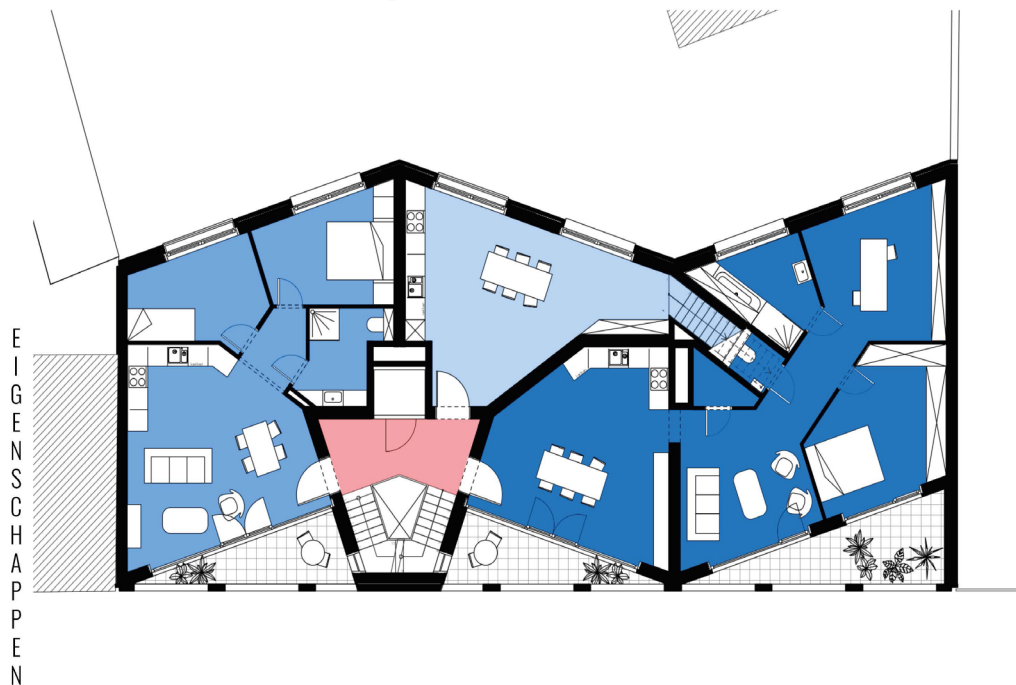
3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

E
I
G
E
N
S
C
H
A
P
P
E
N

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

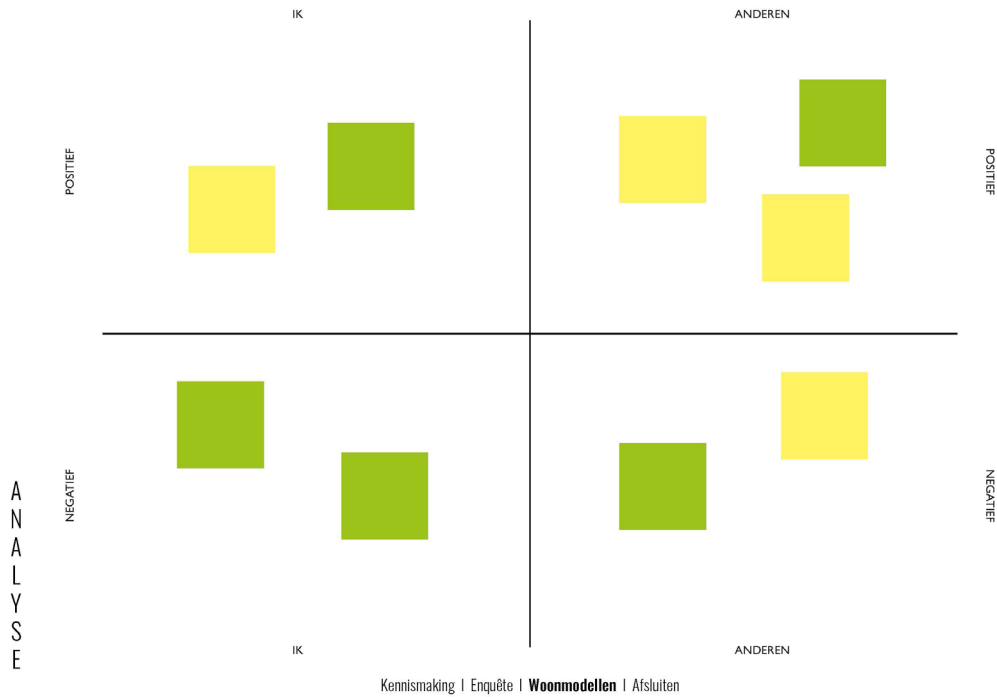
Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

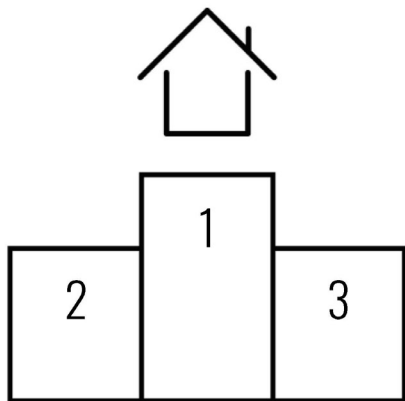

Kennismaking | Enquête | **Woonmodellen** | Afsluiten

3 | Woonmodellen: De Schilders - HAVANA_2013-2016

4 | Afsluiten & vragen?

Woning AIH

Woonproject Chocoladefabriek

Woonproject De Schilders

